KARA AYRINTI

YARGI ve İNFAZ

Donna Leon

İngilizceden çeviren: Didem Hızkan

DONNA LEON

28 Eylül 1942'de Amerika'nın New Jersey eyaletinde doğdu. Üniversite öğrenimini burada tamamladı. 1965'ten beri yurtdışında yaşıyor. Roma'da turist rehberi, Londra'da reklam yazarı, İsviçre, İran, Çin ve Suudi Arabistan'da öğretmen olarak çalıştı. Şimdi Venedik yakınlarındaki bir üniversitede İngiliz edebiyatı profesörü. Opera hayranı olan Leon, Heandel uzmanıdır. Polisiye kitapları, Venedikli Komiser Brunetti'nin serüvenlerini anlatır. 1991'de *Operada Cinayet* adlı romanıyla en iyi polisiye dalında Japon Suntory Ödülü'nü kazanmıştır.

Eserleri: *Death at La Fenice*, 1992 (*Operada Cinayet*, Çev.: Sinem Gürdal, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Death in a Strange Country*, 1993 (*Yaban Ellerde Ölüm*, Çev.: A. Semih Bilencan, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Dressed for Death*, 1994 (Kırmızı Pabuçlar, Çev.: A. Semih Bilencan, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Death and Judgment*, 1995 (*Yargı ve İnfaz*, Çev.: Didem Hızkan, Ayrıntı Yayınları, 2003); *Acqua Alta*, 1996 (*Medcezir*, Çev.: Didem Hızkan, Ayrıntı Yayınları, 2002); *Death of Faith*, 1997; *A Noble Radiance*, 1998; *Fatal Remedies*, 1999; *Friends in High Places*, 2000 (*Yüksek Mevkilerdeki Dostlar*, Çev.: Ayhan Sargüney, Ayrıntı Yayınları, 2002).

Ayrıntı: 388
Kara Ayrıntı dizisi: 23

Yargı ve İnfaz
Donna Leon

İngilizceden çeviren
Didem Hızkan

Yayına hazırlayan
İpek Seyahoğlu

Katkıda bulunan
Zarife Biliz

Kitabın özgün adı
Death and Judgement

Harper Collins/1995
basımından çevrilmiştir.

© 1992 Donna Leon & 1997 Diogenes Verlag AG Zürich & Akcalı Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sait Kızılırmak-Mehmet Celep

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. Tel.: (0 212) 321 23 00 (pbx)

Birinci basım *2001*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-364-1

*

Dizi yönetmeni
Hüseyin Boysan

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Donna Leon

Yargı ve İnfaz

K A R A A Y R I N T I D İ Z İ S İ

ÇİN GÖLÜ CİNAYETLERİ *Robert van Gulik*
ŞAİRİN ÖLÜMÜ *Michel del Castillo*
EL SÜRÇMESİ *Patricia Highsmith*
GUERNICA'DA AĞAÇ VAR MI? *Juan Antonio de Blas*
YANIK PORTAKAL *Charles Willeford*
BAYKUŞ ÇIĞLIĞI *Patricia Highsmith*
BECERİKSİZ *Patricia Highsmith*
KURBANIN SON GÜNLERİ *José Pablo Feinmann*
NEÇAYEV DÖNÜYOR *Jorge Semprun*
SON SÜRGÜN *Dragan Babic*
CAM HÜCRE *Patricia Highsmith*
TATLI HASTALIK *Patricia Highsmith*
MERHAMETİ ERTELEMEK *Patricia Highsmith*
BENDENİZ DUFFY *Dan Kavanagh*
YALAN DOLAN KENTİ *Dan Kavanagh*
TEKMEYİ YAPIŞTIRMAK *Dan Kavanagh*
OPERADA CİNAYET *Donna Leon*
YABAN ELLERDE ÖLÜM *Donna Leon*
KIRMIZI AYAKKABILAR *Donna Leon*
ÇULSUZLAR *Dan Kavanagh*
MEDCEZİR *Donna Leon*
YÜKSEK MEVKİLERDEKİ DOSTLAR *Donna Leon*
YARGI VE İNFAZ *Donna Leon*

H A Z I R L A N A N K İ T A P L A R

SOYLU IŞIMA *Donna Leon*

Toni Sepeda ve Craig Manley için ...

Questo è i fin di chi fa mal;
E de'perfidi la morte
Alla vita è sempre ugual.

Bu günahkârların sonuydu.
Hainler hep,
yaşadıkları gibi ölürler.

MOZART, DON GIOVANNI

1 Kuzey İtalya ile Avusturya'yı birbirinden ayıran dağların üzerine ilk kar düştüğünde eylül ayının son salısıydı; normalde, bir aydan daha uzun bir süre sonra beklenirdi bu. Ufukta tek bir bulut bile yokken bir anda gökyüzünü kaplayan kocaman bulutlarla birlikte fırtına aniden başlamıştı. Tarvisio'nun üst tarafındaki geçit yarım saat içerisinde kaygan ve ölüme davetiye çıkarır bir hal almıştı. Bir aydır hiç yağmur yağmadığı için zaten motor ve gres yağından parlak bir tabakayla kaplı yolların üzerini kar tamamıyla örtmüştü.

Romanya plakalı, on altı tekerlekli, doksan metreküp çam kerestesi taşıyan bir TIR, yolların üzerini kaplayan bu bileşimin ne kadar ölümcül olduğunu kanıtladı. Şoför, Tarvisio'nun hemen kuzeyinde, İtalya'nın iklimin daha yumuşak ve yolların daha güvenli ol-

duğu kesimine giden otoyol çıkışına bağlanan bir virajda frene sertçe asılınca aracın kontrolünü kaybetti ve TIR saatte elli kilometre hızla yoldan dışarı savruldu. Tekerlekler henüz donmamış toprağın üzerinde derin çukurlar açarken kamyonun kasası hızla ağaçtan ağaca çarparak, önüne kattığı ağaçlarla birlikte aşağıdaki hendeğe doğru uzunca bir süre sürüklendi. En sonunda, bir dağın kayalık yüzeyine çarparak durmadağın oldu ve taşıdığı yük geniş bir yay biçiminde etrafa saçıldı.

Olay mahallinde ilk görünenler, kendilerinden birinin yardımına koşmak için hiç düşünmeksizin duran ağır vasıta şoförleriydi. Önce şoför mahalline koştularsa da, şoför için yapılacak pek bir şey yoktu; emniyet kemerine asılı vaziyette kabin içinde yarı havada duruyordu ve kafasının bir yanı, TIR yamaca doğru yan devrilirken şoför kapısının camını delip geçen dallarla parçalanmıştı. İtalya'daki kesimhaneye domuz taşımakta olan aracın şoförü, kaputtan arta kalan şeyin üstüne çıkarak içeride başka bir şoför var mı diye, paramparça olmuş ön camdan içeriye dikkatlice baktı. Yan koltuk boştu; o arada toplanmış olan öteki şoförler, TIR'dan dışarı fırlamış bir şoför daha olabilir diye etrafı araştırmaya başladılar.

İrili ufaklı araçların şoförlerinden dördü tepeden aşağıya doğru inerken, beşincisi, yola uyarı levhaları koymak ve *polizia stradale*'yi aramak üzere yukarıda kalmıştı. Kar hâlâ öyle yoğun bir şekilde yağıyordu ki şoförlerden birinin, eğimli yolun sonunda, garip bir şekilde bükülmüş yerde yatan bedeni fark etmesi biraz zaman aldı. Şoförlerden ikisi, kazadan en azından bir şoförün sağ çıkmasını umut ederek aşağıya doğru koştu.

Adamlar karın içinde kaya kaya, arada telaşları yüzünden dizlerinin üstüne düşerek güçlükle ilerliyorlardı; oysa TIR o karda nasıl da kolayca yol alıp çarpıvermişti. Varan ilk adam yere diz çöktü ve nefes alıyor olmasını umut ederek elleriyle, sırtüstü yatmakta olan bedenin üzerindeki ince kar tabakasını temizlemeye başladı. Fakat sonra parmakları uzun saçlara takıldı ve yüzü örten karları da temizleyince, bir kadına ait olduğu son derece açık olan zarif kemikler ortaya çıktı.

Daha aşağıdan başka bir şoförün bağırdığını duydu. Halen yağ-

makta olan karın altında dönüp, arkaya baktı ve TIR'ın tepeden aşağıya kayarken açtığı yarığın birkaç metre solunda o da bir şeyin yanına diz çökmüş diğer adamı gördü.

"Nedir o?" diye sordu, bir yandan da ellerini nazikçe, bir yaşam belirtisi alabilmek umuduyla, tuhaf bir pozisyonda yatmakta olan kadının boynuna koymuştu.

"Bir kadın," diye bağırdı ikinci adam. Tam önünde yatan kadının boğazında hiçbir nabız atışı olmadığını fark etmişti ki diğer adam tekrar seslendi, "ölmüş."

Daha sonra, TIR'ın arkasını araştıran ilk şoför onları ilk gördüğünde, TIR'ın manken taşıdığını sandığını söyledi. Hani şu, bildiğimiz, giydirilip dükkân vitrinlerine konan plastik kadınlardan. Orada, TIR'ın aralık duran arka kapısından dışarı fırlayıp karların üzerine dağılmış en az yarım düzine kadar vardı onlardan. Hatta bir tanesi TIR'ın içinde savrulan kerestelerin altında kalmışa benziyordu; bacakları, çarpmanın şiddetine rağmen birbirinden ayrılmayan, sıkıca bağlanmış kalas yığınlarının altında sıkışıp kalmış, vücudunun yarısı dışarı sarkmış olarak öylece yatıyordu. Peki ama neden bütün bu mankenlere palto giydirilmiş, diye merak etmişti şoför. Ve ayrıca, hepsinin etrafındaki kar niye kıpkırmızıydı?

2 *Polizia stradale*'nin çağrıya cevap vermesi yarım saatten fazla sürmüştü. Nihayet olay mahalline vardıklarında, yolun durumu yüzünden zaten ihtiyatlı davranan sürücüler şimdi bir de demir korkuluklarda açılan büyük delikten aşağıya, insan cesetleriyle çevrelenmiş olarak yatan TIR enkazına bakmak için iyice yavaşladıklarından, her iki yöne doğru kilometrelerce uzayan konvoylarla tıkanan trafiği düzenleme ve yola uyarı levhaları yerleştirme işine girişmek zorunda kaldılar.

Aşağıdan kendisine seslenen TIR şoförlerinin dediklerini anlamayan birinci polis görevlisi, TIR enkazının etrafına saçılmış insan

bedenlerini görür görmez, Tarvisio'daki *carabinieri* istasyonuyla telsiz bağlantısı kurabilmek için apar topar yeniden tepeyi tırmandı. Çağrıya hemen cevap verildi ve kısa bir süre içinde altı siyah üniformalı *carabinieri*'yi taşıyan iki aracın gelmesiyle trafik daha da feci bir hal aldı. Arabalarını otoyolun kenarına park ettikten sonra aşağıya TIR'ın yanına indiler. Ayakları aracın içindeki kerestelerin altında kalmış, hâlâ canlı olan kadını bulunca *carabinieri* trafikle olabilecek her türlü ilgisini kesmişti.

Bunun peşi sıra öyle karmaşık sahneler birbirini izledi ki, manzara bu kadar tuhaf ve irkiltici olmasa insana komik bile gelebilirdi. TIR'ın zeminine kadının ayaklarını sıkıştıran kereste yığınları, en azından iki metre yüksekliğindeydi; bunu bir vinçle hareket ettirmek kolay olabilirdi, ancak tepeden aşağıya bir vinç indirmek mümkün değildi. Elbette adamlar da kaldırabilirdi, fakat yukarı tırmanıp üzerinde yürümeleri gerekecekti ki, bu da kadının üzerine fazladan ağırlık bindirmek demekti.

TIR'ın arka tarafında çömelmiş olan en genç memur, Alpler'e çökmekte olan akşamın acı soğuğunda titriyordu. Giydiği resmi parkasını, TIR'ın arka tarafında ayakları sıkışmış halde yatmakta olan kadının vücudunun görünen yerlerine örtmüştü. Kadının bacakları kalçasından itibaren kereste yığınları arasında gözden kayboluyordu; sanki Magritte'in çizdiği tuhaf desenlerden birisi gibiydi.

Memur, kadının genç ve sarışın olduğunu seçebilmişti, aynı zamanda renginin de buraya geldiğinden beri geçen zaman içinde iyice solduğunu fark etti. Yan yatmıştı, yanağı TIR'ın yamulmuş zeminine yapışmıştı. Gözleri kapalıydı, fakat hâlâ nefes alıyor gibiydi.

Arkasından TIR kasasına sertçe düşen ağır bir nesnenin çıkardığı sesi duydu. Diğer beş asker kereste yığınlarının yan taraflarına basarak karıncalar gibi yukarı tırmanıyor, öne arkaya doğru iterek üstteki kerestelerı gevşetiyorlardı. Gevşetip çıkarttıkları kerestelerı yere attıktan sonra her seferinde aşağıya atlayıp onu, kızın ve genç Monelli'nin yanından geçerek dışarı atıyorlardı.

Monelli'nin yanından geçtikçe kerestelerin altından yayılan kan birikintisinin, çömelmiş olan Monelli'nin dizlerine doğru biraz da-

ha ilerlediğini görebiliyorlardı; kızı kurtarabilmek için keresteleri delicesine bir çabayla, elleriyle ayırarak yerlerinden söküyorlardı. Monelli ceketini kızın yüzüne örtüp ayağa kalktıktan sonra bile adamlardan ikisi yığından keresteleri çıkartıp artan karanlığa doğru savurmaya devam etti; ta ki çavuş gelip de elini adamlarının omuzlarına koyup, onlara artık durmalarını işaret edinceye kadar. O zaman sakinleşip birlikte rutin tahkikatlarına döndüler. İşlerini bitirdiklerinde ve cesetleri taşıyacak ambulansları istemek için yeniden Tarvisio'yu aradıklarında kar daha da artmış, hava iyice kararmış, Avusturya sınırına giden yol da artık trafiğe açılmıştı.

Ertesi güne kadar yapılabilecek hiçbir şey yoktu, ama *carabinieri* olay mahallerinin pek çok insanı etrafına toplamak konusundaki cazibesini biliyordu. Eğer kazaya uğramış aracı bütün bir gece sahipsiz bırakacak olurlarsa kanıtlar yok olabilir veya çalınabilirdi. Bu yüzden enkazın başına iki nöbetçi koymayı ihmal etmediler.

Genelde yılın bu zamanlarında hep olduğu gibi, ertesi sabah pespembe bir şafakla çıkagelmiş ve saat on olduğunda dünkü kar artık sadece bir anı olmuştu. Ama kaza yapmış olan TIR ve aşağıya sürüklenirken açtığı derin izler hâlâ yerli yerinde duruyordu. Gün boyunca aracın içi boşaltılmış, keresteler enkazdan uzak boş bir alana küçük yığınlar halinde kümelenmişti. *Carabinieri* çalışırken, kerestelerin ağırlığından, ellerine batan kıymıklardan ve botları altında kayıp duran çamurdan şikâyet edip durdu. Delil toplama ekibi TIR'ın şoför mahallinde dikkatli bir araştırmaya başlamıştı; yüzeylere parmak izi tozu serptiler, tüm evrakları ve eşyaları özenle etiketlenmiş plastik torbalara koydular. Şoför koltuğu, son çarpmanın şiddetiyle yerinden oynamıştı; şoför kabininde çalışan iki adam koltuğu daha da gevşeterek üzerindeki plastik ve kumaş döşemeyi yırtıp, bir şeyler bulmaya çalıştılar. Ancak ne orada, ne de şoför mahallinin plastik panelinin arkasında şüphelenebilecekleri herhangi bir şey bulabildiler.

Bulabildikleri tek sıradışı şey, TIR'ın arkasındaydı; süpermarketlerde verilen türden sekiz naylon torba; hepsinin de içlerinde kadın kıyafetleri vardı ve birinin içinden de ayrıca, uzmanların Rumence olduğunu söyledikleri bir dua kitabı çıkmıştı. Kazada ölen

sekiz kadının üstündeki giysiler gibi bunların da bütün etiketleri sökülmüştü.

TIR'da bulunan evraklarda olması gerekenlerin dışında bir şey yoktu; şoförün pasaportu, ehliyeti, sigorta belgeleri, gümrük evrakları, konşimento ve kerestelerin teslim edileceği deponun adının yazılı olduğu fatura. Sürücünün belgeleri Rumenceydi; gümrük evrakları usulüne göre düzenlenmişti ve sevkıyat yüz kilometre kadar güneydeki küçük bir kasabaya, Sacile'ye yapılıyordu.

TIR'ın kalıntılarından bunların dışında öğrenilebilecek hiçbir şey yoktu ve sonunda TIR büyük zorluklarla ve trafikte inanılmaz bir kargaşa yaratarak, üç adet çekici kamyonun arkasına bağlanmış vinçler yardımıyla yolun kenarına çıkarıldı. Orada düz kasa bir TIR'a yüklenerek geldiği yer olan Romanya'ya geri gönderildi. Kerestesi ise Sacile'deki kereste atölyesine teslim edilmişti. Ancak atölye kendilerinden talep edilen ekstra ücreti ödemeyi reddetmişti.

Bu kadınların esrarengiz ölümleri ve Ölüm Kamyonu'na ilişkin hikâyeler, Avusturya ve İtalya basınında "*Der Todeslaster*"* ve "*Il Camion della Morte*,"** gibi çeşitli başlıklar altında yer aldı. Avusturyalılar karlar arasında yatan cesetlerin üç fotoğrafını çekmeyi bir şekilde başarmışlar ve bu fotoğrafları bir hikâye ile birlikte yayımlamışlardı. Pek çok tahminde bulunuluyordu; kimi kaynaklar mülteci, kimisi de kaçak işçi olabileceklerini ileri sürüyordu. Eğer komünizm çökmemiş olsaydı çıkarılacak sonuç şaşmazdı; ajandan başka bir şey olamazlardı. Sonuçta gizem asla çözülemedi ve Romanya otoritelerinin soruları cevaplamaktaki veya evrakları geri göndermedeki ihmalkârlıkları yüzünden İtalyanlar olaya duydukları ilgiyi kaybettiler. Kadınların cesetleri, tabii şoförünkü de, kendi vatanlarının toprakları ve bürokrasilerinin inanılmaz ağırlığı altına gömülmek üzere uçakla Bükreş'e gönderildi.

Hikâyeleri kısa bir süre sonra basında da yer almamaya başladı. Basın, Milano'daki bir Yahudi mezarlığına karşı yapılan saygısızlıkla ve bir hâkimin cinayetiyle ilgilenmeye başlamıştı. Professoressa Paola Falier de bu hikâyeyi okuyanlardandı, ancak Vene-

* *Der Todeslaster*: (Alm.) Ölüm TIR'ı. (ç.n.)
** *Il Camion della Morte*: Ölüm TIR'ı. (ç.n.)

dik'teki Cà Pesaro Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörü olan Paola Falier'in bu hikâyeyi okuması sadece bir tesadüf değildi; o, Guido Brunetti'nin karısıydı, şehrin polis *commissario*'sunun.*

3 Carlo Trevisan ya da kendisinden söz edilirken kullanılmasını tercih ettiği titriyle, Avvocato** Carlo Trevisan, oldukça sıradan bir geçmişe sahipti, ama böyle olması, önünde muazzam bir gelecek yattığı gerçeğini asla zedeleyemezdi. İtalya'nın, Avusturya sınırına yakın bir yerde bulunan Trento şehrinin yerlisiydi; hukuk öğrenimi görmek üzere Padova'ya gitmişti, orada hukuk fakültesinden en yüksek dereceyle parlak bir şekilde mezun olmuş ve tüm profesörlerinden övgüler almıştı. Daha sonra, Venedik'teki bir hukuk bürosundan aldığı teklifi kabul etmiş ve ardından çok kısa bir sürede uluslararası hukuk alanında uzmanlaşarak şehirde bu konu üzerinde çalışan birkaç kişiden biri olmuştu. Beş yıl gibi kısa bir süreden sonra bu bürodan ayrılarak şirket hukuku ve uluslararası hukuk üzerine kendi ofisini açmıştı.

İtalya bir günde pek çok kanunun kabul edildiği ve hemen ardından feshedildiği bir ülkedir. Aynı şekilde, en basit gazete haberini çözmenin bile çoğu zaman imkânsız olduğu bir ülkede, kanunların tam olarak ne anlama geldiği konusunda bazen bir parça belirsizlik olmasının da garipsenecek bir yanı yoktur. Yorumlamaların böylesine havada kalması, kanunları anladığı iddiasında olan avukatlar için inanılmaz elverişli bir ortam yaratır. Ve tabii bunların arasında Avvocato Carlo Trevisan da yer almaktadır.

Avvocato Trevisan, hem çalışkan hem de hırslı olduğu için başarılı olmuştu. İyi bir evlilik yaptığı, bir bankacının kızı ile evlendiği için de Veneto bölgesinin başarılı ve güçlü pek çok sanayicisi ve bankacısıyla hem ailevi, hem de dostane bağlar kurabilmişti.

* Commissario: Komiser. (ç.n.)
** *Avvocato*: Avukat, (ç.n.)

Yıllar içinde Trevisan'ın mesleki kariyeri, gittikçe genişleyen bel çevresine koşut bir ilerleme göstermişti; elli yaşına girdiği yıl, hiçbiri şirketin ortağı olmayan yedi avukatın çalıştığı bir hukuk bürosunun sahibiydi. Santa Maria del Giglio Kilisesi'ndeki haftalık ayinlere aksatmadan katılan Trevisan, Venedik Belediyesi Danışma Meclisi'nde üstün bir başarıyla iki kez hizmet vermişti ve her ikisi de akıllı ve güzel, biri kız diğeri oğlan iki çocuğu vardı.

Kasım ayının sonlarındaki La Madonna della Salute bayramından önceki salı günü Avvocato Trevisan öğleden sonrasını, yirmi yedi yıllık evlilikten sonra karısından boşanmak isteyen müvekkili Francesco Urbani ile birlikte Padova'da geçirdi. İki saat süren birliktelikleri sırasında Trevisan, Urbani'ye parasının bir bölümünü ülke dışına çıkarmasını, örneğin Lüksemburg'daki bir bankaya aktarmasını, ayrıca, bir başkasıyla kurduğu gizli ortaklık nedeniyle elinde bulunan, Verona'daki iki fabrikaya ait hisse senetlerini de bir an önce satmasını önerdi. Trevisan'a göre, bu işlemden elde edilecek kazancın da bir an önce ülke dışına çıkarılmasında yarar vardı.

Toplantıdan sonra, ki bir sonraki randevusunu da buna göre ayarlamıştı, Trevisan bir iş ortağıyla haftalık akşam yemeği için buluştu. Önceki hafta Venedik'te buluşmuşlardı. Bu yüzden de bu gece Padova'daydılar. Tüm diğer toplantıları gibi, bu toplantıya da başarı ve zenginliğin getirdiği bir samimiyet hâkimdi. İyi yiyecekler, iyi şarap ve iyi haberler.

Ortağı, her hafta yaptığı gibi, 10:15'te Venedik'te olacak Trieste trenine binmesi için onu istasyona bıraktı. Trevisan, trenin arka kısmında bulunan birinci sınıf kompartımanı için bilet almasına karşın, neredeyse bomboş olan vagonlardan geçerek ikinci sınıf kompartımandaki bir koltuğa oturdu; tüm Venedikliler gibi, trenin ön kısmında bir yer seçmişti, böylece Santa Lucia istasyonuna ulaştıklarında bütün platform boyunca yürümek zorunda kalmayacaktı.

Karşısındaki koltuğa yerleştirdiği dana derisinden evrak çantasını açtı ve içinden geçenlerde Lüksemburg Milli Bankası'ndan gönderilen broşürü çekip çıkardı. Yüzde 18'lik bir faiz teklif etmekteydiler, ancak İtalyan lireti için geçerli değildi bu oran. Çanta-

nın üst gözünden küçük bir hesap makinesi aldı, Mont Blanc kalemini kılıfından çıkardı ve sayfanın üzerinde kabaca bir hesap yapmaya başladı.

Kompartımanın kapısı açıldı, Trevisan paltosunun cebindeki bileti çıkarıp kondüktöre uzattı. Ama orada ayakta duran kişi, Avvocato Carlo Trevisan'dan, biletinden çok daha başka bir şey almak için gelmişti.

Cesedi, tren Venedik'i Mestre'den ayıran *laguna*'*dan geçerken, kondüktör Cristina Merli tarafından bulundu. Kondüktör pencereye doğru yaslanmış duran iyi giyimli beyefendinin kompartımanının önünden geçerken, önce biletini kontrol etmek için onu rahatsız etmemeyi düşündü ama sonra ne kadar çok biletsiz yolcuyla karşılaştığını hatırladı; iyi giyimli olsalar bile, *laguna*'yı geçerkenki kısa yolculukları boyunca uyuyormuş gibi yapıyorlar, böylece rahatsız edilmeyip bin liretlik bilet ücretini rahat rahat cebe indirebileceklerini düşünüyorlardı. Ayrıca eğer biletli bir yolcuysa da tren istasyona varmadan uyandırıldığı için memnun olabilirdi; özellikle de tren oraya vardıktan tam üç dakika sonra istasyonun önündeki *embarcadero*'**dan kalkacak bir numaralı Rialto teknesini yakalamak isteyen biriyse.

Kapıyı yana doğru sürüyerek açtı ve küçük kompartımana girdi, "*Buona sera, signore. Suo biglietto, per favore.*"***

Kız daha sonra bu konudan bahsederken, kompartımandaki kokuyu hatırlayacaktı, aşırı derecede ısınmış olan kompartımanın kapısını açar açmaz duyumsadığı kokuyu. Uyumakta olan adama doğru iki adım atıp sesini yükselterek tekrarladı, "*Suo biglietto, per favore.*" Onu duyamayacak denli derin mi uyuyordu? Mümkün değildi; mutlaka bileti yoktu ve şimdi de kaçınılmaz cezadan kurtulmaya çalışıyordu. Trenlerde geçirdiği bunca yıldan sonra Cristina Merli, neredeyse bu anlardan zevk alır hale gelmişti; kimliklerini istiyor, sonra cezalı biletlerini kesip, parasını alıyordu. Öne sürülen

* Laguna: Sığ yer, sığ deniz kenarı. (ç.n.)
** Embarcadero: İskele. (ç.n.)
*** Buona sera, signore. Suo biglietto, per favore: İyi akşamlar bayım. Biletiniz, lütfen. (ç.n.)

özürlerin çeşitliliği karşısında artık keyiflenir olmuştu, olası bütün bahaneleri uyurken ezberden söyleyebilecek denli iyi biliyordu: kaybetmiş olmalıyım; tam tren kalkıyordu ve ben de kaçırmak istemedim; karım diğer kompartımanda ve biletler onda.

Aklından bunlar geçerken, Torino'dan beri süren uzun yolculuğun sonuna geldiklerini ve kendisinin hâlâ bilet kontrolünü bitirmemiş olduğunu düşünüp telaşlandı. Hareketleri aceleciydi, hatta biraz kaba bile denebilirdi.

"Lütfen, Signore, uyarın ve biletinizi gösterin," dedi adamı omzundan tutup sarsarak. Elinin ilk dokunuşuyla birlikte, koltuktaki adam yavaşça cama sürünerek önce koltuğun üzerine devrildi, sonra da yere yuvarlandı. Düşerken adamın ceketi hafifçe yana kaymıştı, işte o zaman gömleğin üzerindeki kan lekelerini gördü. Ortalıktaki sidik ve bok kokusunun cesetten geldiğine hiç şüphe yoktu.

"*Maria Vergine*,"* diyerek nefesini tuttu ve çok ağır adımlarla geri geri yürüyerek kompartımandan çıktı. Sol taraftan iki adamın ona doğru geldiğini gördü. Bunlar, vagonun ön tarafındaki kapıya doğru ilerleyen yolculardı. "Özür dilerim baylar, ama ön taraftaki kapı kilitli; arka taraftaki kapıyı kullanmak zorundasınız." Buna alışkın yolcular söyleneni dinleyerek döndüler ve vagonun diğer ucundaki kapıya doğru yürümeye başladılar. Kondüktör pencereden bir göz attı ve trenin gara girmek üzere olduğunu gördü. Üç, belki de dört dakika sonra tren istasyonda duracaktı. Durduğu zamansa kapılar açılacak ve yolcular bu seyahate ve trenin uzun koridorlarında gördükleri kişilere dair anılarını da beraberlerinde götürerek dışarı çıkacaklardı. Trenin ray değiştirirken ve istasyon çatısı altına girerken çıkardığı tanıdık sesleri duydu.

On beş yıldır demiryollarında çalışıyordu ve böyle bir şey daha önce hiç başına gelmemişti. O an için düşünebildiği tek şeyi yaptı; bir sonraki kompartımana girdi ve acil durum freninin koluna uzandı. Kolu çektiğinde eski püskü ipin kopmasıyla *çat* diye bir ses çıktı, sonra en ufak bir tepki göstermeksizin, olacakları görmek için neredeyse bir araştırmacı merakıyla bekledi.

* Maria Vergine: Meryem Ana. (ç.n.)

de bir suç işlendiğini ve polisin gelip adlarını ve adreslerini alıncaya kadar burada tutulacaklarını söyledi.

Konuşmasını bitirdiğinde, makinist kapıların kilidini açtı ve polisler vagonlara bindiler. Ama maalesef hiç kimse platformda bekleyen ve binmek için trenin kapılarının önüne yığılmış insanlara bir açıklama yapmayı akıl etmediğinden onlar da trene binerek içerdeki yolcuların arasına karışmışlardı bile. İkinci vagonda bulunan iki adam koridordaki görevliyi geri iterek, ısrarla hiç kimseyi görmediklerini, hiçbir şey bilmediklerini ve zaten çok geç kaldıklarını söyleyip duruyorlardı. Görevli elindeki makineliyi göğsünün hizasına kaldırıp onlara doğru yönelterek adamları durdurdu. Oldukça etkili bir biçimde koridoru kapamış ve adamları kompartımanlarına geri dönmeye zorlamıştı. Adamlar bir yandan polisin küstahlığına söylenip duruyorlar, bir yandan da vatandaşlık haklarından bahsediyorlardı.

Sonunda, polisin arkasına yığılmış olan dışarıdaki kalabalık haricinde trende sadece otuz dört kişi olduğu anlaşıldı. Yarım saat içinde polis isimleri ve adresleri almış, trende ilginç bir şey görüp görmediklerini sormuştu. İki kişi Vicenza'da inen siyahi bir işportacı gördüklerini hatırladı; birisi tren Verona'daki gara girmeden önce tuvaletten çıkan uzun saçlı, bıyıklı bir adam gördüğünü söyledi; bir başkası Mestre'de inen kürk şapkalı bir kadından bahsetti. Ama bunların dışında hiç kimse olağandışı bir şey görmemişti.

Tren bütün gece orada kalacak gibi göründüğünden, herkes Trieste'deki yakınlarına bu gece kendilerini beklememelerini söyleyebilmek için telefon etmek üzere dağılmaya başlamışken, bir lokomotif geri geri gelerek trenin en arkadaki vagonuna eklendi. Lokomotifin son vagona birleşmesiyle, trenin arkası önü haline gelivermişti. Üç mavi üniformalı makinist trenin altına girerek cesedin hâlâ içinde bulunduğu son vagonu diğerlerinden ayırdı. Bir kondüktör platform boyunca bağırmaya başladı, "*In partenza, in partenza, siamo in partenza*,"* ve yolcular yeniden trene bindiler. Kondüktör bir kapıyı çarparak kapattı, sonra bir diğerini daha ve tren istasyondan yavaşça ayrılırken kendisini yukarı doğru çekti. Bu arada Cris-

* *In partenza, in partenza, siamo in partenza*: "Kalkıyor, kalkıyor, tren kalkıyor. (ç.n.)

tina Merli, Gar Müdürü'nün odasında oturmuş, trendeki alarm kolunu çektiği için neden bir milyon liretlik cezaya çarptırılmaması gerektiğini açıklıyordu.

5 Guido Brunetti, Avvocato Carlo Trevisan'ın öldürüldüğünü ancak ertesi sabah öğrendi. Ayrıca haberi öğrenme biçimi bir polise hiç de uygun değildi; *Il Gazzettino*'nun yaygaracı başlıklarından öğrenmişti. Yine aynı gazete, Avvocato Trevisan şehir konseyi üyesi olduğu zaman iki sefer onu takdirle karşılamıştı. "Avvocato Assassinato sul Treno,"* yazıyordu başlıkta, *La Nuova* ise her zamanki melodramatik havasıyla "Il Treno della Morte"den** söz ediyordu. Brunetti başlıkları işe giderken gördü. Durup her iki gazeteden de aldı ve Ruga Orefici'de durup, onu fark etmeyen erkenci müşterilerin itip kakmaları arasında iki yazıyı da okudu. Yazıda olayın en bilinebilecek ayrıntıları verilmişti: Trende vurularak öldürülmüştü; ceset, tren *laguna*'yı geçerken bulunmuştu; polis her zamanki araştırmalarını yapıyordu.

Brunetti başını kaldırdı ve karşısında duran sebze meyve tezgâhlarının olduğu yöne boş gözlerle bakmaya başladı, "Her zamanki araştırmalar mı?" Dün geceki görevli kimdi? Neden kendisini aramamışlardı? Ve kendisi aranmadıysa, arkadaşlarından hangisi aranmıştı? Gazete bayisinin önünden ayrılarak Questura'ya*** doğru yürümeye devam etti; aklından da şu anda üzerinde çalıştıkları çeşitli tahkikatları geçiriyor, bu olayın kime verilmiş olabileceğini bulmaya çalışıyordu. Brunetti o sıralarda yapması gereken bir araştırmanın sonuna gelmişti. Son birkaç yıl içerisinde Venedik'in daracık sokaklarında, Milano'dan yayılan inanılmaz büyüklükte bir rüşvet ve yolsuzluk ağı kurulmuştu. Anakaranın üzerinde, şehri ha-

* *Avvocato Assassinato sul Treno*: Trende Öldürülen Avukat. (ç.n.)
** *Il Treno della Morte*: Ölüm Treni. (ç.n.)
*** *Questura*: Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Sarayı. (ç.n.)

vaalarına bağlayacak otobanlar inşa edilmişti ve milyarlarca liret bunların inşası için harcanmıştı. Ancak her şey bittiğinde, günde yüz kadar uçağın inip kalktığı böyle bir havaalanına karayoluyla, toplu taşıma araçları, taksi ve teknelerle zaten oldukça yeterli bir ulaşım hizmeti verildiği düşünülmeye başlanmıştı. Birilerinin halkın parasının böylesine yüksek maliyetli gereksiz bir yola harcanması için bir neden olmadığını düşünebilmesi biraz zaman almıştı. Bunun üzerine araştırma Brunetti'ye verilmişti, tutuklama yetkisiyle birlikte. Tutuklama yetkisinin yanı sıra, hem inşaat şirketinin –ki yolun büyük bir kısmını bitirmişlerdi– hem de bu anlaşmadan en fazla kârlı çıktığı için, anlaşmayı ve yapılan işi çığırtkan bir biçimde savunan üç belediye meclisi üyesinin malvarlığına el koyma yetkisi de verilmişti.

Bir başka *commissario* ise, daha önce de defalarca olduğu gibi krupiyerlerin kitaplarına uydurup, kârdan bir miktar yüzdeyi cebe indirdikleri bir Casinò ile meşguldü. Başka bir *commissario* da, Mestre Mafyası'nın kontrolündeki işlere dair hâlâ sürmekte olan bir araştırmayla ilgileniyordu; görünen oydu ki araştırmanın ne ucu bucağı vardı ve ne yazık ki ne de biteceği.

Bu nedenle, Questura'ya vardığında kapıdaki korumaların onu görür görmez, "Sizi görmek istiyor," demeleri Brunetti için hiç de sürpriz olmadı. Eğer Vice-Questore* Patta onu bu kadar erken bir saatte görmek istiyorsa bunun anlamı dün gece aranan kişinin *commissari*'den** birisi değil muhtemelen Patta'nın ta kendisi olduğuydu. Ve eğer Patta sabahın bu saatinde burada olacak kadar bu ölümle ilgileniyorsa, Trevisan, Brunetti'nin tahmin ettiğinden çok daha önemli ve güçlü bağlantıları olan biri demekti.

Ofisine çıkıp paltosunu astı, ardından masasını şöyle bir kontrol etti. Masası aynen dün akşam bıraktığı gibiydi, yeni hiçbir evrak gelmemişti; bunun anlamı davayla ilgili evrakların halihazırda Patta'nın ofisinde olduğuydu. Brunetti merdivenlerden geriye indi ve Vice-Questore'nin ofisinin bekleme kısmına girdi. Masasının arkasında oturmakta olan Signorina Elettra Zorzi, *Vogue* dergisinden

* Emniyet Müdür Yardımcısı. (ç.n.)

** *Commissari*: Commissario'nun çoğulu. Komiserler. (ç.n.)

gelecek bir fotoğrafçıyı bekliyor gibi giyinmişti; kruvaze yakalı beyaz Çin işi krepten elbisesiyle bir zambağı andırıyordu. Ve elbisenin göğsü saran yakası kesin bir kışkırtıcılık taşıyordu.

"*Buon giorno, Commissario*,"* dedi masasının üzerinde açık duran dergisinden başını kaldırıp gülümseyerek.

"Trevisan mı?" diye sordu Brunetti.

Signorina Elettra başıyla onayladı, "Son on dakikadır telefonda konuşuyor, Belediye Başkanı'yla."

"Kim, kimi aradı?"

"Belediye başkanı onu aradı," diye cevap verdi Signorina Elettra. "Neden, bu önemli mi?"

"Evet, önemli. Bu, olasılıkla elimizde hiçbir ipucu olmadığı anlamına gelir."

"Neden?"

"Patta onu aramış olsaydı, bu, elimizde bir şüpheli bulunduğuna veya çok yakında bir itiraf alabileceğimize onu inandırmaya yetecek kadar bir şeyler bulduğumuza işaret ederdi. Belediye Başkanı'nın onu aramasıysa, Trevisan'ın önemli biri olduğu anlamına gelir ve onlar da bu olayın derhal çözümlenmesini istiyorlar demektir."

Signorina Elettra dergiyi kapatıp masanın kenarına koydu. Patta için ilk çalışmaya başladığı zamanlarda, Brunetti onun dergileri okumadığı zaman çekmecesine kaldırdığını hatırlıyordu; şimdi ise onları kapakları ters gelecek şekilde koymaya bile gerek görmüyordu.

"Saat kaçta geldi?" diye sordu Brunetti.

"Sekiz otuz" ve ardından Brunetti sormadan cevap verdi, "ben buradaydım, sizin geldiğinizi fakat Leonardiler'in hizmetçisiyle konuşabilmek için dışarı çıktığınızı söyledim." Brunetti inşaat şirketiyle ilgili araştırmasının bir parçası olarak o kadınla dün öğleden sonra görüşmüş ve hiçbir şey öğrenememişti.

"*Grazie*,"** dedi Brunetti ve Signorina Elettra gibi yalan söylemeye böylesine doğal bir eğilimi olan bir kadının polisler için çalış-

* Buon giorno: İyi günler. (ç.n.)
** *Grazie*: Teşekkürler. (ç.n.)

mayı seçmiş olmasının ne denli tuhaf olduğunu düşündü bir kez daha.

Signorina masasına baktı ve telefonda yanmakta olan kırmızı ışığın artık söndüğünü gördü. "Konuşması bitti," dedi.

Brunetti başını sallayıp odaya doğru ilerledi. Patta'nın kapısını çaldı, içeriden "*Avanti*,"* denmesini bekledi ve ardından içeri girdi.

Müdür Yardımcısı her ne kadar erken gelmiş olsa da, günlük bakımına bolca zaman ayırdığı ortadaydı; oda buram buram tıraş losyonu kokuyordu ve yakışıklı yüzü parlıyordu. Kravatı saf yünden, takımı ise ipektendi; öyle geleneklerin kölesi bir adam değildi Vice-Questore. Brunetti'yi "Nerelerdeydin?" diye karşıladı.

"Leonardiler'deydim. Hizmetçileriyle görüşebileceğimi düşünmüştüm."

"Ve?"

"Hiçbir şey bilmiyor."

"Bu önemli değil," dedi Patta ve ardından eliyle masanın önünde duran sandalyeyi işaret ederek, "Otur, Brunetti," dedi. Ardından da "Duydun mu?" diye sordu.

Ona "neyi" diye sormanın gereği yoktu. "Evet," diye cevapladı Brunetti. "Nasıl olmuş?"

"Dün gece Torino'dan gelen bir trende birisi onu vurmuş. İki el ateş edilmiş, oldukça yakından. Gövdesine. Bir tanesi atar damarını parçalamış olmalı, çok fazla kan vardı." Eğer Patta 'olmalı' diyorsa bunun anlamı henüz otopsi yapılmamış olduğuydu, sadece tahminde bulunuyordu.

"Dün gece neredeydin?" diye sordu. Bunu sorarken sanki çok uzaklara gitmeden şüphelileri şimdiden elemeye başlamış gibi bir tavır takınmıştı.

"Bir arkadaşımızın evine yemeğe gittik."

"Sana evden ulaşmaya çalıştıklarını söylediler."

"Bir arkadaşın evindeydim," diye tekrarladı Brunetti.

"Neden bir telesekreterin yok?"

"Çünkü iki çocuğum var."

"Ne demek istiyorsun?"

* *Avanti*: Buyrun (Girin). (ç.n.)

"Demek istediğim şey, eğer bir telesekreter alırsam, bütün vaktimin onların arkadaşlarının bıraktığı mesajları dinlemekle geçeceği," ya da çocuklarının geç geleceklerine veya gelmeyeceklerine dair bırakacakları pek çok uydurma mesajı dinlemekle geçerdi. Ayrıca Brunetti, anne babalarına gelen mesajları almayı, çocuklarının sorumlulukları arasında görüyordu, ama bunu Patta ile tartışarak vakit harcamak niyetinde değildi.

"Beni aramak zorunda kaldılar," dedi Patta bozulduğunu saklamaya gerek duymaksızın.

Brunetti bir an için kendisinden özür dilemesini beklediğini düşündü, ama o hiçbir şey söylemedi.

"Tren istasyonuna gittim. Tabii Demiryolu Polisi ortalığı karıştırmıştı." Patta masasına baktı ve Brunetti'ye doğru birkaç fotoğraf itti.

Brunetti öne doğru uzanıp fotoğrafları aldı. Patta, Demiryolu Polisi'nin beceriksizce yaptığı işleri anlatırken o da fotoğraflara bakıyordu. İlk fotoğraf kompartıman kapısından çekilmişti ve karşılıklı duran koltukların arasında sırtüstü yatmakta olan adamın cesedini gösteriyordu. Çekilen açıdan ancak adamın başının arkası görülebiliyordu, ama adamın karnının üzerindeki kırmızı kan lekesi gözden kaçmıyordu. Bir sonraki fotoğrafta cesedi kompartımanın diğer tarafından görüntülemişlerdi; vagonun penceresinden çekilmiş olmalıydı. Bu fotoğrafta, Brunetti, adamın kapalı olan gözlerini ve avucunun içinde sıkıca bir kalem tuttuğunu görebiliyordu. Diğer fotoğraflar vagondan çekilmelerine rağmen biraz daha detaylıydılar. Adam uyuyormuş gibi görünüyordu; ölüm, yüzündeki tüm ifadeleri silip götürmüş ve geriye sadece uykuyu andırır bir ifade bırakmıştı.

"Soyulmuş mu?" diye sordu Brunetti, Patta'nın yakınmalarını keserek.

"Ne?"

"Soyulmuş mu?"

"Görünüşe göre hayır. Cüzdanı hâlâ cebindeymiş ve çantası da, senin de gördüğün üzere, karşı koltuğun üzerinde duruyor."

"Mafya mı?" diye sordu Brunetti; onların işi gibi görünüyordu,

bu onların tarzıydı.

Patta omuz silkti, "O bir avukattı," diye cevapladı. Bunun, Trevisan'ın ipinin mafya tarafından çekilmiş olması olasılığını artıracağını mı yoksa azaltacağını mı takdir etmeyi Brunetti'ye bırakmıştı.

"Ya karısı?" diye sordu Brunetti onun hem bir İtalyan, hem de evli bir erkek olduğunu hatırlayarak.

Patta, "Bu pek mümkün gözükmüyor. Kendisi Lions Kulübü'nün sekreteri," diye cevap verince, Brunetti gafil avlanıp açıklamadaki mantıksızlığa gayri ihtiyari güldü. Ama Patta'nın ona fırlattığı bakışı görünce gülüşünü bir öksürük sesine çevirdi; ancak bu da, yüzünü kızartıp, onu gözyaşlarına boğan gerçek bir öksürüğe dönüştü.

Normal halde nefes alabilecek duruma geldiğinde Brunetti yeniden sordu, "İş ortakları? Onlarla ilgili bir şey var mı?"

"Bilmiyorum." Patta bir parmağıyla masaya vurarak Brunetti'nin dikkatini çekmeye çalıştı. "Elimizdeki soruşturmaları bir gözden geçirdim ve görünüşe bakılırsa yapacak işi en az olan kişi sensin." Brunetti'nin Patta'nın en beğendiği yönü, onun uygun kelimeleri seçmekteki başarısıydı. "Bu davayı sana vermek istiyorum, ama bunu yapmadan önce senin bu işi düzgün yollardan halledeceğinden emin olmalıyım."

Brunetti bunun şu anlama geldiğinden adı gibi emindi: Patta onun, Lions Kulüp sekreterliğinin temsil ettiği sosyal statüye gereken saygıyı göstereceğinden emin olmak istiyordu. Ama Patta davayı ona vermeye çoktan karar vermiş olmasaydı burada olmayacağını biliyordu, bu nedenle bu sözlerin ardındaki nasihatı görmezden gelerek sordu, "Peki ya trendeki diğer yolcular?"

Belediye Başkanı ile yapmış olduğu görüşme Patta'ya, ivedi davranmanın Brunetti ile uğraşmaktan daha önemli olduğunu düşündürmüş olmalıydı ki konuyu uzatmadı. "Demiryolu polisi tren istasyona geldiğinde trenin içinde bulunan yolcuların tamamının isim ve adreslerini almış," diye cevapladı. Brunetti meraklı bir edayla başını kaldırdı. Patta devam etti, "Birkaçı trende şüpheli kişiler gördüklerini söylemişler. Hepsi dosyanın içinde," ardından

önünde duran dosyanın üzerine hafifçe vurdu.

"Bu işe hangi yargıç verildi?" diye sordu Brunetti. Bunu bilirse Lions Kulübü'ne ne kadar saygı göstermesi gerektiğini de bilirdi.

"Vantuno," diye cevapladı Patta, Brunetti'nin yaşlarında ve Brunetti'nin geçmişte başarılı bir şekilde birlikte çalıştığı bir kadının adını vererek. Patta gibi Sicilyalı olan Yargıç Vantuno, Venedik'in sosyal yapısında kendisini her zaman şaşırtacak karmaşıklıklar ve nüanslar olduğunun bilincindeydi, ancak yerel *commissari*'ye soruşturmaları istedikleri gibi yürütebilme özgürlüğü verecek kadar da güveniyordu.

Brunetti başıyla onayladı. Bunu yaparken Patta'nın bu küçücük memnuniyetini bile anlamamasına çalışmıştı.

"Ama senden her gün rapor bekleyeceğim," dedi Patta ve devam etti, "Trevisan önemli bir adamdı. Az önce Belediye Başkanı ofisinden beni aradı ve bunu saklamayacağım, benden bu işi en kısa sürede çözmemi istedi."

"Herhangi bir ipucu verdi mi?" diye sordu Brunetti.

Astının bu yakışıksız üslubuna artık alışmış olan Patta önce koltuğunda doğruldu ve Brunetti'yi bir süre süzdü, ardından "Ne gibi?" diye sordu. Brunetti'nin sorusunu hoş karşılamadığını göstermek için ilk kelimeyi üzerine iyice basa basa söylemişti.

"Trevisan'ın karışmış olabileceği herhangi bir işle ilgili." Brunetti cevap verirken sakindi. Bu konuda oldukça ciddiydi. Aslında, Belediye Başkanı olan bir kişinin, arkadaşlarının pis işlerinden haberdar olmaması söz konusu olamazdı; gerçekte durumun tam tersi olması daha muhtemeldi.

"Bu benim Belediye Başkanı'na sorabileceğim türden bir soru değil," diye yanıtladı Patta.

"O zaman belki ben sorabilirim," dedi Brunetti yalın bir ifadeyle.

"Brunetti, bu tip şeylerle ortalığı karıştırma."

"Sanırım ortalık çoktan karışmış," dedi Brunetti, fotoğrafları dosyanın içine koyarak. "Başka bir şey var mı, efendim?"

Patta cevap vermeden önce bir süre duraladı. "Hayır, şimdilik yok."

Dosyayı Brunetti'ye doğru itti. "Bunu alabilirsin. Ayrıca unutma, günlük rapor istiyorum." Brunetti bu isteği yerine getireceğine dair hiçbir karşılık vermeyince, Patta ekledi, "Raporları teğmen Scarpa'ya da verebilirsin." Teğmen Scarpa Patta'nın yardımcısıydı. Patta, herkesin horgördüğü bu polisin adını duyduğunda Brunetti'nin vereceği tepkiyi izlemek için uzun süre gözlerini onun üzerinden ayırmadı.

"Elbette, efendim." Brunetti bunu doğal bir tavırla söylemişti. Ardından dosyayı aldı ve ayağa kalktı. "Trevisan'ı nereye götürdüler?"

"*Ospedale Civile*'ye.* Otopsiyi bu sabah yapacaklar sanırım. Ve unutma, o, Belediye Başkanı'nın arkadaşlarından biriydi."

Brunetti "Tabii ki, efendim," dedikten sonra odadan çıktı.

6

Brunetti, Patta'nın odasından çıkınca Signorina Elettra başını dergiden kaldırıp "Allora?"** diye sordu.

"Trevisan. Ve acele etmem gerekiyor. Çünkü o, Belediye Başkanı'nın arkadaşlarından biriymiş."

"Karısı da kaplan gibi," dedi Signorina Elettra, ardından da cesaret verircesine ekledi, "Sizi uğraştıracaktır."

"Bu şehirde tanımadığınız biri var mı?" diye sordu Brunetti.

"Aslında bu kez kadını tanıyan ben değilim. Kız kardeşimin hastalarından biriydi."

"Barbara," dedi Brunetti gayri ihtiyari, kız kardeşiyle karşılaştıkları yeri hatırlayarak, "Doktor," diye de ekledi.

"Tam üstüne bastınız, Commissario," dedi gerçekten keyifli bir şekilde gülerek. "Ne zaman hatırlayacağınızı merak ediyordum."

Signorina Elettra ilk geldiği zaman soyadının ona hiç yabancı gelmemiş olduğunu hatırladı Brunetti. Zorzi öyle çok yaygın bir

* *Ospedale Civile*: Devlet veya belediye hastanesi. (ç.n.)
** *Allora*: Ne oldu? (ç.n.)

soyadı değildi. Ama zeki ve ışıltılı Elettra'yla –onun için kullanılabilecek tüm diğer sıfatlar da görünmek ve göze çarpmakla ilgili olabilirdi ancak– sayısız hastası arasında kayınpederinin ve görünüşe bakılırsa şimdi Signora Trevisan'ın da olduğu, bu sakin, soğukkanlı ve gösterişten hoşlanmayan doktor arasında bir bağlantı kurmak Brunetti'nin aklına hiç gelmemişti.

"Hastası mıydı dediniz?" diye sordu Brunetti, Elettra'nın ailesi ile ilgili soruları başka bir zamana bırakmıştı.

"Evet, bir yıl öncesine kadar öyleydi. Hem o, hem de kızı. Ama bir gün Barbara'nın muayenehanesine gelmiş ve rezalet çıkarmış. Barbara'dan kızını ne için tedavi ettiğini söylemesini istemiş."

Brunetti hiçbir şey sormadan dinliyordu.

"Kız sadece on dört yaşındaydı, ama Barbara sorusuna yanıt vermeyi reddedince Barbara'yı itham etmiş; kızına kürtaj yapmakla ya da hastaneye bu işi yapacak başka bir doktora göndermekle. Ona bağırmış ve sonunda bir dergi fırlatmış."

"Kardeşinize mi?"

"Evet."

"Peki o ne yapmış?" diye sordu Brunetti.

"Kim?"

"Kız kardeşiniz."

"Ona muayenehanesini terk etmesini söylemiş. Kadın biraz daha bağırdıktan sonra gitmiş."

"Sonra ne olmuş?"

"Ertesi gün, Barbara ona kızın tıbbi kayıtlarıyla birlikte başka bir doktor bulmasını söyleyen taahhütlü bir mektup göndermişti."

"Peki ya kızı?"

"O da bir daha gelmemiş. Ama bir kez sokakta karşılaşmışlar ve kız Barbara'ya, annesinin ona gitmesini yasakladığını, onu özel bir kliniğe götürdüğünü söylemiş."

"Kızın hastalığı neymiş?"

Signorina Elettra bu soruya vereceği cevabı tartarken Brunetti de onu seyrediyordu. Brunetti'nin bu sorunun yanıtını eninde sonunda bulacağını düşünerek kısa zamanda kararını verdi, "Zührevi bir hastalık kapmış."

"Hastalığın adı neydi?"

"Hatırlamıyorum. Kardeşime sormalısınız."

"Veya Signora Trevisan'a."

Elettra kızgın bir şekilde cevabı yapıştırdı. "Eğer o, bu konuda herhangi bir şey öğrenmişse, kesinlikle Barbara'dan öğrenmemiştir."

Brunetti ona inanıyordu. "Bu durumda kız şu anda on beşinde olmalı?"

Elettra başıyla onayladı. "Evet, öyle olmalı."

Brunetti bir an için düşündü. Konuyla ilgili yasada belirsizlik vardı; hoş hangi konuda yoktu ki? Bir doktor hastasının sağlığıyla ilgili bilgileri uluorta ifşa edemezdi; ama bir hastanın nasıl davranışlar sergilediği veya neden böyle davrandığı konusunda, özellikle de söz konusu olan durum hastanın sağlığıyla ilgili değilse, konuşmakta serbestti. Bunu kendisi adına Elettra'nın yapmasını istemektense, doktorun kendisiyle konuşmak daha iyi olacaktı. "Kardeşinizin *ambulatorio*'su* hâlâ San Barnaba yakınında mı?"

"Evet. Bu öğleden sonra orada olacak. Ona sizin geleceğinizi söylememi ister misiniz?"

"Bu, eğer ben sizden rica etmezsem, ona geleceğimi haber vermeyeceğiniz anlamına mı geliyor?"

Elettra sorunun cevabını aniden orada bulmuş gibi bakışlarını bilgisayarının tuşlarına doğru indirdi. Sonra başını yeniden kaldırıp Brunetti'ye, "Bunu sizden ya da benden duyması hiçbir şeyi değiştirmez Commissario. O yanlış bir şey yapmış değil. O yüzden, hayır, ona söylemeyeceğim," dedi.

Brunetti sırf meraktan konuyu sürdürdü, "Ya değiştirecek olsaydı? Yani yanlış bir şey *yapmış* olsaydı?"

"Eğer ona yardımı olacaksa, onu uyarırdım tabii ki. "

"Bu, polis içinde kalması gereken bir sırra ihanet etmek anlamına gelse bile, öyle mi, Signorina?" Sonra da şaka yaptığını gösterircesine gülümsedi, ama aslında yapmıyordu.

Kız ona anlamayan gözlerle baktı, "Sizce benim ailemi ilgilendiren durumlarda polis sırlarının bir önemi olabilir mi?"

* *Ambulatorio*: Muayenehane. (ç.n.)

Brunetti dersini almış bir şekilde cevap verdi, "Hayır, Signorina, zannetmiyorum."

Signorina Elettra gülümsedi, commissario'yla yeniden anlaşma sağlayabildiği için memnundu.

"Eşi ile ilgili başka bir şey biliyor musunuz?" Ardından düzeltti, "Yani artık dul olan eşi."

"Hayır, kişisel olarak bilmiyorum. Ama tabii dergilerde hakkında yazılanları okuyorum. Adı her zaman Saygın İşlerde geçer," bunu söylerken kelimeleri iyice duyulacak şekilde vurgulamıştı. "Bilirsiniz, Somali'ye gönderilmek üzere yiyecek toplamak gibi. Sonradan bunların çalınması ve Arnavutluk'a gönderilip orada satılması gibi şeyler. Veya, La Fenice'de, organizatörlerinin giyinip kuşanıp arkadaşlarına gösteriş yapma şansı elde etmelerinin dışında hiçbir işe yaramayan, gala gecelerinin düzenlenmesi gibi. Onun kim olduğunu bilmemenize şaşırdım doğrusu."

"İsmini hatırlar gibiyim, ama o kadar. Peki ya kocası?"

"Uluslararası hukuk alanında çalışıyordu sanırım ve bu konuda da çok iyiydi. Galiba Polonya veya Çekoslovakya'ya –insanların patates yiyip çok kötü giyindikleri yerlerden birisiydi– ait bir anlaşmayla ilgili bir şeyler okumuştum, ama hangisiydi şimdi hatırlamıyorum."

"Ne çeşit bir anlaşmaydı?"

Başını iki yana salladı, hatırlayamıyordu.

"Bunu bulabilir misiniz?"

"Eğer *Gazzettino*'nun ofisine gidip bir göz atarsam sanırım bulabilirim."

"Vice-Questore için yapacak bir işiniz var mı?"

"Sadece öğle yemeği için rezervasyonunu yapacaktım, sonra *Gazzetino*'ya gidebilirim. Bakmamı istediğiniz başka bir şey var mı?"

"Evet, karısı ile ilgili haberlere de. Şimdilerde sosyete haberlerini kim yazıyor?"

"Pitteri, sanırım."

"İyi, onunla konuşun ve Trevisanlar'la ilgili anlatabileceği herhangi bir şeyi var mı bir bakın, yayımlayamayacağı türden şeyler."

"Yani insanların en çok bilmek isteyeceği türden şeyler."

"Görünüşe bakılırsa öyle," dedi Brunetti.

"Başka bir şey var mı, efendim?"

"Hayır, teşekkürler Signorina. Vianello burada mı?"

"Henüz onu görmedim."

"Geldiği zaman onu bana gönderir misiniz, lütfen?"

"Elbette," diye cevapladı ve tekrar dergisini okumaya devam etti. Brunetti okuduğu makalenin adına baktı –vatkalar– ardından ofisine döndü.

Dosya, araştırmanın henüz başındayken her zaman olduğu gibi, hemen hemen sadece isim ve tarihlerden ibaretti. Carlo Trevisan, Trento doğumlu, elli yaşındaydı. Padova Üniversitesi hukuk bölümünden dereceyle mezun olmuş ve ardından bir avukat olarak Venedik'te kendine bir yer edinmişti. On dokuz yıl önce Franca Lotto ile evlenmiş, iki çocukları olmuştu. On beş yaşındaki kızı Francesca ve on yedi yaşındaki oğlu Claudio.

Avvocato Trevisan hiçbir zaman ceza hukuku ile ilgilenmemiş ve hiçbir şekilde polisle bir işi olmamıştı. Guardia di Finanza* tarafından incelenmeye de hiç alınmamıştı ki bu ya bir mucizeydi ya da avvocato'nun vergilerini düzenli ödediği anlamına geliyordu ki bu da kendi içinde başka bir mucizeydi. Dosyada Trevisan'ın avukatlık bürosundaki çalışanların isim listesi ve pasaport başvurusunun bir kopyası da yer almaktaydı.

"*Lavata con Perlana*,"** dedi Brunetti yüksek sesle, kağıtları masasına koyarken, her şeyi temizden de temiz yapacağı vaat edilen bir sıvı deterjan slogarını tekrarlayarak. Kim Carlo Trevisan'dan daha temiz olabilirdi ki? Daha da ilginci kim birinin karnına iki kurşun sıkar da cüzdanını alma zahmetine girmezdi ki?

Brunetti sağ ayakkabısının ucuyla en alt çekmeceyi çekti ve koltuğunda arkasına yaslanıp ayaklarını açık çekmecenin üzerine uzattı. Bu işi her kim yaptıysa Padova ve Mestre arasında yapmış olmalıydı; hiç kimse tren Venedik'teki istasyonda durduğunda trende olma riskine girmezdi. Tren şehirlerarasıydı, dolayısıyla Padova

* *Guardia di Finanza*: Mali polis. (ç.n.)

** *Lavata con Perlana*: Perlana'yla yıkama. (ç.n.)

ile Venedik arasında durduğu tek istasyon Mestre'ydi. Mestre'de trenden inmiş birisinin dikkati çekme ihtimali pek yoktu, ama yine de istasyonu kontrol etmek lazımdı. Kondüktörler genelde ilk kompartımanda otururlardı, bu nedenle hatırlayabilecekleri bir şey var mı diye sorguya çekilmeleri gerekiyordu. Tabii silah da kontrol edilmeliydi; kurşunlar bir başka suçta kullanılmış olanlarla eşleştirilebiliyor muydu? Silahlar yakından kontrol ediliyordu, dolayısıyla hangi tür silah kullanıldığını bulmak mümkündü. Trevisan neden Padova'daydı? Kiminleydi? Karısı, karısı kontrol edilmeliydi. Sonra söylediklerinin doğru olup olmadığını anlamak için komşuları ve arkadaşlarıyla da görüşmeleri gerekecekti. Ya kızı, on dördünde zührevi hastalık kapmış olan kızı?

Öne doğru uzandı, çekmecelerini karıştırarak telefon rehberini arayıp buldu. Sayfaları çevirerek Z harfine geldi. 'Zorzi, Barbara, Medico,'* adına iki numara vardı; birisi ev diğeri ise muayenehane telefonuydu. Muayenehane numarasını çevirdi, karşısına ziyaret saatinin dörtte başladığını söyleyen bir telesekreter çıktı. Ev telefonunu aradı ve "*momentaniamente assente*"** diyen yine aynı sesle karşılaştı, ondan adını, neden aradığını ve ulaşılabileceği bir numarayı bırakmasını rica ediyordu. Kendisini "*appena possibile*"*** arayacaktı.

"Günaydın, Dottoressa,"**** diye başladı Brunetti, bip sesinden sonra. "Ben Commissario Guido Brunetti. Avvocato Carlo Trevisan'ın ölümüyle ilgili arıyorum. Öğrendiğime göre karısı ve kızı –"

"*Buon giorno*, Commissario," diyerek doktorun kısık sesi araya girdi. "Sana nasıl yardımcı olabilirim?" Son görüşmelerinden bu yana bir yıldan fazla zaman geçmesine rağmen, ona hitap ederken "Sen" demişti; bu davranış daha önce aralarında kurulmuş olan yakınlığın devam ettiğinin bir göstergesiydi.

---

* *Medico*: Doktor, hekim. (ç.n.)

** *Momentaniamente assente*: Şu anda yerinde yok. (ç.n.)

*** *Appena possibile*: Mümkün olduğunca çabuk. (ç.n.)

**** *Dottoressa*: Dottoressa, dişil, Dottore (veya kısaltılmışı dottor) eril'dir. Türkçedeki 'doktor' anlamına geldiği gibi, üniversite mezunu anlamına da gelmektedir. Eğitimin yaygınlaşmasıyla, özellikle Güney İtalya'da, halk dilinde bu söz bir saygı sözü niteliği kazanmış ve efendim, sayın, 'bay / bayan' anlamlarında kullanılmaya başlanmıştır. (ç.n.)

"Günaydın, Dottoressa," dedi Brunetti. "Her zaman arayanları bu şekilde kontrol eder misiniz?"

"Commissario, son üç yıldır beni her sabah arayıp, onu evinde ziyaret etmem gerektiğini söyleyen bir kadın var. Her seferinde farklı şikâyetler yüzünden arıyor. Evet, arayanları kontrol ediyorum," sesi ciddiydi, ama içinde hafif bir nüktedanlık gizliydi.

"İnsan vücudunda şikâyet edilebilecek bu kadar çok kısım olduğunu fark etmemiştim," dedi Brunetti.

"Kadın değişik kombinasyonlar oluşturuyor," diye açıkladı Dottoressa Zorzi. "Nasıl yardımcı olabilirim, Commissario?"

"Az önce de açıkladığım gibi, Signora Trevisan ve kızı daha önce sizin hastalarınızdanmış." Burada durdu, doktorun ne kadarına kendiliğinden gönüllü olacağını görmek için bekledi. Sessizlik. "Avvocato Trevisan ile ilgili haberi duydunuz mu?"

"Evet."

"Onlar hakkında benimle konuşmak ister misiniz diye soracaktım, karısı ve kızı hakkında."

"Kişi olarak mı, hastam olarak mı?" diye sordu, sesi sakin çıkıyordu.

"Hangisi sizin için daha kolaysa, Dottoressa," diye cevapladı Brunetti.

"Birincisiyle başlayalım, eğer gerekirse ikincisine geçeriz."

"Çok naziksiniz, Dottoressa. Bugün görüşebilir miyiz?"

"Bu sabah uğramam gereken birkaç hastam var, ama sanırım saat on birde bu işleri bitirmiş olurum. Nerede buluşmak istersiniz?"

Burada iyilik yapan taraf o olduğu için, Brunetti'nin onu Questura'ya çağırması söz konusu değildi.

"On birde nerede olacaksınız, Doktor?"

"Bir dakika lütfen," dedi ve telefonu bıraktı. Çarçabuk geri dönerek, "Hastam San Marco *embarcadero*'sunun yakınında oturuyor," diye cevapladı.

"Öyleyse Florian's'da buluşabilir miyiz?" diye sordu Brunetti.

Cevap hemen gelmedi. Brunetti onun görüşlerini hatırlamıştı; vergi verenlerin parasının böyle harcanmasına dair bir yorumda bulunması olasıydı.

"Florian's uygun, Commissario," dedi sonunda.

"Sabırsızlıkla bekleyeceğim. Ve yeniden teşekkür ederim, Dottoressa."

"On birde," dedi kadın ve ses kayboldu.

Telefon defterini çekmeceye attı ve ayağıyla iterek çekmeceyi kapattı. Başını kaldırmasıyla Vianello'nun ofisine girdiğini gördü, "Beni mi görmek istediniz, efendim?" diye sordu çavuş.

"Evet. Otur. Vice-Questore, Trevisan işini bana verdi." Vianello bunun artık Questura'da eski bir haber olduğunu ifade edercesine başını salladı. "Ne kadarını duydun?" diye sordu Brunetti.

"Sadece gazetede yazılanları ve bu sabah radyoda dinlediklerimi. Dün gece trende bulunmuş; vurulmuş. Ne silahtan bir iz var ne de bir şüpheli."

Brunetti resmi polis dosyasını okumasına rağmen, kendisinin de bundan fazlasını bilmediğini fark etti. Vianello'ya oturmasını işaret etti, "Onun hakkında herhangi bir şey biliyor musun?"

"Önemli biri," diye başladı Vianello otururken, vücudunun boyutları sandalyeyi olduğundan daha küçük gösteriyordu, "Belediye Meclisi üyesiydi. Eğer yanılmıyorsam, halk sağlığıyla ilgili işlerin başındaydı. Evli, iki çocuğu var. Büyük bir ofise sahip. Sanırım San Marco tarafında."

"Özel hayatı?"

Vianello başını salladı, "Bu konuda hiçbir şey duymadım."

"Karısı?"

"Sanırım onunla ilgili bir şeyler okumuştum. Yağmur ormanlarını kurtarmak istiyormuş. Yoksa o Belediye Başkanı'nın karısı mıydı?"

"Galiba öyle."

"Yani buna benzer şeyler. Bir şeyleri kurtarıyordu. Belki Afrika'yı." Vianello burada homurdanmıştı. Brunetti onun, Signora Trevisan'a mı yoksa Afrika'nın kurtarılabilme ihtimaline mi homurdandığını tam anlayamadı.

"Onun hakkında bir şeyler söyleyebilecek herhangi biri aklına geliyor mu?" diye sordu Brunetti.

"Ailesi? İş arkadaşları? Ofisinde çalışanlar?" diye önerilerde

bulundu Vianello. Brunetti'nin bakışını görünce ekledi, "Ne yazık ki, daha iyi bir öneri aklıma gelmiyor. Tanıdıklarım arasında ondan bahseden birini hiç hatırlamıyorum."

"Karısıyla görüşeceğim, ama öğleden sonra. Bu sabah ofisine gidip ölümünün yarattığı genel havaya bir bak bakalım."

"Sizce orada olurlar mı? Öldürüldüğünün hemen ertesi günü?"

"Eğer orada olurlarsa bu ilginç olacaktır," dedi Brunetti. "Signorina Elettra onun Polonya ile ilgili bir iş anlaşmasıyla uğraştığını duymuş, Çekoslovakya da olabilir. Bak bakalım bununla ilgili bilgisi olan biri var mı. Signorina gazetelerde bir şeyler okuduğunu hatırlıyor, ama neyle ilgili olduğunu çıkartamadı. Ayrıca her zamanki soruları sor." Öylesine uzun zamandır birlikte çalışıyorlardı ki, Brunetti bu her zamanki soruların ne olduğunu söyleme gereği duymadı bile; işinden hoşnut olmayan bir eleman, kızgın bir müvekkil, kıskanç bir koca, kıskanç bir eş. Vianello insanları konuşturmada ustaydı; özellikle de eğer Venedikliyseler. Konuştuğu tüm insanlar, İtalyanca'yı isteksiz konuştuğu izlenimini veren ve onların sade Venedik aksanına geçiş yapmaktan büyük mutluluk duyan bu kocaman, sıcak kanlı adama karşı kaçınılmaz bir yakınlık duyarlardı; bu dilsel değişiklik, konuştuğu kişilerin gizli şeyleri farkında olmaksızın açığa vurmalarını da beraberinde getirirdi.

"Başka bir şey var mı, efendim?"

"Evet. Ben bu sabah meşgul olacağım. Öğleden sonra da gidip karısıyla görüşmeye çalışacağım. Dolayısıyla cesedi bulan kondüktörle konuşmak üzere birisini istasyona göndermeni istiyorum; kondüktörlerin trende bir şey görüp görmediğini öğrenmek için." Vianello itiraz edemeden Brunetti, "Biliyorum, biliyorum. Eğer görmüş olsalardı şimdiye kadar söylerlerdi. Ama ben yine de bunun onlara sorulmasını istiyorum."

"Peki, efendim."

"Ayrıca tren Venedik istasyonuna girdiğinde içinde bulunan tüm yolcuların isim ve adres listesini istiyorum, ayrıca sorgulandıkları zaman söyledikleri her şeyin dökümünü de."

"Onu neden soymamışlar, efendim?"

"Diyelim ki, katil cinayeti soygun için işledi, bu durumda kori-

dordan geçen birileri yüzünden adamın üstünü arayamadan oradan kaçmak zorunda kalmış olabilir. Ya da bunu yapan her kimse, bunun bir soygun olmadığını bilmemizi özellikle istedi."

"Bu pek mantıklı gelmiyor, değil mi?" diye sordu Vianello. "Bunun bir soygun olduğuna bizi inandırmaları onlar açısından daha avantajlı olmaz mıydı?"

"Bu, bunu niye yaptıklarına bağlı."

Vianello bir an için bunun üzerinde düşündü ve "Evet, sanırım öyle," diye cevapladı, ama ses tonu tam olarak ikna olmadığını ele veriyordu. Bu işi yapan kişi neden polise böyle bir avantaj sağlamak istesindi ki?

Vianello'nun vaktini buna harcamaya niyeti yoktu, ayağa kalktı, "Şimdi adamın ofisine gidiyorum, efendim; bakalım neler öğrenebileceğim. Öğleden sonra dönecek misiniz?"

"Muhtemelen. Bu, maktulün eşini ne zaman görebileceğime bağlı. Birazdan onu arayacağım."

"Güzel. Öyleyse öğleden sonra görüşürüz," dedi Vianello ve odadan çıktı.

Brunetti dosyaya geri dönüp kapağını açtı; Trevisan'ın evinin telefon numarasını bulup, numarayı çevirdi. Cevap verilene dek telefon on kere çaldı.

"*Pronto*,"* diye cevap verdi bir erkek.

"Avvocato Trevisan'ın evi mi?" diye sordu Brunetti.

"Kim arıyordu?"

"Ben Commissario Guido Brunetti. Signora Trevisan ile konuşmak istiyorum, lütfen?"

"Kardeşim telefona gelebilecek durumda değil."

Brunetti dosyanın sayfalarını çevirerek Signora Trevisan'ın kızlık soyadını buldu, "Signor Lotto, böyle bir zamanda sizi rahatsız ettiğim için üzgünüm, tabii kız kardeşinizi de, ama onunla en kısa sürede görüşmek zorundayım."

"Sanırım bu imkânsız, Commissario. Kız kardeşim ağır bir sakinleştirici aldı. Şu anda kimseyle görüşemez. Bu olay onu mahvetti."

* *Pronto*: (Telefonda) Alo. (ç.n.)

"Ne kadar acı çektiğini anlayabiliyorum Signor Lotto ve kendisine en içten taziyelerimi sunuyorum. Ancak soruşturmaya başlamadan önce aileden birisiyle görüşmemiz gerekiyor."

"Ne tür bilgilere ihtiyacınız var?"

"Avvocato Trevisan'ın yaşamı, iş anlaşmaları ve iş ilişkileriyle ilgili daha kesin bilgilere ihtiyacımız var. Bu konuda bilgi edinmeden, olayın sebebinin ne olabileceği konusunda hiçbir fikir yürütemeyiz."

"Bir hırsızlık olduğunu sanıyordum," dedi Lotto.

"Hiçbir şeyi çalınmamış."

"Ama enişteının öldürülmesi için başka hiçbir neden olamaz. Hırsız korkup kaçmış olmalı."

"Bu kesinlikle mümkün Signor Lotto, ama diğer olasılıkları ortadan kaldırmak ve böylece sadece hırsızlık üzerine gidebilmek için kız kardeşinizle görüşmemiz gerekiyor."

"Başka ne olabilir ki?" diye sordu Lotto kızgın bir şekilde. "Sizi temin ederim ki benim enişteının hayatında olağandışı sayılabilecek hiçbir şey yoktur."

"Bunun doğru olduğundan hiç şüphem yok Signor Lotto, ama yine de kız kardeşinizle konuşmak zorundayım."

Uzun bir süre sessizlikten sonra Lotto sordu, "Ne zaman?"

"Bu öğleden sonra," dedi Brunetti, "Mümkünse," diye eklememişti.

Yine uzun bir sessizlik oldu. "Bekleyin, lütfen," dedi Lotto ve telefonu bıraktı. Lotto telefonu alıp da, "Eğer öğleden sonra dörtte gelebilirseniz, ben veya kız kardeşim sizinle görüşeceğiz," dediğinde aradan öyle uzun bir süre geçmişti ki Brunetti bu arada çekmecesinden bir kâğıdı alıp Çekoslovakya sözcüğünü doğru yazabilmek için denemeler yapmaya başlamıştı. Telefonda tekrar bir ses duyduğunda tam altıncı denemesindeydi.

"Saat dörtte," diye tekrarladı Brunetti ve hoşça kalın demeden kısaca "Görüşmek üzere" deyip telefonu kapattı. Uzun tecrübeler sonucu, çok sempatik olsalar bile sorgulayacağı kişilere karşı minnettar görünmenin akılcı bir davranış olmadığını anlamıştı.

Saatine baktı; onu geçiyordu. Ospedale Civile'yi aradı, fakat üç ayrı dahili hattan beş farklı kişiyle görüşmesine rağmen otopsiye ilişkin hiçbir bilgi edinemedi. Ospedale Civile'de bir hastanın maruz kalabileceği en güvenli tıbbi uygulamanın otopsi olduğunu sık sık düşünürdü; hastanın hiçbir riske girmediği tek uygulamaydı bu.

Dottoressa Zorzi ile konuşmak üzere ofisinden çıktığında kafasında bu tıbbi cesaret meselesi vardı.

7 Brunetti Questura'dan çıkınca sağa dönerek San Marco Bacino'suyla* Basilica'sının** olduğu yöne doğru ilerledi. Havanın böylesine güneşli olması onu hayrete düşürmüştü; o sabah erken saatte Trevisan'ın cinayet haberi onu öylesine şaşırtmıştı ki, kışın başlarında şehri dolduran güneş ışıklarını fark etmemişti. Şimdi öğlenin ortasında hava öylesine ısınmıştı ki yağmurluğunu giydiğine bile hayıflanıyordu.

Dışarıda çok az insan vardı ve bu beklenmedik güneşli ve ılık hava sanki herkesi canlandırmış gibiydi. Daha dün şehrin sis altında kaldığına ve hatta vaporetti'nin*** Lido'dan**** uzaklaşmak için kısacık bir mesafede radar kullanmaya mecbur kaldığına kim inanırdı ki? Suyun kenarından yürürken sudan yansıyan ışıklar bir an için gözleri kamaştırdı; güneş gözlüklerini almış ve daha hafif giyinmiş olmayı isterdi. Brunetti tam karşısında, San Giorgio kubbesini ve kulesini görebiliyordu; oysa ki dün onları orada görebilmek mümkün değildi. Sanki gece bir şekilde şehre gizlice girmiş gibiydiler. San Marco kulesi birkaç yıldır kendisini hapsetmiş olan yapı iskelesinden kurtulunca, ne kadar düzgün ve hoş görünmeye başlamıştı. Kule bu iskeleyle bir pagodaya dönmüştü. Brunetti şehir yönetiminin kaçtığından ve şehrin tüm haklarını da kendilerini evle-

* *Bacino*: Küçük havuz. (ç.n.)
** *Basilica*: Büyük Kilise. (ç.n.)
*** *Vaporetti*: Tekne (çoğul). (ç.n.)
**** *Lido*: Sahil, kıyı şeridi. (ç.n.)

rindeymiş gibi hissetmek için bu tür binalar yapan Japonlara sattıklarından şüphelenmişti.

Sağa dönüp piazza'ya* doğru ilerlerken kendini yanından geçip giden turistlere sempatiyle bakarken buldu. Hayranlıktan ağızları açık kalmış turistler, kulenin yanından geçerken merakla adımlarını yavaşlatıyorlardı. San Marco –şehrin yaşlı fahişesi– görenleri hâlâ şaşkına çevirebiliyordu ve Brunetti –onun gerçek oğlu, yaşlılık zamanlarının koruyucusu– içinde gurur ve hazla karışık bir duygunun yükseldiğini hissetti. Yanı sıra yürüyen bu insanların, onun, bütün bu güzelliklerin sahiplerinden, vârislerinden biri, bir Venedikli olduğunu fark etmelerini diledi içinden.

Ona her zaman aptal görünen, nefret ettiği güvercinler bile, hayranlarının ayakları arasında bir aşağı bir yukarı dolanırlarken Brunetti'ye neredeyse sevimli görünmüşlerdi. Hiç sebepsiz, birdenbire yüzlercesi birden havalandı. Havada bir süre dönüp durduktan sonra yemlerini yemek üzere tekrar önceki yerlerine kondular. Omuzlarının üzerinde üç tane güvercin taşıyan oldukça şişman bir kadın yüzünde, korku ya da keyiften kaynaklanan bir ifadeyle elinde makineli tüfek büyüklüğünde bir video kamerayla kendisini çeken kocasına bakıyordu. Birkaç metre ileride bir başkası küçük mısır paketini açmakla meşguldü; paketin içindekileri geniş bir daire çizerek fırlatınca, güvercinler havalanarak bir tur attı ve sonra atılan yemlerin tam ortasına indiler.

Brunetti üç alçak basamağı çıkarak Florian's'ın çift kanatlı üzeri işlemeli cam kapısından içeri girdi. Gerçi on dakika erken gelmişti, ama yine de önce sağdaki sonra da soldaki küçük odaları gözden geçirdi ve Dottoressa Zorzi'den hiçbir bir iz göremedi.

Beyaz ceketli garson ona yaklaşınca, Brunetti pencere önünde bir masa istedi. Bir yarısı, böylesine harika bir günde, Florian's'ın cam kenarında çekici genç bir bayanla oturmak istiyor; diğer yarısı, Florian's'ın cam kenarında çekici genç bir bayanla otururken görülmek istiyordu. Arkalığı eğimli zarif sandalyelerden birini çekip oturduktan sonra sandalyesini piazza'yı daha rahat görebileceği bir yöne doğru çevirdi.

* *Piazza*: Alan, meydan. (ç.n.)

Brunetti bildi bileli, Basilica'nın bir kısmı ahşap iskeleyle kaplıydı. Onu hiç, çocukken falan, şöyle iskelesiz, doğrudan bütünüyle görüp görmediğini düşündü. Muhtemelen hayır. Görmemişti.

"Günaydın, Commissario." Ses arkasından gelmişti. Dottoressa Barbara Zorzi'nin elini sıkabilmek için ayağa kalktı. Onu hemen tanımıştı. Hatları ince ve çok muntazamdı; elini büyük bir içtenlikle, Brunetti'yi şaşırtacak kadar güçlü bir şekilde sıkmıştı. Saçı onu son gördüğümden daha kısa, diye geçirdi içinden; kıvır kıvır saçları başım bir kep gibi sarıyordu. Gözleri ne kadar olabilirse o kadar karaydı; neredeyse irisin içinde gözbebeği seçilemiyordu. Elettra'ya benzerliği ortadaydı; aynı düzgün burun, dolgun ağız ve yuvarlak çene; ama olgunluğu ona, Elettra'ya göre daha duru ve dingin bir güzellik veriyordu.

"Dottoressa, vakit ayırabildiğiniz için çok memnun oldum," dedi paltosunu çıkarması için yardım etmek üzere ona doğru uzanırken.

Barbara cevaben gülümsedi ve kahverengi deriden şişkin çantasını pencerenin yanında duran sandalyeye koydu. Brunetti paltoyu düzelterek yine aynı sandalyenin arkasına astı, ardından çantaya bakarak, "Küçükken bizi görmeye gelen doktorlar da böyle çantalar taşırdı," dedi.

"Sanırım benim daha modern olmam ve yeni bir çanta almam gerekiyor, ama annem bunu bana okulu bitirdiğimde hediye etmişti. O zamandan beri de bunu kullanıyorum."

Garson masaya gelince, her ikisi de kahve sipariş etti. Garson gittiğinde doktor, "Size nasıl yardımcı olabilirim acaba?" diye sordu.

Brunetti bilgileri nasıl elde ettiğini saklamanın gereği olmadığını düşünerek anlatmaya başladı, "Kız kardeşiniz bana Signora Trevisan'ın eskiden sizin hastanız olduğunu söyledi."

"Ayrıca kızı da," diye ekledi doktor, kahverengi çantasına uzanıp buruşmuş sigara paketini çıkarırken. Çantasının dibinde çakmak ararken solunda beliren bir garson sigarasını yakmak için öne doğru eğildi. Doktor başını yanan ateşe doğru çevirirken bu tür davranışlara alışkın bir havayla "*Grazie*," dedi. Garson sessizce

masadan uzaklaştı.

Barbara büyük bir iştahla sigarasından bir nefes çektikten sonra çantasını kapatarak Brunetti'ye döndü, "Bunun, onun ölümüyle ilişkili olduğunu mu düşünmeliyim acaba?"

"Araştırmanın bu aşamasında," dedi Brunetti, "nelerin onun ölümüyle ilgili olup olmadığını bilmiyorum." Bunu duyunca Barbara dudaklarını büzdü, o zaman Brunetti söylediklerinin ne kadar yapmacık ve resmi kaçtığını fark etti. "İşin doğrusu Doktor, şu anda elimizde hiçbir veri yok. Ölümündeki fiziksel kanıtların dışında hiçbir şey."

"Vurulmuş mu?"

"Evet. İki kere. Çok çabuk öldüğüne bakılırsa, kurşunlardan birisi arter damarını parçalamış olmalı."

"Neden ailesi hakkında bilgi edinmek istiyorsunuz?" diye sordu. Ailenin hangi fertleriyle ilgili bilgi almak istediğini sormayıp, böyle bir soru sorması Brunetti'nin dikkatini çekti.

"İşi, arkadaşları, ailesi, yani nasıl bir insan olduğunu anlamama yarayacak her şey hakkında bilgi edinmek istiyorum."

"Bunun onu kimin öldürdüğünü bulmanıza yardımcı olacağını mı düşünüyorsunuz?"

"Neden birisinin onu öldürmek istediğini anlamanın tek yolu bu. Daha sonra buna bağlı olarak onu kimin öldürdüğünü bulmak nispeten daha kolay olacaktır."

"Oldukça iyimser konuşuyorsunuz."

"Hayır, iyimser değilim," dedi Brunetti, başını sallayarak. "Pek öyle sayılmam, ayrıca onu anlamaya başlayıncaya kadar da olamayacağım."

"Karısıyla kızı hakkında bilgi edinince onu anlamaya başlamış olacaksınız, öyle mi?"

"Evet."

Garson sol tarafta yeniden belirdi; iki fincan espressoyu ve gümüşten bir şekerliği ortalarındaki masaya bıraktı. Her ikisi de küçük fincanlarına iki şeker koyarak karıştırdılar; bu seremoninin konuşmadaki doğal bir ara olduğunda anlaşmış gibiydiler. Barbara kahvesinden bir yudum alıp fincanı yeniden tabağına koyduğunda,

"Signora Trevisan bir yıldan daha uzun bir süre önce, o zamanlar on dördünde olan kızını muayene için bana getirdi. Kızın, hastalığını annesinin bilmesini istemediği son derece açıktı. Signora Trevisan muayene odasına kızıyla birlikte girmek için ısrar etmişti, ama onun dışarıda kalmasını sağladım." Sigarasının külünü tablaya silkeledi ve gülümseyerek ekledi, "Pek kolay olmadı." Yeniden kahvesini yudumladı; Brunetti onu hiç acele ettirmiyordu.

"Genç kızda ileri derecede jenital uçuk vardı. Ona olağan soruları sordum; arkadaşının korunup korunmadığını, başka bir ilişkisi daha olup olmadığını, bu belirtilerin ne kadar zamandır göründüğünü falan. Genelde bu tür uçuklarda, en ağır belirtiler ilk çıktıklarında görülür, dolayısıyla bunun ilk kez olup olmadığını sordum. Bu, enfeksiyonun ne kadar ciddi olduğunu anlamamda yardımcı olacaktı." Konuşmasını kesti ve masadaki kül tablasında sigarasını söndürdü. Bunu yaptıktan sonra kül tablasını alıp, bir şey söylemeden, uzanarak yandaki masaya bıraktı.

"Bu ilk sefer miymiş?"

"Önce öyle olduğunu söyledi, ama bana yalan söylüyormuş gibi geldi. Bu yüzden uzun uzun ona enfeksiyonun ne kadar ciddi olduğunu bilmezsem doğru tedaviyi uygulayamayacağımı, bu yüzden bilmek zorunda olduğumu anlattım. Biraz uzun sürdü, ama sonunda bunun ikinci kere olduğunu ve ilkinin bundan daha kötü olduğunu söyledi."

"Neden o zaman sizi görmeye gelmemiş?"

"Hastalandığı zaman tatildelermiş, o yüzden hastalığım ailesine söyler diye başka bir doktora gitmeye korkmuş."

"O zamanki belirtiler ne kadar kötüymüş?"

"Ateş, titreme, jenital ağrı."

"Peki kız ne yapmış?"

"Annesine karnına ağrılar girdiğini söyleyip iki gün yatmış."

"Ya annesi?"

"Nasıl yani?"

"Ona inanmış mı?"

"Görünüşe bakılırsa öyle."

"Bu sefer ne olmuş?"

"Yine ağrıları olduğunu ve beni görmek istediğini söylemiş. Onun yedi yıllık doktoruydum, küçüklüğünden beri."

"Peki neden kızıyla birlikte gelmiş?"

Barbara cevap verirken önünde boş duran kahve fincanına gözlerini dikti, "Signora Trevisan her zaman aşırı derecede koruyucu bir anneydi. Francesca küçükken azıcık ateşi çıksa beni arardı. Bazı kışlarda, ayda en az iki kere arayıp eve gelip kızına bakmamı isterdi."

"Gider miydiniz?"

"Başlarda –işimde henüz yeniydim– giderdim, ama sonra yavaş yavaş kimin yalnızca gerçekten hastayken ve kimin... neyse, işte daha basit şeyler için aradığını anladım."

"Signora Trevisan kendi hastalandığında da sizi arar mıydı?"

"Hayır, asla. Muayenehaneme gelirdi."

"Ne gibi rahatsızlıklar için?"

"Bu bana pek konuyla ilgiliymiş gibi görünmüyor, Commissario." Titrini kullanması Brunetti'yi şaşırtmıştı. Brunetti sorusundan vazgeçti.

"Kızın sorduğunuz diğer sorulara cevabı ne oldu?"

"Arkadaşının korunmadığını söyledi. Zevk almamıza engel olur, demiş." Yüzünü buruşturmuştu; sanki böylesine tek yanlı, bencilce bir klişeyi tekrarlamak onu rahatsız etmişti.

"Bir tek arkadaşı mı varmış?"

"Evet, sadece bir tane olduğunu söyledi."

"Size kim olduğunu da söyledi mi?"

"Sormadım. Beni ilgilendirmez."

"Ona inandınız mı? Sadece bir arkadaşı olduğuna?"

"İnanmamak için bir neden görmedim. Dediğim gibi, onu çocukluğundan beri tanırım. Onu tanıdığım kadarıyla bana doğruyu söylüyormuş gibi geldi."

"Ya annesinin size fırlattığı dergi?" diye sordu Brunetti.

Doktor gözlerini Brunetti'ye dikti, gerçekten şaşırmıştı, "Ah, kız kardeşim. Bir hikâye anlattı mı, tüm ayrıntılarıyla anlatır, değil mi?" Ama sesinin tonunda gerçek anlamda bir öfke yoktu, sadece Elettra'yla geçen bir ömrün yaratacağı, Brunetti'nin de bundan

şüphe duymadığı, isteksiz bir hayranlık vardı.

"O olay daha sonra oldu," diye başladı. Muayene odasından çıktığımızda, Signora Trevisan Francesca'nın nesi olduğunu öğrenmek istedi. Ben de küçük bir enfeksiyon kaptığını ve yakında geçeceğini söyledim. Bu açıklama ona yetti ve oradan ayrıldılar."

"Peki olayın doğrusunu nasıl öğrendi?" diye sordu Brunetti.

"İlaçtan, Zovirax. Uçuklar için kullanılır. Onu almasının başka hiçbir nedeni olamazdı. Signora Trevisan'ın eczacı olan bir arkadaşı vardı, ona sormuş –eminim bunu laf olsun diye sormuştur– bu ilaç neye yarar diye. O da açıklamış. O ilaç başka bir şey için kullanılmaz ya da kullanılsa bile çok nadir kullanılır. Ertesi gün yeniden ofisimdeydi. Yanında Francesca yoktu ve bazı saldırgan sözler sarf etti." Bunu söyledikten sonra durdu.

"Ne tür sözler?"

"Beni Francesca'ya kürtaj ayarlamakla suçladı. Ona *ambulatorio*'dan çıkmasını söyledim ve işte o zaman dergiyi alıp kafama fırlattı. Orada bulunan iki hastam, yaşlıca iki bey, kollarından tutarak onu ofisten çıkardılar. O günden sonra da onu bir daha görmedim."

"Ya kızı?"

"Dedim ya, onu sokakta bir ya da iki kez gördüm, ama artık benim hastam değil. Başka bir doktor koyduğum teşhisi onaylamamı istedi, ben de onayladım. Hem kızının, hem kendisinin kayıtlarını da çoktan Signora Trevisan'a göndermiştim."

"Sizin bir kürtaj ayarladığınız fikrine nereden ya da nasıl kapıldığına dair herhangi bir fikriniz var mı?"

"Hayır, yok. Zaten ailesinin rızası olmadan böyle bir şey de yapamam."

Brunetti'nin kızı Chiara şu anda Francesca'nın o zamanki yaşındaydı, yani on dört. Onun zührevi bir hastalığı olduğunu öğrense kendisi veya karısı nasıl davranırdı acaba diye merak etti. Aklından geçen bu korkunç fikirle birden ürperdi.

"Signora Trevisan'ın geçmişteki sağlık sorunlarından bahsetme konusunda neden bu kadar isteksizsiniz?"

"Size söylemiştim, bunun konuyla ilgisi olduğunu sanmıyorum."

"Ve ben de size neyin konuyla ilgili olduğunu şu anda bilemeyiz demiştim," dedi Brunetti, belki bu defa başarırım umuduyla ses tonunu yumuşatmıştı.

"Peki ya size kötü bir geçmişi olduğunu söylersem?"

"Eğer durum buysa, o zaman bunu her şeyden önce anlatmakta tereddüt etmezdiniz."

Doktor, bir süre hiçbir şey söylemeden durdu ve sonra başını salladı, "Hayır. O benim hastamdı, o yüzden bildiklerimi söyleyemem."

"Söyleyemez misiniz yoksa söylemeyecek misiniz?" diye sordu Brunetti, sesindeki tüm şirinlik gitmişti.

Barbara duraksamaksızın bakışlarını Brunetti'ye dikerek, "Söyleyemem," diye cevapladı ve sonra bakışlarını saatine kaydırdı. Bunun, bir Snoopy saati olduğu Brunetti'nin dikkatini çekti. "Öğleden önce bir eve daha uğramam gerekiyor."

Brunetti onu, almış olduğu konuşmama kararından döndüremeyeceğini biliyordu, "Zaman ayırdığınız ve anlattığınız şeyler için teşekkür ederim," dedi, imalı bir şekilde. Sonra daha kişisel bir şey ekledi, "Bu olay öncesine kadar sizin Elettra ile kardeş olduğunuzu fark etmemiş olmam benim için sürpriz oldu."

"O benden beş yaş daha küçüktür."

"Ben dış görünüşünüzden bahsetmemiştim," dedi. Barbara'nın meraklı bir şekilde bakması üzerine, "Karakteriniz. Birbirinize çok benziyorsunuz."

Çok içten bir gülümsemeyle, "Bunu bize pek çok kişi söylüyor," diye karşılık verdi.

"Evet, eminim söylüyorlardır," dedi Brunetti.

Barbara bir an sustuktan sonra keyifli bir şekilde güldü. Gülmeye devam ederek sandalyesinin arkasına uzandı ve paltosunu aldı. Brunetti ona yardımcı olurken bir yandan da göz ucuyla hesaba baktı ve masaya biraz bozukluk koydu. Barbara kahverengi çantasını aldı ve birlikte piazza'ya doğru yürürlerken havanın iyice ısındığını fark ettiler.

"Hastalarımdan çoğu, bunun korkunç bir kış olacağı anlamına geldiğinden eminler," dedi, elini piazza'ya ve onu saran güneş ışı-

ğını saracak biçimde sallayarak. Alçak üç basamağı inip piazza boyunca yürümeye başladılar.

"Peki ya aşırı derecede soğuk olsaydı, o zaman ne söylerlerdi?" diye sordu Brunetti.

"Ah, gene aynı şeyi söylerlerdi: Bunun çok kötü bir kış olacağını," diye cevapladı Barbara olağan bir şekilde. Aradaki tutarsızlığa değinme zahmetine bile girmemişti. Her ikisi de Venedikliydi, bu yüzden bunun farkındaydılar.

"Kötümser insanlarız, değil mi?" diye sordu Brunetti.

"Bir zamanlar bir imparatorluğumuz varmış. Şimdiyse sahip olduğumuz tek şey," diye başladı. Aynı hareketleri tekrarlıyordu; yine Basilica'yı, *campanile*'yi* ve aşağısındaki Sansovino'nun Logetta'sını** göstererek, "Sahip olduğumuz tek şey, işte bu Disneyland. Sanırım bu kötümser olmak için yeterli bir sebep."

Brunetti hiçbir şey söylemeksizin başını salladı. Barbara, onu ikna edememişti. Brunetti'nin, şehrin hâlâ tüm görkemiyle ayakta durduğunu düşündüğü ender anlarından biriydi bu.

Campanile'nin dibinde ayrıldılar; Barbara, Campo*** della Guerra'da yaşayan hastasını ziyarete gitti. Brunetti de Rialto'ya ve oradan da yemek için evine doğru yola koyuldu.

8 Mahallesine geldiğinde dükkânlar hâlâ açıktı. Köşedeki bakkala girdi ve dört şişe soda aldı. Ekolojik dengenin tehdit altında olduğu bu dönemde, Brunetti, ailesinin plastik şişeleri boykot etme kararına katılmıştı ve şimdi ailenin diğer fertleri gibi o da –bu konuda hakkını teslim etmeliydiler– dükkânın önünden her geçişinde durup birkaç şişe almak gibi bir alışkanlık edinmişti. Ama aldığı sodalar o kadar çabuk tükeniyordu ki, bazen, kendisi yokken ev

* *Campanile*: Çan kulesi. (ç.n.)

** *Sansovino'nun Logetta'sı*: Sansovino İtalyan bir heykelci. Logetta, Venedik'te, San Marco Meydanı'nda bir heykel galerisinin adı. (ç.n.)

*** *Campo*: Meydan, alan. (ç.n.)

halkının soda banyosu yaptığından şüpheleniyordu.

Beşinci kata vardığında son basamağın üzerine şişeleri koydu ve anahtarlarını çıkardı. İçeriden radyoda okunan haberlerin sesi geliyordu; hiç şüphesiz, meraklı kamuoyuna Trevisan cinayetiyle ilgili son gelişmeler duyuruluyordu. Kapıyı açıp şişeleri içeri koydu ve arkasından kapıyı kapadı. Mutfaktan gelen tekdüze sesi duydu, "...hakkındaki tüm suçlamaları reddediyor ve eski Hıristiyan Demokrat Partisi'ne verdiği yirmi yıllık sadık hizmetini de adalete olan bağlılığının kanıtı olarak gösteriyor. Ancak, suçunu itiraf etmiş mafya üyesi bir katil olan Renato Mustacci, Regino Coeli hapishanesindeki hücresinden yaptığı açıklamada, geçen mayıs ayında, Palermo'da, Hâkim Filipo Preside'yi ve karısı Elvira'yı iki adamı ile birlikte senatörün emri üzerine öldürdükleri konusunda hâlâ ısrar ediyor."

Spikerin ciddi sesi yerini bir toz deterjanın reklam müziğine bırakmıştı. Bunların arasından Paola'nın yüksek sesle kendi kendine konuştuğunu duydu, genelde tercih ettiği dinleyici ta kendisiydi. "Pislik, yalancı domuz. Pislik, yalancı domuz, o ve onun gibilerin tamamı böyle. 'Adalete bağlılıktır.' Adalete bağlılık'." Ardından gelen çok daha kaba bir hakaretti, karısının sadece kendi kendine konuşurken söyleyebileceği kadar kaba.

Paola onun koridordan gelen ayak seslerini duyunca Brunetti'ye dönerek, "Bunu duydun mu Guido? Bunu duydun mu? Üç katil de hâkimi öldürmek için kendilerini onun tuttuğunu söylüyor ve o hâlâ adalete bağlılıktan söz ediyor. Onu tutup asmaları gerek. Ama o bir milletvekili, yani ona dokunamıyorlar. Hepsini içeri atmak lazım. Bütün meclisi al, her birini hapishaneye tık. Böylece hepimiz boşa zaman harcamaktan ve beladan kurtulmuş oluruz."

Brunetti mutfağı baştan başa katederek buzdolabının yanında duran küçük dolabın içine elindeki sodaları yerleştirdi. Dolabın içinde sadece bir şişe kalmıştı. Halbuki bir gün önce yine beş şişe almıştı. "Yemekte ne var?" diye sordu.

Paola geri küçük bir adım atarak parmağını, suçlarcasına onun kalbine dayadı; "Cumhuriyet çöküyor ve beyefendinin düşündüğü tek şey yemek," dedi. Bu sefer görünmez bir dinleyicisi vardı, yir-

mi yıldan fazla bir süredir, evliliklerinin sessiz ortağı olan bir dinleyici. "Guido, caniler hepimizi mahvedecek. Belki de çoktan bunu yaptılar. Ve sen öğle yemeğinde ne olduğunu merak ediyorsun."

Brunetti, Burlington Arcade'den kaşmir giyen birisinin iyi bir devrimci olamayacağını söylememek için kendini tuttu. Bunun yerine, "Paola, sen beni doyur ve ben de geri dönüp adaleti yerine getirmeye devam edeyim," dedi.

Bu, Paola'ya Trevisan'ı hatırlatmaya yetmişti, Brunetti bunu hatırlayacağından emindi. Paola, bir parça dedikodu yapabilmek için hevesle politik çıkışlarını bir kenara bıraktı. Radyonun sesini kıstıktan sonra sordu, "İşi sana mı verdi?"

Brunetti dizlerinin üzerinde doğrulurken başıyla onayladı. "Şu anda elimde pek bir iş olmadığının farkında. Belediye Başkanı çoktan aradı, yani içinde bulunduğu durumu artık sen tahmin et." Kimden ya da neden bahsedildiği konusunda bir açıklama yapmaya gerek yoktu.

Brunetti olacakları biliyordu; Paola'nın ilgisi politik adalet ve dürüstlükten çok daha farklı bir yöne kaymıştı, "Okuduğum haberde vurulduğundan başka bir şey yazmıyordu. Torino'dan gelen bir trende vurulmuş."

"Biletini Padova'dan almış. Orada ne işi olduğunu bulmaya çalışıyoruz."

"Bir kadın?"

"Olabilir. Herhangi bir şey söylemek için çok erken. Yemekte ne var?"

"Pasta fagioli ve ardından cotoletta."

"Salata?"

"Guido," diye başladı dudaklarını büzüp bakışlarını ona doğru kaldırarak, "ne zaman pirzola yerken salatamız olmadı?" dedi.

Brunetti sorusunu cevaplamak yerine, "Güzel Dolcetto'dan kaldı mı?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Geçen hafta bir şişe vardı, değil mi?"

Brunetti bir şeyler mırıldanarak küçük dolabın önünde eğildi. Sodaların arkasında, üç şişe şarap vardı ve hepsi de beyazdı. Yeniden ayağa kalkıp sordu, "Chiara nerede?"

"Odasında. Neden?"

"Ondan bir şey rica edeceğim."

Paola saatine baktı. "Bire çeyrek var, Guido. Dükkânlar kapanmıştır."

"Eğer Do Mori'ye giderse kapanmamıştır. Bire kadar açıklar."

"Yani sen şimdi Chiara'dan sana bir şişe Dolcetto alsın diye dışarı çıkmasını mı isteyeceksin?"

"Üç şişe," deyip mutfaktan çıktı. Koridor boyunca Chiara'nın odasına doğru yürüyüp, kapıyı çaldı. Arkasından radyonun sesinin yeniden açıldığını duydu.

"*Avanti, Papà,*"* diye seslendi Chiara içeriden.

Kapıyı açıp içeri girdi. Chiara yatağında kırışmış beyaz örtünün üzerine yayılmıştı. Ayakkabıları yerde, okul çantasıyla ceketinin yanında duruyordu. Kepenkler açıktı ve odayı dolduran ışık, kızının yatağını paylaşan oyuncak ayıları ve diğer peluş hayvanları aydınlatıyordu. Koyu sarı renkteki saçlarını yüzünün gerisine iterek babasına ışık saçan bir gülücük verdi.

"*Ciao, dolcezza,*"** dedi babası içeri girerken.

"Eve erken gelmişsin, *Papà*."

"Hayır, tam vaktinde geldim. Kitap mı okuyordun?"

Chiara başıyla doğrularken, elindeki kitaba yeniden bir göz attı.

"Chiara bana bir iyilik yapar mısın?"

Chiara kitabı biraz indirerek, sayfaların üzerinden babasına baktı.

"Chiara, mümkünse–?"

"Nereye?"

"Do Mori'ye."

"Ne için dışarı çıkacakmışız?"

"Dolcetto."

"Ah, *Papà* neden öğle yemeğinde başka bir şey içmiyorsun?"

"Çünkü ben Dolcetto istiyorum, bir tanem."

"Eğer sen de benimle gelirsen, giderim."

"Ama öyleyse ben tek başıma da gidebilirim."

---

* *Avanti, Papà*: İçeri gir, baba. (ç.n.)

** *Ciao, dolcezza*: Merhaba, tatlım. (ç.n.)

"Eğer istiyorsan git o zaman, *Papà*."

"Ben gitmek istemiyorum, Chiara. Onun için senden gitmeni istedim."

"Ama neden ben gitmek zorundayım?"

"Çünkü ben hepinizin giderlerini karşılamak için çok çalışıyorum."

"*Mamma*[*] da çalışıyor."

"Evet ama satın aldığımız her şeyi ve evin giderlerini ben ödüyorum."

Chiara kitabı açık yüzü yatağa gelecek şekilde bıraktıktan sonra, "*Mamma* bunun kapitalistçe bir şantaj olduğunu ve sen bunu yaptığın zaman seni dinlemek zorunda olmadığımı söylüyor."

"Chiara," dedi Brunetti son derece yumuşak bir tonda, "senin annen dert çıkaran, memnuniyetsiz ve provokatif birisidir."

"Öyleyse nasıl oluyor da onun her dediğini yapmak zorunda olduğumu söylüyorsun?"

Brunetti derin bir nefes aldı. Chiara bunu görünce, yatağın kenarına doğru kaydı ve ayakparmaklarıyla ayakkabılarını önüne çekti, "Kaç şişe istiyorsun?" diye sordu sert bir şekilde.

"Üç."

Eğilip ayakkabılarını bağladı. Brunetti elini uzatıp, başını okşamak istedi, ama Chiara yana çekilerek ondan uzaklaştı. Ayakkabılarını bağladıktan sonra ayağa kalktı ve yerde duran ceketini kaptı. Hiçbir şey demeden Brunetti'nin yanından geçti ve koridorda yürümeye başladı. "Parayı annenden iste," diye seslendi Brunetti ve banyoya doğru ilerledi. Ellerini yıkarken sokak kapısının çarptığını duydu.

Paola, mutfakta masayı kurmakla meşguldü, ama masaya yalnızca üç tabak koymuştu. "Raffi nerede?" diye sordu Brunetti.

"Bu öğleden sonra bir sözlü sınavı varmış, o yüzden gününü kütüphanede geçirecek."

"Peki ne yiyecek?"

"Bir yerlerden sandviç alır."

"Eğer sınavı varsa, önce iyi bir şeyler yemeliydi."

[*] *Mamma*: Anne. (ç.n.)

Paola odanın diğer ucundan ona baktı ve başını salladı.

"Ne?" diye sordu Brunetti.

"Hiçbir şey."

"Hayır, söyle. Neden başını sallıyorsun?"

"Böyle sıradan bir adamla nasıl evlendim diye bazen merak ediyorum."

"Sıradan mı?" Paola'nın ona yıllar içerisinde ettiği pek çok hakaret arasında nedense bu sonuncusu en kötüsü olarak göründü birden. "Sıradan mı?" diye tekrarladı Brunetti.

Paola, bir an için tereddüt ettikten sonra açıklamaya başladı, "Önce içmediği şarabı almaya göndermek için kızına şantaj yapıyorsun, sonra da oğlun yemek yemediği için üzülüyorsun. Üzüldüğün şey oğlunun ders çalışmaması değil, yemek yememesi."

"Peki bunun için değil de, ne için üzülmeliydim?"

"Ders çalışmadığı için," diye bağırarak karşılık verdi Paola.

"Geçen yıl, tüm sene boyunca ders çalıştı ve uyuşuk bir halde evde gezinip Sara'yı düşündü."

"Sara'nın konumuzla ne alakası var?"

Asıl tüm bunların konuyla ne alakası var diye merak etti Brunetti.

"Chiara ne dedi?" diye sordu.

"Sana birlikte gitmeyi teklif etmiş, ama sen reddetmişsin."

"Eğer ben gidecek olsaydım tek başıma giderdim."

"Her zaman çocuklarınla vakit geçirecek zamanın olmadığından yakınırsın, ama eline fırsat geçince de değerlendirmezsin."

"Benim çocuklarımla vakit geçirmekten anladığım bir bara gidip bir şişe şarap almak değil."

"Peki ne öyleyse; bir masanın etrafına toplayıp onlara paranın insanları nasıl güçlü kıldığını anlatmak mı?"

"Paola," üç heceyi de yavaşça üzerine basa basa söylemişti, "tüm bunların ne anlama geldiğini bilmiyorum, ama şundan eminim ki, Chiara'yı dükkâna yollamamla hiçbir ilgisi yok."

Paola omuz silkti ve yeniden ocağın üzerinde kaynamakta olan büyük tencereye döndü.

"Ne oluyor Paola?" diye sordu, yerinden kıpırdamadan sesini ona duyurmaya çalışarak.

Paola yeniden omuz silkti.

"Lütfen Paola, söyle."

Paola, sırtı ona dönük bir şekilde yumuşak bir ses tonuyla konuşmaya başladı. "Kendimi yaşlı hissetmeye başladım, Guido. Raffi'nin bir kız arkadaşı var ve Chiara neredeyse genç bir kız oldu artık. Ben de yakında elli yaşında olacağım." Bu hesaplar onu hayretler içerisinde bırakmıştı, ama hiçbir şey söylemedi. "Biliyorum aptalca, ama bu moralimi çok bozuyor. Sanki hayatım bitmiş, en iyi bölümü geçip gitmiş gibi." Aman Tanrım! Ve ona sıradan mı demişti!

Brunetti bekliyordu, ancak görünüşe bakılırsa Paola konuşmasını bitirmişti.

Paola tencerenin kapağını açınca, bir an için etrafı saran bir buhar bulutuyla kaplandı. Uzun tahta bir kaşık alıp tencerenin içindeki şeyi karıştırmaya başladı; şu haliyle bir tek kazanını karıştıran bir büyücüye benzemediği kalmıştı. Brunetti, biraz zorlanarak, yirmi yıldan fazla bir süredir birlikte olmanın beynine kazınan alışkanlığı ve aşkı birbirinden ayırmaya çalışarak, tarafsız gözlerle ona baktı. Uzun, incecik, kırklı yıllarına henüz girmiş, sarı gölgeli kahverengi saçları omuzlarına dökülen bir kadın gördü. Paola geri dönüp Brunetti ile göz göze geldi. Brunetti onun uzun burnuna, siyah gözlerine ve yıllardır ona zevk veren geniş ağzına baktı.

"Yani artık yerine yenisini mi almalıyım?" diye sorarak kendini riske attı.

Paola bir süre gülmemek için uğraştı, ama sonra tutamadı.

"Aptalca mı davranıyorum?" diye sordu.

Tam ona, eğer öyleyse bile bunun her zamankinden farklı bir durum olmadığını söyleyecekti ki sokak kapısı açıldı ve Chiara apar topar içeri daldı.

"*Papà*," diye koridordan seslendi, "Bana söylemedin."

"Neyi söylemedim, Chiara?"

"Francesca'nın babasını. Birisi onu vurmuş."

"Onu tanıyor musun?" diye sordu Brunetti.

Bir elinde tuttuğu bez çantasıyla koridorun sonuna kadar gelmişti. Belli ki, cinayetin merakıyla Brunetti'ye olan öfkesini unutmuştu. "Tabii. İlkokula birlikte başlamıştık. Kimin yaptığını sen mi bulacaksın?"

"Yardımcı olmaya çalışacağım," dedi isteksiz bir şekilde, sonu gelmeyen sorulara yakalanacağı için konuyu açmak istemiyordu. "Onu iyi tanıyor musun?"

"Aa, hayır," dedi. Onun en yakın arkadaşı ve babasının bilmek isteyebileceği tüm şeyleri bilen bir sırdaşı olduğunu iddia etmeyerek babasını şaşırtmıştı, "Pedrocci ile takılırdı; şu evinde bir sürü kedi besleyen kız. Öyle kokardı ki kimse onunla arkadaşlık etmezdi. Francesca hariç."

"Francesca'nın başka arkadaşı var mıydı?" diye sordu Paola; şimdi konuyla kendisi de ilgileniyor ve kocasının kızlarından bilgi almaya çalışmasına ortaklık ediyordu. "Onunla hiç karşılaşmadım sanırım."

"Aa, hayır. O hiçbir zaman bizim eve gelmedi. Onunla oynamak isteyen, onun evine gitmek zorundaydı. *Mamma*'sı bu konuda çok ısrarcıydı."

"Şu kedileri olan kız, o gider miydi?"

"Evet. Babası hâkim olduğundan Signora Trevisan onun kokmasına bir şey demezdi." Kızının dünyayı böylesine net bir gözle görüyor olması Brunetti'yi afallatmıştı. Chiara'nın hayatına nasıl bir yön vereceği konusunda fikri yoktu, ama neye yönelirse yönelsin çok uzaklara gidebileceğinden kesinlikle emindi.

"Signora Trevisan, o nasıl bir kadın?" diye sordu Paola ve ardından onu başıyla onaylayan Brunetti'ye baktı. Çok yerinde bir soruydu. Brunetti bir sandalye çekip sessizce oturdu.

"*Mamma*, neden soru sorma işini onun hakkında bilgi almak isteyen *Papà*'ma bırakmıyorsun?" Annesinin söyleyeceği yalanı beklemeksizin Chiara mutfağı baştan başa geçip kendisini babasının kucağına bıraktı. Artık affettiği ya da unuttuğundan şişeleri de önlerindeki masaya koydu. "Onun hakkında ne bilmek istiyorsun, *Papà*?" Neyse en azından ona Commissario dememişti.

"Hatırlayabildiğin her şeyi, Chiara," diye cevapladı. "Belki ba-

na, neden herkesin oynamak için onun evine gitmek zorunda olduğunu söyleyebilirsin."

"Francesca tam olarak emin değildi, ama bir seferinde, beş yıl kadar önce, ailesinin onun kaçırılmasından korktuğu için böyle davrandığını söylemişti." Brunetti veya Paola bunun ne kadar saçma olduğunu söyleyemeden Chiara devam etti, "Biliyorum, aptalca. Ama o böyle söylemişti. Belki bunu sadece kendini önemli biri gibi göstermek için söylemiş olabilir. Hiç kimse bu söylediğine önem vermeyince, o da bir süre sonra bunu söylemekten vazgeçti." Dikkatini annesine yönelterek sordu, "Yemek ne zaman, *Mamma?* Açlıktan ölüyorum ve eğer hemen bir şeyler yemezsem bayılacağım." Bunu der demez de bayıldı; kendisini bırakarak yere doğru kaymaya başladı. Her iki koluyla içgüdüsel olarak ona sarılan Brunetti, Chiara'yı tuttu ve kendine doğru çekti.

"Numaracı," diye kulağına fısıldadı ve onu gıdıklamaya başladı; bir eliyle mahkûmunu kolundan yakalamıştı, diğer eliyle de parmaklarını sırtında gezdirerek onu gıdıklamaya devam ediyordu.

Chiara, kollarını havada sallayarak, keyiften ve şaşkınlıktan nefes nefese kalmış bir halde, "Hayır, *Papà.* Hayır, bırak gideyim. Bırak..." diye feryat ediyordu. Son söylediğini tamamlayamadan gürültülü bir kahkahanın arasında sesi kayboldu.

Yemekten önce, zar zor, düzen yeniden sağlanmıştı. Yetişkinler sessizce yaptıkları bir anlaşmayla, Chiara'ya, Signora Trevisan ve kızıyla ilgili başka bir soru sormamaya karar vermişlerdi. Yemek boyunca, Paola'nın itirazlarına rağmen, Brunetti, her zamanki yerinde yani yanındaki sandalyede oturan Chiara'ya ara sıra el uzatmaya devam etti. Her hareketin ardından Chiara'nın önce ürkek ardından neşeyle çınlayan kahkası geliyor, Paola ise polis *commissario*'sunu yemek yemeden ofisine gönderecek kadar otoritesi olmadığına hayıflanıyordu.

9 Brunetti tıka basa karnını doyurduktan hemen sonra evden çıktı. Yürüyerek Questura'ya geri dönerken, uykusunu açabilmek için yol üstünde bir kahve içmek üzere durdu; güzel bir yemeğin ardından günün süren sıcağı iyice uykusunu getirmişti. Ofisine geri döndüğünde, paltosunu çıkarıp yerine astı, ardından o yokken bırakılan şeylere bakmak üzere masasına geçti. Beklediği gibi otopsi raporu masasında duruyordu, ama resmi rapor değildi bu; Signorina Elettra'nın telefonda dikte ettiği notlardan derlendiğini düşündüğü rapordu.

Trevisan cinayetinde kullanılan silah, küçük kalibreli, 22'lik bir revolverdi; güçlü bir silah değildi. Daha önce tahmin edildiği gibi, kurşunlardan biri Trevisan'ın kalbine giden arter damarını parçalamıştı, dolayısıyla ölümü çok ani olmuştu. Diğeri midesine isabet etmişti. Girişte açtığı yaraya bakılırsa ateş eden kişi en fazla bir metreden ateş etmişti. Kurşunun giriş açısına göre, Trevisan ateş edildiği sırada oturuyordu, katil ise onun sağ tarafında ayaktaydı.

Trevisan öldürülmeden hemen önce yemek yemiş ve makul miktarda alkol almıştı; duyularını kesinlikle sersemletmeyecek bir miktarda. Biraz kiloluydu, ama görünüşe bakılırsa bu yaştaki bir erkek için sağlıklı birisiydi. Apandisitinin alınması ve vasectomi* ameliyatı geçirmesinin dışında ciddi bir hastalık geçirdiğine dair hiçbir belirti bulunamamıştı. Patolojist, başına ciddi bir hastalık veya kaza gelmedikçe adamın bir yirmi yıl daha yaşamaması için hiçbir neden görememişti.

Brunetti, "Çalınmış yirmi yıl," dedi alçak sesle ve bir insanın yaşamının yirmi yılında yapabileceği sayısız şeyi düşündü; çocuğunun olgunlaştığını görmek, hatta torunlarının büyümesini izlemek, iş yaşamında başarılar elde etmek, bir şiir yazmak. Ama Trevisan'ın bunların hiçbirini yapma şansı yoktu artık, hiçbir şey yapma şansı yoktu. Brunetti, bir cinayetin en acımasız tarafının, kurbanın yeniden bir şeyleri başarma olasılığını acımasızca kesip atması ve sonsuza dek ortadan kaldırması olduğuna inanırdı hep. Bir Katolik olarak yetiştirilmişti; bu nedenle pek çok Katolik gibi o da,

* *Vasectomy*: (İng) Meni kanalı ameliyatı, spermleri taşıyan küçük damarı bağlayarak bir erkeğin kadını döllerne olasılığını ortadan kaldırma işi. (ç.n.)

kurbana tövbe etme fırsatı tanınmamasının korkunç bir şey olduğunu düşünürdü. Brunetti, *İnferno*'da Dante'nin Francesca da Rimini ile konuştuğu ve onun kendisine günah çıkardığı pasajı anımsadı. Her ne kadar inanmıyor olsa da, inancın büyüsünün hiç el sürmediği biri değildi. Bu yüzden, böyle bir ölümün pek çok kişi için ne denli korkutucu olacağını fark etti.

Çavuş Vianello kapıyı çalıp içeri girdi; sağ elinde Questura'nın mavi dosyalarından birini taşıyordu, "Bu adam temiz," dedi herhangi bir girizgâha gerek duymaksızın ve dosyayı Brunetti'nin masasının üzerine koydu. "Bize göre bu adam şimdiye kadar hiç var olmamış. Elimizde onunla ilgili tek bilgi, yenilettiği pasaportu," diye başladı Vianello ve tarihi kontrol etmek için dosyayı açtı, "Dört yıl önce. Bunun dışında hiçbir şey yok."

Kendi içinde bu durum pek şaşırtıcı değildi. Pek çok insan tüm hayatı boyunca hiçbir şekilde polise işi düşmeden yaşayabiliyordu, ta ki rastgele bir olaya kurban gidinceye dek; sarhoş bir şoför, silahlı bir saldırı, bir soygun, bir hırsızın korkuya kapılması gibi. Yine de içlerinden çok azı, şimdi neredeyse tam profesyonel işi gibi görünen bir cinayete kurban gidiyordu.

"Bu öğleden sonra eşiyle konuşmak üzere bir randevum var," dedi Brunetti. "Saat dörtte."

Vianello başını salladı, "Ailesiyle ilgili bir şey de yok."

"İlginç, değil mi?"

Vianello bir an için düşündükten sonra cevap verdi, "İnsanların hatta bazen tüm bir ailenin bile dikkatimizi çekmemiş olması oldukça normal bir şey."

"Peki öyleyse bu olay neden hâlâ böylesine tuhaf gözüküyor?" diye sordu Brunetti.

"Silah 22 kalibrelik bir revolver diye olmasın?" Her ikisi de bu silahın genelde profesyonel katiller tarafından kullanıldığını biliyordu.

"Silahın izini sürme ihtimali var mı?"

"Silahın tipi dışında yok," dedi Vianello. "Kurşunlara ilişkin bilgilerin kopyalarını Roma ve Cenova'ya gönderdim." Yine her ikisi de buradan gelecek bilgilerin çok da yararlı olmayacağını biliyorlardı.

"Ya tren istasyonu?"

Vianello bir önceki gece, görevlilerin öğrendiği şeyleri tekrar etti. "Pek işe yaramıyor, değil mi Dottore?"

Brunetti başını salladı, ardından sordu, "Ya ofistekiler?"

"Oraya gittiğimde pek çoğu öğle yemeği için çıkmıştı. Bir sekreterle görüştüm, gözyaşları içindeydi ve bir de ofisin sorumluluğunu üstlenmiş gibi görünen bir avukatla," dedi Vianello, bir an duraksadı, sonra ekledi, "Ama o daha farklı bir durumdaydı."

"Gözyaşları içinde değil miydi?" diye sordu Brunetti ona bakıp ilgili bir tavırla.

"Hayır, değildi. Aslında Trevisan'ın ölmüş olmasından pek rahatsız olmuş gibi görünmüyordu."

"Nasıl yani?"

"Bu bir cinayetti değil mi?"

"Evet."

"İşte onu tedirgin eden sanki buydu, yoksa Trevisan için çok fazla üzüldüğü falan yoktu, ama Trevisan'ın öldürülmüş olması onu afallatmıştı."

"Ne konuştunuz?"

"Aslında hiçbir şey," diye cevapladı Vianello, sonra açıkladı, "Her şey söylemediklerinde gizliydi, hani hoşlanmadığımız biri bile olsa ölen bir insanın arkasından söylenen türden şeyler; çok büyük bir kayıptı, ailesine çok bağlıydı, kimse onun yerini alamaz gibi." Vianello ve Brunetti bu cevapları yıllardır o kadar sık duyuyorlardı ki, birinin yalan söylediğini fark ettikleri zaman artık şaşırmıyorlardı bile. Asıl sürpriz olan şey, bunları söyleme zahmetine bile katlanmayan kişiler oluyordu.

"Başka bir şey?" diye sordu Brunetti.

"Yok. Sekreter çalışanların tamamının yarın işte olacaklarını söyledi –onlara bu öğleden sonra gelmelerine gerek olmadığı söylenmiş, saygı gereği– bu yüzden onlarla konuşmak üzere oraya tekrar gideceğim." Brunetti sormadan Vianello cevap verdi, "Nadia'yı aradım ve ondan çevresine sormasını istedim. Trevisan'ı tanımıyormuş, ama bir ara –en az beş yıl kadar önce– Via Garibaldi üzerindeki ayakkabı dükkânı sahibinin vasiyetiyle ilgilendiğini hatırlıyor.

Ayakkabıcının eşini arayacak. Ayrıca komşularına da sorabileceğini söyledi."

Brunetti başını salladı. Vianello'nun karısı, kendisine maaş ödenmese de resmi kayıtlarda yer almayan bu tür bilgiler için mükemmel bir kaynaktı. "Mali kayıtlarım da incelemek istiyorum," dedi Brunetti. "Bildik türden şeyleri; banka hesaplarım, vergi beyanlarını, mallarım. Ayrıca bir bak bakalım avukatlar hakkında bir şey bulabilecek misin, yıllık kazançları falan?" Bunlar rutin işler olmasına rağmen, Vianello hepsini not aldı.

"Elettra'ya neler bulabileceğini sorayım mı?" diye sordu Vianello.

Bu soru Brunetti'ye hep Signorina Elettra'nın üzerinde uzun bir kaftan, kafasında bir başlık –başlık her zaman ipekli kumaştandı ve sırma kabartmalıydı, ön tarafına ise pahalı bir taş iğnelenmiş olurdu– ince bir duman bulutunun yükseldiği bilgisayarının önüne oturmuş, dikkatle ekrana bakan hayalini çağrıştırırdı. Bunu nasıl yaptığı konusunda Brunetti'nin hiçbir fikri yoktu, ama şaşmaz bir şekilde kurbanların ve şüphelilerin kendi ailelerini ve iş arkadaşlarını bile şaşırtan mali ve genelde kişisel bilgilerini ortaya çıkarmayı başarıyordu. Brunetti kimsenin onun elinden kurtulamayacağını düşünüyordu ve bazen de onun bu önemsiz sayılmayacak güçlerini birlikte çalıştığı kişiler için, onların özel hayatlarını araştırmak üzere kullanıp kullanmadığını merak ediyordu. Yoksa bundan endişe mi duyuyordu?

"Evet, bak bakalım neler bulabilecek. Ayrıca müvekkillerinin listesini de istiyorum."

"Hepsini mi?"

"Evet."

Vianello başını salladı, bunun ne kadar zor olacağını bilse de not aldı; avukatlardan müşterilerinin adını almak neredeyse imkânsız bir işti. İsim verme konusunda, polisi avukatlardan daha çok uğraştıran başka bir grup ise fahişelerdi.

"Başka bir şey, efendim?"

"Hayır. Ben de gidip," diye başladı, saatine baktı, "yarım saate kadar eşiyle görüşeceğim. Eğer işe yarar bir şey söylerse, geri dö-

nerim; yoksa, seninle yarın sabah görüşürüz."

Bunu konuşmanın bitmesi olarak alan Vianello not defterini cebine koyup ayağa kalktı ve ofisten çıkıp ikinci kata geri indi.

Brunetti beş dakika sonra Questura'dan çıktı ve bir numaralı vaporetto'ya bineceği Riva degli Schiavoni'ye doğru yürümeye başladı. Santa Maria del Giglio'da inip Hotel Ala'nın bulunduğu yere doğru sola döndü, iki köprüden geçti, sol taraftaki küçük *calle*'den, Büyük Kanal'ın olduğu yere çıktı ve sol taraftaki en son kapının önünde durdu. Trevisan yazılı zili çaldı, kapı açılınca içeri girip üçüncü kata çıktı.

Merdivenlerin yukarısında bir kapı açık duruyordu, içeride gri saçlı bir adam vardı; kocaman göbeği pahalı bir takım elbisenin içinde ustaca kamufle edilmişti. Brunetti merdivenlerin en tepesine ulaştığında adam elini uzatmadan sordu, "Commissario Brunetti?"

"Evet. Signor Lotto?"

Adam başıyla onaylamış, ama yine de elini uzatmamıştı, "İçeri girin. Kardeşim sizi bekliyor." Brunetti üç dakika erken gitmesine rağmen adamın ses tonu sanki kadını beklettiğini ima eder gibi çıkmıştı.

Giriş holünün her iki tarafı aynalarla döşenmişti, bu sayede bu küçük alan Brunetti'nin ve Signora Trevisan'ın kardeşinin pek çok kopyasıyla doluymuş gibi görünüyordu. Yer pırıl pırıl parlayan siyah-beyaz kare mermerlerle kaplıydı. Brunetti yansısıyla birlikte bir satranç tahtasında yürüyormuş gibi bir hisse kapıldı, öteki adam da sanki rakibiydi.

"Signora Trevisan'ın beni görmeyi kabul etmesini takdirle karşılıyorum," dedi Brunetti.

"Ben ona görüşmemesini söyledim," dedi kardeşi kaba bir şekilde. "Kimseyle görüşmemeli. Bu korkunç bir şey." Brunetti, adamın fırlattığı bakış üzerine, korkunç olan şeyin Trevisan'ın cinayeti mi yoksa kendisinin yas evinde bulunması mı olduğunu merak etti.

Brunetti diğer bir koridora ve oradan da soldaki küçük bir odaya giren adamı takip etti. Odanın ne için kullanıldığını anlamak zordu: Odada ne bir kitap ne de bir televizyon vardı, sadece odanın

* *Calle*: (Venedik'e özgü) Sokak, yol. (ç.n.)

dört köşesinde arkaları dik sandalyeler vardı. Yanyana duran iki pencere koyu yeşil perdelerle örtülüydü. Onların arasında, üzerinde kuru çiçeklerle dolu bir vazonun bulunduğu yuvarlak bir masa duruyordu. Odadaki bütün eşya bunlardan ibaretti; odanın işlevi veya kullanım amacı hakkında bilgi verebilecek hiçbir ipucu yoktu.

"Burada bekleyebilirsiniz," dedi Lotto ve odadan çıktı. Brunetti bir süre öylece ayakta durdu sonra pencerelerden birine yaklaşıp perdeyi açtı. Önünde gün ışığının üzerinde oynaştığı Büyük Kanal uzanıyordu. Solunda bulunan Palazzo* Dario'nun ön yüzünü kaplayan altın renkli mozaikler, aşağıdaki sudan yansıyan ışıkları yakalıyor, onları küçücük parçalara bölüyor ve yeniden kanaldaki suyun üzerine yansıtıyordu. Kanalda gidip gelen tekneler de vardı; onları seyrederken zaman akıp geçmişti.

Arkasında kapının açıldığını duydu ve Bayan Trevisan'ı selamlamak üzere döndü. Onun yerine odaya, koyu renk saçları omuzlarına dökülen genç bir kız girmişti, perdesi açılmış olan pencerenin önündeki Brunetti'ye baktı ve geldiği gibi hızlı bir şekilde odadan çıktı; çıkarken kapıyı arkasından kapadı. Bundan birkaç dakika sonra kapı yeniden açıldı, bu sefer odaya giren kırk yaşlarında bir kadındı. Siyah, sade yün bir elbise giymişti, topuklu ayakkabılarıyla boyu neredeyse Brunetti'ninki kadardı. Yüzünün şekli kızınınkiyle aynıydı, onun saçları da omuzlarındaydı ve aynı koyu kahverengiydi, ama bu rengi elde edebilmek için yardım aldığı belliydi. Gözleri, kardeşininki gibi oldukça iriydi ve içinde zekâ pırıltıları vardı; Brunetti bu gözlerde gizlenmiş gözyaşından çok merak var diye düşündü.

Kadın odayı boydan boya geçip Brunetti'ye yaklaşarak elini uzattı, "Commissario Brunetti?"

"Evet, Signora. Böyle bir durumda tanışmak zorunda kaldığımız için üzgünüm. Benimle konuşmayı kabul ettiğiniz için size çok teşekkür ederim."

"Carlo'nun katilini bulmanıza yardım edecek her şeyi yapmaya hazırım." Sesi yumuşaktı, kasıtlı olarak konuşmasına abartılı bir

* *Palazzo*: Saray, köşk veya konak. (ç.n.)

Floransa aksanı katıyordu.

Etrafına, sanki odayı ilk defa görüyormuş gibi bakındı, "Ubaldo sizi neden buraya getirdi ki?" diye sordu, sonra kapıya dönerek, "Benimle gelin," dedi.

Brunetti onunla birlikte koridora çıktı, kadın sağa dönüp başka bir kapıyı açtı. Brunetti de onun peşi sıra daha büyük olan bir odaya girdi, bu odanın üç penceresi Campo San Maurizio'ya bakıyordu. Odanın çalışma odası ya da kütüphane olarak düzenlendiği belliydi. Kadın iki koltuğa doğru ilerleyip, birine kendisi oturdu ve eliyle, Brunetti'nin oturması için diğerini işaret etti.

Brunetti oturdu ve bacak bacak üzerine atmaya kalktı; ama koltuğun, bu pozisyonda rahat edemeyeceği kadar alçak olduğunu fark etti. Dirseklerini koltuğun kollarına koyarak, ellerini karnının üzerinde birleştirdi.

"Size ne anlatmamı istiyorsunuz, Commissario?" diye sordu Signora Trevisan.

"Son birkaç hafta içerisinde, belki son aylarda, kocanızda bir rahatsızlık, sinirlilik veya davranışlarında size alışılmışın dışında gelen herhangi bir değişiklik var mıydı acaba?"

Signora, ardından başka bir soru daha gelecek mi diye bekledi, gelmediğini görünce bir an için durup düşündü. Sonunda, "Hayır, aklıma bir şey gelmiyor. Carlo her zaman işiyle çok meşgul biriydi. Son yıllardaki politik değişikliklerden, yeni piyasaların oluşmasından dolayı daha da meşgul biri haline gelmişti. Ama hayır, son birkaç ay içerisinde, işinin her zamanki gerginlikleri dışında, olağandışı sinirli bir hali yoktu."

"Size hiç üzerinde çalıştığı bir davadan veya onu sıkan, aşırı derecede kaygılandıran bir müşterisinden bahsetti mi?"

"Hayır, pek sayılmaz."

Brunetti bekledi.

"Yeni bir müşterisi vardı," dedi sonunda kadın. "Önemli bir iş kurmaya çalışan Dane adında biri –sanırım peynir ve tereyağı üzerine bir iş– ama yeni AET yönetmeliğine takılıp kalmıştı. Carlo, onun, ürünlerini Almanya'dan değil de Fransa üzerinden nakledebilmesi için bir yol bulmaya çalışıyordu. Başka bir yerden de olabi-

lir. Bununla çok meşguldü, ama bu onu rahatsız etmişti diyemem."

"Peki ya işte? Yanında çalışanlarla ilişkileri nasıldı? İyi geçinir miydi? Dostça mıydı?"

Kadın ellerini kucağında birleştirip onlara bakarak, "Sanırım öyleydi. Elemanlarıyla ilgili bir problemden hiç bahsetmedi. Eğer olsaydı, eminim bana söylerdi."

"Firmasının tamamının ona ait olduğu doğru mu? Yani diğer avukatların hepsi maaşlı mı çalışıyordu?"

"Pardon?" dedi kadın, şaşkın bir ifadeyle Brunetti'ye bakarak. "Sanırım sorunuzu anlayamadım."

"Eşiniz davalardan elde ettiği kazancı diğer avukatlarla paylaşır mıydı, yoksa onlar sadece maaşlı çalışan kişiler miydi?"

Signora bakışlarını ellerinden kaldırıp Brunetti'ye çevirdi. "Ne yazık ki, bu soruyu cevaplayamayacağım, Dottor Brunetti. Carlo'nun işleriyle ilgili neredeyse hiçbir bilgim yok. Bunları muhasebecisiyle konuşmalısınız."

"Peki muhasebecisi kim, Signora?"

"Ubaldo."

"Kardeşiniz mi?"

"Evet."

"Anlıyorum," diye karşılık verdi Brunetti. Kısa bir sessizlikten sonra devam etti, "Özel hayatınızla da ilgili birkaç soru sormak istiyorum, Signora."

"Özel hayatımız mı?" diye sordu Signora Trevisan sanki daha önce hiç böyle bir şey duymamış gibi. Brunetti bunu cevaplamayınca, başlayın dercesine başını salladı.

"Ne kadar süredir evlisiniz?"

"On dokuz yıldır."

"Kaç çocuğunuz var, Signora?"

"İki. Claudio on yedi, Francesca on beş yaşında."

"Venedik'te mi okuyorlar, Signora?"

Brunetti bunu sorunca kadın sert bir bakış attı, "Neden bunu öğrenmek istiyorsunuz?"

"Kızım Chiara on dört yaşında, belki çocuklarınızdan birini tanıyordur," diye cevapladı Brunetti ve bunun ne kadar masum bir

soru olduğunu göstermek için gülümsedi.

"Claudio İsviçre'deki bir okulda, ama Francesca burada. Bizimle. Yani," bir eliyle alnını ovuşturarak söylediğini düzeltti, "benimle."

"Mutlu bir evliliğiniz olduğunu söyleyebilir misiniz, Signora?"

"Evet." diye yanıtladı hemen. Aynı cevabı verecek olmasına rağmen, Brunetti'nin bu soruyu cevaplayacağından çok daha kısa bir sürede yanıt vermişti. Yine de detaylara girmemişti.

"Söyler misiniz, acaba kocanızın yakın arkadaşları veya yakın iş arkadaşları var mıydı?"

Bir an için soruyu gözden geçirdikten sonra, bakışlarını yeniden ellerine çevirerek, "Bizim yakın arkadaşlarımız Nogaresler'di, Mirto ve Graziella. Mirto, Campo Sant' Angelo'da oturan bir mimardır. Francesca'nın vaftiz annesi ve babasıydılar. İş arkadaşlarını ise bilmiyorum; bunu Ubaldo'ya sormanız gerekiyor."

"Ya diğer arkadaşları Signora?"

"Tüm bunları neden öğrenmek istiyorsunuz?" diye sordu, ses tonu aniden yükselmişti.

"Kocanız hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istiyorum, Signora."

"Neden?" Soru ağzından o kadar hızlı çıkmıştı ki neredeyse istençdışı gibiydi.

"Onun nasıl biri olduğunu öğrenmedikçe olayın nedenini anlayamam."

"Bir soygun değil miydi?" dedi kadın, neredeyse iğneleyici bir şekilde.

"Bu bir soygun değil, Signora. Onu her kim öldürdüyse niyeti onu öldürmekti."

"Kimsenin Carlo'yu öldürmek için bir sebebi olamaz," diye ısrar etti. Brunetti bunu sayısız kez duymuştu, hiçbir şey söylemedi.

Signora Trevisan birden ayağa kalktı, "Başka sorunuz var mı? Eğer yoksa, kızımla ilgilenmem gerekiyor."

Brunetti koltuktan kalkıp elini uzattı, "Signora, benimle konuşmayı kabul ettiğiniz için tekrar teşekkür ederim. Siz ve aileniz için ne kadar acı bir dönem olduğunun farkındayım, umarım size yar-

dımcı olacak cesareti bulursunuz," dedi. Bunları söylerken sözler kendisine bile boş ve anlamsız geliyordu, insanların çektikleri acıyı kavramadan söylenen basmakalıp laflardandı; bu tarz durumlarda söylenen olağan laflardandı ki bu durum da onlardan biriydi.

"Teşekkürler, Commissario," dedi Signora elini uzatıp kısaca sıktıktan sonra, ardından kapıya yöneldi. Brunetti için kapıyı tuttu ve sokak kapısına kadar, koridor boyunca ona eşlik etti. Ailenin diğer fertlerinden hiçbir iz yoktu.

Kapıda, Brunetti başıyla dul eşi selamlayıp evden ayrıldı, merdivenleri inerken kapının, arkasından yavaşça kapatıldığını duydu. Bir kadının, neredeyse yirmi yıldır evli olduğu kocasının iş ilişkileri hakkında hiçbir şey bilmiyor olması, ona tuhaf gelmişti. Hele kendi kardeşi kocasının muhasebecisiyken bu daha da ilginç bir durumdu. Bu insanlar akşam yemeğinde neden bahsediyorlardı, futboldan mı? Brunetti'nin tanıdığı herkes avukatlardan nefret ederdi. Brunetti de avukatlardan nefret ederdi. Sonuçta bırakın meşhur ve başarılı bir avukatı, kendi halinde bir avukatın bile, hiç düşmanının olmadığına inanamazdı. Yarın bunu Lotto ile konuşacaktı, bakalım o kız kardeşinden daha fazla yardımsever çıkacak mı diye geçirdi aklından.

10 Brunetti Trevisan'ın dairesindeyken, gökyüzü bulutlarla kaplanmış, günün sıcaklığı uçup gitmişti. Saatine baktı, henüz altı olmamıştı, eğer isterse Questura'ya dönebilirdi. Ama bunun yerine Accademia Köprüsü'ne yöneldi, karşıya geçti ve evinin yolunu tuttu. Yolun yarısında bir barda durup bir bardak beyaz şarap istedi. Barın üzerinde duran çubuk krakerlerden bir tanesini alıp ısırdı, ama kalanını kül tablasına koydu. Şarap da kraker kadar kötüydü, onu da bıraktı ve yoluna devam etti.

Brunetti, Francesca'nın kapıda, aniden göründüğü sırada yüzünde bulunan ifadeyi hatırlamaya çalıştı, ama sadece onu orada

görünce parlayan kocaman gözlerini hatırlayabildi. Gözleri kuruydu, şaşkınlıktan başka bir ifade taşımıyorlardı; annesiyle benzeştiği nokta, ikisinin de yüzlerindeki benzerlik ve bir acı ifadesinden yoksun oluşlarıydı. Acaba başka birini mi bekliyordu?

Eğer Brunetti öldürülseydi Chiara'nın tepkisi ne olurdu? Acaba Paola, polisler gelip de özel yaşamlarını sorduklarında, bunlara kolaylıkla cevap verebilecek bir durumda olur muydu? Paola, kesinlikle Signora Trevisan'ın söylediği gibi merhum kocasının iş hayatı hakkında hiçbir şey bilmediğini söylemezdi. Bu bilmemezlikten gelme durumu Brunetti'nin aklına takılmıştı ve ne bunun böyle oynanmaya devam etmesine izin verebilirdi ne de buna inanırdı.

Eve girdiğinde, yıllar içerisinde geliştirdiği radar ona evin boş olduğunu söylüyordu. Mutfağa geçtiğinde masanın üzerinde yayılmış gazeteleri, bir de Chiara'nın, Brunetti'ye hiçbir anlam ifade etmeyen rakamlar ve matematik işaretleriyle dolu ödev kâğıtlarını gördü. Bir sayfa alıp incelemeye başladı, küçük kızının sağa yatık düzenli el yazısıyla yazılmış bir dizi rakam vardı, eğer hafızası onu yanıltmıyorsa ikinci dereceden denklemlerdi bunlar. Bir tür hesap mıydı? Yoksa trigonometri miydi? O kadar uzun zaman olmuştu ve Brunetti matematikten o kadar uzaktı ki, dört yıl matematik görmesine rağmen neredeyse hiçbir şey hatırlamıyordu.

Chiara'nın kâğıtlarını bir kenara koydu ve Trevisan'ın cinayet haberinin, bir senatörle ve bir rüşvet davasıyla ilgili haberlerle yarıştığı gazeteye yöneldi. Yargıç Di Pietro'nun ilk suçlamasını resmen açıklamasının üzerinden yıllar geçmişti, ama yine de caniler hâlâ ortalarda geziniyordu. Brunetti'nin çocukluğundan beri, ülkeyi yöneten önde gelen siyaset adamlarının hepsinin ya da hemen hemen hepsinin adı ya bir suçlamada geçmiş ya da farklı suçlamalara tekrar tekrar karışmıştı; hatta birbirlerini bu suçları işlemiş olmakla suçlamışlardı, ancak ülkenin tüm para kaynaklarının dibine kadar hortumlanmasına karşın, bunlardan bir teki bile yargılanmamış ve ceza görmemişti. Yıllardır bu insanlar toplumun içinde büyük, çirkin burunlarıyla dolaşmışlardı, ancak görünen o ki henüz hiçbir şey –ne toplumun öfkesi ne de gittikçe artan ulusal nefret– onların gücünü süpürüp atacak kadar etkili değildi. Sayfayı çevirdi,

karşısında en berbatlarından ikisinin fotoğrafı duruyordu; kamburu çıkmış olanının ve kel domuzun; iğrenerek gazeteyi bir kenara attı. Hiçbir şey değişmiyordu. Brunetti pek çok yolsuzluk olduğunu biliyor, bir sonra adı çıkacak kişiyi az çok tahmin edebiliyordu; ayrıca bu skandallara ilişkin emin olduğu tek şey de, hiçbir şeyin değişmeyeceğiydi. Lampedusa haklıydı; şeyler aynı kalabilmek için değişecek gibi görünmek zorundaydılar. Seçimler olabilir, yeni yüzler ortaya çıkabilir, yeni sözler verilebilirdi, ama sonuçta ortaya çıkan tek şey bu yemliğe yeni büyük, çirkin burunluların gireceği ve sınırın öte yanındaki İsviçre bankalarında yeni özel hesapların açılacağıydı.

Yaptığı her şeyin nafile olduğunu böyle sürekli olarak görmek, bundan böylesine emin olmak onu korkutuyordu. Hem bu duruma hem de bu ruh haline aşinaydı. Sağlık sisteminden milyarlarca liret çalmış bir kişi, yıllardır para aktardığı ülkeye elçi olarak atanıyordu da bir eve girip fırsızlık yapan bir genç niye hapishaneye atılıyordu? Ayrıca hangi yasal güçle arabasındaki radyonun vergisini vermeyen birine ceza verilebilirdi? Aynı arabanın üreticisi, sendika liderlerine üyelerinin artış istemesini engellemeleri için milyonlarca liret rüşvet veriyor ve bunu yapıp halen de ortalıkta dolanabiliyordu. Neden bir katili yakalasındı ki? Yıllardır bu ülkenin en üst düzeydeki politikacılarından biri mafyayı soruşturacak kadar cesareti olan bir avuç yargıcın ölüm emrini vermek ile suçlanırken o, Trevisan'ın katilinin peşine düşme sıkıntısına neden girsindi ki?

Brunetti Chiara'nın gelişiyle bu kasvetli düşüncelerden sıyrıldı. Kızı dış kapıyı çarparak kapattıktan sonra bir sürü gürültü çıkartarak kolunda ağır bir kitap yığınıyla içeri girdi. Kitaplarını bırakmak için odasına girerken Brunetti onu seyretti, birkaç dakika sonra yeniden görünmüştü.

"Merhaba, meleğim," diye seslendi koridora doğru. "Yiyecek bir şeyler ister misin?" İçinden ne zaman istemedi ki diye sordu kendi kendine.

"*Ciao, Papà*," diye seslendi Chiara kolunu paltosundan kurtarmak için uğraşırken, paltonun kolu tersyüz olmuş ama eli içeride

kalmıştı. Brunetti onu seyrederken, o, diğer elini boşa çıkartıp paltonun öbür ucundan çekmeye başladı. Brunetti bir ara bakışlarını başka yöne kaydırıp geri çevirdiğinde paltonun artık yerde olduğunu gördü. Chiara onu almak üzere eğildi.

Mutfağa geldi, yüzünü babasına doğru yaklaştırarak öpücüğünü aldı.

Buzdolabına doğru ilerleyip, kapağını açıp içine bakmaya başladı. Arka tarafa uzandı ve kâğıda sarılı bir kalıp peyniri aldı. Çekmeceden çıkardığı bir bıçakla kendine kalın bir dilim kesti.

"Ekmek ister misin?" diye sordu Brunetti, buzdolabından sandviç ekmeği paketini çıkarırken. Chiara başını salladı ve Brunetti ince bir dilim peynir karşılığı ona iki parça ekmek verdi.

"*Papà*," diye başladı Chiara, "polisler bir saatte ne kadar kazanıyorlar?"

"Tam olarak bilmiyorum, Chiara. Bir maaşları var ama bazen normal bir ofis elemanından daha fazla çalışmak zorunda kalıyorlar."

"Yani eğer çok fazla suç işleniyorsa veya birisini takip etmeleri gerekiyorsa mı demek istiyorsun?"

"*Si*"* Brunetti peyniri işaret edince, Chiara onun için bir parça daha kesip bir şey söylemeden uzattı.

"Veya insanları, şüphelileri sorgulayıp, buna benzer işlerle uğraşırken mi?" diye sordu, bu konuyu kapatmak istemediği belliydi.

"*Si*," diye tekrarladı Brunetti, kızının nereye varmak istediğini merak etmişti.

Chiara ikinci dilim ekmeği de bitirmiş, bir sonraki için elini pakete daldırmıştı.

"Eğer bütün ekmeği yersen *mamma* seni öldürür," dedi Brunetti, bu tehdit yıllardır tekrarlana tekrarlana artık şirin bir hal almıştı.

"Sence saat başına ne kadar ücret alıyorlardır, *Papà*?" diye sordu, babasının söylediğini duymazdan gelerek ekmeği ikiye bölerken.

Artık kızının niyetini öğrenmeye karar verip, bu şekilde sorgulanmaya son vermek için, "Saatte yirmi bin liretten fazla olmadığı-

* *Si*: Evet, öyle. (ç.n.)

nı söyleyebilirim." Ardından, aslında istenilenin bu olduğunun farkında olarak, sordu, "Neden?"

"Francesca'nın babasıyla ilgilendiğini biliyorum, o yüzden bugün etrafa onunla ilgili bazı sorular sordum ve düşündüm ki ben bir polisin işini yapıyorum ve bunun için de bana ödeme yapılmalı." Brunetti yalnız kendi çocuklarında rüşvetle ilgili belirtiler gördüğünde Venedik'in bin yıllık ticari mirasına hayıflanırdı.

Babasından bir yarut gelmeyince Chiara yemek yemeyi bırakarak ona baktı, "Peki, ne düşünüyorsun?"

Brunetti bir süre düşündükten sonra cevapladı, "Sanırım bu senin ne bulduğuna bağlı Chiara. Gerçek polislere yaptığımız gibi senin her yaptığın işe karşılık para ödeyemeyiz. Serbest çalıştığına dair özel bir kontratın olmalı, o zaman sana getirdiğin bilginin değerine göre ödeme yapılabilir."

Chiara bunu bir süre düşündü, mantıklı gelmişti, "Tamam. Sana ne bulduğumu söyleyeceğim ve sen de bana bunun ne kadar ettiğini söyleyeceksin."

Brunetti, kızının, öncelikle kendisinin bu parayı ödemeyi isteyip istemediğine ilişkin hayati soruyu sormaktansa, bunu çoktan halletmiş de geriye kalan ufak detayları çözüyorlarmış gibisinden tavırlarını hayranlıkla izledi. İyi, pekâlâ dedi içinden.

"Anlat bakalım."

Şimdi iş zamanıydı. Chiara üçüncü diliminin son lokmasını bitirip ellerini bir mutfak havlusuna sildikten sonra masaya oturup ellerini önünde kavuşturdu. "Bir şeyler öğrenebilmek için dört farklı kişiyle konuşmam gerekti," diye başladı, mahkemede tanıklık ediyormuş ya da televizyonda konuşuyormuşçasına ciddiydi.

"Kimdi onlar?"

"Birisi şu anda Francesca'nın okuduğu okuldan bir kız arkadaşım, diğer ikisi benim okulumdan bir öğretmen ve bir kız, dördüncü kişi ise ilkokulda birlikte okuduğumuz kızlardan biri."

"Bunların hepsini bugün mü yaptın, Chiara?"

"Oo, elbette. Luciana'yı görmek ve ardından da Francesca'nın okulundaki şu kızla görüşmek için öğleden sonra okulu asmak zorunda kaldım. Okuldan çıkmadan önce de öğretmenle ve diğer kız-

la konuştum."

"Öğleden sonra okulunu mu astın?" diye sordu Brunetti, sorma nedeni sırf meraktı.

"Elbette, çocuklar böyle şeyleri her zaman yaparlar. Tüm yapman gereken onlara, ebeveynlerinin birinin ağzından, hasta olduğunu ya da başka bir yere gitmek zorunda olduğunu bildiren bir not yazmaktır, böylece asla kimse bir şey sormaz."

"Bunu sıkça yapıyor musun, Chiara?"

"Ah, hayır, *Papà*, sadece mecbur kaldığım zaman."

"Notu kim yazdı?"

"Aa, bu sefer sıra *Mamma*'nındı. Ayrıca onun imzası seninkinden daha kolay." Konuşurken masanın üzerinde duran ödev kâğıtlarını alıp düzenli bir şekilde istiflemişti. Sonra onları bir kenara koyup, önemli konulara geçmek için hevesle babasına baktı.

Brunetti de bir sandalye çekip tam karşısına oturdu, "Peki bu insanlar sana ne anlattı, Chiara?"

"Öğrendiğim ilk şey Francesca'nın bu kıza da kaçırılma hikâyesini anlattığı oldu. O, bize bunları ilkokuldayken de anlatıyordu, ama bu beş yıl önceydi."

"Onunla kaç yıl aynı okula gittiniz, Chiara?"

"İlkokulu birlikte okuduk. Ama sonra ailesi taşındı ve o Vivaldi Ortaokulu'na geçti. Onu ara sıra görüyorum, ama öyle arkadaş falan değildik."

"Senin konuştuğun şu kız, onun yakın arkadaşı mıydı?"

Soruyla birlikte Chiara'nın gerilen dudaklarına baktı ve "Belki tüm bunları sen istediğin gibi anlatsan daha iyi olacak," dedi. Chiara gülümsedi.

"Kendi okulumdan konuştuğum kız onu ortaokuldan tanıyordu. Francesca ona, ailesinin görüştüğü kişiler hakkında kendisini sürekli uyardığını ve ona asla tanımadığı kişilerle bir yere gitmemesini tembihlediklerini söylemiş. Bunlar bize ilkokuldayken söylediği şeylerin hemen hemen aynısı."

Takdir edilmek için babasına doğru baktı ve Brunetti de her ne kadar bu söyledikleri öğlen duyduklarından farklı şeyler olmasa da gülümseyerek ona karşılık verdi.

"Ben bunları zaten biliyordum ve şu anda okuduğu okula gidip orada birileriyle konuşmanın daha iyi olacağını düşündüm. Bu yüzden de öğleden sonra okulu astım, böylece o kızı kesin bulabilecektim." Brunetti başını salladı, "Bu kız bana Francesca'nın bir erkek arkadaşı olduğunu söyledi. Hayır, *Papà*, gerçekten. Sevgiliymişler."

"Erkek arkadaşının kim olduğunu söyledi mi?"

"Hayır, dediğine göre Francesca adını hiç söylememiş; ama onun büyük biri olduğunu söyledi, yirmilerinde. Francesca onunla kaçmak istediğini söylemiş, ama oğlan buna razı olmamış, yani Francesca büyüyünceye kadar."

"Francesca'nın neden onunla kaçmak istediğini söyledi mi?"

"Aslında bunu pek konuşmamışlar, ama kız annesi yüzünden olduğunu düşünüyor; Francesca ve annesi çok kavga ederlermiş ve bu nedenle de evden kaçmak istiyormuş."

"Peki ya babası?"

"Ah, Francesca onu çok seviyormuş, kızın dediğine göre adam ona çok iyi davranırmış. Ama Francesca onu çok göremiyormuş, çünkü her zaman çok meşgulmüş."

"Francesca'nın bir de erkek kardeşi var, değil mi?"

"Evet, Claudio; ama o, İsviçre'deki bir okula gidiyor. Zaten öğretmenle konuşmamın nedeni de buydu. O, Claudio'nun İsviçre'ye gitmeden önceki ortaokul öğretmeniydi ve ben de ondan bir şeyler öğrenebileceğimi düşündüm."

"Öğrendin mi?"

"Ah tabii. Ona Francesca'nın en iyi arkadaşı olduğunu ve Francesca'nın, Claudio İsviçre'de, babası için ne kadar çok üzülecek diye endişelendiğini anlattım. Ona, Claudio'yu da tanıdığımı söyledim; hatta onun, Claudio'ya âşık olduğuma inanmasını sağladım." Burada bir an durdu ve başını sallayarak, "Öğğ! Herkes ama herkes Claudio'nun tam bir sürüngen olduğunu düşünür, ama neyse öğretmen bana inandı."

"Ona ne sordun?"

"Francesca'nın benden Claudio'ya nasıl davranması gerektiği konusunda öğretmenlerin fikrini sormamı istediğini söyledim." Brunetti'nin şaşırdığını görünce ekledi, "Tamam biliyorum, aptalca

ve ayrıca kimse böyle bir şey sormaz, ama öğretmenlerin nasıl olduğunu bilirsin, her zaman sana hayatın boyunca neler yapman ve nasıl davranman gerektiği konusunda nasihat vermek isterler."

"Öğretmen sana inandı mı?"

"Elbette," diye cevapladı Chiara ciddiyetle.

Brunetti yarı şaka, "İyi bir yalancı olmalısın," dedi.

"Öyleyim. Hem de çok iyi. *Mamma* her zaman bunun bizim iyi yapmayı öğrenmemiz gereken şeylerden biri olduğunu söyler." Bunu söyledikten sonra Brunetti'ye bakma zahmetine bile gerek görmeyerek devam etti, "Öğretmen, Claudio'nun hep annesinden çok babasına düşkün olduğunu ve bu yüzden böyle bir dönemin onun için zor bir dönem olduğunu, Francesca'nın bunu aklından çıkarmaması gerektiğini –bu ifadeyi kullandı 'aklından çıkarmamak'– söyledi." Yüzünü ekşiterek, "Çok önemli, hah! Bütün şehri bunu duymak için aşmışım. Ve kadının bunu bana söylemesi tam yarım saatini aldı."

"Diğerleri sana ne anlattı?"

"Luciana –onu görebilmek için Castello'ya kadar gitmek zorunda kaldın– Francesca'nın annesinden gerçekten nefret ettiğini, onun, sürekli babasını itip kaktığını, ne yapması gerektiğini söyleyip durduğunu söyledi. Francesca dayısından da pek hoşlanmazmış, onun kendisini ailenin patronu olarak gördüğünü söylemiş."

"Nasıl itip kakıyormuş?"

"Bilmiyor. Ama Francesca ona böyle söylemiş; babası, annesi ne derse onu yapıyormuş." Brunetti daha bununla ilgili bir şaka yapamadan Chiara ekledi, "Yani sen ve *Mamma* gibi değillermiş. O da sana hep ne yapman gerektiğini söyler, ama sen sadece olur der sonra bildiğini okursun." Duvardaki saate baktıktan sonra sordu, "Sence *Mamma* nerede kaldı? Neredeyse yedi oluyor. Akşama ne yiyeceğiz?" İkinci sorunun Chiara'yı çok daha fazla ilgilendirdiği açıktı.

"Muhtemelen üniversitede öğrencilerine ne yapmaları gerektiğini anlatıyordur." Chiara gülsem mi gülmesem mi diye düşünürken, Brunetti, "Bana rapor edeceğin tüm bilgiler bu kadarsa neden kalkıp akşam yemeğini hazırlamıyoruz? Böylece *Mamma* eve geldiğinde onun için bir değişiklik olur ve yemeği hazır bulur," diye

öneride bulundu.

"Peki ne kadar ediyor?" diye şirin bir şekilde sordu Chiara.

Brunetti bir süre düşündü, "Sanırım yaklaşık otuz bin kadar," diye cevapladı sonunda. Parayı kendi cebinden çıkardığı için hepsi buydu. Gerçi, kızının, Signora Trevisan'ın kocasını itip kaktığı yolunda ona vermiş olduğu bu bilgi doğrulanır da meslek yaşamında kullanılırsa, paha biçilemez bir değerde olabilirdi.

Ertesi gün *Gazzettino*'nun ilk sayfasında, Veneto bölgesinin en başarılı muhasebecilerinden birisi olan Rino Favero'nun intihar ettiği haberi yer alıyordu. Favero, bildirildiğine göre, arabasını evinin altındaki iki arabalık garaja park etmiş ve garajın kapılarını kapatmıştı; ardından da motoru açık bırakıp, sakin bir şekilde ön koltukta ölümü beklemişti. Cesedini, bütün geceyi ölüm döşeğindeki annesinin yanında, hastanede geçirmiş olan karısı ertesi sabah eve döndüğünde bulmuştu. Söylentilere göre Favero'nun adı, son zamanlarda Sağlık Bakanlığı'nın koridorlarında patlak veren skandala karışmıştı. Artık tüm İtalya, bir önceki Sağlık Bakanı'nın bazı ilaç firmalarından inanılmaz miktarlarda rüşvet aldığına ve buna karşılık ürettikleri ilaçların fiyatlarını yükseltmelerine izin verdiğine ilişkin suçlamalara aşinaydı. Buna karşın Favero'nun, bu firmalardan en büyüğünün başkanının özel mali hesaplarını tuttuğunu pek bilen yoktu. Bunu bilen kişilerin tahmini ise, onun bu inanılmaz genişlikteki rüşvet ağında adı geçen insanlara öykündüğü ve sonunda suçlamalardan ve olası cezalardan onurunu koruyabilmek için bunu yaptığı şeklindeydi. Görünüşe göre pek azı onurun böyle korunabileceği bir yolu sorgulamıştı.

Favero'nun ölümünden üç gün sonra, yani Trevisan'ın cinayetinin beşinci gününde, Brunetti odasına girerken telefonu çaldı.

"Brunetti," diye cevapladı, bir eliyle telefonu tutmuş diğeriyle yağmurluğunun düğmelerini açıyordu.

"Commissario Brunetti, ben Padova polisinden Capitano* della Corte." Brunetti della Corte ismini hatırlıyordu, ona belli belirsiz ama kesinlikle olumlu şeyler çağrıştırmıştı.

"Günaydın Yüzbaşı, sizin için ne yapabilirim?"

"Trendeki cinayetin soruşturmasında Rino Favero'nun adının geçip geçmediğini söyleyebilirsiniz."

"Favero mu? Hani şu intihar ettiği söylenen?"

"İntihar mı?" diye sordu della Corte. "Kanında bulunan dört miligram Roipnal ile mi?"

Brunetti anında uyanmıştı. Bu miktardaki uyku hapıyla hiç kimse bırakın araba kullanmayı, yürüyemezdi bile. "Trevisan ile ne ilişkisi var?" diye sordu.

"Bilmiyoruz. Ama telefon defterinde bulduğumuz tüm numaraların izini sürüyoruz. Yani karşısına bir isim yazılmamış olan numaraların tümünü. Trevisan'ınki de onlardan biri."

"Telefon kayıtları geldi mi?" Her ikisi de, Brunetti'nin kastettiği kayıtların Favero'nun kullandığı telefona ait kayıtlar olduğunu bildiği için açıklama yapmaya gerek yoktu.

"Trevisan'ın ofisini veya evini aradığına dair herhangi bir kayıt yok, en azından ona ait telefonlardan."

"Peki o zaman numarayı defterine niye yazmış ki?" diye sordu Brunetti.

"İşte bizim de bulmaya çalıştığımız şey bu," diye cevapladı della Corte, sesi son derece donuktu.

"Böyle isimsiz kaç numara yazılmış?"

"Sekiz. Bir tanesi Mestre'deki bir bara ait, bir tanesi de Padova tren istasyonundaki bir telefon kulübesinin numarası, diğer numaralar ise mevcut değil."

"Mevcut değil demekle neyi kastediyorsunuz?"

"Veneto'nun hiçbir yerinde kayıtlı olmayan numaralar."

"Diğer şehirleri veya bölgeleri kontrol ettiniz mi?"

"Ettik. Ama bu telefon numaraları ya daha fazla rakamdan oluşuyor ya da bu ülkedeki hiçbir numarayla uyuşmuyorlar."

"Yabancı bir ülkeye mi aitler yani?"

* *Capitano*: Yüzbaşı. (ç.n.)

"Öyle olmalılar."

"Ülke koduna ilişkin herhangi bir ipucu yok mu?"

"İkisi Doğu Avrupa'da bir ülkeye aitmiş gibi görünüyor, diğer ikisi de Ekvador veya Tayland olabilirmiş; ama adamların bunu nasıl anladıklarını bana sormayın. Diğer numaraların araştırılması sürüyor," diye devam etti della Corte. "Ayrıca bu numaraları asla kendi telefonundan aramamış, ne yabancı olanları ne de Veneto'dakileri."

"Ama numaralar defterinde mevcut," dedi Brunetti.

"Evet, mevcut."

"Bir telefon kulübesinden aramış olabilir," diye fikir yürüttü Brunetti.

"Biliyorum, biliyorum."

"Peki ya aradığı diğer uluslararası numaralar? Sıkça aradığı bir ülke var mı?"

"Sıkça aradığı pek çok ülke var."

"Uluslararası müşteriler mi?" diye sordu Brunetti.

"Aradıklarından bazıları müşterilerine ait, evet. Ama pek çoğu adına çalıştığı kişilere ait değil."

"Hangi ülkeler var?"

"Avusturya, Hollanda ve Dominik Cumhuriyeti," diye başladı della Corte. Ardından ekledi, "Bekleyin, listeyi alayım." Telefonu elinden bıraktı, Brunetti onun kâğıtları karıştırdığını duyuyordu, sonra yeniden Corte'nin sesi geldi, "Polonya, Romanya ve Bulgaristan."

"Ne sıklıkla aramış?"

"Bazılarını haftada iki kez."

"Aynı numarayı mı yoksa başka numaraları mı?"

"Genelde aynı numarayı, ama her zaman değil."

"İzlerini buldunuz mu?"

"Avusturya numaraları Viyana'daki bir seyahat acentesine ait."

"Peki ya diğerleri?"

"Commissario, Doğu Avrupa hakkında ne kadar bilginiz var bilmiyorum; ama ne bir rehberleri ne de telefon açıp numaraların kime ait olduğunu sorabileceğiniz bir santralları var."

"Ya polis?"

Della Corte küçümser bir ifadeyle homurdandı.

"Numaraları aradınız mı?" diye sordu Brunetti.

"Evet. Hiçbiri cevap vermiyor."

"Hiçbiri mi?"

"Hiçbiri."

"Peki ya tren istasyonundaki ile bardaki telefon?"

Della Corte cevap yerine az önceki küçümser ifadelerini tekrarladı, ama sonra açıkladı, "Numaraların izini sürmek için izin alma konusunda şanslıydım." Della Corte uzun bir süre duraklayınca, Brunetti gelmekte olduğunu anladığı ricayı bekledi, "Sanırım, siz daha yakın olduğunuz için, bardaki telefonu gözetlemek üzere birisini gönderebilirsiniz."

"Nerede?" diye sordu Brunetti, masasından bir kalem alırken, ona hiçbir şey için söz vermeme konusunda çok dikkatliydi.

"Bu, oraya birini mi göndereceksiniz demek?"

"Deneyeceğim," diye cevapladı Brunetti, söyleyebileceğinin en iyisi buydu. "Nerede?"

"Tüm bildiğim bir isim ve bir adres. Mestre'yi, nerede olduğunu söyleyecek kadar iyi bilmiyorum." Brunetti'nin de bildiği kadarıyla Mestre öyle her yeri çok iyi bilinmeye değecek bir yer değildi.

"Pinetta Bar. Via Fagare, numara 16. Nerede olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu della Corte.

"Via Fagare, sanırım tren istasyonunun oralarda bir yerde. Ama barın adını daha önce hiç duymamıştım." Brunetti bu konuda yardım etmeye karar verince, buna karşılık olarak bazı bilgiler isteyebileceğini düşündü. "Sizce aralarında nasıl bir bağlantı olabilir?"

"İlaç işiyle ilgili haberi biliyor musunuz?" diye sordu della Corte.

"Bilmeyen kaldı mı ki?" diyerek soruya soruyla cevap verdi Brunetti. "Sizce ikisi de bu olaya mı karıştılar?"

Della Corte doğrudan bir cevap vermektense, "Bu da bir olasılık. Ama önce tüm müşterilerini araştırmak istiyoruz. Veneto'da pek çok kişi için çalışıyormuş," dedi.

"Ne tür insanlar?"

"Kaymak tabakadan insanlar. Son birkaç yıldır kendisine muha-

sebeci yerine 'müşavir' diyormuş."

"İyi miymiş?"

"En iyisi olduğunu söylüyorlar."

"Yani vergi formlarını anlayabilecek kadar iyi," diye fikir yürüttü Brunetti, della Corte ile daha fazla yakınlık kurma ümidiyle şaka yaparak. Tüm İtalyanlar, vergi dairesine duydukları nefrette birleşirlerdi. Ancak bu yıl, otuz iki sayfalık vergi formu yüzünden, ki Maliye Bakanı bile formu anlayıp dolduramadığını itiraf etmişti, nefretleri daha da şiddetli bir boyut kazanmıştı.

Della Corte'nin bununla ilgili mırıldandığı şeyler oldukça müstehcendi; vergi dairesi ile ilgili hislerini tam olarak açıklıyordu, ama konuşmasında pek bir yakınlık ifadesi yoktu. "Evet, görünüşe göre bu formları çözebilecek kadar iyiymiş. İnanın bana, müşteri listesi pek çok muhasebeciyi hasedinden çatlatırdı."

"Peki bu listeye Medi-Tech de dahil mi?" diye sordu Brunetti, son fiyat ayarlaması skandalına karışmış olan en büyük firmanın adını vererek.

"Hayır. Aslına bakılırsa onların bakanlıkla ilgili işlerine hiç bulaşmamış. Ayrıca başkanla ilgili olarak yaptığı işler de tamamıyla özel, yani, onun kişisel gelirine ait işlermiş."

"Yani skandala karışmamış, öyle mi?" diye sordu Brunetti, bunu çok daha ilginç bulmuştu.

"Araştırdığımız kadarıyla, hayır."

"Buna sebep olabilecek..." Brunetti bir süre durdu, doğru kelimeyi bularak devam etti, "Ölümüne sebep olabilecek başka bir neden var mı?"

Della Corte cevap vermeden önce bir süre düşündü, "Henüz herhangi bir şey bulabilmiş değiliz. Evli, otuz yedi yıllık, görünüşe göre mutlu bir adammış. Dört çocuk babası, hepsi de üniversiteden mezun olmuş ve bulabildiğimiz kadarıyla, hiçbiri başını derde sokmamış."

"Yani cinayet mi?"

"Büyük ihtimalle."

"Bunu basına açıklayacak mısınız?"

"Hayır, onlara söyleyebilecek başka bir şey buluncaya kadar ya

da içlerinden biri adli tabibin raporunu ele geçirinceye kadar açıklama yapmayacağız," diye cevapladı della Corte, sanki bunun olmasını bir süreliğine olsun engelleyebilecekmiş gibi bir ifade kullanmıştı.

"Peki ya bulduklarını zaman?" Brunetti, basına ve onların gerçekler karşısında takındığı acımasız tavra karşı son derece şüpheciydi.

"Bunu olduğu zaman düşünürüm," diye cevap verdi della Corte kaba bir dille. "Barla ilgili bir şey bulursanız, beni arar mısınız?"

"Elbette. Questura'dan arayabilir miyim?"

Della Corte, Brunetti'ye kendi numarasını verdi, "Ayrıca, Brunetti, eğer bir şey bulursanız benim telefonuma cevap verebilecek bir başka kişiye söylemeyin, tamam mı?"

"Tabii," dedi Brunetti, her ne kadar bu rica ona tuhaf geldiyse de.

"Eğer Trevisan'ın ismiyle yeniden karşılaşacak olursam ben de sizi ararım. Bakın bakalım aralarında bağlantı olduğuna dair herhangi bir şey bulabilecek misiniz. Tek bir telefon numarası pek bir şey ifade etmiyor."

Brunetti bunu onaylasa da bu tek numara onun için önemliydi ve Trevisan cinayeti bağlamında da ellerindekilerden çok daha önemliydi.

Della Corte'nin hoşça kal demesi çok ani ve kısa oldu; sanki daha önemli bir şey için başka bir yerden aranmış gibiydi.

Brunetti ahizeyi yerine koydu ve arkasına yaslandı; Venedikli bir avukat ile Padova'dan bir muhasebeci arasında kurulabilecek bağlantıyı düşünüyordu. Her iki adam da aynı sosyal ve mesleki çevre içinde yer alıyordu, dolayısıyla birbirlerini tanımaları veya isimlerinin birbirlerinin adres defterinde yer alması o kadar da hayret edilecek bir şey sayılmazdı. Ancak numaraların isimsiz olarak yazılması ve yanı sıra bir şirketin, iki telefon kulübesinin ve görünüşe göre hiçbir yere ait olmayan telefonların numaralarının olması oldukça tuhaftı. Daha da tuhafı Trevisan'ın telefonunu kaydetmiş olan bu adamın, onunla aynı hafta içerisinde öldürülmüş olmasıydı.

12 Brunetti Signora Elettra'yı arayarak, SIP'den istedikleri, Trevisan'ın son altı ay içerisinde yaptığı telefon konuşmalarının dökümünün gelip gelmediğini sordu ve Signora'nın onları bir önceki gün masasına koymuş olduğunu öğrendi. Telefonu kapattı, masasının üzerindeki evrakları istiflemeye başladı. Son iki haftadır sürekli tamamlamayı ertelediği kişisel raporları ve Napoli'deyken beraber çalıştıkları bir iş arkadaşından gelen mektubu bir kenara koydu; yeniden okumak veya cevaplamak için fazla karamsardı.

Telefon kayıtları işte oradaydı, bilgisayardan çıkmış on beş sayfalık döküm kahverengi bir dosyanın içine konmuştu. İlk sayfaya göz atmaya başladı; Trevisan'ın hem ofisinden hem de evinden yapılmış yalnızca uluslararası görüşmelerdi bunlar. Her kolon önce şehir kodu ardından görüşülen ülkenin kod numarasıyla başlıyordu, ardından aranan numara, arandığı zaman ve konuşma süresi geliyordu. Sağda ise kodlara karşılık gelen şehir veya ülkelerin isimleri vardı. Hızlı hızlı raporu incelerken burada sadece Trevisan'ın aradığı numaraların olduğunu fark etti; ona gelen telefonlara listede yer verilmemişti. Belki bu talep edilmemişti, belki de SIP'nin bunu bulması daha uzun zaman alıyordu. Muhtemelen böyleydi, bu tür istekler için kâbus niteliğinde yeni bürokratik işlemler üretilmişti ve böylece bu bilgiyi edinmek gecikecekti.

Brunetti sağ tarafta listelenmiş olan şehirler kolonuna baktı. İlk sayfada dikkatini çekecek ölçüde tekrarlanan bir numara yoktu, ancak dördüncü sayfada Trevisan'ın –ya da Trevisan'ın telefonundan kim aradıysa onun, bunu aklından çıkarmamaya özen gösteriyordu– belirli aralıklarla Bulgaristan'daki üç numarayı aradığı görülüyordu; ayda en az iki ya da üç kere. Durum Macaristan ve Polonya numaraları için de aynıydı. Della Corte Polonya'dan bahsetmişti, ama Macaristan'ın adı geçmemişti. Geri kalanlar Hollanda ve İngiltere arasında dağılıyordu; bunların Trevisan'ın işiyle ilgili olması muhtemeldi. Dominik Cumhuriyeti listede görünmüyordu. Avusturya ve Hollanda'ya ve della Corte'nin bahsetmiş olduğu diğer ülkelere yapılan aramalar, öyle göze batacak bir sıklıkla tekrarlanmamıştı.

Brunetti'nin, bir avukatın işlerinin ne kadarını telefon aracılığıyla yürütebileceğine ilişkin bir fikri yoktu, dolayısıyla incelediği

listedeki telefon numaralarında bir gariplik olup olmadığı konusunda bir şey söyleyemezdi.

Santralı arayıp della Corte'nin ona vermiş olduğu numarayı aramalarını istedi. Corte cevap verince, Brunetti kendini tanıtıp ondan, Favero'nun telefon defterinde yer alan Padova ve Mestre numaralarını istedi.

Della Corte numaraları okuyunca Brunetti, "Şu anda elimde Trevisan'ın aradığı numaraların listesi var; ama sadece uluslararası ve şehirlerarası yapılmış konuşmalar, bu yüzden Mestre'deki numara burada olmaz. Ancak Padova'daki numaraya bakmam için biraz bekleyebilir misiniz?" dedi.

"Eğer bana on altısında bir genç kızın kollarında ölmek ister misiniz diye sorsaydınız," diye başladı della Corte, "cevabım şimdikiyle aynı olurdu."

Brunetti bunu evet olarak alıp, listeyi kontrol etmeye başladı; Padova'nın kodu olan 049'u gördüğü yerde duruyordu. İlk üç sayfada hiçbir şey bulamadı, ama beşinci ve dokuzuncu sayfada numarayı gördü. Bir an için yeniden yok olan numara on dördüncü sayfada tekrar ortaya çıktı; aynı hafta içerisinde üç kere aranmıştı.

Brunetti bunları söyleyince della Corte'nin cevabı alçak tonda bir 'hum-hum' oldu, "Sanırım bu numarayı denetlemek için biz birini göndersek daha iyi olacak."

"Ben de, gidip ortalığı kolaçan etmesi için bara birini göndereceğim," dedi Brunetti, şimdi burası gerçekten ilgisini çekmişti; barın nasıl bir yer olduğunu, müdavimlerinin kimler olduğunu merak etmişti ama daha çok Trevisan'ın şehiriçi konuşmalarının listesini, ve orada da bu barın telefon numarasını bulup bulmayacağını merak ediyordu.

Brunetti bir polis olarak uzun yıllar boyunca elde ettiği acımasız tecrübeler sonucu, hiçbir şeyin tesadüfi olamayacağını öğrenmişti. Aynı numarayı bilen iki adamın birkaç gün arayla öldürülmesi pek sık rastlanan bir durum değildi ve üzerine birtakım yorumlar yapılıp sonra unutulacak istatistiki bir veri olarak da ele alınamazdı. Padova'daki numara oldukça önemliydi, ama Brunetti'nin bunun ne anlama geldiği konusunda henüz bir fikri yoktu ve birdenbire Mestre'deki barın telefon numarasını, Trevisan'ın aradığı şehi-

riçi telefonların listesinde bulacağından hiç şüphesi kalmamıştı.

Della Corte'ye Mestre'deki telefonla ilgili bir şey öğrenir öğrenmez arayacağına söz verdi ve ardından Vianello'nun dahili numarasını tuşladı. Çavuş telefona cevap verdiğinde ondan odasına gelmesini istedi.

Bir kaç dakika sonra Vianello odaya girdi ve Brunetti ile göz göze gelince gerçekten meraklı bir şekilde "Trevisan mı?" diye sordu.

"Evet. Az önce Padova polisinden bir telefon aldım, Rino Favero hakkında."

"Şu Sağlık Bakanı için çalışan muhasebeci mi?" diye sordu Vianello. Brunetti başıyla onaylayınca Vianello birden öfkeyle patlayıverdi, "Hepsi aynı şeyi yapmalı."

Brunetti başını kaldırıp baktı, bir an için ürkmüştü.

"Ne yapmalılar?" diye sordu.

"Kendilerini öldürmeliler, hepsi de pislik." Vianello başladığı gibi ani bir şekilde durdu ve Brunetti'nin masasının önündeki sandalyeye oturdu.

"Bu nefretinin sebebi ne?" diye sordu Brunetti.

Vianello cevap vermek yerine omuz silkip elini havada salladı.

Brunetti bekledi.

"Bu sabahki *Corriere*'nin başyazısı," diye cevapladı sonunda.

"Ne diyor?"

"Yüklediğimiz utanç ve acıyla yaşamlarını ellerinden aldığımız bu zavallı insanlara acımalıymışız; hâkimlerin onları hapishanelerden çıkarmaları ve karılarına, ailelerine dönmelerine izin vermeleri gerekiyormuş. Geri kalanını unuttum; yalnız bunu okumak bile beni hasta etmeye yetti." Brunetti sessizce dinliyordu, bu yüzden Vianello devam etti, "Cüzdan çaldığı için biri içeri tıkıldığında, bunlar hakkında bir yazı çıkmaz, en azından *Corriere*'de onların serbest bırakılmasını dileyen veya hepimizin üzülmesi gerektiğini söyleyen yazılar okumayız. Ve tabii bu domuzların ne kadar parayı cebe indirdiklerini de Tanrı bilir. Sizin vergilerinizi. Benimkileri. Milyarlarca, trilyonlarca liret." Birden sesinin ne kadar yükseldiğini fark etti, eli ise sürekli havada gidip geliyordu. Öfkesini bastırarak, daha ılımlı bir tonda sordu, "Favero'ya ne olmuş?"

"İntihar değilmiş," dedi Brunetti.

Vianello'nun bakışlarından ne kadar şaşırdığı görülebiliyordu, "Ne olmuş?" diye sordu, görünüşe bakılırsa az önceki patlamasını unutmuştu.

"Kanında araba kullanamayacak kadar çok uyku ilacı bulunmuş."

"Ne kadar?" diye sordu Vianello.

"Dört miligram," Vianello bunun gerçekten aşırı bir doz olduğunu söyleyemeden Brunetti ekledi, "Roipnol." En az Brunetti kadar Vianello da dört miligram Roipnol'ün insanı iki gün uyutmaya yeteceğini biliyordu.

"Trevisan ile ne bağlantısı var?" diye sordu Vianello.

Brunetti gibi Vianello da tesadüflere olan inancını çok uzun zaman önce kaybetmişti, bu yüzden her iki ölü adamın da bildiği telefon numarasına ilişkin hikâyeyi büyük bir dikkatle dinledi.

"Padova tren istasyonundaki bir telefon kulübesi, ha?" diye sordu Vianello. "Ve Via Fagare'deki bir bardaki?"

"Evet, barın adı Pinetta's. Biliyor musun?"

Vianello bir an için gözlerini boşluğa dikerek düşündü ve sonra başıyla onayladı, "Eğer tahmin ettiğim yerse, sanırım biliyorum. Tren istasyonunun solunda mı?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladı Brunetti. "Tren istasyonunun yanında olduğunu biliyorum, ama adını daha önce hiç duymamıştım."

"Evet, sanırım orası. Adı Pinetta's'tı değil mi?"

Brunetti başını salladı; Vianello'nun devam etmesini bekledi.

"Eğer burası benim düşündüğüm yerse oldukça kötü bir yer. Pek çok Kuzey Afrikalı'nın, hani şu her yerde görülen '*vous compras*'ların* takıldığı bir yer." Vianello bir an için sustu. Brunetti kendisini, Venedik'in sokaklarını dolduran, taklit Gucci çantaları ve Afrika işi el oymaları satan işportacılar hakkında hakarete benzer bir şeyler duymaya hazırlamıştı. Ama Vianello, "Zavallılar," diyerek onu şaşırttı.

Brunetti vatandaşlarının politik anlamda tutarlı olmaları umudunu çok uzun zaman önce yitirmişti, ama yine de Vianello'nun bu

* *vous compras*: (İsp.) şu satıcılar, işportacılar. (ç.n.)

göçmen işportacılara karşı duyduğu sempatiye hazırlıklı değildi. Çoğunlukla hor görülen yüz binlerce insan, ülkenin refah masasının altına dökülen kırıntılardan payına düşeni alabilmek için İtalya'ya akın ediyordu. Vianello, sadece Lega Nord'a oy veren bir adam değil, aynı zamanda, İtalya'nın Kuzey Roma'dan itibaren ikiye bölünmesi gerektiğini şiddetle savunan birisiydi –çok daha çılgın olduğu dönemlerde, tüm Afrikalılar Roma'nın güneyinde yaşadığından, barbarları, Afrikalıları dışarıda tutmak için araya bir duvar yapılması çağrısında bulunduğu biliniyordu– yine aynı Vianello, aynı Afrikalılar için şimdi de 'zavallılar' deyimini kullanıyor ve bunu söylediğinde samimi olduğu da belli oluyordu.

Her ne kadar bu söylediği şey Brunetti'nin kafasını karıştırsa da şu anda bunu tartışarak vakit kaybetmek istemedi, bu nedenle, "Bu akşam oraya gönderebileceğimiz biri var mı?" diye sordu sadece.

"Ne yapmak için?" dedi Vianello, diğer konu kapandığı için en az Brunetti kadar memnundu.

"Bir şeyler içmek için. İnsanlarla konuşmak için. Telefonu kimler kullanıyor veya telefona kim cevap veriyor diye bakmak için."

"Yani aynasız gibi görünmeyen biri mi?"

Brunetti başını salladı.

"Pucetti?" diye önerdi Vianello.

Brunetti kafasını salladı, "Çok genç."

"Hatta fazla temiz," diye ekledi Vianello hemen ardından.

"Pinetta's pek hoş bir yermiş gibi konuşuyorsun."

"Silahlı olarak gitmeyi tercih edeceğim bir yer," dedi Vianello. Ardından biraz düşünüp gayet sıradan bir ifadeyle ekledi, "Tam Topa'ya göre bir yer." Otuz yıl polislik yaptıktan sonra, altı ay önce emekli olmuş bir çavuştan bahsediyordu. Topa'nın asıl adı Romano'ydu, ama yaklaşık elli yıldır kimse onu bu isimle çağırmamıştı. Yalnızca, takma adı gibi yavru bir fareyi anımsatır şekilde ufak tefek ve toparlakça birisi olduğu çocukluk günlerinde değil, iyice büyüyüp de üniformasının ceketinin özel olarak dikilmesini gerektirecek denli geniş göğüslü birisi olduğunda da bu değişmedi. Bu lakap artık tuhaf kaçsa da pek değiştirilebilir gibi görünmüyordu. Her ne kadar lakabı dişil olsa da, hiç kimse bununla ilgili olarak onunla

alay etmemişti. Otuz yıllık meslek hayatı boyunca pek çok insan ona kötülük yapmaya çalışmış, ancak kimse lakabıyla alay etmeye cesaret edememişti.

Brunetti bir şey söylemeyince, Vianello bakışlarını hızla ona yöneltip sonra hemen yere eğdi, "Onun hakkında neler hissettiğinizi biliyorum, Commissario." Ve sonra Brunetti bir şey söylemeye vakit bulamadan ekledi, "Oraya görevli olarak gitmeyecek ki, en azından resmi olarak. Size bir iyilik yapmış olacak."

"Pinetta's'a giderek mi?"

Vianello başını salladı.

"Bu hoşuma gitmedi," dedi Brunetti.

Vianello devam etti, "Bir kadeh atmak, belki de birkaç el oyun oynamak için bara giden bir emekli." Brunetti'nin devam eden bu sessizliği karşısında Vianello ekledi, "Eğer isterse emekli bir polis bara girip birkaç el kâğıt oynayabilir, değil mi?"

"İşte benim de emin olamadığım şey bu," dedi Brunetti.

"Ne?"

"Bunu isteyip istemeyeceği." Her ikisinin de Topa'nın erken emekliliğine sebep olan nedenlere değinmek istemediği çok açıktı. Bir yıl önce Topa, belediye meclisi üyelerinden birinin yirmi yaşındaki oğlunu, sekiz yaşındaki ilkokul öğrencisi bir kıza tecavüz etmek suçundan tutuklamıştı. Tutuklama gece geç saatlerde, oğlanın evinde yapılmış ve şüpheli Questura'ya getirildiğinde sol kolu ve burnu kırılmıştı. Topa, oğlanın kaçmak için ona saldırdığında ısrar etmişti; oğlansa, Questura'ya getirirken Topa'nın yolda durup, ıssız bir sokağa götürerek onu dövdüğünü söylemişti.

Questura'ya vardıklarında, orada bulunan nöbetçi memur, oğlan bu hikâyeyi anlatmaya başladığında Topa'nın sanığa attığı bakışı pek de başarılı sayılamayacak bir şekilde tarif etmeye çalışmıştı. Genç adam söylediklerini bir daha tekrarlamadı, ayrıca asla resmi bir soruşturma açılmadı. Ama bir hafta sonra Vice-Questore Patta'nın ofisinden aşağıya, çavuşun artık emekli olma zamanının geldiğine dair bir haber gönderildi ve o da emekli oldu; erken emeklilik yüzünden de ikramiyesinin bir kısmı kesintiye uğradı. Genç adam iki yıl ev hapsine çarptırıldı. Yedi yaşında bir torunu olan To-

pa'nın ne yaptığı bu tutuklamadan, ne emekliliğinden, ne de bununla ilgili olaylarlardan bir daha söz ettiği hiç duyulmadı.

Brunetti'nin bakışını görmezden gelen Vianello sordu, "Onu arayayım mı?"

Brunetti bir an tereddüt ettikten sonra, pek hevesli olmayarak, "Pekâlâ," dedi.

Vianello için bu, gülümsemeden daha iyiydi, "Sekize kadar işten dönmez. Ben onu sekizden sonra ararım."

"İş mi?" diye sordu Brunetti, Topa'nın çalışmaması gerektiğini bildiği halde. Kanunlara göre emeklilerin çalışması yasaktı; eğer çalışıyorlarsa emekli maaşlarını alamazlardı.

"İş," diye tekrar etti Vianello, ama başka bir şey söylemedi. Ayağa kalktı, "Başka bir şey var mıydı, efendim?" Brunetti, Topa'nın yedi yıldan fazla bir süre Vianello'nun mesai arkadaşı olduğunu hatırladı; Topa emekliliğe ayrılmak için zorlandığında, Vianello da istifa etmek istemiş, Brunetti'nin buna hararetle karşı çıkması sonucu bu fikirden vazgeçmeye ikna olmuştu. Topa, Brunetti'ye hiçbir zaman, örnek alınabilecek, erdemli biri gibi görünmemişti.

"Hayır, başka bir şey yok. Aşağıya inerken Signorina Elettra'ya uğrayıp, ondan, SIP'deki kişileri arayarak onlardan Trevisan'ın şehiriçi konuşmalarını alıp alamayacağını sormasını ister misin?"

"Pinetta's uluslararası iş ilişkileri olan bir avukatın arayabileceği türden bir yer değil," dedi Vianello.

Görünüşe bakılırsa, başarılı bir muhasebecinin de arayabileceği türden bir yer değildi ama Brunetti bunu söylememeyi tercih etti; "Bunu bize kayıtlar gösterecek," dedi sakin bir şekilde. Vianello bekledi, ama başka bir şey söylemeyeceğini anlayınca, başarılı ve zengin adamların umumi telefonları, özellikle de Pinetta's gibi pis yerlerdeki telefonları aramalarının sebepleri üzerine fikir yürütmeye çalışan Brunetti'yi yalnız bırakarak, kendi odasına yöneldi.

13 O geceki akşam yemeği üçü için de pek canlı geçmişti. Chiara babasına matematik ödevini yapmak için okuldan sonra Francesca Trevisan'ın en yakın arkadaşının evine gittiğini söylemesi üzerine Chiara ile annesi arasında geçen ateşli karşılaşmayı ifade etmek için Brunetti'nin bulabildiği en nazik sözcük buydu.

Chiara'nın başka bir şey söylemesine fırsat kalmadan, Paola elini masaya vurarak kızına, "Bir casusla aynı evde yaşayamam," diye bağırmıştı.

"Ben casus değilim," diye cevapladı Chiara kesin bir ifadeyle, "Polis için çalışıyorum." Ardından Brunetti'ye dönerek sordu, "Öyle değil mi, *Papà*?"

Brunetti söyleneni duymazdan gelerek masanın üzerinden uzanıp neredeyse boşalmış olan Pinot Noir şişesini aldı.

"Öyle değil mi?" diye ısrar etti Chiara.

"Bu hiçbir şeyi değiştirmez," diye başladı annesi, "polis için çalışıp çalışmaman önemli değil. Etrafta dolaşıp arkadaşlarından bilgi sızdırmaya çalışamazsın."

"Ama *Papà* her zaman arkadaşlarından bilgi alır. Bu onun ajanlık yaptığı anlamına mı geliyor?"

Brunetti şarabından bir yudum alırken kadehinin üzerinden karısına baktı, buna nasıl bir cevap vereceğini merak etmişti.

Paola, Brunetti'ye bakarak, Chiara'ya konuştu, "Bu onun onlardan bilgi sızdırdığı anlamına gelmez; çünkü baban bunu yaparken onlar babanın kim olduğunu ve ne yaptığını biliyorlar."

"Tamam, benim arkadaşlarım da benim kim olduğumu biliyor ve düşünseler neden böyle yaptığımı anlayabilirler," diye ısrar etti Chiara, yanakları hafifçe kızarmaya başlamıştı.

"Bu aynı şey değil ve sen de bunu biliyorsun," diye cevapladı Paola.

Chiara, Brunetti'ye "Evet aynı," gibi gelen bir şeyler mırıldandı sanki, ama Chiara başını boşalmış olan tabağının üzerine eğmiş olduğu için Brunetti bundan emin olamadı.

Paola Brunetti'ye dönerek, "Guido, zahmet olmazsa kızına aradaki farkı anlatır mısın, lütfen?" dedi.

Her zaman yaptığı gibi, tartışmanın en ateşli yerinde, bir kemir-

genin kayıtsızca deri değiştirmesi gibi, bütün annelik haklarından soyunup ufaklığı babasına terk etmişti.

"Annen haklı," dedi Brunetti. "Ben insanları sorgularken, onlar benim polis olduğumu biliyorlar ve bu gerçeğin farkında olarak benimle konuşuyorlar. Böylelikle söyledikleri şeylerden yasal olarak sorumlu olduklarını biliyorlar ve bu da onlara, eğer istiyorlarsa daha ihtiyatlı olma şansı veriyor."

"Şimdiye kadar hiç kimseyi kandırmadın mı?" diye sordu Chiara. Daha babası cevap vermeden de, "Ya da buna kalkışmadın mı?" diye ekledi.

"Eminim her ikisini de yapmışımdır," diye kabullendi Brunetti, "Ama unutma, bu şekilde elde edilen bilginin yasal açıdan hiçbir değeri yoktur. Her zaman için bu söyledikleri şeyleri inkâr edebilirler ve sonuçta geriye onların sözlerine karşı senin sözlerin kalır."

"İyi ama neden yalan söyleyeyim ki?"

"Onlar niye söylesin ki?" diye cevapladı Brunetti.

"İnsanların söylediği şeylerin yasal olarak onları bağlayıp bağlamadığı kimin umurunda?" diye atıldı Paola, yeniden kavgaya karışarak, "Biz nelerin yasal anlamda insanları bağladığından bahsetmiyoruz; biz ihanetten söz ediyoruz. Ve, bu masadakiler eğer bu sözcüğü kullanmama izin verirlerse," dedi sırayla ikisine de bakarak, "onurdan söz ediyoruz."

Brunetti Chiara'nın yüzünde, "Oo, işte yine başlıyor," ifadesinin belirdiğini gördü. Chiara bir destek görmek için babasına baktı, ama Brunetti'den hiçbir karşılık alamadı.

"Onur mu?" diye sordu Chiara.

"Evet, onur," dedi Paola sesi birden sakinleşmişti, ama bu kesinlikle daha az tehlikeli olduğu anlamına gelmiyordu. "Arkadaşlarından bilgi toplayamazsın. Onların söylediklerini alıp sonra da onların aleyhinde kullanamazsın."

Chiara annesinin sözünü kesti, "Ama Susanna onun aleyhinde kullanabileceğim bir şey söylemedi ki."

Paola bir an için gözlerini kapadı sonra bir parça ekmek alıp onları küçük parçalara ayırmaya başladı, üzgün olduğu zaman sıkça yaptığı bir şeydi bu, "Chiara, onun söylediği şeyleri ne için kullan-

dığının bir önemi yok. Önemli olan," diye başladı ve sonra tekrarlayarak, "önemli olan arkadaşlarımızla yalnızken, niyetimizin ne olduğunu bilmeksizin bize söylediği şeyleri, onlara arkamızı döndüğümüz anda, onlardan habersizce başkasına aktarmamamız gerektiğidir. Bu, bize duyulan güvene ihanet etmektir," dedi.

"Sanki bir suç işlemişim gibi konuşuyorsun," dedi Chiara.

"Bu suçdan da beter," diye yanıtladı Paola hemen. "Bu yanlış."

"Suç yanlış değil mi?" diye konuya girdi Brunetti tarafsızca.

Paola saldırıya geçti, "Guido, eğer ben uydurmuyorsam, geçen hafta bu evde iki gün boyunca üç tane tesisatçı çalıştı. Sen onlardan bir *ricevuta fiscale** aldın mı? Senin elinde, onlara bu parayı ödediğimize dair hükümete sunulabilecek ve onların da bunu vergilendireceği bir kanıt var mı?" Brunetti hiçbir şey söylemeyince, Paola ısrar etti, "Var mı?" Brunetti'nin sessizliği sürüyordu. "Bu bir suç Guido, bir suç. Ama bana bunun yanlış olduğunu söyleyecek kişi kim olursa olsun, sen ol ya da domuzlardan ve hırsızlardan oluşan bu kokuşmuş hükümetten herhangi biri olsun, ona karşı koyarım."

Brunetti şişeye uzandı, ama şişe boştu.

"Daha ister misin?" diye sordu Paola, ama Brunetti onun şaraptan bahsetmediğini biliyordu. Brunetti'nin özel bir talebi olmasa da Paola şu anda hitabet kürsüsünde konuşuyordu ve uzun tecrübeleri ona, konuşması bitmeden hiçbir şeyin onu oradan indiremeyeceğini öğretmişti. Sadece şarabının bittiğine üzülüyordu.

Göz ucuyla Chiara'nın sandalyesinden indiğini ve küçük dolaba doğru gittiğini gördü. Birkaç dakika sonra iki küçük bardak ve bir şişe *grappa*** ile birlikte geri dönmüştü; şişeyi sessizce masanın üzerinden babasına doğru itti. Annesi ona ne isterse diyebilirdi –hain, casus, canavar– ama Brunetti'ye göre o bir melekti.

Brunetti, Paola'nın Chiara'ya uzun uzun baktığını gördü ve bir anlık da olsa gözlerindeki yumuşamayı görünce sevindi. Küçük bardağa biraz *grappa* koydu, yudumladı ve ardından derin bir nefes aldı.

Paola masaya uzanıp şişeyi aldı. Kendisine biraz koydu ve bir

* *Ricevuta fiscale*: Vergi iadesi fişi. (ç.n.)
** *Grappa*: Kanyak. (ç.n.)

yudum da o aldı. Anlaşma imzalanmıştı.

"Chiara," dedi Paola, "sana bağırmak istemedim."

"Ama bağırdın," diye cevapladı onun doğru bildiğinden şaşmayan kızı.

"Biliyorum bağırdın ve bunun için üzgünüm. Bu konuda ne kadar hassas olduğunu biliyorsun."

"Bunları o kitaplardan öğreniyorsun, değil mi?" diye sordu Chiara, yalın bir ifadeyle annesinin İngiliz edebiyatı profesörü olarak edindiği kariyerin bir şekilde onun ahlâki gelişimini zararlı yönde etkilediğini ima ederek.

Her ikisi de kızlarının ses tonunda bir alay veya bir kibir aradılar ama hiçbiri yoktu; sesinde gerçekten bunu öğrenmek istemesinin dışında hiçbir ifade yoktu.

"Sanırım, öyle," diye onayladı Paola, "O kitapları yazan insanlar onurun ne demek olduğunu biliyorlardı ve bu onlar için önemliydi." Bir süre durup az önce söylediği şeyi tarttı. "Ama sadece onlar için önemli değildi, yani yazarlar için. Tüm toplum bunların önemli olduğunu düşünüyordu; onur, bir insanın iyi bir nama sahip olması, birisinin söylediği bir söz."

"*Mamma*, bunlar bence de önemli şeyler," dedi Chiara, bunu söylerken sesi olduğundan daha küçükmüş gibi çıkmıştı.

"Önem verdiğini biliyorum. Ben de önem veriyorum, Raffi ve baban da veriyor. Ama bizim dünyamız vermiyor, artık önem vermiyor."

"Senin bu kitapları bu kadar çok sevmenin nedeni bu mu, *Mamma*?"

Paola gülümsedi, Brunetti Paola'nun buna cevap vermeden önce kürsüsünden indiğini düşündü, "Sanırım öyle, *cara*.* Ayrıca bunları bilmek bana üniversitede bir iş sağladı."

Yirmi yıldan fazla bir zamandır, Brunetti'nin pragmatizmi Paola'nın idealizminin değişik biçimlerine tosladığından, artık 'o kitapların' Paola için bir işten çok daha fazla şey ifade ettiğine inanıyordu.

"Bu akşam çok ödevin var mı, Chiara?" diye sordu Brunetti.

* *cara* (dişil): (*caro*, eril) sevgili, aziz, sevimli. (ç.n.)

Francesca'nın arkadaşından öğrendiklerini daha sonra veya ertesi sabah anlatmasını isteyebileceğini biliyordu. Bunu bir azledilme olarak gören Chiara çok ödevi olduğunu söyleyerek, hemen başlamak üzere odasına geçti. Ebeveynlerini de, isterlerse, onur hakkında tartışmak üzere baş başa bıraktı.

"Teklifimi bu kadar ciddiye alacağını ve gidip de insanlara soru sormaya başlayacağım tahmin edemedim, Paola," dedi Brunetti açıklamak için, kısmen özür diliyordu.

"Onun bilgi toplaması umurumda değil," dedi Paola, "ama bunu yapma tarzından hoşlanmadım." *Grappa*'sından bir yudum daha aldı. "Sence ona anlatmaya çalıştığım şeyi anlamış mıdır?"

"Bence o bizim söylediğimiz her şeyi anlıyor," diye cevapladı Brunetti. "Çoğuyla hemfikir olduğunu sanmıyorum, ama kesinlikle anlıyor." Ardından az önce Paola'nın söylediği şeye geri döndü, "Senin şu suç olup da, yanlış olmadığını söylediğin diğer örnekler nelerdi?"

Paola küçük kadehini avuçlarının arasında yuvarlayarak, "Sanırım bu çok basit," dedi, "özellikle de bu ülkedeki saçma kanunları düşünürsen. Asıl mesele yanlış olup da suç olmayanları çözebilmek."

"Ne gibi?" diye sordu Brunetti.

"Çocuğunun televizyon seyretmesine izin vermek gibi," dedi Paola gülerek, konudan sıkıldığı açıkça belli oluyordu.

"Hayır, söyle Paola," dedi, bu ilgisini çekmişti. "Bana bir örnek vermeni istiyorum."

Konuşmadan önce, tırnağının ucuyla masanın üzerinde duran cam soda şişelerinden birine fiske vurduktan sonra, "Bunu söylememden bunaldığının farkındayım Guido ama bence plastik şişeler yanlış, suç olmasalar bile. Bununla birlikte," diye devam etti ve hızlıca tamamladı, "sanırım birkaç yıl içinde olacaklar. Yani eğer aklımız varsa."

"Daha kapsamlı bir örnek bekliyordum," dedi Brunetti.

Paola bir süre düşündü ve ardından cevapladı, "Eğer biz çocuklarımızı, benim ailemin zenginliğinin onlara özel bir ayrıcalık kazandıracağını düşünerek büyütmüş olsaydık, bu yanlış olurdu." Pa-

ola'nın böyle bir örnek vermesi Brunetti'yi şaşırtmıştı; yıllardır ailesinin servetinden çok az bahsetmişti, o da ancak siyasi tartışmaların kızıştığı zamanlarda sosyal adaletsizliğe bir örnek vermek için olurdu.

Bir süre bakıştıktan sonra Brunetti'nin bir şey demesine vakit kalmadan Paola devam etti, "Bence bu büyütülecek bir konu değil, ama eğer ben seni küçümseyecek bir şey söyleseydim bu yanlış olurdu. "

"Sen her zaman beni küçümseyerek konuşursun," dedi Brunetti, kendini gülümsemek için zorlayarak.

"Evet Guido, ben *seninle* konuşurken küçümser bir tarzda konuşabilirim. Bu farklı bir şey. Ama asla senin *hakkında* seni küçümseyecek bir şey söylemem."

"Onursuzca bir davranış olduğu için mi?"

"Kesinlikle," dedi, gülümseyerek.

"Ama benimle bu şekilde konuştuğunda bu onursuzca olmuyor?"

"Tabii ki olmuyor, özellikle de söylediklerim doğruysa. Çünkü bu ikimizin arasında bir şey Guido ve hiçbir durumda dışarıdaki dünyaya ait değil."

Brunetti *grappa* şişesini almak için uzandı, "Aradaki farkı göstermek giderek daha da zorlaşıyormuş gibi geliyor bana," dedi.

"Neyle neyin arasındaki farkı?"

"Suç ile yanlışın."

"Neden böyle düşünüyorsun Guido?"

"Emin değilim. Belki de senin de dediğin gibi, biz artık eski şeylere inanmıyoruz ve ayrıca inanmak için elimizde yeni bir şey de yok."

Paola söyleneni düşünürek başını salladı.

"Ve tüm eski kurallar yıkıldı," diye devam etti Brunetti. "Savaşın bitmesinden beri, elli yıldır bizi ayakta tutan her şey. Hükümet, kilise, siyasi partiler, endüstri, iş dünyası ve askerler tarafından. "

"Ya polis?" diye sordu Paola.

"Evet," diye onayladı Brunetti hiç tereddüt etmeden, "Ve de polis."

"Ama sen onlarla birlikte kalmak istiyorsun?"

Brunetti omuz silkti ve biraz daha *grappa* aldı. Paola bekliyordu. Sonunda, "Birileri bir şeyleri denemeli," dedi.

Paola masanın diğer ucundan elini uzatarak, avucunu Brunetti'nin yanağına koydu ve yüzünü kendine doğru çevirdi, "Eğer bir daha sana onurla ilgili ahlâk dersi verecek olursam Guido, lütfen kafama bir şişe fırlat, olur mu?"

Brunetti başını çevirip, Paola'nın avucunu öptü, "Plastik olanlarından almama izin verinceye kadar olmaz."

İki saat sonra, Brunetti Procopius'un *Gizli Tarih*'ini esneyerek okurken, telefon çaldı.

"Brunetti," diye cevapladı, göz ucuyla saatine bakarken.

"Commissario, ben Alvise. Sizi aramamı söyledi."

"Kim beni aramanı söyledi, memur Alvise?" diye sordu Brunetti, cebinden kullanılmış bir vaporetto bileti çıkarıp, kaldığı yeri işaretlemek üzere kitabının arasına yerleştirirken. Alvise'den gelen telefonlar hep ya uzun olurdu ya da kafa karıştırıcı. Ya da her ikisi birden.

"Çavuş, efendim."

"Hangi çavuş, Alvise?" Brunetti kitabı kapatıp bir kenara koydu.

"Çavuş Topa, efendim."

Brunetti şimdi alarma geçmişti, "Neden beni aramanı istedi?"

"Çünkü sizinle konuşmak istiyor."

"Neden beni kendisi aramadı, Alvise? Telefon numaram rehberde var."

"Çünkü arayamıyor, efendim."

"Peki neden arayamıyor?"

"Çünkü kurallar öyle diyor, efendim."

"Hangi kurallar?" Brunetti'nin sesindeki sabırsızlık aşikâr bir hal almıştı.

"Buradaki kurallar, efendim."

"Oradaki mi? Orası neresi?"

"Questura'daki, efendim. Ben gece nöbetindeyim."

"Çavuş Topa'nın orada ne işi var, Alvise?"

"Tutuklandı, efendim. Mestre'deki çocuklar onu tutuklamışlar, ama ardından kim olduğunu anlamışlar yani bir zamanlar ne olduğunu. Yani bir çavuş olduğunu demek istedim. Sonra onu buraya göndermişler, ama ona kendi başına gelebileceğini söylemişler. Bizi arayıp, onun buraya gelmekte olduğunu bildirdiler, buraya gelsin diye de onu serbest bırakmışlar."

"Yani Çavuş Topa kendi kendini mi tutuklamış?"

Alvise bir süre bunu düşündükten sonra cevapladı, "Görünüşe göre öyle, efendim. Raporu nasıl dolduracağımı bilmiyorum, yani 'tutuklayan görevli' yerini.

Brunetti telefonun almacını bir an için kulağından uzaklaştırdı, sonra tekrar kulağına götürerek sordu, "Ne için tutuklanmış?"

"Bir kavgaya karışmış, efendim."

"Nerede?" diye sordu Brunetti, aslında sormadan önce de cevabın ne olduğunu biliyordu.

"Mestre'de."

"Kiminle kavga etmiş?"

"Bir yabancıyla."

"Peki bu yabancı nerede?"

"Kaçmış, efendim. Kavga etmişler, ama daha sonra yabancı adam kaçmış."

"Yabancı olduğunu nereden biliyorsun?"

"Çavuş Topa söyledi. Adam aksanlı konuşuyormuş."

"Eğer diğer adam kaçtıysa, Çavuş Topa'ya karşı şikâyette bulunan kim, Alvise?"

"Sanırım bu yüzden Mestre'deki çocuklar onu bize göndermiş, efendim. Bizim yapılması gereken şeyi bileceğimizi düşünmüş olmalılar."

"Mestre'deki adamlar sana bir tutuklama raporu doldurmanı söylediler mi?"

"Aslında, hayır efendim," dedi kasıtlı uzun bir aradan sonra Alvise, "Topa'ya buraya gelmesini ve olup bitenlerle ilgili bir rapor tuttumasını söylemişler. Masada gördüğüm tek form tutuklama raporuydu, dolayısıyla bunu kullanmam gerektiğini düşündüm. "

"Peki neden beni aramasına izin vermedin?"

"Ah, o zaten karısını aramıştı ve ben de onların sadece bir yeri arama hakları olduğunu biliyorum."

"Bu filmlerde böyle olur, Alvise, Amerikan filmlerinde," dedi Brunetti, sakinliğini korumaya çalışarak, "Çavuş Topa nerede şimdi?"

"Kahve almaya gitti."

"Sen tutuklama raporunu doldururken mi?"

"Evet, efendim. Ben bu işi yaparken yanımda durmaması gerektiğini düşündü."

"Çavuş Topa geri döndüğünde, geri dönecek, değil mi?"

"Oo, evet, efendim, ona geri dönmesini söyledim. Yani ondan rica ettim ve o da dönerim dedi."

"Geri geldiğinde ona orada beklemesini söyle. Ben şimdi geliyorum." Brunetti artık bu konuşmaya daha fazla katlanamayacağını bildiği için Alvise'nin cevabını beklemeden telefonu kapattı.

Paola'ya, Questura'da çıkan bazı işleri halletmek için gitmesi gerektiğini söyleyip evden ayrıldıktan yirmi dakika sonra Questura'ya vardı ve doğrudan sivil polislerin odasına girdi. Alvise bir masada oturuyordu ve karşısında da Çavuş Topa vardı; bir yıl önce Questura'dan ayrıldığından beri hiç değişmemişti.

Emekli çavuş kısa boylu, fıçı gibi bir adamdı; tepede yanmakta olan ışık neredeyse kelleşmiş olan başında parlıyordu. Sandalyesini arka bacakları üzerine kaykıltmış, kollarını da göğsünün üzerinde kavuşturmuştu. Brunetti içeriye girince, kalın beyaz kaşlarının altına gizlenmiş olan koyu gözleriyle, bir an için onu inceledi; bu arada serbest bıraktığı sandalyenin ayakları büyük bir gürültüyle zemine vurdu. Ayağa kalktı, elini Brunetti'ye uzattı, artık bir çavuş olmadığından *commissario*'nun elini bir eşiti gibi sıkabilirdi. Brunetti ona karşı daha önce de hep duyduğu soğukluğun yeniden uyandığını fark etti; öyle bir adamdı ki, görünüşünün altında şiddet kaynıyordu, tıpkı tadına bakmak isteyecek herkesin ağzını yakmaya hazır bir çorba, yeni servis edilmiş bir *polenta* gibiydi.

"İyi akşamlar, Çavuş," dedi Brunetti, elini sıkarken.

"Commissario," dedi çavuş, ama o kadar.

Alvise orada tek bir kelime bile etmeden oturuyor, bakışları bu iki adam arasında gelip gidiyordu.

"Belki konuşmak için benim odama çıksak daha iyi olur," diye teklifte bulundu Brunetti.

"Evet," dedi Topa, onunla hemfikirdi.

Brunetti odaya girdiklerinde ışıkları yaktı, paltosunu çıkarmaya gerek duymamıştı, böylece bu konu için çok fazla vakit harcayamayacağını anlamasını ümit ediyordu. Yerine geçip koltuğuna oturdu.

Topa da masasının solundaki bir sandalyeye oturdu.

"Evet?" dedi Brunetti.

"Vianello beni aradı ve şu Pinetta'nın denilen yere gidip bir göz atıp atamayacağımı sordu. Burayı daha önce duymuştum, ama hiç gitmemiştim. Duyduklarından pek hoşlanacağım bir yere benzemiyordu."

"Sen ne duymuştun?"

"Çok fazla siyah olduğunu. Ve Slav. Onlar daha kötüdür; Slavlar yani." Brunetti de bu görüşle hemfikirmiş gibi görünse de hiçbir şey söylemedi.

Topa, hikâyesini anlatmak için bir teşvik görmeyince, ırkçı ve milliyetçi ayrımcılığa ilişkin yorumlarından vazgeçerek devam etti. "Oraya gittim ve kendime bir kadeh şarap ısmarladım. Bir masada birkaç kişi kâğıt oynuyordu, ben de yanlarına gidip ayakta onları seyretmeye başladım. Kimse bundan rahatsız olmuş gibi gözükmüyordu. Sonra, bir kadeh şarap daha aldım ve barda başka bir adamla sohbete başladım. Oyun oynayanlardan birisi gitti, o zaman ben de onun yerini alıp birkaç el kâğıt oynadım. Yaklaşık on bin lira kaybettim ve sonra bu giden adam geri döndü ve ben de oyunu bırakıp tekrar bara geçtim ve bir kadeh daha içki istedim." Brunetti'ye, Topa evinde oturup televizyon seyretse çok daha heyecanlı bir akşam geçirirmiş gibi geldi.

"Kavga olayı nedir, Çavuş?"

"Ben de oraya geleceğim. Yaklaşık bir on beş dakika kadar sonra bir adam daha kalktı masadan ve benim biraz daha oynamak isteyip istemeyeceğimi sordu. Onlara oynamayacağım dedim, o zaman barda benimle oturan adam gitti ve onlarla birkaç el oyun oynadı. Ardından oyundan çıkan adam geri geldi ve bardan bir içki istedi. Konuşmaya başladık, bana kadın isteyip istemediğimi sordu.

Ona kadınları satın almadığımı, etrafta para ödememi gerektirmeyecek pek çok kadın olduğunu söyledim, o da bana kendisinin bulacağı gibi birini asla bulamayacağımı söyledi."

"Bu ne demekmiş?"

"Bana kızlar bulabileceğini söyledi, genç kızlar. Ona ilgilenmediğimi, kadınları tercih ettiğimi söyledim, o zaman bana aşağılayıcı bir şey söyledi."

"Ne dedi?"

"Ona göre ben kadınlarla da ilgilenmiyormuşum. Tekrar kadınlarla ilgilendiğimi söyledim, gerçek kadınlarla, bildiğimiz kadınlarla. Sonra gülmeye başladı ve masada kâğıt oynayanlara doğru Slavca bir şeyler söyledi. Onlar da güldüler. İşte o zaman ona vurdum."

"Senden oraya gidip bilgi toplamanı istemiştik, kavga çıkarmanı değil," dedi Brunetti, hoşnutsuzluğunu saklamaya gerek duymaksızın.

"İnsanların bana gülmesine dayanamam," dedi Topa, sesi Brunetti'nin hatırladığı gergin ve öfkeli bir tonda çıkmaya başlamıştı.

"Sence onu mu kastetmişti?"

"Kim?"

"Bardaki adam. Sana kızları teklif eden."

"Bilmiyorum. Olabilir. Pezevenge benzemiyordu, ama Slavlar için bir şey söylemek zordur."

"Onu tekrar görsen tanıyabilir misin?"

"Artık kırık bir burnu var, o yüzden onu tanımak kolay olacaktır."

"Emin misin?" diye sordu Brunetti.

"Ne için?"

"Burnunu kırdığından."

"Tabii ki eminim," dedi Topa sağ yumruğunu yukarı kaldırarak. "Kıkırdağın kırılmasını hissettim."

"Onu ya da bir fotoğrafını görsen tanır mıydın?"

"Evet."

"Pekâlâ, Çavuş. Bu konuda bir şey yapmak için çok geç oldu. Yarın sabah gel ve fotoğraflara bak, onu tanıyabilecek misin bakalım."

"Sanırım Alvise beni tutuklamak istiyor."

Brunetti elini, sanki bir sineği kovalarcasına yüzünün hizasında salladı. "Boşver onu."

"Kimse benimle o adamın konuştuğu gibi konuşamaz," dedi Topa, sesi son derece acımasızca çıkıyordu.

"Sabahleyin, Çavuş," dedi Brunetti.

Topa, Brunetti'ye son tutuklamasının hikâyesini hatırlatan bir bakış fırlattı, ayağa kalktı ve odadan çıktı; kapıyı ardından açık bırakmıştı. Brunetti ofisinden çıkmadan önce tam on dakika bekledi. Dışarıya çıktığında yağmur yağmaya başlamıştı; kışın ilk buza kesmiş damlalarıydı bunlar; ama yüzüne çarpan bu dondurucu soğuk, Topa'yla birlikteliğinin getirdiği o yoğun hoşnutsuzluk duygusundan sonra ilaç gibi gelmişti.

14 Brunetti'nin gerekli emri Hâkim Vantuno'dan almasından iki gün sonra, SIP'nin Venedik bürosu, Trevisan'ın ölümünden önceki altı ay içerisinde, evinden ve işyerinden yapılmış olan şehiriçi telefon görüşmelerinin dökümünü polise vermişti. Ama bunun için Brunetti'nin Hâkim Vantuno'dan bir izin belgesi alması gerekmişti. Brunetti'nin de tahmin ettiği gibi Pinetta's'a edilmiş telefonlar vardı; ama konuşmaların belli bir sıklığı yoktu. Padova tren istasyonundan yapılan telefon görüşmesiyle aynı güne denk gelen şehirdışı görüşmelerinin listesini kontrol etti, ancak bu görüşmelerde Mestre'deki bardan yapılanların tarihleri ve saatlerine karşılık gelen yoktu.

Her iki listeyi de masasının üzerine yan yana koydu ve incelemeye başladı. Şehirdışı görüşmelerin aksine şehiriçi aramalarda, hem telefon numarasının kayıtlı olduğu adres hem de kimin adına kayıtlı olduğu yazılıydı; sağ taraftaki kolon otuz sayfadan fazla uzayıp gidiyordu. İsim ve adres kolonunu okumaya başladı, ama birkaç dakika sonra bıraktı.

Kâğıtları alarak ofisinden çıktı ve Signorina Elettra'nın küçük

bölmesine gitmek üzere merdivenleri indi. Pencerenin önünde duran masa yeniymiş gibi görünüyordu, ama onun üzerindeki el yapımı eski Venini cam vazo aynıydı ve içinde koca bir buket kara gözlü Susan çiçekleri vardı ki, bundan daha zarif bir tercih yapılabilir olmakla birlikte hiçbir çiçek de bu yabani çiçekler kadar mutluluk dolu olamazdı.

Signorina Elettra çiçeklerle uyum içinde, rengini kanaryalardan çalan bir eşarp takmıştı. "Günaydın, Commissario," dedi, Brunetti gelirken, en az çiçekler kadar mutlu bir ifadeyle gülümseyerek.

"Günaydın, Signorina," dedi Brunetti. "Sizlerden bir şey isteyeceğim," diyerek çoğul kullanmıştı ve başıyla, dostane bir tavırla, bahsettiği diğer kişinin Signorina'nın bilgisayarı olduğunu işaret etti.

"Bu mu?" diye sordu Signorina, Brunetti'nin elinde tuttuğu SIP bilgisayar çıktılarına bakarak.

"Evet. Bu, Trevisan'ın görüşmelerinin listesi. Nihayet," diye ekledi, bilgi edinebilmek için resmi kanalların, vaktini böylesine boşa harcamış olmalarına karşı duyduğu öfkeyi gizleyemiyordu.

"Ah, eğer aceleniz varsa bunu bana söylemeliydiniz, Commissario."

"SIP'de bir arkadaşınız mı var?" diye sordu, Signorina Elettra'nın çevresinin genişliği artık onu şaşırtmıyordu.

"Giorgio," dedi ve orada bıraktı.

Brunetti, "Sizce acaba şu arkadaşınız ...." diye başladı.

Signorina gülümsedi ve elini uzattı.

Brunetti kâğıtları ona verdi. "Buradaki görüşmelerin arama sıklığına göre sıralanmasını istiyorum."

Signorina başını eğip, masasının üzerindeki küçük kâğıda not aldı. Gülümseyerek, bunun çocuk oyuncağı olduğunu ima eder tonda, "Başka bir şey var mı?" diye sordu.

"Evet, buradaki görüşmelerden kaçının umumi telefonlardan yapıldığını öğrenmek istiyorum; barlar, restoranlar, hatta telefon kulübeleri de."

Aynı şekilde yeniden gülümseyerek, "Hepsi bu kadar mı?" diye sordu.

"Hayır. Ayrıca onu öldüren adamın numarasının hangisi olduğunu da öğrenmek istiyorum." Eğer Brunetti onun bunu da not edeceğini sanıyorsa, hayal kırıklığına uğrayacaktı. "Ama sanırım bunu bulamazsınız," diye ekledi, ciddi olmadığını göstermek için gülümseyerek.

"Bulabileceğimizi sanmıyorum, efendim, ama belki bu numaraların içindedir," dedi, kâğıtları havada sallayarak. Büyük ihtimalle öyledir diye düşündü Brunetti.

"Ne kadar sürer?" diye sordu, kaç gün demek istemişti.

Signorina Elettra saatine baktı ve sonra en son sayfayı açıp altına bakarak kaç sayfa olduğunu kontrol etti. "Eğer Giorgio bugün ofisindeyse, öğleden sonraya kadar hazır etmiş olurum."

"Nasıl?" Daha doğal bir soru biçimi bulamadan bu söz ağzından kaçıvermişti.

"Vice-Questore'nin telefonuna modem bağlatmıştım," dedi, telefonundan birkaç santimetre uzakta duran metal kutuyu göstererek. Brunetti baktığında, oradan çıkan kabloların Elettra'nın bilgisayarına doğru uzandığını gördü. "Giorgio'nun yapması gereken tek şey bilgileri alıp, onları arama sıklıklarına göre programlayıp sonra benim yazıcıma göndermek." Bir an için durdu. "Arama sıklıklarına göre listelenecekler sonra yanlarına tarihleri ve saatleri konacak. Görüşmelerin ne kadar sürdüğünü de görmek ister misiniz?" Kalemini not kâğıdının üzerinde tutarak gelecek cevabı bekledi.

"Evet. Sizce Mestre'deki barda bulunan telefona ait kayıtları da alabilir mi?"

Signorina başını salladı ama bir şey söylemedi, not almakla meşguldü.

"Bu öğleden sonra mı?" diye tekrarladı Brunetti.

"Eğer Giorgio oradaysa, kesinlikle."

Brunetti ofisten çıktığında, Elettra telefonu eline almıştı bile; şüphesiz Giorgio'yu arıyordu. Giorgio ve Elettra'nın bilgisayarına takılmış olan şu dikdörtgen şey sayesinde, SIP'deki bilgilere ulaşabilecekler ve kanunların gerektirdiği türden bir mahkeme emri olmaksızın olası tüm bürokratik engelleri aşacaklardı.

Kendi ofisine dönüp, Patta'ya vereceği kısa raporu yazmakla ve

sonraki birkaç gün içinde yapacağı işlerin planıyla uğraştı. İlki oldukça cesaret kırıcıydı, sonraki ise aynı ölçüde uydurma ve iyimserlikle doluydu; ama bir süre için bunun Patta'yı memnun etmeye yeteceğini düşündü. Bu işi bitirdikten sonra, Ubaldo Lotto'yu arayıp bu öğleden sonra onun görüşmek istediğini, ona Trevisan'ın işleriyle ilgili bazı bilgilere ihtiyacı olduğunu söyledi. Lotto başlangıçta tereddüt etti; onun işlerine ilişkin hiçbir şey bilmediği konusunda ısrarlıydı. Sadece mali konulara dair bilgisi vardı. Sonunda gönülsüzce kabul etti ve Brunetti'ye saat 17:30'da ofisine gelmesini söyledi.

Trevisan'ın ofisiyle aynı binada ve aynı katta olduğu ortaya çıkan bu ofis, XXII Marzo yolu üzerinde, Banca Commerciale d'Italia'nın üst katındaydı; yani bir Venedikli işadamının isteyebileceği en güzel yerdeydi. Brunetti 17:25'te oradaydı. Ofiste görülen yoğun çalışma ortamı, o kadar göze çarpıcıydı ki, genç, parlak bir televizyoncu burayı rahatlıkla, genç parlak bir muhasebeciyle ilgili çekeceği filmin seti olarak kullanabilirdi. Tenis sahasının yarısı büyüklüğünde geniş ve düz bir alana birbirinden ayrı sekiz masa yerleştirilmişti; hepsinin üzerinde bir bilgisayar ve bir paravana vardı ve her çalışma alanı bel yüksekliğinde açık yeşil renkte bezle kaplı katlanan paravanalarla çevrilmişti. Bilgisayarların başında beş genç adam ve üç genç kadın oturuyordu; Brunetti kendisini ofise götüren danışma görevlisini takip ederken, masasının yanından geçtiği hiçbir çalışanın başını kaldırıp da ona bakmamış olması Brunetti'nin tuhafına gitmişti.

Yol gösteren genç adam bir kapının önünde durdu, iki kere tıklattı ve içeriden gelecek cevabı beklemeden kapıyı açıp Brunetti'yi buyur etti. İçeriye girdiğinde Lotto duvara yaslanmış uzun dolabın açık kapıları önünde eğilmiş dolaptan bir şeyler alıyordu. Brunetti kapının arkasından kapandığını duydu ve omzunun üzerinden geriye bakarak genç adamın içeride olup olmadığını kontrol etti. Girmemişti. Tekrar dönünce Lotto'nun dolaptan biraz uzaklaştığını gördü; sağ elinde bir şişe vermut, sol elinde ise iki küçük kadeh duruyordu.

"Bir şeyler içmek ister misiniz, Commissario?" diye sordu.

"Ben genelde bu saatlerde bir tane alırım."

Tatlı içkilerden nefret eden Brunetti, "Teşekkürler," dedi. "Bu çok hoş olur." Gülümsedi, Lotto eliyle ofisin diğer tarafını, karşılıklı iki sandalyenin ve ince bacaklı bir sehpanın yer aldığı bölümü işaret etti.

Lotto cömert bir şekilde içkileri koyduktan sonra onları odanın diğer tarafına getirdi. Brunetti birini alarak teşekkür etti, ama evsahibi şişeyi sehpanın üzerine, ikisinin arasına koyup, koltuktaki yerini alana ve ardından dostça bir tavırla gülümseyerek, kadehini "*Cin cin*," diyerek kaldırana dek bekledi. Tatlı içki ardında yoğun yapışkan bir iz bırakarak dilinin üzerinden kayıp boğazına doğru indi. Alkol, iç bayıltıcı bir şeker tadı altında ezilmişti; kayısı nektarıyla tatlandırılmış tıraş losyonu içmeye benziyordu.

Odanın tüm pencerelerinden karşıdaki binaların görünmesine rağmen Brunetti, "Övgüye değer bir ofis. Gerçekten çok zarif," dedi.

Lotto bardağı tutan elini havada sallayarak bu komplimana karşılık verdi, "Teşekkürler, Dottore. Müşterilerimize işlerinin bizim ellerimizde güvende olduğunu ve işlerine ne kadar değer verdiğimizi ifade edecek bir görüntü sunmaya çalıştık."

"Bu oldukça zor olmalı," dedi Brunetti.

Lotto'nun yüzünden bir gölge geçti ama hemen kayboldu, gülümsemesinin bir parçasını da beraberinde götürerek. "Galiba sizi anlamadım, Commissario."

Brunetti utangaç bir yüz ifadesi takınmaya çalıştı, dille arası yokmuş da kendini yine kötü ifade etmiş gibi. "Yani bu yeni yasalarla demek istedim, Signor Lotto. Onları anlamak veya uygulamak oldukça zor olmalı. Yeni hükümet, yasaları değiştirdiğinden beri, benim kendi muhasebecim bile ne yapması gerektiğinden veya formları nasıl doldurması gerektiğinden emin olmadığını itiraf etti." İçkisinden bir yudum; ama çok küçük, hatta mütevazı olarak nitelendirilebilecek bir yudum aldı ve devam etti, "Tabii benim mali işlerim öyle çok fazla problem çıkaracak kadar karmaşık değil; ama sanırım sizin, mali durumları bir uzmanın dikkatini gerektiren pek çok müşteriniz vardır." Küçük bir yudum daha. "Ben böyle

şeyleri anlamıyorum, elbette," diye başladı tekrar ve ilgili bir şekilde dinliyormuş gibi gözüken Lotto'ya baktı. "Sizinle görüşmek istememin nedeni, bana, Avvocato Trevisan'ın mali durumuyla ilgili önemli olduğunu düşündüğünüz herhangi bir bilgi verip veremeyeceğinizi öğrenmekti. Onun muhasebecisiydiniz, değil mi? Aynı zamanda da onun işlerinin yöneticisi?"

"Evet," diyerek kısaca cevap verdi Lotto. Ardından doğal bir ses tonuyla sordu, "Ne tür bir bilgi?"

Brunetti gülümsedi ve parmaklarını ileriye fırlatmak istercesine avucunu açtı, "İşte benim de bilmediğim ve size gelmemin sebebi olan konu da bu. Avvocato Trevisan size muhasebecisi olarak güvendiğine göre, düşündüm ki belki siz bana, müşterileri içinde –burada kullanabileceğim doğru kelimeden tam emin değilim ama– ondan memnun kalmayan birisinin olup olmadığını söyleyebilirsiniz."

" 'Memnun kalmayan mı', Commissario?"

Brunetti, yine dili kullanmadaki beceriksizlik ağına takılmış biri edasıyla bakışlarını dizlerine çevirdi; Lotto, böyle bir adamın kesinlikle polislikte de aynı derecede beceriksiz olduğuna rahatlıkla inanırdı.

Lotto gittikçe uzayan sessizliği bozarak, "Ne yazık ki sizi hâlâ anlamış değilim," dedi. Adamın yaşadığı kafa karışıklığındaki bu yoğun içtenlik Brunetti'yi memnun etmişti; çünkü bu, Lotto'nun, yanındaki adamın karmaşıklığa ve kurnazlığa alışkın olmadığına inandığı anlamına geliyordu.

"Bakın Signor Lotto, biz onun niye öldürüldüğünü bilmediğimiz için –" diye başladı Brunetti.

"Soygun değil miydi?" diye araya girdi Lotto, konuşurken şaşkınlıktan kaşlarını kaldırmıştı.

"Hiçbir şeyini çalmamışlar, efendim."

"Hırsız telaşlanmış olamaz mı? Ya da korkmuş?"

Brunetti, bu olasılığı sanki daha önce hiç kimse akıl etmemişçesine, düşünceli bir şekilde değerlendiriyormuş gibi davranıyordu, çünkü kesinlikle Lotto'nun buna inanmasını istiyordu.

"Sanırım bu da mümkün," dedi meslektaşıyla konuşuyormuş gi-

bi. Kendi kendine başını salladı, bu yeni olasılık üzerinde durarak. Sonra, keçi inadıyla, yeniden ilk fikre geri döndü, "Ama eğer ya böyle değilse? Ya bahsettiğimiz son derece planlı bir cinayetse, o zaman bunun sebebi Trevisan'ın iş hayatında yatıyor olmalı." Brunetti, Lotto'nun bu ağır ve tehlikeli ilerleyen süreçte, bir sonraki olası hamlenin önünü kesmeye kalkıp kalkmayacağını merak ediyordu; yani Trevisan'ın özel yaşamından kaynaklanıyor olma olasılığını.

"Siz bunu bir müşterisinin yapmış olabileceğini mi söylüyorsunuz?" diye sordu Lotto, sesi inanmazlıkla doluydu. Açıkçası, ona göre bu polis, Trevisan gibi bir adamla iş yapan müşterileri anlayabilecek türden biri değildi.

"Ne kadar uzak bir ihtimalmiş gibi göründüğünün farkındayım," dedi Brunetti ve ardından gülümsedi, en azından denedi, gergin bir şekilde. "Ama Signor Trevisan gibi bir avukatın kendisi için tehlikeli olabilecek bilgiler edinmiş olması mümkün."

"Kendi müşterilerinden biri hakkında mı? Böyle mi düşünüyorsunuz, Commissario?" Lotto'nun sesine kattığı şaşkınlık tınısı, bu polis üzerinde hâkimiyet kurma yetisinden ne kadar emin olduğunu gösteriyordu

"Evet."

"İmkânsız."

Brunetti tekrar hafifçe gülümsedi, "İnanmanın güç olduğunun farkındayım, ama yine de sadece bu olasılığı bir kenara bırakmak için bile olsa, bize Signor Trevisan'ın, müşterilerinin bir listesi gerek ve düşündüm ki onun işlerinin yöneticisi olarak bize bir tane hazırlatabilirsiniz."

"Yani onları da mı bu işin içine sürükleyeceksiniz?" diye sordu Lotto, sesindeki kızgınlığı Brunetti'nin de fark etmesini istiyordu.

"Sizi temin ederim ki, isimlerinin biz de olduğunu fark etmemeleri için gereken her şeyi yapacağız."

"Peki ya isimleri vermeyecek olursam?"

"O zaman mahkeme kararıyla aldırtmak zorunda kalacağız."

Lotto içkisini bitirip boş bardağı solundaki masaya bıraktı, "Sanırım sizin için bir tane hazırlayabilirim." Gönülsüz olduğu her ha-

linden belliydi. Ne de olsa karşısındaki bir polisti. "Ama şunu aklınızdan çıkarmayın ki, bu insanlar öyle sürekli polis sorgulamasına adı karışan tipte insanlar değildir."

Normal koşullar altında, Brunetti son birkaç yıldır polisin "bu tür insanlar" dışında pek az şeyi soruşturduğunu söylerdi, ama bunu kendine saklamayı yeğleyerek cevap verdi, "Bunu göz önünde bulunduracağım, Signor Lotto."

Muhasebeci boğazını temizledikten sonra, "Hepsi bu mu?" dedi.

"Evet," dedi Brunetti, bardağının dibinde duran içeceği çevirip duruyor; onun aşağı yukarı, sağdan sola kayışını seyrediyordu. "Bir konu daha var, ancak nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum." Bardağındaki yapışkanımsı sıvı bir taraftan diğer bir tarafa kayıp duruyordu.

"Evet?" diye sordu Lotto, polisin asıl geliş amacını çözdüğü için artık konuyla ilgilenmiyordu.

"Rino Favero," dedi Brunetti, isim dudaklarının arasından çıkmış, odanın içindeki hava akıntısına bir kelebeğin kanat çırpışları gibi hafifçe dalıvermişti.

"Ne?" dedi Lotto, şaşkınlığını bastıramamıştı. Brunetti, halinden memnun, en hantal haliyle gözlerini kırpıştırıp yeniden bardağındaki içkiye baktı. Lotto soruş biçimini hemen düzelterek yineledi. "Kim dediniz?"

"Favero. Rino. Bir muhasebeciydi. Padova'da, sanırım. Onu tanıyıp tanımadığınızı öğrenmek istedim, Signor Lotto."

"Adını duymuş olabilirim. Neden soruyorsunuz?"

"Geçenlerde öldü. Kendi elleriyle." Bu, Brunetti'ye, kendi sosyal konumu itibarıyla, Favero'nun sosyal konumundaki birinin intiharından söz ederken kendisinden beklenecek kibar bir ifadeymiş gibi geldi. Lotto'nun yaşadığı merakın boyutlarını görebilmek için beklemeye başladı.

"Niçin sordunuz?"

"Eğer onu da tanıyorsanız, sizin için iki yakın dostu kısa bir süre içinde, art arda kaybetmek ne kadar zor olmuştur, diye düşündüm."

"Hayır, onu tanımıyordum. En azından kişisel olarak."

Brunetti başını salladı. "Üzücü bir olay."

"Evet," dedi Lotto, hafife alan bir ifadeyle ve ayağa kalktı, "Başka bir şey var mı, Commissario?"

Brunetti de kalktı, bitmemiş içkisini koyabileceği bir yer var mı diye umutsuzca çevresine bakınırken, Lotto bardağı elinden alıp kendi bardağının yanına koydu, "Hayır. Sadece şu müşteriler listesi."

"Yarın. Ya da bir sonraki gün," dedi Lotto, kapıya doğru yürürken.

Brunetti daha çok ikinci seçenektir diye düşündü, yine de uzatılan eli sıkarak, muhasebeciye kendisine vakit ayırdığı ve yardımcı olduğu için teşekkür etmekten geri kalmadı.

Lotto, Brunetti'yi ofisinin kapısına kadar geçirdi ve yeniden elini sıktı, ardından kapıyı kapattı. Koridorda, Brunetti bir an için durup, koridorun karşı tarafındaki kapının sağ tarafına özenle konulmuş olan bronz levhayı inceledi: C.TREVISAN, AVVOCATO. Bu ofisteki atmosferin de yine diğerininki gibi olduğundan emindi, ayrıca artık her iki ofisin konumları veya döşeniş tarzları dışında, çok daha fazla şeylerle birbirlerine bağlı olduklarına da kesin bir şekilde inanıyordu; yine her ikisinin de bir şekilde Rino Favero ile ilgisi olduğuna inandığı gibi.

15 Ertesi sabah, Brunetti masasının üzerinde Padova polisinden Capitano della Corte tarafından gönderilmiş bir faks buldu; bu, ölümü basına ve halka hâlâ intihar olarak açıklanan Rino Favero'nun dosyasının bir kopyasıydı. Dosyada della Corte'nin telefonda söylediklerinden daha fazla bilgi vardı; ancak burada Brunetti'nin ilgisini çeken şey, Favero'nun, Venedik'in batısında, Venedik'e yarım saatlik bir mesafede, uyuşuk ama zengin bir kasaba olan Padova'daki sosyal konumu ve mali işler dünyasındaki yeri hakkındaki bilgilerdi.

Favero, sadece Padova'da değil aynı zamanda tüm bölgede nam

salmış yedi muhasebeciden oluşan ve başkanlığını kendisinin yaptığı bir anonim ortaklık kurmuştu. Müşterileri arasında fabrikalarıyla zengin bu bölgedeki sanayicilerin ve önde gelen işadamlarının yanı sıra İtalya'nın en iyi üniversitelerinden birinin üç farklı departmanının bölüm başkanları da vardı. Brunetti Favero'nun hesaplarını tuttuğu şirketlerden pek çoğunu bildiği gibi, özel müşterilerinden de pek çoğunun adını tanımıştı. Belli bir grup yoktu; kimyasal maddeler, deri eşyalar, seyahat ve iş bulma acenteleri, siyaset bilimi bölümü. Brunetti bunlar arasında bir bağlantı göremedi.

Bir heyecan ve hevesle veya sadece biraz hava değişimi için della Corte ile konuşmak üzere Padova'ya gitmeyi düşündü; ama hemen ardından bundan vazgeçip, telefonla aramaya karar verdi. Della Corte'nin, ona, Favero hakkında kimseyle konuşmamasını tembihlediğini hatırlamıştı, belki de Favero hakkında öğrenilecek daha çok şey vardı –belki de Padova polisi hakkında da– yani belki de bunlar della Corte'nin ilk seferde ortaya dökmek istemediği türden şeylerdi.

"Della Corte," diye cevapladı yüzbaşı telefonun ilk çalışında.

"Günaydın, Capitano, ben Brunetti. Venedik'ten."

"Günaydın, Commissario."

"Orada yeni bir şey var mı diye aradım," dedi Brunetti.

"Evet."

"Favero ile ilgili mi?"

"Evet," diye cevap verdi della Corte kısaca. Ardından ekledi, "Görünüşe bakılırsa ortak dostlarımız varmış, Dottore."

"Bizim mi?" diye sordu Brunetti; şaşırmıştı.

"Dün sizinle konuştuktan sonra, tanıdığım birkaç kişiyi aradım."

Brunetti hiçbir şey söylemeden dinliyordu.

"Sizden bahsettim," dedi della Corte, "laf arasında."

Brunetti bundan kuşkuluydu, "Kimlerle konuşurken?" diye sordu.

"Birisi, Riccardo Fosco. Milano'dan."

"Ah, nasılmış peki?" diye sordu Brunetti, asıl merak ettiği ise, della Corte'nin bir muhabire kendisinden bahsetme sebebiydi, çünkü Fosco öyle durup dururken aranacak bir adam değildi.

"Sizinle ilgili pek çok şey söyledi," diye başladı della Corte. "Hepsi iyi şeylerdi."

Brunetti'ye çok değil iki yıl öncesine kadar, eğer bir polisin, diğer bir polisin güvenilir olup olmadığını öğrenmek için bir muhabiri arayacağı söylenseydi afallardı; ama şimdi sadece bu hale düşmüş olmalarının üzüntüsünü yaşıyordu, "Riccardo nasılmış?" diye sordu sakin bir şekilde.

"İyi, iyi. Size selam söylememi istedi."

"Evlenmiş mi?"

"Evet, geçen sene."

"Siz de avcılarından biri misiniz?" diye sordu Brunetti, Fosco'nun polis kuvvetlerindeki arkadaşlarını kastediyordu. Bunlar, üzerinden yıllar geçmesine rağmen hâlâ Riccardo'nun vurulup kısmen sakat kalmasına neden olan saldırının sorumlularını bulmayı umut eden arkadaşlarıydı.

"Evet, ama hiçbir şey bulamadık. Ya siz?" diye sordu della Corte, böylelikle davanın üzerinden beş yıl geçmesine rağmen onun da hâlâ iz peşinde olduğunu düşünmesi, Brunetti'yi memnun etmişti.

"Tek bir şey bile yok. Riccardo'yu aramanızın sebebi başka bir şey miydi?"

"Favero ile ilgili bilgi alabilir miyiz diye aradım. Bizim ilgimizi çekebilecek, ama erişemeyeceğimiz bir bilgi."

"Aldınız mı?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, hiçbir şey yok."

Birden bir sezgiyle, Brunetti sordu, "Onu kendi ofisinizden mi aradınız?"

Della Corte gülüyormuş gibi bir ses tonuyla, "Hayır," dedi. Brunetti hiçbir şey söylemedi, yine uzun bir sessizliğin sonunda della Corte, "Odanıza doğrudan bağlanan bir hat var mı?" diye sordu.

Brunetti ona numarayı verdi.

"Sizi on dakika içerisinde tekrar arayacağım."

Della Corte'nin telefonunu beklerken, Brunetti de onun hakkında bilgi edinmek için Fosco'yu arama fikrini kafasında evirip çeviriyordu, ama hattı meşgul etmek istemedi. Ayrıca della Corte'nin gazetecinin adından bahsetmiş olması bile yeterli bir referanstı.

On beş dakika kadar sonra della Corte aradı. Brunetti onu dinlerken arkadan gelen trafik, korna, motor gürültülerini duyabiliyordu.

"Umarım sizin hattınız güvenilirdir," dedi della Corte, böylece kendisininkinin güvenilir olmadığını ima etmişti. Brunetti hattın neye karşı güvende olması gerektiğini sormamak için kendisini zor tuttu.

"Orada neler oluyor?" diye sordu Brunetti.

"Ölüm sebebini değiştirdik. Şu anda intihar. Resmi olarak."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Otopsi sonucunda şimdi iki miligram yazıyor."

"Şimdi mi?" diye sordu Brunetti.

"Şimdi," diye cevapladı della Corte.

"Yani böylelikle Favero araba kullanabilir miymiş?"

"Evet ve garaja girip kapıları kapatabilirmiş yani kısacası kendisini öldürebilirmiş." Della Corte'nin sesi öfkeyle gerilmişti, "Bir cinayet soruşturması emri verebilecek veya ikinci bir otopsi için cesedi yeniden çıkarttıracak bir hâkim bulamıyorum."

"Bana daha önce söylediğiniz orijinal raporu nasıl ele geçirmiştiniz?"

"Otopsiyi yapan doktorla görüşmüştüm, hastanedeki asistanlardan biriydi."

"Ve?" diye sordu Brunetti.

"Resmi laboratuvar sonuçları ona geri geldiğinde –otopsiden hemen sonra bir kan testi yapmış, ama sonucun onaylanması için kan örneğini yeniden yukarıdaki laboratuvara göndermişti– belirtilen uyuşturucu seviyesinin, onun bulduğundan çok daha düşük olduğu yazılıymış."

"Notlarını kontrol etmiş mi? Ya kan örnekleri?"

"Hiçbiri ortalıkta yokmuş."

"Ortalıkta yok muymuş?"

Della Corte cevaplama gereği bile duymadı.

"Neredeydiler?"

"Patoloji laboratuvarında."

"Bu örneklere genelde ne yapılır?"

"Resmi otopsi raporu hazırlandıktan sonra, bir yıl kadar ellerin-

de tutar sonra da yok ederler."

"Ancak bu sefer?"

"Resmi raporu aşağı gönderdiklerinde, asistan notlarını kontrol etmek için yukarı, laboratuvara çıkmış, yani bir hata yapıp yapmadığına bakmak için. Ardından da beni aradı." Della Corte bir an için durdu ve sonra devam etti, "Bu iki gün önceydi. Bana ilk sonuçların yanlış olduğunu söylemek için aramış."

"Birisi mi sıkıştırmış?"

"Elbette," della Corte'nin cevabı çok kesindi.

"Bir şey söylediniz mi?"

"Hayır. İkinci kez konuştuğumuzda bana notlarıyla ilgili söylediklerinden hoşlanmamıştım. Ama bu tür şeylerin olabileceği konusunda onunla hemfikir olduğumu söyledim ve böyle bir hata yaptığı için de ona kızgınmışım gibi davrandım, bir daha otopsi yaptığında daha dikkatli olması için de onu uyardım."

"Size inandı mı?"

Della Corte omuz silkti, "Kim bilir?"

"Sonra?" diye sordu Brunetti.

"Sonra sizin hakkınızda bilgi almak için Fosco'yu aradım." Brunetti hatta garip bir ses duydu, o anda acaba kendi telefonu da dinleniyor mu diye endişelendi; ama ardından della Corte'nin telefona jeton attığını gösteren bip ve klink sesleriyle durum açıklığa kavuştu.

"Commissario," dedi della Corte, "Başka jetonum kalmadı. Bunu konuşmak için buluşabilir miyiz?"

"Tabii, resmi olmayan bir buluşma mı?"

"Kesinlikle."

"Nerede?" diye sordu Brunetti.

"İki yerin ortasında?" diye önerdi della Corte. "Mestre nasıl?"

"Pinetta's da mı?"

"Bu gece saat on?"

"Sizi nasıl tanıyacağım?" diye sordu Brunetti, della Corte'nin polise benzeyen bir polis olmadığını ümit ederek.

"Ben kelim. Ben sizi nasıl tanıyacağım?"

"Ben de polise benzerim."

16 Brunetti o gece saat 10'a 10 kala Mestre'deki tren istasyonunun merdivenlerinden iniyordu. Merdivenler bittikten sonra sola döndü; Venedik telefon rehberinin kapağındaki haritada Via Fagare'nin yerini saptamıştı önceden. Her zamanki gibi istasyonun önü yasak yere park etmiş arabalarla doluydu. Çift yönlü işleyen trafik yoğun değildi. Karşıya geçti ve sola doğru yürümeye devam etti. İkinci caddeyi de geçtikten sonra sağa döndü ve şehir merkezine doğru ilerledi. Caddenin her iki tarafında küçük dükkânların metal kepenkleri sıralanmıştı; gecenin olası bir saldırısına karşılık aşağıya indirilmiş kale kapıları gibiydiler.

Ara sıra çıkan bir esintiyle kâğıtlar ve yapraklar uyuşuk bir şekilde ayaklarının etrafında dolanıyordu; alışkın olmadığı bu trafik sesleri onu rahatsız etmişti. Ne zaman Venedik'in dışına çıkıp da trafikle karşılaşsa bu duyguyu yaşardı. Herkes Venedik'in ikliminden, rutubetinden ve acımasızlığından şikâyet ederdi, ama Brunetti trafiğin bu sağırlaştırıcı seslerini çok daha kötü buluyordu. Hele üstüne bir de bu iğrenç egzoz kokusu eklenince, insanların arabalarla birlikte yaşamalarına ve bunu yaşamlarının olağan bir parçasıymış görmelerine inanamıyordu. Her sene gittikçe artan bir sayıyla Venedikliler şehirlerini terk edip buraya yerleşiyorlardı, bunun sebebi iş hayatındaki durgunluk ve kiralardaki inanılmaz artıştı. Bunu anlayabilirdi, yani ekonomik koşulların insanları kendi şehirlerinden kopartmasını. Ama tüm bunlar böyle bir değiş tokuş için miydi? Kesinlikle sefil bir lütuftu bu.

Birkaç dakika sonra bir sonraki blokun oralarda neon ışıkları görünmeye başladı. Harfler binanın tepesinden kaldırıma doğru bir adam boyu mesafe kalacak kadar aşağıya iniyordu, 'B—— in—— ta'. Elleri paltosunun cebinde, omuzlarını da yan tutarak, kapıyı fazla açmaksızın bardan içeriye doğru süzüldü.

Görünüşe göre barın sahibi olan adam, çok fazla Amerikan filmi izlemişti; barını, Victor Mature'ın filmlerde kasıla kasıla gezdiği türden bir yere benzetmeye çalışmıştı. Barın arkasındaki duvar ayna kaplıydı, ama o kadar toz ve sigara dumanıyla kaplanmıştı ki herhangi bir şeyi doğru düzgün yansıtmasına imkân yoktu. İtalyan barlarında alışkın olunan dizi dizi şişelerin yerine, burada sadece

bir tek sıra vardı; Amerikan ve İskoç viskileri. Ayrıca düz uzanan bir bar tezgâhı ve üzerinde espresso makinesinin yerine, at nalı şeklinde bir bar yapılmıştı, tam ortasında da bir zamanlar beyaz olan önlüğünü sıkıca beline bağlamış olan bir barmen duruyordu.

Masalar barın her iki yanına dağılmıştı. Sol taraftaki masalarda oturan adamlar üçlü veya dörtlü gruplar halinde kâğıt oynuyorlardı; sağ tarafta ikişerli oturanlar ise başka şans oyunlarına dalmışlardı. Bütün duvarlarda boydan boya Amerikan film yıldızlarının büyütülmüş fotoğrafları asılıydı; sanki birçoğu, onları buraya uymaya mahkûm eden şartları onaylamıyor gibiydi.

Barda dört adam ve iki kadın duruyordu. İlk adam kısa ve tıknaz yapılıydı, iki eliyle kadehini kavramış, içine bakıyordu. İkincisi daha uzunca ve zayıftı, sırtını bara yaslamış, başını bir taraftan diğer tarafa çevirerek, önce kâğıt oynayanları sonra da diğer tarafta duran bahisçileri kesiyordu. Üçüncüsü keldi; della Corte olduğu açıktı. Sonuncu adam ise cılız mı cılız bir şeydi; iki kadının arasında durmuş, başını bir ona bir ötekine sinirli sinirli çevirerek, onların sırayla anlattığı şeyi dinliyordu. Brunetti içeri girdiğinde adam bakışlarını ona doğru çevirmişti, yanındaki kadınlar da onun baktığı yöne doğru döndüler ve Brunetti'yi izlemeye başladılar. Bir adamın hayatına kastederken Üç Kader Tanrıçası'nın gözlerindeki bakış, bu bakışlardan daha soğuk olamazdı.

Brunetti, della Corte'ye doğru yürüdü, zayıf, derin yüz çizgileri olan ince bıyıklı bir adamdı, elini onun omuzuna koyarak, biraz da gereğinden fazla yüksek bir sesle ve ağır bir Veneziano* aksanıyla, "*Ciao*, Bepe, *Come stai*?** Kusura bakma geciktim, ama bizim orospu karı yüzünden ..." dedi. Sesini alçaltarak konuşmasına devam ederken bir yandan da kızgın bir ifadeyle elini havada sallayarak, tüm orospulara, tüm eşlere göndermede bulunuyordu. Sesini tekrar biraz yükseltip barmene dönerek, "*Amico mio*,*** bana bir viski ver," diye seslendi, ardından yeniden della Corte'ye dönerek sordu, "Sen ne içiyorsun, Bepe? Bir tane daha al." Oldukça dikkatliydi, barmene doğru döndü, ama sadece başıyla değil tüm vücu-

* *Veneziano*: Venedikli, Venedik'e ait. (ç.n.)
** *Ciao, Bepe, Come stai?*: Selam, Bepe, Nasılsın? (ç.n.)
*** *Amico mio*: Dostum. (ç.n.)

duyla ve yeterince döndüğüne emin olduktan sonra bu şekilde bir elini barın üzerine koyup, "Orospu," diye yeniden kendi kendine söylendi.

Viski geldiğinde, uzun bardağı alıp bir dikişte bitirdikten sonra bardağı gürültülü bir şekilde bara koydu ve elinin tersiyle ağzını sildi. İkinci bardak hemen geldi; ama daha o almadan, della Corte'nin elinin uzandığını ve bardağı kaptığını gördü.

"*Cin cin*, Guido," dedi della Corte ve bardağı Brunetti'ye doğru eski bir dost havası içerisinde şerefe kaldırarak, "Ondan kurtulduğuna sevindim," dedi. İçkisinden bir yudum aldı, bir yudum daha, "Bu hafta sonu bizimle ava gelecek misin?" dedi.

Her ne kadar o ve della Corte bu buluşma için herhangi bir senaryo hazırlamamış olsalar da, Mestre'deki ucuz bir barda iki orta yaşlı adamın konuşacakları her konu ortama iyi giderdi. Brunetti gelmek istediğini söyledi, ama onun o kaltak karısı yıldönümleri olduğu için bu hafta sonu evde kalmasını ve onu yemeğe çıkarmasını istiyordu. Madem ona akşam yemeği hazırlamayacaktı öyleyse neden o ocağı almışlardı ki? Bu muhabbete başladıklarından birkaç dakika sonra çiftlerden birisi masalardan birini boşaltıp bardan çıktı. Della Corte iki içki daha isteyip Brunetti'nin kolundan çekerek boşalmış olan masayı işaret etti, ardından da sandalyelerden birisine oturması için yardım etti. İçkiler geldikten sonra Brunetti bir elini çenesine dayayarak alçak bir sesle sordu, "Geleli çok oldu mu?"

"Yaklaşık yarım saat kadar," diye cevapladı della Corte, sesi ya alkol ya da barda konuşurlarken kullandığı ağır Veneto aksanı yüzünden artık deminki kadar kalın çıkmıyordu.

"Ve?" diye sordu Brunetti.

"Barda kadınlarla birlikte duran adam," dedi della Corte ve içkisinden bir yudum almak için durdu, "onunla konuşmak için pek çok kişi geldi. İki kez kadınlardan biri, bara gidip oturdu ve adamla bir içki içti. Bir keresinde de kadınlardan birisi, gelenlerden biriyle birlikte çıktı ve yirmi dakika sonra yalnız döndü. "

"Hızlı iş," dedi Brunetti. Della Corte başıyla onayladı, sonra içkisinden bir yudum daha aldı.

"Görünüşüne bakarak," diye devam etti della Corte, "onun ero-

in aldığını söyleyebilirim." Bara doğru bakarken kadınlardan birisi onun bakışlarını yakalayınca kadına gülümsedi.

"Emin misin?" diye sordu Brunetti.

"Altı yıl narkotikte çalıştım. Onun gibi yüzlercesini gördüm."

"Padova'da başka bir şey var mı?" Konuşmaları sırasında bardaki diğer insanlara açıktan bir ilgi göstermemişlerdi, ama her ikisi de bir yandan oradakilerin yüzlerini hafızalarına kazıyorlar bir yandan da olup biteni dikkatli bir şekilde izliyorlardı.

Della Corte başını salladı, "Bu konuda konuşmuyorum artık, ama güvendiğim adamlardan birini laboratuvara göndererek gözden kaçmış bir şey var mı diye bakmasını istedim."

"Ve?"

"Her kim yaptıysa, çok temiz yapmış. O gün orada yapılan tüm otopsilere ait notlar ve örnekler kayıp."

"O gün kaç otopsi yapılmış?"

"Üç."

"Padova da mı?" diye sordu Brunetti, şaşkınlığını gizleyememişti.

"İki yaşlı yedikleri bozuk yiyecekler yüzünden ölmüş. Salmonella. Onların otopsisine ait örnekler ve patoloji notları da kayıp."

Brunetti başını salladı, "Kim yapmış olabilir?" diye sordu yüzbaşıya. "Ya da kim bunu yapmak isteyebilir?"

"Uyku ilacını veren her kimse o, diyebilirim."

Brunetti yeniden başını salladı.

Barmen masaların çevrelerini süpürüyordu. Brunetti elini çenesinden çekerek ona iki içki daha getirmesini işaret etti, oysa önünde duran ikinci içkisine henüz elini bile sürmemişti.

"Laboratuvardaki kişilerin aldığı paraya bakılırsa, birkaç yüz bin liretle pek çok suç ortağı satın alınabilir," dedi della Corte.

Bara yüksek sesle gülüp konuşan iki adam girmişti; seslerini, yabancıların dikkatini çekmenin önemli olduğu zaman insanların yaptığı gibi yükseltmişlerdi.

"Trevisan'la ilgili başka bir şey var mı?" diye sordu della Corte.

Brunetti, sarhoşların ufak tefek şeylere karşı takındıkları o cid-

di edayla başını iki yana salladı.

"Ee, ne olacak?" dedi della Corte.

"Sanırım birimizden birisi, gidip malı denemek zorunda," dedi Brunetti, barmen masaya yaklaşırken. Barmene bakarak gülümsedi ve başıyla içkileri masaya bırakmasını işaret ettikten sonra elini yaklaş gibilerinden salladı. Kendisine doğru eğilen barmene bakarak, "*Signorine*'ye benden bir içki," dedi sarsak bir el işaretiyle bardaki adamın yanında duran bayanları işaret ederek.

Barmen başıyla onayladıktan sonra barın arkasına geçerek iki kadeh çıkarıp içine köpüklü beyaz şarap koydu. Brunetti bunun ucuz Prosecco'nun en berbat şaraplarından biri olduğuna emindi ama fiyatının hesapta Fransız şampanyası gibi geleceğini de biliyordu. Barmen iki kadının ve adamın durduğu yere doğru ilerledi, öne doğru eğilerek içkileri barın üzerine koydu ve Brunetti'ye bakarak adama bir şeyler söyledi. Adam da solunda duran kısa, esmer tenli, geniş ağızlı ve kırmızımsı saçları omuzlarına dökülen kadına dönerek bir şeyler söyledi. Kadın önce adama baktı, sonra içkilere ve sonra tekrar Brunetti'nin oturduğu masaya. Brunetti, sandalyesinden hafifçe kalkıp ona doğru gülümseyerek, beceriksizce öne eğildi.

"Sen aklını mı kaçırdın?" diye sordu della Corte ve gülerek içkisine uzandı.

Cevap yerine Brunetti bardaki üçlüye eliyle işaret etti ve sonra da solunda duran boş sandalyeyi kuvvetle geriye çekti. Kadına gülümsedi ve yanındaki sandalyeyi işaret etti. Kırmızı saçlı kadın arkadaşlarından ayrılarak, kadehini alıp Brunetti'ye doğru yürümeye başladı. Onun geldiğini gören Brunetti de gülerek karşılık verdi ve della Corte'ye yumuşak bir sesle, "Arabayla mı geldin?" diye sordu

Yüzbaşı başını salladı.

"Güzel. Kadın buraya gelince, git beni arabada bekle ve buradan çıkınca da bizi takip et."

Kadın masaya gelir gelmez della Corte sandalyesini geri iterek ayağa kalktı, neredeyse kadına çarpıyordu; sanki onun gelmesine şaşırmış gibi görünüyordu. "İyi akşamlar, Signorina. Lütfen otu-

run," yeniden, abartılı bir şekilde, Veneto aksanına geri dönmüştü ve gülüyordu.

Kadın eteğini hafifçe yukarı çekerek Brunetti'nin yanına oturdu. Gülümsüyordu. Brunetti bu kalıp gibi makyajın altında, aslında güzel bir kadın var diye düşündü; düzgün dişleri, siyah gözleri ve küçük şirin bir burnu vardı, "*Buona sera*," dedi, kadın neredeyse fısıldıyordu, "şampanya için teşekkürler."

Della Corte masanın diğer ucundan Brunetti'ye doğru eğilerek ve elini uzatarak, "Gitmem gerekiyor, Guido. Önümüzdeki hafta seni ararım," dedi.

Tüm dikkatini kadına vermiş olan Brunetti uzatılan eli görmedi. Della Corte bardaki adamlara döndü, gülümsedi, omuzlarını silkti ve sonra bardan çıkıp kapıyı da arkasından kapadı.

"*Ti chiami Guido*?"* diye sordu kadın. Ona 'sen' diye hitap etmişti, bu şekilde tüm bunların ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturarak.

"Evet, Guido Basetti. Senin adın ne, tatlım?"

"Mara," dedi ve ardından güldü, sanki çok zekice bir şey söylemişti. "Sen ne iş yaparsın, Guido?" Kelimelerin ardında Brunetti iki şey fark etti; ilki yabancı bir aksanı olmasıydı, her ne kadar İspanyol mu yoksa Portekiz mi olduğunu söyleyemese de kesinlikle Latin kökenliydi; ikincisi ve daha belirgin olan ise, kızın sorusunun iki arsız anlam taşıdığıydı, kelimeleri vurgulayarak söylemişti.

"Ben tesisatçıyım," dedi Brunetti, sesine bununla gurur duyuyormuş gibi bir hava katarak. Bir yandan da yapılan imayı anladığını belirten kabaca bir işaret yapmıştı.

"Ah, ne kadar ilginç," dedi Mara, yeniden gülerek, ama söyleyecek başka bir şey bulamıyordu.

Brunetti ikinci bardağında hâlâ epey bir viski olduğunu ve üçüncü içkisine henüz hiç dokunmadığını fark etti. İkinci içkisini biraz yudumlayıp, bardağı bir kenara ittikten sonra, üçüncü bardağı aldı.

"Sen çok hoş bir kızsın, Mara," dedi, bunun konuyla hiçbir ilgi-

* *Ti chiami Guido?* : Adın Guido mu? (ç.n.)

si olmadığını saklamaya gerek duymadan. Kız kayıtsız görünüyordu.

"Bardaki senin arkadaşın mı?" diye sordu Brunetti, çenesiyle hâlâ barda ayakta duran adamı işaret ederek, diğer kadınsa şimdi ortalıkta yoktu.

"Evet," diye cevapladı Mara.

"Buraya yakın mı oturuyorsun?" dedi Brunetti, artık daha fazla vakit kaybetmek istemeyen bir erkek edasıyla.

"Evet."

"Oraya gidebilir miyiz?"

"Tabii." Kız yeniden gülümsedi, Brunetti onun gözlerindeki zorlama sıcaklığı ve çekiciliği izliyordu.

Bütün şirinliğiyle sordu, "Ne kadar?"

"Yüz bin," diye cevap verdi kız, bu soruyu pek çok kere duymuş bir kadın canlılığıyla.

Brunetti güldü, içkisinden bir yudum daha aldı ve ayağa kalktı, ama sandalyesini öyle hızlıca geri itti ki sandalye arkasında devrildi. "Sen çıldırmışsın, küçük Mara. Benim evde bir karım var, ayrıca bana bedava veriyor."

Kız omuzlarını salladı ve saatine baktı. On birdi ve son yirmi dakika içinde bara kimse girmemişti. Brunetti onun zamanı ve olasılıkları hesapladığını görebiliyordu.

"Elli," dedi, zamandan ve enerjiden tasarruf etmeye niyetliydi.

Brunetti hâlâ bitmemiş olan içkisinden tekrar bir yudum aldı, bardağı masaya bıraktı ve kızın kolunu tutarak, "Tamam, küçük Mara, sana gerçek bir erkek neler yapabilir göstereceğim," dedi.

Kız hiçbir direnme göstermeden ayağa kalktı. Brunetti onun kolundan tuttu, birlikte bara geçtiler, "Size ne kadar borcum var?" diye sordu barmene.

Barmen, hiç tereddüt etmeksizin cevapladı, "Altmış üç bin lira."

"Sen çıldırdın mı?" diye sordu Brunetti, kızgın bir şekilde. "Üç kadeh içki ve berbat bir viski için mi?"

"Arkadaşınızın içtiği iki içki ve hanımlar için şampanyalar da dahil," dedi barmen.

"Hanımlar," diye tekrarladı Brunetti alaylı bir şekilde ve elini cebine atıp cüzdanını çıkardı. İçinden bir ellilik, bir onluk ve üç binlik liret çıkarıp tezgahın üzerine koydu. Cüzdanını yerine koyarken Mara uzanıp onu kolundan tuttu.

"Benim paramı da arkadaşıma ödemen gerekiyor," dedi, çenesiyle barda duran ve hiç gülümsemeden Brunetti'ye bakan, sıska adamı işaret ederek. Brunetti etrafına bakıyordu, yüzü şaşkınlıktan kızarmıştı, sanki bu olanları ona açıklayabilecek birini arar gibiydi. Kimse yoktu. Cüzdanından bir elli bin liret daha çıkartarak, başını çevirip hiç bakmayan, parayla ilgilenme gereği bile duymayan adama bakmadan parayı tezgahın üzerine bıraktı. Ardından incinmiş gururunu onarmak için kızın kolundan tutup kapıya doğru çekiştirdi. Kız kapının yanında duran askıdaki leopar desenli ceketine zar zor uzanabilmişti. Kapıyı arkasından sert bir şekilde çarpan Brunetti ile beraber bardan çıktı.

Dışarı çıkınca, Mara sola döndü ve yürürken Brunetti'den uzaklaşmaya başladı. Adımlarını çok hızlı atıyordu ama eteğinin darlığı ve topuklarının yüksekliği yüzünden adımları küçüktü, bu yüzden Brunetti ona yetişmekte zorlanmıyordu. Kız ilk köşeden tekrar sola döndü ve üç kapı sonra bir kapının önünde durdu. Anahtar elinde hazırdı. Kapıyı açıp içeri girdi, takip eden arabanın dar sokağa döndüğünü görmek için kapıda bir an duraklayan Brunetti için arkasına bakma zahmetine bile girmemişti. Arabanın farları iki kere yanıp sönmüştü; Brunetti içeri giren kadını takip etti.

İlk merdiveni çıktıklarında, kız sağda duran kapıyı açtı, sonra yine Brunetti için kapıyı ardından açık bıraktı. Brunetti içeri girdiğinde, üzerinde parlak çizgili bir yatak örtüsünün olduğu alçak bir divan, bir masa, iki sandalye ve kepenkleri kapalı bir pencere gördü. Kız ışığı açtı; çıplak, tavanda kısa bir kablo parçasının ucuna asılmış, düşük watt'lı bir ampuldu bu.

Brunetti'ye dönmeden Mara kendi ceketini çıkardı ve dikkatlice sandalyelerden birinin arkasına astı. Yatağın kenarına oturdu, eğildi ve ayakkabılarının bağcıklarını çözdü. Brunetti onun, ayakkabıları bir kenara doğru ayağıyla iterken çıkarttığı rahatlama sesini duydu. Hâlâ Brunetti'ye bakmıyordu, ayağa kalktı, eteğinin fer-

muarını açtı, eteğini çıkardı ve yine dikkatlice ceketinin üzerine katlayıp astı. İçine hiçbir şey giymemişti. Divanın üzerine oturdu, ardından uzandı; Brunetti'ye hâlâ bakmıyordu.

"Eğer göğüslerime dokunacaksan, onlar ekstraya girer," dedi, ardından omuzlarının altında toplanmış olan yatak örtüsünü düzeltmek için bir kenara doğru döndü.

Brunetti odanın diğer tarafına yürüdü ve arkasına giysilerin asılı olmadığı sandalyeye oturdu. "Nerelisin, Mara?" diye sordu normal ses tonuyla, sade, aksansız bir İtalyancayla.

Mara başını kaldırıp ona baktı; ya sorudan ya da tamamıyla normal bir konuşma tonunda sorulmuş olmasından dolayı şaşkındı. "Bak Tesisatçı Bey," dedi, sesi keskin olmaktan çok bıkkın bir halde çıkıyordu, "buraya konuşmak için gelmedin, ben de öyle, o zaman şunu yapalım ve ben de işime döneyim, tamam mı?" Ardından sırtüstü uzanıp, bacaklarını açtı.

Brunetti başını çevirerek yeniden sordu, "Nerelisin, Mara?"

Kız bacaklarını çekti ve yatağın kenarına koydu ve ona iyice bakabilmek için doğruldu, "Bak, eğer düzmek istiyorsan, hadi düz, tamam mı? Bütün gece burada oturup, seninle çene çalamam. Ayrıca benim nereli olduğum senin üzerine vazife değil."

"Brezilya mı?" diye sordu, bir denemede bulunarak.

Kız sinirli, öfke dolu bir ses çıkardı, ayağa kalktı ve eteğine doğru uzandı. Eteğini aşağıda tutarak, ayaklarını içeri soktu, sonra yukarı çekti ve kızgınlıkla fermuarını hızla kapadı. Bir ayağıyla, az önce çıkarıp yatağın altına savurduğu ayakkabılarını aramaya başladı. Sonra yeniden yatağın kenarına oturup ayakkabılarının bağcıklarını bağladı.

"Tutuklanabilir, biliyorsun," dedi Brunetti aynı sakin tonda. "Ona para vermeme izin verdi. Bu bile en az iki ayını içeride geçirmesi için yeterli."

Bileklerini saran ayakkabı bağcıklarını sıkıca bağlamıştı ama hâlâ başını kaldırıp da Brunetti'ye bakmamış ya da yataktan kalkmak için bir harekette bulunmamıştı. Başını önüne eğmiş dinliyordu.

"Ona böyle bir şey olmasını istemezsin sanırım, değil mi?" diye sordu Brunetti.

Kız, inanmamış bir tavır içinde öfkeyle homurdandı.

"O zaman dışarı çıktığında sana yapmak isteyebileceklerini bir düşün, Mara. Benim kim olduğumu fark etmedin. Bunun için seni suçlayacaktır."

Mara başını kaldırıp Brunetti'ye bakarak elini uzattı ve "Bana bir kimlik göster," dedi.

Brunetti verdi.

"Ne istiyorsun?" diye sordu, kimliğini geri uzatırken.

"Bana nereden geldiğini söylemeni istiyorum."

"Neden, beni geri mi göndereceksin?" diye sordu, gözlerinin içine bakarak.

"Ben göçmen bürosundan değilim, Mara. Burada yasal olarak kalıp kalmadığın umurumda değil."

"O zaman ne istiyorsun?" diye sordu Mara, sesi öfkeyle alevlenmişti.

"Sana söyledim. Nereden geldiğini bilmek istiyorum."

Bir an için tereddüt etti, kendisini tehlikeye attığı bir durum var mı diye inceledi, olmadığını görünce cevapladı, "São Paulo'dan." Brunetti haklıydı, belli belirsiz duyulan aksan Brezilya aksanıydı.

"Ne kadar zamandır buradasın?"

"İki yıldır," dedi.

"Hep fahişe olarak mı çalıştın?" diye sordu, sözcüğü bir tanımlama olarak kullanmıştı, ses tonunda bir aşağılama ifadesi yoktu.

"Evet."

"Hep bu adam için mi çalıştın?"

Mara Brunetti'ye baktı, "Onun adını sana söylemem," dedi.

"Onun adını bilmek istemiyorum, Mara. Hep onu için mi çalıştın, bunu bilmek istiyorum."

Bir şeyler söyledi ama sesi o kadar kısık çıkmıştı ki, Brunetti duyamadı.

"Efendim?"

"Hayır."

"Hep bu barda mıydın?"

"Hayır."

"Daha önce nerede çalıştın?"

"Başka yerlerde," diye cevapladı kaçamak bir şekilde.

"Ne kadar zamandır bu barda çalışıyorsun?"

"Eylülden beri."

"Neden?"

"Ne neden?"

"Neden bu bara geldin?"

"Hava soğuk. Ben buna alışkın değilim ve geçen kış dışarıda çalışırken hastalandım. O yüzden bana bu kış barda çalışabileceğimi söyledi."

"Anlıyorum," dedi Brunetti, "orada başka kaç kız var?"

"Bar da mı?"

"Evet."

"Üç."

"Ya sokakta?"

"Orada kaç tane olduğunu bilmiyorum. Dört? Altı? Bilmiyorum."

"İçlerinde başka Brezilyalı var mı?"

"İki tane daha."

"Geri kalanı, onlar nereli?"

"Bilmiyorum."

"Peki ya telefon?"

"Ne?" diye sordu, Brunetti'ye bakarak, kafası gerçekten karışmış bir şekilde gözlerini kısmıştı.

"Telefon. Bardaki. Onu kimler kullanır? Seninki kullanır mı?"

Sorunun onu şaşırttığı belliydi, "Bilmiyorum," dedi. "Telefonu herkes kullanır."

"Ama kimlere oradan telefon gelir?"

Mara bir an için düşündü, "Bilmiyorum."

"Seninki ne?" diye ısrar etti Brunetti.

Kız omuz silkti, bakışlarını kaçırmayı denedi ama Brunetti önünde parmakları şıklatınca kız yeniden bakışlarını Brunetti'ye yöneltti.

"Ona telefon gelir mi?"

"Bazen," dedi ve saatine bakıp başını kaldırdı, "Artık bitirmelisin."

Brunetti kendi saatine baktı; on beş dakika olmuştu.

"Size kaç dakika veriyor?"

"Genellikle on beş dakika. Eğer düzenli geliyorlarsa, eskilere daha fazla zaman tanıyor. Ama benim şimdi hemen dönmem gerek; neden bu kadar geciktiğimi açıklamam için bir sürü soru soracaktır."

Kızın konuşma tarzından, adamın sorduğu her soruya cevap vermek zorunda olduğu ortadaydı. Bir an için, polisin onun hakkında sorular sorduğunu öğrenmesine izin versem mi acaba diye düşündü Brunetti. Kızın yüzünü inceledi, kaç yaşında olduğunu çıkarmaya çalışıyordu. Yirmi beş? Yirmi?

"Pekâla," dedi Brunetti, ayağa kalkarak.

Onun bu ani hareketi kızı ürkütmüştü, başını kaldırıp bakarak, "Hepsi bu mu?" diye sordu.

"Evet, hepsi bu."

"Hızlı bir tane istemiyor musun?"

"Ne?" diye sordu Brunetti.

"Hızlı bir tane. Polisler sorguya çektiklerinde genelde yapmak zorunda olduğumuz şeydir bu." Sesi son derece doğal çıkıyordu; duygusuz, yargısız, yorgun.

"Hayır, öyle bir şey istemiyorum," dedi Brunetti, kapıya doğru ilerlerken.

Arkasından kız ayağa kalktı ve önce bir kolunu sonra diğerini ceketinin içine soktu. Brunetti, Mara odadan çıkarken kapıyı tuttu ve ardından peşi sıra odadan çıkıp koridora çıktı. Kız döndü, kapıyı kilitledi ve merdivenlerden inmeye başladılar. Giriş kapısını açmak için itekledi, sağa döndü ve bara doğru ilerledi. Brunetti ters yöne dönerek caddenin sonuna doğru yürüdü ve bir sokak lambasının altında, della Corte'nin gelip onu siyah arabasıyla alana dek bekledi.

17 "Evet?" diye sordu della Corte, Brunetti arabanın ön koltuğuna yerleşirken. Sorulan soruda bir art niyetin olmayışı Brunetti'nin hoşuna gitmişti.

"Brezilyalı. Barda yanında duran adam için çalışıyor. Dediğine göre adama telefonlar geliyormuş."

"Ee?" dedi della Corte, arabayı vitese takıp yavaşça geriye, tren istasyonuna sürerken.

"Hepsi bu," diye yanıtladı Brunetti. "Kızın tüm söylediği bu kadar, ama sanırım pek çok sonuç çıkarabiliriz."

"Ne gibi?"

"Kızın burada yasadışı bir şekilde bulunduğu, oturma izninin olmadığı ve dolayısıyla bu işi yaşamak için yaptığı dışında söyleyecek pek fazla şeyi olmadığı gibi."

"Belki de bu işi sevdiği için yapıyordur," diye fikir yürüttü della Corte.

"Sen hiç böyle bir fahişe tanıdın mı?" diye sordu Brunetti.

Soruyu duymazdan gelen della Corte bir köşeyi döndü ve tren istasyonunun önünde durmak için yavaşladı. El frenini çekti ama motor çalışıyordu, "Peki ya şimdi?"

"Sanırım birlikte olduğu adamı tutuklamalıyız. En azından bu şekilde onun kim olduğunu öğreniriz. Ve belki onu içerde tutarken, kızla yeniden konuşabiliriz."

"Konuşacağım mı düşünüyorsun?"

Brunetti omuz silkti, "Belki, eğer Brezilya'ya geri gönderilme korkusu duymazsa konuşabilir."

"Bu ne kadar olası?"

"Kiminle konuştuğuna bağlı."

"Bir kadınla mı yani?" diye sordu della Corte.

"Muhtemelen daha iyi olacaktır."

"Tanıdığın birisi var mı?"

"Bize ara sıra danışmanlık yapan bir psikiyatristimiz var. Mara'yla konuşmasını ayarlayabilirim."

"Mara mı?" dedi della Corte.

"Bana söylediği isim buydu. Sanırım en azından bu kadarını, asıl adını kendisine saklamasına izin vermeliyiz."

"Adam için ne zaman harekete geçeceksin?"

"Mümkün olduğunca çabuk."

"Bunu nasıl yapacağın konusunda herhangi bir fikrin var mı?"

"En kolay yol, Mara'nın müşterilerinden birisi parayı barın üzerine bıraktığında onu enselemek olur. "

"Onu bu şekilde içerde ne kadar tutabilirsin?"

"Onunla ilgili ne bulduğumuza bağlı. eğer bir sabıkası varsa veya onun için bir arama emri çıkartılmışsa," Brunetti bir an için düşündü, "Eğer eroin ile ilgili konuda sen haklıysan, birkaç saat yeterli olacaktır."

Della Corte'nin gülümsemesi pek hoş değildi, "Eroin konusunda haklıyım." Brunetti bir şey söylemeyince, della Corte sordu, "O zamana kadar ne yapacaksın?"

"Bir kaç şey üzerinde çalışıyorum. Trevisan'ın aile ve iş hayatı ile ilgili daha başka neler bulabileceğime bakacağım."

"Özellikle bir şey var mı?"

"Hayır, pek yok. Sadece beni rahatsız eden birkaç ufak tefek şey; sözünü etmeye değmeyecek kadar küçük şeyler." Bu, şu anda Brunetti'nin söylemeye hazır olduğu tek şeydi. Ardından sordu, "Ya sen?"

"Biz de aynı şeyleri Favero için yapacağız, ama kontrol edilmesi gereken öyle çok şey var ki; en azından işiyle ilgili pek çok şey." Della Corte bir süre durdu, ardından ekledi, "Bu adamların bu kadar çok para kazandıklarını bilmiyordum."

"Muhasebecilerin mi?"

"Evet. Görünüşe göre, yılda yüz milyonlarca liret kazanıyorlar. Ve bu sadece onun resmi olarak açıkladığı gelir, hasır altından ne kadar götürdüğünü artık sen düşün." Brunetti'nin, Favero'nun müşteriler listesindeki isimlerin bazılarını hatırlaması kazancının boyutlarını tahmin etmesine yetmişti; hem açıklanan kısmının hem de açıklanmayanın.

Kapıyı açtı ve arabadan indi, della Corte'nin tarafına geçti. "Yarın akşam adamlarımızdan birkaçını buraya göndereceğim. Eğer adam ve Mara barda çalışıyorlarsa, onları içeri almak kolay olacaktır."

"İkisini de mi?" diye sordu della Corte.

"Evet. Kız hücrede bir gece geçirdikten sonra konuşmak için daha hevesli olacaktır."

"Onun bir psikiyatrist ile görüşmesini istediğini sanıyordum," dedi della Corte.

"Öyle. Ama bunu yapmadan önce hapishanenin tadını almasını istiyorum. Korku insanları daha konuşkan yapar, özellikle de kadınları."

"Sen aslında taş yürekli piçin tekisin, değil mi?" diye sordu della Corte, sesinde hayranlık seziliyordu.

Brunetti omuz silkti, "Bir cinayet hakkında bilgisi olabilir. Ne kadar korkar ve aklı karışırsa, bildiklerini bize anlatma konusunda da o kadar istekli olur."

Della Corte güldü ve el frenini indirdi. "Bir an için, bana altın kalpli bir fahişe olduğunu anlatmaya başlayacaksın sanmıştım."

Brunetti arabadan birkaç adım geri atıp, istasyona yöneldi. Bir iki adım atmıştı ki, arabasıyla yavaşça uzaklaşırken camını kapatmakta olan della Corte'ye dönerek, "Kimse altın kalpli değildir," diye bağırdı ama della Corte bunu duyduğuna dair hiçbir belirti göstermeksizin yoluna devam etmişti.

Ertesi sabah, Signorina Elettra, Trevisan ile ilgili hikâyeyi *Gazzettino*'da bulmayı başardığını söyleyerek Brunetti'yi selamladı. Ancak bu haber, Venedik ve Prag Ticaret Odaları arasında onun organize ettiği, turizm alanındaki tamamıyla zararsız ortak bir girişimle ilgiliydi. Signora Trevisan'ın yaşantısıysa, en azından bu gazetenin sosyete yazarına göre, oldukça sadeydi.

Her ne kadar Brunetti böyle bir şey olabileceğini daha önce düşünmüş olsa da, bu haber onu hayal kırıklığına uğrattı. Signorina Elettra'dan eğer mümkünse Giorgio'ya –Giorgio'dan sanki eski bir arkadaşıymış gibi bahsetmesine Brunetti'nin kendisi bile şaşırmıştı– Pinetta's'dan yapılan telefon görüşmelerinin bir listesini elde edip edemeyeceğini sormasını istedi. Bunu yaptıktan sonra kendisine gelen mektupları okudu, ardından bu mektuplardan birine cevap vermek üzere bir telefon konuşması yaptı.

Vianello'yu arayıp bu akşam Pinetta's'a üç adam göndermesini,

Mara'yı ve pezevengini yakalatmasını istedi. Ardından da, başka seçeneği olmadığı için, masasındaki evrakları gözden geçirmeye başladı, ancak okuduğu şeylere dikkatini vermekte zorlanıyordu; İç İşleri Bakanlığı'ndan gelen, sonraki beş yıl için personel projelerine ait istatistiki bilgiler, İnterpol'le kurulacak bilgisayar bağlantısının maliyeti hakkında görüşler ve yeni bir tabancanın özellikleri ve performansına ilişkin belgeler vardı. Brunetti bıkkınlıkla kağıtları masanın üzerine çarptı. Geçenlerde İç İşleri Bakanlığı, sonraki yıl için polis bütçesinden yüzde 15, belki de yüzde 20 kesinti yapılacağını bildiren bir yazı göndermişti ve yakın bir gelecek için de fon kaynaklarında herhangi bir artış görünmüyordu. Roma'daki bu aptallar da sanki bu paralar sümen altı edilmemiş veya İsviçre'deki gizli hesaplara gönderilmemiş de harcanacak para varmış gibi plan ve projelerini göndermeyi sürdürüyorlardı.

Asla alınamayacak olan tabancalara ilişkin özelliklerin yazılı olduğu kağıdı aldı, arkasını çevirdi ve konuşmak istediği kişilerin listesini yapmaya koyuldu; Trevisan'ın dul eşi ve onun erkek kardeşi, kızı Francesca ve Trevisan'ın iş ve özel yaşantısı ile ilgili doğru bilgiler verebilecek biri.

İkinci kolona ise aklını karıştıran şeyleri yazmaya başladı; Francesca'nın anlattığı, birilerinin onu kaçıracağı hikâyesi –yoksa bu bir övünmeden mi ibaretti?–; Lotto'nun, Trevisan'ın müşterilerinin listesini verme konusundaki isteksizliği; Lotto'nun, Favero'nun adını duyduğunda yaşadığı şaşkınlık.

Ve hepsinden daha önemlisinin telefon numaraları ve pek çok yerle yapılmış olan telefon görüşmeleri olduğunu fark etti; nasıl bir düzene göre yapıldığını hâlâ anlayamadığı, sebeplerini açıklayamadığı telefon görüşmeleri.

En alt çekmecedeki telefon defterine uzanırken, Favero gibi yapıp, sıkça aradığı numaraları kaydettiği bir defter tutsa ne kadar iyi olurdu diye düşündü. Ama bu seferki numara daha önce onun hiç aramadığı bir numaraydı; ona bir iyilik borçlu olunmadıkça aramak istemeyeceği bir numara.

Üç yıl önce, eczacı arkadaşı Danilo, akşamın erken saatlerinde onu arayıp evine gelmesini istemişti. Gittiğinde genç adamı bir gö-

zü tamamıyla şiş, hatta neredeyse kapalı bulmuştu; görünüşe göre bir kavgaya bulaşmıştı. Gerçekten kötü dayak yemişti, ama bu şiddet sadece tek taraflıydı. Çünkü Danilo o gece, eczaneyi kapatacakken üzerine çullanıp onu içeri sokan genç adama ne direnmeye kalkışmış, ne de uyuşturucu ilaçların bulunduğu dolabı açmasını isteyen ve dolaptan yedi ampul morfin alan genç adama karşı çıkmıştı. Ancak Danilo onu tanımıştı ve genç adam giderken, sadece "Bunu yapmamalısın, Roberto," demesi adamı kışkırtmaya yetmiş ve Danilo'yu itmiş o da camlı dolabın kenarına çarpmıştı.

Sadece Danilo ve Brunetti'nin değil, şehirdeki pek çok polisin tanıdığı Roberto, Venedik ceza mahkemesinin baş yargıcı Mario Beniamin'in tek oğluydu. O geceye kadar bu alışkanlığı onu böylesine bir şiddetin eşiğine getirmemişti çünkü bu işi sahte reçeteler ya da kendi evinden veya arkadaşlarının evlerinden çaldığı eşyaları takas ederek hallediyordu. Ancak ne kadar istemeden de olsa, eczacıya yaptığı saldırı, onu şehrin suçlular listesine eklemişti. Danilo ile konuştuktan sonra, Brunetti yargıcın evine gitmiş ve orada bir saatten fazla kalmıştı; ertesi sabah Yargıç Beniamin oğlunu, Zürih yakınlarında küçük özel bir kliniğe yatırmış, Roberto burada altı ay geçirdikten sonra, Milano yakınlarında bir seramikçide çıraklık yapmaya başlamıştı.

Brunetti'nin kendiliğinden yaptığı bu iyilik, yıllarca onun ve yargıcın arasında kalmıştı; bir ilişki vardı, bu ilişki bir bakıma çok pahalı bir ayakkabıya benziyordu. Dolabın en altına konulmuş ve yanlışlıkla ayağa takılmcaya veya üzerine basılıncaya kadar unutulmuş ve yalnızca o anda ayakkabının sahibi ani bir hareketle geri çekilip de ne kadar yanlış bir alışveriş yaptığını ona hatırlatacak bir çift ayakkabıya.

Adliyenin telefonu üç kere çaldıktan sonra bir kadın cevapladı. Brunetti adını verdi ve Yargıç Beniamin ile görüşmek istediğini söyledi.

Birkaç dakika sonra, yargıç hattaydı, "*Buon giorno*, Commissario. Ben de ne zamandır sizden telefon bekliyordum."

"Evet," dedi Brunetti sadece. "Efendim, mümkünse sizinle görüşmek istiyorum."

"Bugün mü?"

"Eğer sizin için de uygunsa."

"Size bu öğleden sonra beşte ancak yarım saat ayırabilirim. Yeterli olacak mı?"

"Sanırım, efendim."

Yargıç, "Öyleyse sizi bekliyorum. Burada," deyip, telefonu kapattı.

Şehrin ana adliye binası Rialto Köprüsünün ayağının altındaydı; San Marco tarafında değil de, sebze ve meyve pazarının olduğu taraftaydı. Aslında sabah erken vakitte bu pazara gidenler bazen, adliyeye binanın farklı kapılarından girip çıkan kelepçeli ve prangalı kadın veya erkekleri görürlerdi. Ayrıca ellerinde makinalı tüfeklerle, lahana ve üzüm küfelerinin ortasında durmuş, içeri alınan kişileri koruyan carabinieri'nin de orada bulunması ender görülen bir manzara değildi. Brunetti kapıda duran silahlı korumalara kimliğini gösterdikten sonra Yargıç Beniamin'in odasına çıkan, bir çift geniş mermer merdivenden çıkmaya başladı. Her merdiven sahanlığında, Fondazione dei Tedeschi'ye bakan geniş pencereler vardı. Bu bina Cumhuriyetçiler döneminde Alman tüccarları için ticaret merkezi olarak kullanılmıştı, şimdi ise merkez postane olarak hizmet veriyordu. Merdivenlerin tepesinde çelik yelek giymiş, silahlı iki carabinieri onu durdurup kimliğini göstermesini istedi.

"Silah taşıyor musunuz, Commissario?" diye sordu biri, kimliğini çok yakından inceledikten sonra.

Brunetti silahını ofise bırakmayı unuttuğuna pişman olmuştu; adli tatil henüz bitmişti, bu nedenle herkes son derece sinirli, çok geç de olsa, tedbirliydi. Brunetti yavaşça ceketini açtı ve korumanın silahını almasını bekledi.

Sağ taraftaki üçüncü oda, Beniamin'in odasıydı. Brunetti kapıyı iki kere çalıp, girin denmesini bekledi.

Yargıç Beniamin'i evinde ziyaretinin üzerinden geçen yıllarda, iki adam sokakta karşılaştıklarında selamlaşmışlardı ama Brunetti'nin onu en son görmesi üzerinden en az bir yıl geçmişti bu yüzden ondaki değişimi görünce afalladı. Brunetti'den sadece on yaş büyük olmasına karşın şimdi neredeyse Brunetti'nin babası gibi du-

ruyordu. Burnunun iki yanından aşağıya uzarup çenesinde kaybolan çizgiler derinleşmişti. Bir zamanlar koyu kahverengi olan gözleri bulutlanmış gibiydi, sanki birisi onların tozunu almayı unutmuştu. Ve üzerini örten siyah cüppesi, kaybettiği kilolar yüzünden, giyilmekten çok, içine hapsolunmuş gibi duruyordu.

"Oturun, Commissario," dedi Beniamin. Ama sesi değişmemişti; derin ve berraktı, bir şarkıcı sesi gibi.

"Teşekkürler, efendim," dedi Brunetti ve yargıcın masasının önünde duran dört sandalyeden birisine oturdu.

"Size söz verdiğimden daha az vakit ayırabileceğim için üzgünüm." Bunu söyledikten sonra yargıç bir an sustu, sanki kendi söylediği şeyi şimdi duyuyormuş gibiydi. Hafif, acılı bir gülümsemeyle ekledi, "Bu öğleden sonra böyle oldu işte. Eğer acele edersek size minnettar kalırım. Olmazsa, dilerseniz iki gün sonra yeniden konuşuruz."

"Tabii, efendim. Öncelikle beni görmeyi kabul ettiğiniz için çok teşekkür etmek isterim." Brunetti durdu, bakışları karşılaştı, her ikisi de bu cümlenin ne kadar basmakalıp olduğunun farkındaydı.

"Evet," dedi yargıç sadece, karşılık olarak.

"Carlo Trevisan," dedi Brunetti.

"Özel bir şey var mı?" diye sordu yargıç.

"Onun ölümünden kimler kazançlı çıkar? Kayınbiraderi ile arasındaki ilişki nedir? Sonra eşiyle? Neden kızı, beş yıl önce, ailesinin onun kaçırılmasından korktuğu gibi bir hikâye anlatmış olabilir? Ayrıca, eğer varsa, mafya ile ilişkisi nedir?"

Yargıç Beniamin hiçbir not almadan soruları sadece dinledi. Dirseklerini masaya koydu ve beş parmağını da açarak bir elinin tersini Brunetti'ye doğru yukarı kaldırdı.

"İki yıl önce bir başka avukat, Salvatore Martucci, beraberinde kendi müşterilerini de getirerek firmasına katıldı. Anlaşma koşullarına göre bir yıl sonra Martucci firmada eşit hisselere sahip bir ortak olacaktı. Ancak Trevisan'ın bunu artık istemediğine dair bir söylenti çıktı. Trevisan'ın ölümüyle Martucci'nin kontratı uygulamada bir sorunu kalmadı." Yargıç Beniamin'in baş parmağı ortadan kayboldu.

"Kayınbiraderi ise kurnaz birisi, çok kurnaz. Bir söylentiye göre, ki bunu tekrar edersem iftira etmekle suçlanabilirim, uluslararası işlerde vergi kaçırmak veya gümrük denetimi olmaksızın ülkeye mal sokmak için kime rüşvet verilmesi gerektiğini bilmek isteyen herkes, onun bu işlerde en iyisi olduğunu bilir." İşaret parmağının üst yarısı ortadan kayboldu.

"Trevisan'ın karısının Martucci ile ilişkisi var." Orta parmağı da kaybolanlara katıldı.

"Beş yıl kadar önce –ve tabii ki bu da söylenti– Palermo mafyasından bazı adamlarla, oldukça sert, zorlu adamlarla, birtakım para işlerine karıştı. Bu işe karışma nedenini bilmiyorum, yani suçlu olup olmadığım, hatta bu işe gönüllü girip girmediğini de, ama bu adamların onunla ilgilendiklerini biliyorum. Belki de Trevisan onlarla ilgileniyordu çünkü Doğu Avrupa'nın çok kısa bir süre sonra açılması olasılığı vardı ve bunun sonucu olarak da İtalya'yla Doğu Avrupa ülkeleri arasında daha fazla iş olacaktı. Mafya, eğer iş teklifleri geri çevirilecek olursa ailelerin çocuklarını kaçırması veya öldürmesi ile tanınır. Bir ara Trevisan'ın oldukça korktuğu söylendi ama aynı zamanda bu korkunun geçip gittiği de." Geri kalan son iki parmağını da yumruğunun içine çekerek, "Sanırım tüm sorularınızın cevapları bunlar," dedi.

Brunetti ayağa kalktı, "Teşekkürler, efendim."

"Bir şey değil, Commissario."

Ne Roberto'nun bir yıl önce aşırı dozda eroinden öldüğüne, ne de yargıcın karaciğerini mahveden kansere değinilmedi. Odadan çıkınca Brunetti görevliden silahını geri aldı ve adliyeyi terk etti.

18 Ertesi sabah ofisine vardığında yaptığı ilk iş Barbara Zorzi'nin evini aramak oldu. Bip sesinden sonra, "Dottoressa benim, Guido Brunetti. Eğer oradaysanız lütfen açın. Trevisanlar'la ilgili sizinle tekrar görüşmeliyim. Öğrendiğime göre–"

"Evet?" diye araya girdi Barbara, selamlaşma faslına girmeden konuşması Brunetti'yi şaşırtmamıştı.

"Bilmek istediğim şey Signora Trevisan'ın sizin muayenehanenize hiç hamilelik nedeniyle gelip gelmediği." Doktor cevap vermeden Brunetti ekledi, "Kızının değil, kendisinin hamileliği nedeniyle."

"Neden bunu öğrenmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Otopsi raporuna göre kocası meni kanalı ameliyatı geçirmiş."

"Ne kadar zaman önce?"

"Bilmiyorum. Fark eder mi?"

Barbara tekrar konuşmaya başlamadan önce uzun bir sessizlik oldu, "Hayır, sanırım etmez. Evet, iki yıl önce bana geldiğinde hamile olduğunu sanıyordu. O zaman kırk bir yaşındaydı, yani hamile olması mümkündü."

"Peki hamile miydi?"

"Hayır."

"Peki sizce bundan özel olarak rahatsız olmuş gibi görünüyor muydu?"

"O zaman rahatsız olmadığını düşünmüştüm, yani o yaşta bir kadının hamile kalmaktan rahatsız olabileceğinden daha fazla rahatsız görünmemişti bana, tüm bunları geride bıraktığını düşünen biri için. Ama şimdi sanırım buna evet demeliyim, evet rahatsız olmuştu."

"Teşekkürler," dedi Brunetti.

"Hepsi bu mu?" Şaşkınlığı açıkça belli oluyordu.

"Evet."

"Bana babasının kim olduğunu bilip bilmediğimi sormayacak mısınız?"

"Hayır. Eğer babasının Trevisan'dan başkası olabileceğini düşünmüş olsaydınız, bunu bana geçen karşılaşmamızda söylerdiniz."

Barbara bir an için sessiz kaldı, sonra ağzından kelimeler döküldü, "Evet, muhtemelen söylerdim."

"Güzel."

"Muhtemelen."

"Teşekkürler," dedi Brunetti ve telefonu kapattı.

Ardından Trevisan'ın ofisini aradı ve Avvocato Salvatore Martucci ile bir randevu ayarlamaya çalıştı ama Signor Martucci'nin iş için Milano'ya gittiği ve Venedik'e dönünce Commissario Brunetti'yi en kısa süre içerisinde arayacağı yanıtını aldı. Masasında yeni bir evrak yoktu; tekrar dün yaptığı listeyi ve yargıçla yaptığı görüşmeyi düşünmeye koyuldu.

Brunetti bir an için bile ne Yargıç Beniamin'in kendisine anlattığı şeylerin doğruluğundan şüphe etmiş ne de onların doğruluğunu kontrol etme gereği duymuştu. Trevisan'ın mafyayla ilişki içine girme olasılığıyla birlikte ölümü daha çok bir infaz gibi görünmeye başlamıştı; bir yıldırım düşmesi gibi ani ve imzasız. İsminden dolayı Martucci'nin büyük olasılıkla güneyli olduğu çıkacaktı ortaya; Brunetti kesin sonuçlara varacak önyargılarına karşı kendisini uyardı; özellikle de Martucci'nin Sicilyalı olması halinde aklından geçireceklerine karşı.

Geriye kızı Francesca kalıyordu ve onun kaçırılmasına ilişkin ailesinin yaşadığı korku hikâyesi. Bu sabah evden çıkmadan önce Brunetti, Chiara 'ya, polisin kaçırılma öyküsüne ilişkin olayı çözdüğünü ve artık onun yardımına ihtiyaçlarının kalmadığını söylemişti. Uzak da olsa, birisinin Chiara'nın mafya ile ilgili olabilecek şeyler hakkında sorular sorduğunu öğrenme olasılığı Brunetti'yi derin endişelere düşürmüştü. Kızının ortalarda sorular sormasını engellemenin en iyi yolu da artık bu konuya ilgi göstermemekti.

Kapının çalınmasıyla bu düşüncelerden sıyrıldı, başını kaldırarak "*Avanti*," diye seslendi ve açılan kapının ardından bir adama içeri girmesi için yol veren Signorina Elettra'yı gördü. "Commissario," dedi Elettra içeri girerken, "Sizi Signor Giorgio Rondini ile tanıştırmak istiyorum. Sizinle görüşmek istiyor."

Elettra'nın yer gösterdiği adam, ondan en az bir baş kadar daha uzundu ancak çok daha zayıfmış gibi görünüyordu. Bir El Greco portresindeki sıska bir figür gibiydi. Signor Rondini bu benzerliğine, gür sakalını ve kalın siyah kaşlarının altından dünyaya bakan siyah gözlerini de eklemişti.

"Lütfen oturun, Signor Rondini," dedi Brunetti, ayağa kalkarak, "Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Rondini bir sandalyeye otururken, Signorina Elettra açık olan kapıya doğru gidip bir süre orada durdu. Brunetti ona bakıncaya kadar kımıldamadan bekledi ve göz göze gelince de parmağıyla oturmakta olan adamı işaret edip, yakın bir zamanda sağır olmuş biriyle anlaşmaya çalışır gibi ses çıkarmadan ağzını oynatarak, "Gi-or-gio," dedi. Brunetti anladığını belirten hafif bir işaret yaptı ve o odadan çıkarken "*Grazie, Signorina,*" dedi. Elettra ardından kapıyı kapatarak çıktı.

Bir süre iki adam da bir şey söylemeden durdular. Rondini odayı gözden geçirirken, Brunetti masasının üzerinde duran listeye baktı. Sonunda Rondini söze girdi, "Commissario, buraya sizin tavsiyenizi almak için geldim."

"Evet, Signor Rondino?" diye sordu Brunetti, başını kaldırıp ona bakarak.

"Hüküm giymekle ilgili," dedi ve durdu.

"Hüküm giymek mi Signor Rondino?" diye sordu Brunetti.

"Evet, sahildeki o gün için." Bunu söyledikten sonra Brunetti'ye hafiften gülümsedi, sanki Brunetti'nin bilmesi gereken bir şeyi ona hatırlatmaya çalışıyormuş gibiydi.

"Üzgünüm, Signor Rondini ama bu mahkûmiyet hakkında bir bilgim yok. Konuyla ilgili biraz daha ayrıntı verebilir misiniz?"

Rondini'nin gülümsemesi kayboldu, yerini sancılı utangaç bir bakış aldı.

"Elettra size söylemedi mi?"

"Hayır, ne yazık ki bana bundan bahsetmedi." Rondini'nin yüzündeki ifade, bunu duyunca daha da kötü bir hal almıştı. Brunetti gülümseyerek ekledi, "Öte yandan sizin bize yapmış olduğunuz büyük yardımlardan söz etti, tabii ki. Sizin yardımlarınız sayesinde bayağı bir yol katettik." Davada gerçek anlamda bir ilerleme kaydedilmemiş olması, onun yalan söylediği anlamına gelmezdi; en azından bu, Brunetti'nin böyle söylemesine bir engel değildi.

Rondini bir şey söylemeyince, Brunetti, "Belki siz bana biraz anlatabilirsiniz, böylece size nasıl yardımcı olacağıma bakarım," diyerek onu cesaretlendirdi.

Rondini ellerini kucağında birleştirdi, sağ elinin parmaklarıyla

sol elininkileri ovuşturuyordu, "Dediğim gibi, hüküm giymekle ilgili." Başım kaldırdı, Brunetti ona gülümseyerek, başım sallayıp yeniden cesaret verdi, "Çıkan rezalet hakkında," diye ekledi Rondini. Brunetti gülümsemesini bozmadı; Rondini bundan cesaret almış gibiydi.

"Bakın Commissario, iki yaz önce Alberoni'de sahildeydim." Brunetti'nin gülümsemesi yerli yerinde duruyordu, hatta cümlenin sonunda adını duyduğu ve Lido'nun* bitiminde eşcinsellerle meşhur, bu yüzden de Günah Sahili olarak bilinen plajı duyduğunda bile yüzündeki gülümseme değişmemişti ama dikkatli bir merakla, Rondini'yi ve ellerini süzmeye başladı.

"Hayır, hayır, Commissario," dedi Rondini başını iki yana doğru sallayarak, "Ben değilim. Erkek kardeşim." Durdu, şaşkınlık ve sıkıntıyla yeniden başını salladı, "Durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getiriyorum." Yeniden gülümsedi, daha heyecanlı bir şekilde ve iç çekerek, "Baştan alayım," dedi. Brunetti de başını sallayarak bunu onayladı. "Kardeşim gazetecidir. O yaz bu plajla ilgili bir haber hazırlıyordu ve benden oraya birlikte gitmemizi rica etti. Oraya bir çiftmişiz gibi gidersek insanların bizi rahatsız etmeyeceğini düşündü. Yani bizimle ilgilenmeyecekler ve onunla rahatlıkla konuşabileceklerdi." Rondini yeniden durdu; şu anda kucağında duran, ne yapacağını bilemediği ellerine bakıyordu.

Hiçbir şey söylemeyince ve yeniden konuşmaya başlayacağına dair herhangi bir belirti göstermeyince Brunetti sordu, "Orada ne oldu?" Rondini ne başını kaldırıp bakıyor ne de cevap veriyordu, Brunetti cesaret vermeye çalıştı, "Yani olay?"

Rondini derin bir nefes alıp yeniden konuşmaya başladı, "Biraz yüzdüm, ardından hava soğuyunca da üzerimi değiştirmeye karar verdim. Kardeşim birileriyle konuşmak için sahile doğru inmişti ve ben de yalnız olduğumu sandım. Havluma yakın yirmi metrelik alanda kimse yoktu. Ben de yere oturdum ve mayomu çıkarttım. Tam pantolonumu giyecekken iki polis geldi ve ayağa kalkmamı söyledi. Pantolonumu çekmeye çalıştım ama polislerden birisi gelip üzerine bastı ve ben de giyemedim." Konuşurken Rondini'nin

* *Lido* : Sahil, kumsal. (ç.n.)

sesi gerginleşmişti. Brunetti bunun utançtan mı yoksa öfkeden mi kaynaklandığını çıkartamadı.

Rondini ellerinden birisini çenesine götürüp dalgın dalgın sakalını ovmaya başladı, "O zaman ben de yeniden mayomu giymeyi denedim ama onu da diğeri çekip aldı." Rondini durmuştu.

"Peki sonra ne oldu, Signor Rondini?"

"Ayağa kalktım."

"Ve?"

"Ve onlar da beni adaba aykırı davranmakla suçlayan bir celp kağıdı hazırladılar."

"Onlara durumu açıkladınız mı?"

"Evet."

"Ve?"

"Bana inanmadılar."

"Peki ya kardeşiniz? Geri dönmedi mi?"

"Hayır, tüm bunlar beş dakika içerisinde olup bitmişti. Geri döndüğünde onlar emri yazmış ve gitmişlerdi."

"Bu konuda siz ne yaptınız?"

"Hiçbir şey," dedi Rondini ve Brunetti'nin gözlerinin içine bakarak, "Kardeşim üzülmememi eğer bu konuda bir şey yapacak olurlarsa bana bildirmek zorunda olduklarını söylemişti."

"Peki bildirdiler mi?"

"Hayır. En azından ben hiçbir şey duymadım. Ardından, iki ay sonra bir arkadaşım beni arayıp o günkü *Gazzettino*'da adımın geçtiğini söyledi. Birtakım yasal işlemler yapılmış olmalı ama asla bana haber verilmedi. Ne para cezası, ne de başka bir şey, ta ki suçlu bulunduğumu bildiren bir mektup gelinceye kadar."

Brunetti bunları hiç de garip bulmayarak bir süre düşündü. Bu tipte ufak suçlar, adalet sistemindeki çatlaklardan kolayca sızabiliyor ve insan kendini, daha önce hiçbir şekilde bilgilendirilmeden, bir anda resmen mahkum edilmiş bulabiliyordu. Ancak Brunetti'nin burada anlamadığı şey, Rondini'nin bunu anlatmak için neden kendisine geldiğiydi.

"Karara itiraz etmeyi denediniz mi?"

"Evet. Ama bunun için çok geç olduğunu söylediler, işleme girmeden önce başvurmam gerekiyormuş. Bir dava ya da ona benzer

bir şey değilmiş." Brunetti başıyla onayladı, hafif suçlarla ilgilenen sisteme yabancı değildi. "Ama yine de olaydan dolayı suçlu bulunmuşum."

"Hafif bir suçtan dolayı," diye düzeltti Brunetti.

"Ama yine de suçlu bulundum," diye ısrar etti Rondini.

Brunetti başını bir yana eğip kaşlarını kaldırarak, kuşkulu ve biraz da hafife alan bir ifadeyle, "Burada endişeleneceğiniz bir durum göremiyorum, Signor Rondini."

"Ben evleniyorum," dedi Rondini. Cevabı Brunetti'yi iyice şaşırtmıştı.

"Sanırım, ne demek istediğinizi anlayamadım."

Rondini cevap verirken sesi gergindi, "Nişanlım. Onun ailesinin, benim homoseksüellerin gittiği bir sahilde adaba aykırı davranmak yüzünden suçlu bulunduğumu bilmelerini istemiyorum."

"Nişanlınız konuyu biliyor mu?" diye sordu Brunetti.

Brunetti, Rondini'nin cevap vermek için tam söze başlayacakken, vazgeçip söyleyeceği şeyi değiştirdiğini anladı, "Hayır. Olay olduğu sırada onunla henüz tanışmamıştık, ondan sonra da açıklayabileceğim uygun zamanı bir türlü bulamadım. Ya da nasıl söyleyeceğimi bilemedim. Kardeşim ve arkadaşların için bu şimdi sadece komik bir hikâye ama onun bundan hoşlanacağını sanmıyorum." Rondini gerçeğin beraberinde getireceği tüm rahatsızlıklardan omuz silkerek kurtulmaya çalışırcasına, "Ailesi de ondan daha iyimser olmayacaktır."

"Ve siz de benim bu konuda bir şey yapıp yapamayacağımı öğrenmek üzere bana geldiniz, öyle mi?"

"Evet. Elettra bana sizden çok bahsetti. Sizin burada, Questura'da çok güçlü olduğunuzu söyledi." Rondini'nin sesi bunu söylerken daha da saygılı bir tonda çıkmıştı, ama daha da kötüsü sesi aynı derecede umut doluydu.

Brunetti bu iltifatı görmezden gelerek sordu, "Aklınızda ne gibi bir şey var?"

"İki şeye ihtiyacım var," diye başladı Rondini, "Kayıtlarımı değiştirmenizi isteyecektim," dedi ama der demez de Brunetti'nin iti-

raz edeceğini fark edince ekledi, "Eminim bu kadar basit bir şeyi yapabilirsiniz."

"Bu resmi bir hükümet belgesini değiştirmek demektir," dedi Brunetti, ses tonuyla işin ciddiyetini vurgulayabildiğini umut ederek.

"Ama Elettra dedi ki..." diye başladı Rondini ancak hemen ardından sustu.

Brunetti bu cümlenin bitebileceği biçimden endişe duydu, "Duruma bakılırsa göründüğünden daha kolay bir işmiş gibi görünüyor," dedi.

Rondini bunun üzerine Brunetti'ye baktı, bakışı cesurca, itirazı ise son derece açık ama sözsüzdü, "İkincisini söyleyebilir miyim?"

"Tabii."

"Orijinal şikayetin bir yanlışlık olduğunu ve mahkemede temize çıktığımı bildiren bir mektup istiyorum."

Brunetti önce bunun imkansız olduğunu söyleyecekken vazgeçip, bunun yerine, "Neden böyle bir şey istiyorsunuz?" diye sordu.

"Nişanlım ve onun ailesi için. Eğer bu olayı öğrenecek olurlarsa diye."

"Ama eğer kayıtlar değişecek olursa, neden mektuba ihtiyacınız olsun ki?" diye sorduktan sonra, Brunetti hemen kendi söylediğini düzeltti, "Yani kayıtlar değiştirilebilirse."

"Kayıtları merak etmeyin, Dottore." Rondini bunu SIP'in bilgisayar bölümünde çalıştığını hatırlatan, kendinden son derece emin bir ses tonuyla söylemişti; ardından Brunetti'nin aklına Signorina Elettra'nın masasında bulunan küçük kare kutu geldi.

"Peki bu mektup kimden olmalı?"

"Questore'den* gelmesini tercih ederim," diye başladı Rondini ancak hemen ekledi, "ama bunun imkansız olduğunu biliyorum." Brunetti, açıkça anlaşmada orta bir yol bulunduğunu ve artık yalnızca pazarlık edilecek detaylara gelindiğini gösteren ilk işarette, Rondini'nin ellerinin artık hareket etmediğini ve sakin sakin kucağında durduğunu fark etti; hatta artık sandalyesinde de rahattı.

"Bir *commisario*'dan gelecek mektup yeterli olacak mı?"

"Evet, sanırım," dedi Rondini.

* *Questore* : Savcı, Emniyet Müdürü. (ç.n.)

"Peki davanın bizim dosyalardan silinmesi işi ne olacak?"

Rondini elini havada sallayarak, "Bir gün. Belki de iki."

Brunetti bu işi hangisinin yapacağını öğrenmek istemiyordu; Rondini veya Elettra, o yüzden sormadı. "Haftanın sonuna doğru sizin adınıza bir göz atıp, dosya var mı yok mu bakacağım."

Rondini "Olmayacak," diyerek Brunetti'ye teminat verdi ama bu sözde bir kibir yoktu, sadece bir taahhüttü.

"Bunu öğrendiğim zaman mektubu yazarım."

Rondini ayağa kalktı. Brunetti'nin masasının üzerinden elini uzattı. İki adam el sıkışırlarken, Rondini, "Eğer sizin için yapabileceğim bir şey olursa, Commissario, her ne olursa, sadece çalıştığım yeri hatırlamanız yeterli olacaktır." Brunetti onu kapıya geçirdi ve o çıktığında da konuşmak üzere Signorina Elettra'nın yanına gitti.

"Onunla konuştunuz mu?" diye sordu Signorina, Brunetti odaya girdiğinde.

Brunetti, kendisine dair, resmi bir dökümanı ortadan kaldırabileceği ve tamamıyla sahte bir mektubu yazabileceği yolunda böyle bir öngörüde bulunduğu için Elettra'ya gücensin mi gücenmesin mi bilemedi.

Alay edermişcesine bir tavır takınmaya karar verdi, "Bu işi kendi başınıza halletmeyip, onu benimle konuşturma zahmetine girmenize şaşırdım doğrusu."

Elettra'nın gülümsemesi neşeliydi, "Aslında bunu yapmak benim de aklımdan geçti ama onunla konuşursanız daha iyi olur diye düşündüm."

"Kayıtlar değiştirileceği için mi?" diye sordu Brunetti.

"Ah, hayır, ben veya Giorgio bunu bir dakika içinde halledebiliriz," dedi, tamamıyla önemsemeyen bir ses tonuyla.

"İnsanların bizim bilgisayarlarımıza girmesini engeleyecek türden gizli şifreler yok mu?"

Elettra cevap vermeden önce bir süre tereddüt etti. "Bir şifre var, evet, ama öyle çok gizli değil."

"Kimler biliyor?"

"Hiçbir fikrim yok ama şifreyi bulmak çok kolay."

"Tabii kullanmak da?"

"Muhtemelen."

Brunetti bunu düşünmemeyi tercih etti, "O zaman mektup yüzünden mi?" diye sordu, Elettra'nın Rondini'nin taleplerini bildiğini kabul ederek.

"Ah, hayır, Dottore. Onun için bu mektubu kolaylıkla yazabilirdim. Ama onun sizinle tanışmasının iyi olacağını düşündüm. Ona bu konuda yardımcı olmaya gönüllü olduğunuzu görmesi için."

"SIP'den daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarız diye mi?" diye sordu Brunetti, ince alayı bir kenara bırakmıştı.

"Kesinlikle," dedi Elettra, içten bir şekilde gülümseyerek çünkü artık Commisario işlerin nasıl yürüdüğünü anlamaya başlamıştı.

19 Brunetti'nin kafasındaki Signor Rondini'ye ilişkin tüm düşünceler, ertesi sabah banyoda traş olurken duyduğu ve yarı tıraşlı bir biçimde dışarı fırlamasına sebep olan haberle silindi. Ubaldo Lotto, Carlo Trevisan'ın dul eşinin kardeşi, Mestre ile Mogliano Veneto arasındaki otoyola çıkan tali yolun kenarında park etmiş arabasının içerisinde vurularak öldürülmüş bir halde bulunmuştu. Üç kez ateş edilmişti, yakın mesafeden; arabanın önünde onun yanında oturduğu belli biri tarafından.

Ceset o sabah saat beşte, o civarda yaşayan biri tarafından bulunmuştu. Adam hem gece yağan yağmurla yolun iyice balçığa dönmesi hem de kenara park eden arabayla yolun adamakıllı daralması nedeniyle yavaşlamış ve bu arada da park etmiş arabanın yanından geçerken gördüğü manzaradan hoşlanmamıştı; şoför direksiyonun üzerine kapaklanmıştı, arabanın motoru ise halen çalışmaktaydı. Adam arabasını durdurmuş ve içeriye daha dikkatli bakmak için geri yürümüştü, sonra da ön koltukta birikmiş olan kanı görünce polisi aramıştı. Olay yerine gelen polis, bölgeyi kordon altına almış, katil veya katiller ile ilgili ipucu toplamak için araştırma yapmaya başlamıştı. Lotto'nun arabasının arkasına park etmiş bir

araba izine rastlamışlar ancak şiddetli yağan sonbahar yağmuru lastiklerin izini çıkarabilmeye dair tüm umutlarını da alıp götürmüştü. Kanın, dışkının ve kurbanın kullandığı ağır parfümün kokusu birbirine karışmış ve Lotto'nun direksiyon üzerine kapaklanıp kaldığı, ölümle kucaklaştığı andan itibaren en yüksek derecesinde çalışmakta olan ısıtıcının bu kokuyu iyice ağırlaştırmasıyla oluşan karışım kapıyı açan ilk polisin kusacak gibi olmasına neden olmuştu. Ekip, herhangi bir ipucu bulabilmek amacıyla arabanın çevresini dikkatlice araştırmış, sonra da Lotto öldüğü sırada yan koltukta oturan kişinin kimliğini bulmaya yarayacak bir iplik parçası, saç teli veya herhangi bir ipucunu ortaya çıkarabilmek için arabayı Mestre'deki polis garajına çekmiş ve dikkatle incelemişlerdi.

Brunetti ve Vianello, Mestre polisi tarafından gönderilen bir arabayla olay yerine vardıklarında araba çoktan garaja çekilmişti. Arka koltuktan görebildikleri tek şey, dar bir kasaba yolu ve yağmurun gün doğumunda kesilmesine rağmen, hâlâ yapraklarından sular damlayan ağaçlardı. Polis garajında kestane rengi, dört kapılı bir Lancia gördüler; ön koltuktaki lekeler yavaş yavaş arabanın rengine dönüşmeye başlamıştı. Morga gittiklerinde ise cesedi teşhis etmesi için çağrılan ve daha sonra Salvatore Martucci olduğunu öğrendikleri, Trevisan'ın hukuk bürosunun hayatta kalan ortağı ile karşılaştılar. Vianello'nun gözlerindeki parlama ve Martucci'ninin bulunduğu yöne doğru yaptığı hafif bir baş işaretiyle, Brunetti bu adamın Vianello'nun konuştuğu ve Trevisan cinayetinden sonra pek fazla üzülmemiş görünen adam olduğunu anladı.

Zayıf ve çelimsiz olmasına rağmen Martucci pek çok güneyliye göre oldukça uzun boyluydu. Modaya göre fazla kısa kesilmiş olan saçları, koyu kızıldı; ortaya çıkan bu kombinasyonda, yıllar boyunca adayı ellerinde tutmuş işgalci Normandiyalılar'a uzanan bir soya çekimin izleri sürülebiliyordu. Yüzyıllar sonra bile Sicilyalılar'da görülen delici yeşil gözlerin yanı sıra, dillerinde hâlâ gezinen Fransızca deyimler de yine bu zamanlardan kalmaydı.

Vianello ve Brunetti oraya vardıklarında, Martucci cesetlerin durduğu odadan çıkmak üzereydi. Martucci'nin de cesetten bir farkının olmadığı anında her ikisinin de dikkatini çekmişti; gözlerinin

etrafındaki halkalar öyle koyuydu ki, teni neredeyse çürümüş gibi görünüyor ve yüzünün solgunluğunu daha da göze batar bir hale getiriyordu.

"Avvocato Martucci?" diye başladı Brunetti, adamın önünde durarak.

Avukat, Brunetti'ye baktı, ama belli ki onu görmüyordu. Sonra Vianello'ya baktı; onu tanımış gibiydi, ancak mavi üniformanın aşina gelmesinden öte bir tanışıklık olmayabilirdi bu.

"Evet?" dedi.

"Ben Commissario Guido Brunetti. Signor Lotto ile ilgili birkaç soru sormak istiyorum."

"Hiçbir şey bilmiyorum," diye cevapladı Martucci. Konuşması tek düze olsa da Sicilyalı aksanı belli oluyordu.

"Sizin için ne kadar zor bir an olduğunun farkındayım, Signor Martucci, ama size mutlaka sormam gereken birtakım sorular var."

"Hiçbir şey bilmiyorum," diye tekrarladı Martucci.

"Signor Martucci," dedi Brunetti, Vianello'nun yanında durarak Martucci'nin koridordan geçmesine açık bir engel oluşturmuştu, "Ne yazık ki eğer bizimle konuşmayacak olursanız, bu soruları Signora Trevisan'a sormaktan başka seçeneğimiz kalmıyor."

"Franca'nın bu işle ne alâkası var?" diye sordu Martucci, başını birden geriye doğru atmıştı, bakışları Brunetti ile Vianello arasında hızla gidip geliyordu.

"Öldürülen kişi onun erkek kardeşiydi. Kocası yine aynı şekilde, bir haftadan daha kısa bir süre önce öldürüldü."

Martucci söylenenleri tartmak için bir an bakışlarını ikisinden de uzaklaştırdı. Brunetti, Martucci'nin bu benzerlikten şüphe edip etmeyeceğini, bunun hiçbir şey ifade etmediğinde ısrarkâr mı olacağını merak ediyordu. Ancak yalnızca, "Pekâla, ne öğrenmek istiyorsunuz?" dedi.

"Belki ofislerden birini kullanabiliriz," dedi Brunetti. Ölüm nedenini saptamakla görevli polisten, mesaideki polislerin odasını kullanmak için çoktan izin almıştı bile.

Brunetti döndü ve koridor boyunca ilerlemeye başladı. Martucci de onu izliyordu; Martucci'nin arkasından, şu ana kadar tek ke-

lime etmemiş ve Martucci'yle daha önce konuştuğuna dair tek bir imada bile bulunmamış olan Vianello geliyordu. Brunetti ofise giren kapıyı açtı ve Martucci'nin içeri girmesi için kapıyı tuttu. Üç adam da içeri girip oturduktan sonra, Brunetti, "Belki dün gece nerede olduğunuzu bize söyleyebilirsiniz, Signor Martucci," dedi.

"Bunu neden sorduğunuzu anlayamıyorum," dedi Martucci, sesinde direnmeden çok şaşkınlık vardı.

"Signor Lotto'yu tanıyan herkesin dün gece nerede olduğunu bilmemiz gerekecek, Signor Martucci. Bu tip bilgiler, sizin de bildiğiniz üzere, her cinayet soruşturmasında gereken şeylerdir."

"Evdeydim," diye yanıtladı Martucci.

"Yanınızda bir başkası var mıydı?"

"Hayır."

"Evli misiniz, Signor Martucci?"

"Evet. Ama karımla ayrı yaşıyoruz."

"Yalnız mı yaşıyorsunuz?"

"Evet."

"Çocuğunuz var mı?"

"Evet. İki tane."

"Onlar sizinle mi yoksa karınızla mı yaşıyorlar?"

"Tüm bunların Lotto ile ne ilgisi var, anlamıyorum."

"Biz şu anda sizinle ilgileniyoruz, Signor Martucci, Signor Lotto'yla değil," diye cevapladı Brunetti. "Çocuklarınız karınızla birlikte mi yaşıyor?"

"Evet."

"Resmi olarak da ayrıldınız mı, yani boşanacak mısınız?"

"Bunu hiç konuşmadık."

"Bunu biraz daha açıklar mısınız, Signor Martucci?" diye sordu Brunetti, bu aslında oldukça sık rastlanan bir durum olmasına rağmen.

Konuşurken, Martucci'nin sesinde gerçeğin ölümcül sakinliği vardı. "Bir avukat olmama rağmen, boşanma fikri beni çok korkutuyor. Karım, yapacağım her türlü girişimi engelleyici bir tavır alacaktır."

"Bunu hiç konuşmadınız mı?"

"Hiçbir zaman. Karımı, cevabının ne olacağını tahmin edebilecek kadar iyi tanıyorum. Buna asla razı olmayacaktır ve onu boşamak için gösterilecek hiçbir gerekçem de yok. Eğer ona rağmen böyle bir şeye kalkışacak olursam, sahip olduğum her şeyi elimden alır."

"Onun sizi boşama gerekçeleri var mı, Signor Martucci?" diye sordu Brunetti. Martucci'nin cevap vermediğini görünce sorusunu düzeltip, kibar bir dille tekrar sordu, "Görüştüğünüz birileri var mı, Signor Martucci?"

Signor Martucci'nin cevabı çok çabuk geldi, "Hayır."

"Buna inanmak benim için biraz zor," diye yanıt verdi Brunetti, dostane bir tavırla.

"Ne demek oluyor bu?" dedi Martucci.

"Siz yakışıklı bir adamsınız, birinci sınıf bir yaşam sürüyorsunuz, iş yaşamınızda çok başarılısınız. Pek çok kadının sizi çekici bulacağı ve ilginizi karşılıksız bırakmayacağı açık."

Martucci hiçbir şey söylemedi.

"Hiç kimse mi?" diye tekrarladı Brunetti.

"Hiç kimse."

"Ve siz dün gece evinizde yalnızdınız?"

"Size bunu zaten söyledim, Commissario."

"Ah, evet, söylemiştiniz."

Martucci birdenbire ayağa kalktı. "Eğer soracağınız başka bir soru yoksa gitmek istiyorum."

Brunetti yumuşak bir el hareketiyle, "Sadece birkaç soru daha, Signor Martucci," diye karşılık verdi.

Brunetti'nin gözlerindeki bakışı görünce, Martucci yeniden oturdu.

"Signor Trevisan ile aranızda nasıl bir ilişki vardı?"

"Onun için çalışıyordum."

"Onun için mi, onunla mı?"

"Her ikisi de diyebiliriz sanırım." Brunetti'nin onu konuşmaya yönelten meraklı bakışından sonra Martucci devam etti, "Önceleri ilkiydi, sonra da ikincisi." Brunetti'ye bakınca bu kadarının yeterli olmadığını görüp devam etti, "Onun için çalışmaya başlamıştım

ama geçen yıl, bu yılın sonunda şirketin ortağı olacağın konusunda anlaşmıştık."

"Eşit payla mı?"

Martucci'nin hem sesi, hem de bakışları hâlâ ifadesizdi. "Bunu konuşmamıştık," dedi.

Brunetti bunun pek de olağan bir aksaklık olmadığını düşündü; özellikle de avukatlar arasında. Bu bir aksaklıktı ya da anlaşmanın öteki tek şahidi öldüğüne göre, başka bir şey.

"Peki ya onun ölümü halinde?" diye sordu Brunetti.

"Bunu konuşmamıştık."

"Neden?"

Martucci'nin sesi sertleşmişti. "Sanırım bunun nedeni açık. İnsanlar ölmeyi planlamazlar."

"Ama yine de ölürler," dedi Brunetti.

Martucci onun bu söylediğini duymazdan geldi.

"Şimdi Signor Trevisan öldüğüne göre, işyerinin sorumluluğunu siz mi üstleneceksiniz?"

"Eğer Signora Trevisan benden bunu isterse, yaparım."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. Bir süre bunu düşündü ve ardından tekrar ilgisini Martucci'ye yönelterek, "O zaman, bir anlamda siz Signor Trevisan'ın müşterilerinin varisi mi oluyorsunuz?" diye sordu.

Martucci'nin soğukkanlılığını yitirmemek için verdiği mücadele gözle görülebiliyordu. "Eğer bu müşteriler benim onların avukatı olmamı isterlerse, evet."

"İstiyorlar mı?"

"Bunu anlamak için Signor Trevisan'ın ölümünün üzerinden yeterince zaman geçmedi."

"Ya Signor Lotto," dedi Brunetti, konuyu değiştirerek, "onun işinizle ilişkisi veya bağlantısı neydi?"

"O bizim muhasebecimiz ve müdürümüzdü," diye cevapladı Martucci.

"Siz ve Signor Trevisan birlikte çalışırken mi öyleydi?"

"Evet."

"Peki Signor Trevisan'ın ölümünden sonra da Signor Lotto si-

zin muhasebeciniz miydi?"

"Elbette. İşleri son derece detaylı olarak biliyordu. Carlo için on beş yıldan fazla bir süredir çalışıyordu."

"Ve siz de onun hem muhasebeciniz ve hem de müdürünüz olarak kalmasını planlamıştınız, öyle mi?"

"Tabii."

"Signor Lotto'nun işler üzerinde veya hisselerde herhangi yasal bir hakkı var mıydı?"

"Sanırım ne demek istediğinizi anlamadım."

Bu Brunetti'ye tuhaf gelmişti, yalnızca sorunun son derece açık olmasından değil ayrıca Martucci bir avukat olduğu için de bunu kesinlikle anlamış olması gerekiyordu. "Ortaklık için oluşturulmuş herhangi bir yasal anlaşma ya da Signor Lotto'nun kendisine ait bir hissesi var mıydı?" diye sordu Brunetti.

Martucci cevap vermeden önce bunun üzerinde bir süre düşündü. "Bildiğim kadarıyla, hayır, ama kendi aralarında ayrı bir anlaşma yapmış olabilirler."

"Ne tipte bir anlaşma yapmış olabilirler?"

"Hiçbir fikrim yok. Nasıl anlaştılarsa artık."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. Ardından tamamen bir sohbet havasında sordu, "Ya, Signora Trevisan?"

Martucci'nin sessizliği bu soruyu beklediğini gösteriyordu, "Ne olmuş ona?"

"Onun, işlerin idaresiyle bir ilgisi var mı?"

"Bu Carlo'nun vasiyetnamesinin şartlarına göre değişir."

"Onu siz hazırlamadınız mı?"

"Hayır, kendisi hazırladı."

"Ve içeriği hakkında da hiçbir fikriniz yok?"

"Hayır, tabii ki yok. Neden olsun ki?"

"Düşündüm ki, ortağınız olarak..." diye başladı Brunetti ve elliyle belli belirsiz bir işaret yaparak, cümlenin tamamlamasını ona bıraktı.

"Ben onun ortağı değildim ve bir sonraki yılın başına kadar da olmayacaktım."

"Evet, tabii," diye doğruladı Brunetti. "Beraberliğinize bakarak, belki içeriği hakkında bir bilginiz olabilir diye düşündüm."

"Hayır, yok."

"Anlıyorum," dedi Brunetti ve ayağa kalktı. "Şimdilik hepsi bu kadar, Signor Martucci. Yardımlarınız için çok teşekkür ederim."

"Hepsi bu mu?" diye sordu Martucci de ayağa kalkarken. "Gidebilir miyim?"

"Tabii," dedi Brunetti ve ardından söylediğini ispat edercesine kapıya gidip avukat için kapıyı tuttu. Vedalaşmalarının ardından avukat odadan çıktı. Brunetti ve Vianello birkaç dakika beklediler ve ardından onlar da binadan çıkarak Venedik'e dönmek üzere yola koyuldular.

Polis, Brunetti'yle Vianello'yu Questura'nın önünde indirdiğinde, ikisi de, her ne kadar Martucci, Signora Trevisan hakkındaki sorulara hazırlanmış ve soğukkanlılıkla onları cevaplamış gibi gözükse de, Signora'nın ölen eşinin ve ortaklıkları konusunun onu sinirlendirdiği konusunda hemfikirdiler. Vianello o kadar uzun zamandır Brunetti'yle birlikte çalışıyordu ki, onun Martucci'nin bir gece önce evde olduğunu doğrulamak üzere bildik kontrolleri –komşuları, arkadaşları, karısı– yapmasını söylemesine gerek yoktu. Otopsi henüz yapılmamıştı ve arabadaki yoğun sıcaklık ve ceset üzerindeki etkileri yüzünden, ölüm zamanının tam olarak belirlenmesi zorlaşmıştı.

Questura'nın geniş giriş salonunda yürürlerken, Brunetti aniden durup Vianello'ya dönerek, "Benzin deposu," dedi.

"Ne dediniz, efendim?" diye sordu Vianello.

"Benzin deposu. Depoda ne kadar benzin kaldığını saptamalarını söyle ve sonra yapabilirsen adamın depoyu en son ne zaman doldurduğunu öğren. Bu da bize motorun ne kadar zamandır çalıştığına dair bir fikir verir. Dolayısıyla adamın ne zaman vurulduğunu hesaplamaya da yardımcı olur."

Vianello başıyla onayladı. Bu araştırmayı çok fazla daraltmasa da otopsi sonuçları kesin olarak ölüm saatini belirleyemediği takdirde işe yarayabilirdi. Gerçi bu aşamada ölüm anının belirlenmesi öyle çok da önemli değildi.

Vianello kendi işleri için yoluna devam etti. Brunetti de ofisine gitmek üzere merdivenleri çıkmaya başladı. Ama merdivenlerin so-

nuna gelmeden önce, koridorun sonunda beliren Signora Elettra'yı gördü; Elettra, Brunetti'nin bulunduğu yere doğru merdivenleri iniyordu ve "Ah, işte buradasınız, Commissario. Vice-Questore sizi soruyordu," dedi. Brunetti durdu ve merdivenleri inmekte olan Elettra'ya baktı. Portakal renginde örümcek ağı kadar ince, uzun bir eşarp, merdivenlerin üzerinde yükselen sıcak hava akımıyla arkasından uçuşuyordu. Eğer Samothrace'ın Nike'si kaidesinden inip de başını yeniden yerine koysa ve Louvre'un merdivenlerinden aşağıya inmeye başlasa, tam da Elettra'nın bu haline benzerdi.

"Hı?" dedi Brunetti, Elettra onun yanına geldiği sırada. Vice-Questore, efendim. Sizinle konuşmayı çok istediğini söyledi."

"Çok istiyormuş," diye tekrarladı Brunetti kendi kendine, verilmek istenen mesajın altını çizme biçiminden etkilenmişti. Paola her zaman, belli bir yönden esen rüzgâra bakarak kötü olaylar olacağını önceden tahmin edebilen bir Dickens karakteriyle alay ederdi; Brunetti bunun hangi karakter olduğunu ya da rüzgarın hangi yönden estiğini şimdi çıkaramıyordu ama Patta ne zaman onunla "konuşmak istese" bu, rüzgâr yine o aynı yönden esiyor demekti.

Brunetti, geri dönüp genç kadınla birlikte merdivenlerden inerken "Ofisinde mi?" diye sordu.

"Evet, odasında ve bu sabahın çoğunu telefonda geçirdi." Bu da yine aniden çıkan bir fırtınanın habercisiydi.

Brunetti'nin kapı çalışını "*Avanti*," diye cevapladı Vice-Questore Patta. Astı içeriye girince de, "Günaydın, Brunetti," dedi. "Lütfen, otur. Seninle konuşmak istediğim birkaç konu var." Brunetti daha oturmadan sarfedilen bu kibar cümleler aslında, Brunetti'nin gardını hemen alması gerektiğine dair üç adet kibar uyarıydı.

Brunetti odayı baştan başa katederek her zamanki yerini aldı, "Evet, efendim?" dedi, not defterini cebinden çıkarmış, Patta'nın toplantıyı yöneten kişinin kendisi olduğuna inanmasını umut ederek, bütün ciddiyetini takınmıştı.

"Rino Favero'nun ölümüyle ilgili neler bildiğini öğrenmek istiyorum."

"Favero mu, efendim?"

"Evet, Padova'daki muhasebeci, geçen hafta garajında ölü ola-

rak bulunan." Patta konuşmasına anlamlı bir şekilde bir süre ara verdikten sonra ekledi, "Şu intihar eden."

"Ah, evet, Favero. Bana onun adres defterinde Carlo Trevisan'ın telefon numarasının kayıtlı olduğu söylendi."

"Adres defterinde pek çok numaranın kayıtlı olduğuna eminim," dedi Patta.

"Trevisan'ınki isimsiz olarak yazılmıştı."

"Anlıyorum. Başka?"

"Böyle kaydedilmiş başka numaralar da var. Onları kontrol etmeye çalışıyoruz."

"Biz mi, Commisario? Biz?" Patta'nın sesinde nazik bir merakın dışında hiçbir mana yoktu. Vice-Questore'yi daha az tanıyan birisi, ima edilmeyen tehditi değil, sadece bu ifadeyi hissederdi.

"Padova'daki polisler yani."

"Peki bu numaraların neyle ilişkili olduğunu bulabildiniz mi?"

"Hayır, efendim."

"Favero'nun ölümünü araştırıyor musunuz?"

"Hayır, efendim," diye cevapladı Brunetti dürüstçe.

"İyi," dedi Patta ve başını eğdi. Masasının üzerinde bir telefon fihristi yerleştirdi, sonra fihristin altında kalan kağıtlara bakmaya başladı. "Ya Trevisan? Onun hakkında şu anda rapor edecek neler var?"

"Bir cinayet daha işlendi," dedi Brunetti.

"Lotto mu? Evet, biliyorum. Sen bunların birbirleriyle ilişkisi olduğunu mu düşünüyorsun?"

Brunetti cevap vermeden önce derin bir nefes aldı. İki adam iş ortağıydı ve aynı şekilde öldürülmüşlerdi, belki de aynı silahla; ve Patta da bu cinayetlerin birbirleriyle ilişkisi olup olmadığını soruyordu. "Evet, efendim. Öyle düşünüyorum."

"O zaman sanırım en iyisi tüm zamanını ve enerjini onların ölümünü araştırmak üzere harcaman ve Favero'ya ait işleri de, ait olduğu yere, Padova'daki insanlara bırakman olacaktır." Patta ikinci bir kâğıdı da masasının yanına koydu ve altta duran üçüncüsüne göz atmaya başladı.

"Başka bir şey var mı, efendim?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, sanırım hepsi bu kadar," dedi Patta, başını kaldırıp bakma zahmetine girmeksizin.

Brunetti not defterini cebine koydu, ayağa kalktı ve odadan çıktı. Patta'nın nezaketi onu huzursuz etmişti. Dışarı çıktığında Signora Elettra'nın masasının önünde durdu, "Kiminle konuştuğu hakkında bir fikriniz var mı?"

"Hayır, yok ama Do Forni'de öğle yemeğine gidecek," dedi Elettra, bir zamanlar yemekleriyle ünlü olup şimdi sadece fiyatlarıyla nam salan restoranın adını vererek.

"Onun için rezervasyonu siz mi yaptınız?"

"Hayır, ben yapmadım. Aslında telefonla konuştuğu kişilerin birinden iyi bir davet almış olması lazım çünkü benden Corte Sconto'daki rezervasyonunu iptal etmemi istedi," diyerek yine yaklaşık fiyatlara sahip başka bir restoranın adını söyledi. Brunetti'nin, poliste çalışan birinden prensiplerinden taviz vermesini isteme cesaretini toplamasına kalmadan Signorina Elettra kendiliğinden atıldı, "Belki bu öğleden sonra arayıp Vice-Questore'nin not defterini bulup bulmadıklarını sorabilirim. Yanında hiçbir zaman not defteri taşımadığı için böyle bir şeyin olması zaten mümkün değil. Ama eminim onlara, birlikte oturduğu kişileri arayıp onlara da sormak isteyeceğimi söyleyince, bana beraberindeki kişilerin kimler olduğunu söyleyeceklerdir."

"Çok memnun olurum," dedi Brunetti. Bu bilginin önemli olup olmadığı konusunda hiçbir fikri yoktu ama yıllar içerisinde, Patta'nın ne yaptığı veya kimlerle görüştüğü hakkında bilgi sahibi olmanın onun açısından yararlı olduğunu fark etmişti; özellikle de Patta'nın ona böylesine kibar davrandığı ender dönemlerde.

20 Brunetti ofisine döndükten yarım saat sonra della Corte'den bir telefon aldı; Padova'daki bir telefon kulübesinden arıyordu. En azından Brunetti'ye öyle gelmişti çünkü arkadan öyle yoğun

bir koma ve trafik gürültüsü geliyordu ki, Brunetti ara sıra onun söylediklerini duymakta zorlanıyordu.

"Öldüğü gece yemek yediği restoranı bulduk," dedi della Corte. Brunetti'nin bahsedilen kişinin Favero olduğunu anlaması için herhangi bir açıklamaya gerek yoktu.

Brunetti polisin bu bilgiyi nerede ve nasıl bulduğu gibi soruları atladıktan sonra en can alıcı soruyu sordu, "Yalnız mıymış?"

"Hayır," diye cevap verdi della Corte sabırsızca, "Bir kadınla birlikteymiş, yaklaşık kendisinden on yaş daha genç biriyle. Çok iyi giyimli ve garsonun söylediğine göre çok da çekiciymiş."

"Ee?" diye ısrarlı bir şekilde sordu Brunetti. kadının tanınması için bu bilgilerin ne kadar yetersiz olduğunu vurgularcasına.

"Bir saniye," dedi della Corte. "İşte, burada. Yaklaşık otuz beş yaşlarında, sarı saçlı, saçları ne uzun ne de kısa kesimli. Yaklaşık Favero ile aynı boyda." Favero'nun otopsi raporlarını hatırlayan Brunetti bunun bir kadın için uzun bir boy sayılabileceğini düşündü. "Kadının çok fazla bir şey söylediğini duymamış ama görünüşe göre kıyafetleri kadar pahalı bir kadınmış; en azından garson onu böyle tanımladı."

"Neredelermiş?"

"Üniversitenin yakınındaki bir restoranda."

"Sen bunu nasıl buldun?"

"Orada çalışan hiç kimse *Gazzettino* okumuyormuş o yüzden olay gazetelerde çıktığında hiçbiri Favero'nun resmini görmemiş. Garson da bu sabah saçlarını kestirmek üzere gittiği berberde bir yığın eski gazeteyi karıştırıncaya kadar fark etmemiş. Sonra Favero'yu fotoğrafından tanıyıp bizi aramış. Onunla az önce telefonda konuştum ama henüz yüz yüze görüşmek için oraya gidemedim. Belki sen de benimle birlikte gelmek istersin diye düşündüm."

"Ne zaman?"

"Burası bir restoran. Öğlen yemeğine ne dersin?"

Brunetti saatine baktı. 11'e 20 vardı. "Tren istasyonuna gitmek yarım saatimi alır," dedi. "İlk kalkan trene binerim. Beni karşılayabilir misin?"

"Orada olacağım," dedi della Corte ve ardından telefonu kapattı.

Ve dediği gibi, tren Padova'da durduğunda peronda bekliyordu. Brunetti tren durduğu an kapılara hücum eden üniversite öğrencilerinin kalabalığı içinde itiş kakış aşağıya indi.

İki adam el sıkışıp perondan ayrıldılar. Rayların altından geçen merdivenlerden inip, kaldırımın yanına park etmiş ve içinde sürücüsüyle, motoru çalışır halde onları bekleyen polis arabasına doğru yürüdüler.

Araba yoğun trafiğin içinde gıdım gıdım ilerlerken, Brunetti sordu, "Sizin orada benim patronumla irtibatı olan birileri var mı?"

"Patta'yla mı?" diye sordu della Corte, ismi söylerken öyle yumuşak bir nefes vermişti ki, bunun birçok anlamı olabileceği gibi hiçbir anlamı da olmayabilirdi.

"Evet."

"Bildiğim kadarıyla hayır. Neden?"

"Ona göre Favero'nun ölümünün araştırılması işini sizlere bırakmalıymışım. İntiharını. Bu önerinin buradaki birilerinden gelip gelmediğini merak ettim."

"Olabilir," dedi della Corte.

"Başka bir sorun çıktı mı?"

"Hayır, aslında çıkmadı. Herkes sanki bir intiharmış gibi davranıyor. Ne yapıyorsam, kendime ait özel zamanlarda yapıyorum."

"Bunun gibi mi?" diyerek eliyle arabayı işaret etti Brunetti.

"Evet. Öğle yemeğimi nerede istersem orada yiyebilirim."

"Ve Venedik'ten bir arkadaşını çağırabilirsin?" dedi Brunetti.

"Kesinlikle," diye cevapladı della Corte arabayı restoranın önündeki kaldırımda durdururken. Birden üniformalı şoför dışarı çıkarak iki adamın inebilmesi için kapıyı açtı. "Git sen de bir şeyler ye, Rinaldi," dedi della Corte. "Saat üçte burada ol."

Genç adam selam vererek yeniden arabaya bindi.

Onlar yaklaştığı sırada açılan restoran kapısının yanında büyük toprak saksılara ekilmiş iki adet minyatür Norfolk çamı duruyordu. İçeriye girdiklerinde siyah takım elbiseli, uzun suratlı, tazı gibi gözleri olan bir adam, "İyi günler, beyler," diye karşıladı onları.

"İyi günler," diye cevapladı yüzbaşı, "Della Corte. İki kişilik rezervasyon yaptırmıştım."

"Masanız hazır, lütfen beni izleyin."

Yaklaşık altı veya yedi masayı zar zor alabilecek kadar küçük odaya girmeden önce adam kapının yanındaki masaya uzanıp, uzun menülerden iki adet aldı. Masalardan sadece bir tanesi doluydu. Brunetti yüksek bir kemerin ardındaki ikinci odayı gördü; işadamına benzeyen insanlarla doluydu. Yüksek pencerelerden içeriye giren ışığın yetersiz olması nedeniyle, her iki oda da tavandaki meşeden kirişlerin içine gizlenmiş ışıklar tarafından aydınlatılıyordu. Üstü çeşit çeşit mezeyle donatılmış olan bir masanın yanından geçtiler; salam, midye, jambon, ahtopot. Adam onları boş bir masaya götürdü ve Brunetti için sandalyeyi tuttu. Ardından mönüyü önlerine bıraktı, "Sizlere bir Prosecco ikram edebilir miyim, beyler?" diye sordu.

Her ikisinin de başıyla onaylaması üzerine adam yanlarından ayrıldı.

"Sahibi mi?" diye sordu Brunetti.

"Evet."

"Neden böylesine endişeli?"

"Polis gelip de soru sorunca herkes endişelenir," dedi della Corte; mönüyü alıp ilgisini mönüye verdi. Yukarıya kaldırıp okumaya başladı, ardından masaya koyarak, "Burada ördeğin çok iyi olduğunu söylediler," dedi.

Brunetti daha iyi bir şey bulamayacağını anlayıncaya kadar mönüyü incelemeye devam etti. Sonra kapattı ve restoran sahibi bir şişe Prosecco ile geri döndüğü sırada mönüyü tabağının yanına koydu. Adam tabaklarının sağ tarafındaki iki ince uzun bardağı doldurdu ve ardından şişeyi arkasında beliren garsona verdi.

"Karar verdiniz mi, Capitano?" diye sordu.

"Ben yermantarlı fettuccine istiyorum," dedi della Corte. Brunetti de başıyla onayladı. "Ve ardından da ördek." Brunetti yeniden başını sallladı.

"Merlot del Piave'yi öneririm," dedi restoran sahibi. Della Corte kabul edince, adam başıyla küçücük bir selam verdikten sonra masadan uzaklaştı.

Della Corte bardağına uzanıp köpüklü şarabından bir yudum al-

dı. Brunetti de aynısını yaptı. İlk yemekler gelinceye kadar şurdan burdan konuşmayı sürdürdüler. Della Corte yakında yapılacak seçimlerin Padova polisinin tamamıyla değişmesiyle sonuçlanacağını söylüyordu, en azından üst düzeydekilerin.

Brunetti, Venedik'in son belediye başkanlığı seçimindeki kendi zavallı tavrını hatırladı ve hiçbir şey söylemeden sustu. Adayların ikisini de uygun bulmamıştı –felsefeci olanı, eski komünistler tarafından destekleniyordu ve hükümet makamlarında daha önce hiç yer almamış birisiydi. İşadamı olan ise Lega tarafından destekleniyordu. Sonuçta oy kullanma kabininden oy kullanamadan çıkmıştı. Bunu asla Paola'ya itiraf etmedi. Paola ise felsefecinin zaferinden son derece memnun, kocasına kime oy verdiğini sormayı aklının ucundan bile geçirmemişti. Belki tüm bu yeni seçimler bazı şeylerin değişmesini sağlardı. Brunetti bundan kuşkuluydu. O kadar uzun zamandır hükümet çevrelerinde bulunmuştu ki vitrinden başka hiçbir değişiklik olamayacağını düşünüyordu..

İlgisini yeniden masaya ve tereyağı ile parıldayan fettuccine dolu tabaklara yöneltti. Restoran sahibi yeniden gelmişti; bir elinde tuttuğu beyaz tabakta küçük bir yemantarı taşıyordu, diğer elinde ise metalden bir rende vardı. Tabağı masaya koydu, della Corte'nin tabağının üzerine eğilip fettucine'nin üzerine bir miktar yemantarı rendeleyip, doğruldu. Sonra Brunetti'nin tabağına eğilerek aynı işlemi tekrarladı. Üzerinden hâlâ buharlar çıkmakta olan fettuccine'den odunumsu, küflü bir koku yükseldi ve sadece üç adamı değil bütün odayı sardı. Brunetti ilk çatalını alıp tabağında döndürdü ve muhteşem pişirilmiş makarnanın üzerindeki tereyağın şehvetli tadını ve onun da üzerindeki yemantarının kendinden geçiren lezzetini içinde duyumsayarak yemeye başladı.

Della Corte'nin yemeğini konuşmalarla bölmediği son derece açıktı, bu yüzden yemek bitinceye kadar sadece birkaç kelime konuştular. Ördek de en az yemantarı kadar güzeldi –Brunetti için hiçbir şey yemantarı kadar güzel olamazdı ya– ve sonunda önlerinde küçük birer bardak Calvados ile yemeği bitirdiler.

İşte tam bu sırada, kısa boylu, hayli şişman bir adam masaya yaklaştı. Onlara bakan garsonun giydiği gibi beyaz bir ceket giymiş

ve beline siyah bir kuşak takmıştı, "Signor Germani benimle konuşmak istediğinizi söyledi, Capitano."

"Bu sabah konuştuğum kişi siz miydiniz?" diye sordu della Corte, ardından sandalyenin tekini geriye doğru itip, eliyle oturmasını işaret etti.

Garson koca göbeğini yerleştirebilmek için sandalyeyi bir parça daha geri çekti ve oturdu. "Evet efendim, bendim."

"Bana söylediklerinizi, meslektaşım için de tekrarlamanızı isteyeceğim sizden," diyerek başıyla Brunetti'yi işaret etti.

Garson, della Corte'ye bakarak anlatmaya başladı, "Telefonda da söylediğim gibi, efendim, gazetede gördüğümde ilk önce tanıyamadım. Ama sonra, berber saçımı keserken birden aklıma kim olduğu geldi, öyle aniden oldu. Sonra da polisi aradım."

Della Corte gülümsedi ve sanki bir vatandaş olarak sorumluluğun bilincinde olmasına bir övgü niteliğinde başını sallayarak, "Devam edin," dedi.

"Size bu sabah söylediğimden fazlasını söyleyebileceğimi sanmıyorum, efendim. Bir kadınla birlikteydi. Kadını size telefonda tarif etmiştim."

Della Corte, "Bana söylediklerini tekrar edebilir misin?" diye sordu.

"Kadın uzun boyluydu erkekle aynı boydaydı; renkli gözlü, açık tenli, saçları açık renkti ama tam sarışın değildi, ona yakın. Bu kadınla daha önce de buraya gelmişti."

"Daha önce ne zaman geldiler?" diye sordu della Corte.

"Biri, bir ay kadar önceydi, bir de yazın gelmişlerdi ama tam ne zamandı hatırlamıyorum. Sadece sıcak olduğunu ve kadının sarı bir elbise giydiğini hatırlıyorum."

"Davranışları nasıldı?"

"Davranışları mı? Yani tavırlarından mı bahsediyorsunuz?"

"Hayır, yani birbirlerine nasıl davranıyorlardı?"

"Oo, yani aralarında bir şey olup olmadığını mı soruyorsunuz?"

"Evet," dedi della Corte ve başıyla da onayladı.

"Sanmıyorum," dedi garson ve bir süre soruyu tartmak üzere sustu. Suskunluğun ardından devam etti, "Evli olmadıkları çok

açıktı." Della Corte daha sormadan garson açıkladı, "Bunu söylememin sebebinin ne olduğunu bilmiyorum ama yıllar içerisinde burada milyonlarca çift izledim ve evli çiftlerin birbirlerine karşı belli bir davranış biçimlerinin olduğunu fark ettim. Yani iyi ya da kötü bir evlilik olması fark etmez. Evli çiftler birbirlerinden nefret bile etseler, her zaman birbirlerine karşı rahat davranırlar." Sonra anlatması çok karmaşık diye bu konuyu kapattı. Brunetti adamın ne demek istediğini tam olarak anlamıştı ama, aynen onun gibi, bunu anlatmasının imkanı yoktu.

"Bu insanlar sizde bu izlenimi uyandırmadılar mı?" diye sordu Brunetti, ilk defa konuşarak.

Garson hayır anlamında başını salladı.

"Ne hakkında konuştuklarını biliyor musunuz?"

"Hayır," dedi garson, "ama her neydiyse, bundan dolayı çok neşeliydiler. Adam yemek boyunca kadına bazı kağıtlar gösterdi. Kadın bir süre bunları inceledi. O sırada gözlüklerini takmıştı."

"Kağıtların ne olduğu konusunda herhangi bir fikriniz var mı?" diye sordu della Corte.

"Hayır. Makarnalarını getirdiğim sırada kadın kağıtları adama geri verdi."

"Peki adam kağıtları ne yaptı?"

"Cebine koymuş olmalı. Dikkat etmedim."

Brunetti başıyla onaylayarak, della Corte'ye kağıtlar Favero'nun üzerinden çıkmadı anlamında bir bakış attı.

"Bize kadının nasıl biri olduğu konusunda biraz daha bilgi veremez misiniz?" diye sordu della Corte.

"Dediğim gibi, otuzlarında bir kadındı. Uzun boyluydu, saçları açık renkti, ama bu doğal rengi değildi; boyatmış olmalı. Renkli gözlüydü, belki çok az makyaj yapmıştı."

"Başka bir şey?" diye sordu Brunetti, gülümsedi ve sorunun özel bir önemi olmadığını göstermek istercesine Calvados'undan bir yudum daha aldı.

"Şey, şimdi onun öldüğünü biliyorum hem de intihar ederek. O sırada mı dikkat ettim yoksa ona ne olduğunu öğrendikten sonra mı bunları hatırladım, bilmiyorum." Ne Brunetti ne de della Corte bir

şey demedi. "Aralarında bir problem vardı." Öne doğru eğildi ve eliyle masanın üzerinde duran birkaç kırıntıyı önüne doğru süpürdü, onları avcuna aldı, sonra silkeleyecek yer bulamayınca ceketinin cebine koydu.

İki polisin sessizliği karşısında konuşmasına devam etti. Yavaşça konuşuyor, konuşurken de bu düşüncelerini ilk defa ortaya attığı belli oluyordu. "Yemeklerinin ortasındayken, kadın kağıtlara bakıyordu. Kağıtlara şöyle bir göz attıktan sonra adama bir bakış fırlattı."

"Ne tür bir bakıştı bu?" diye sordu della Corte uzun bir aradan sonra sessizliğini bozarak.

"Bilmiyorum. Kızgın ya da öyle bir bakış değildi. Ona sanki kafesteki bir hayvana bakıyormuş gibi baktı ya da onun gibi, sanki onda hoşuna giden hiçbir şey göremiyormuş gibiydi.Yani sanki farklı bir yaratığa ya da uzay gemisinden inen birisine bakıyormuş gibiydi. Ne demek istediğimi anlatabiliyor muyum?" Sesi kararsızlık içerisinde yavaşça kayboldu.

"Tehditkar bir bakışa benziyor muydu?"

"Oh, hayır, öyle değil." Onları ikna etmek istercesine başını salladı. "Bu bakışta bu kadar tuhaf olan da buydu, hiç kızgınlık yoktu. Hiçbir ifade yoktu." Ellerini cebine koydu ve tuhaf bir şekilde sırıtarak, "Üzgünüm. Bunu yeterince iyi anlatamadım," dedi.

"Adam bunun farkına vardı mı?" diye sordu, Brunetti.

"Hayır, o sırada şarap dolduruyordu. Ama ben gördüm."

"Peki ya diğer zamanlarda?" diye sordu Brunetti. "İyi anlaşırlar mıydı?"

"Oo, evet. Diğer zamanlarda iyi anlaşıyorlardı. Ama ben o akşam araları kötüydü demek istemedim. Onlar hep birer dost gibiydiler ama aralarında yarı resmi bir ilişki vardı."

"Diğer zamanlarda da kağıtlar olur muydu?"

"Hayır, böyle olmazdı. Arkadaş gibi görünüyorlardı. Sanki yemeğe çıkmış iki iş arkadaşı gibiydiler. Evet, işte buldum; bir iş yemeğine çıkmış iki adam gibiydiler. Belki de bu yüzden onları hep ilginç buldum; böylesine çekici bir kadın ve yakışıklı bir adam ama aralarında bir kadın ile bir erkek arasında görmeye alışkın olduğu-

nuz o gerilim yoktu, aralarında hiç öyle bir şey yoktu. Evet, şimdi anlıyorum, bu kadar garip gelen de buydu." Sonunda çözmüş olmanın keyfiyle, gülümsüyordu.

"Hangi şarabı içtiklerini hatırlıyor musun?" diye sordu Brunetti. Hem garson hem de della Corte ona şaşkın şaşkın baktılar.

Garson bir süre düşündükten sonra, "Barolo," diye cevapladı, "Güzel kan kırmızısı bir şarap. *Bistecche* ile iyi uymuştu. Ve sonra tatlıyla birlikte *vin santo*."

"Adam hiç masadan kalktı mı?" diye sordu Brunetti, şarap bu kadar koyu kırmızı olduğuna göre içine bir şey atmanın ne kadar kolay olabileceğini düşünerek.

"Hatırlamıyorum. Olabilir."

"Hesabı kredi kartıyla mı ödemişti, hatırlıyor musunuz?" dedi Brunetti.

"Hayır, bu kez nakit ödemişti. Diğer zamanlarda da nakit ödemişti, hatırlıyorum."

"Başka zamanlarda gelip gelmediğini biliyor musunuz? Sizin onları gördüğünüz zamanların dışında yani."

"Diğer garsonlara sordum ama onları hatırlayan çıkmadı. Ama bu pek de mümkün değil. Salı ve çarşamba günleri kapalıyız, ayrıca diğer günler ben hep buradayım. On üç yıldır tek bir gün bile gelmemezlik etmedim, yani gelselerdi ben burada olurdum, dolayısıyla geçen hafta ve diğer bahsettiğim iki sefer dışında buraya gelmediler. O, benim hatırlayacağım türden bir kadındı."

Della Corte karşısında oturan Brunetti'ye baktı ama Brunetti, başını salladı. Başka sorusu yoktu, şimdilik. Della Corte eline cebine atıp küçük kart vizitlerinden bir tanesini çıkardı, "Eğer aklınıza başka bir şey gelecek olursa, bana Questura'dan ulaşabilirsiniz," dedi, kartı ona uzatırken. Ardından sıradan, normal bir ses tonuyla ekledi, "Sadece benimle konuşun."

Garson kartı cebine koydu, ayağa kalktı ve masadan uzaklaştı. Biraz ilerledikten sonra durdu ve tekrar geri dönerek, "Gözlüğünü ister misiniz?" diye sordu doğrudan.

"Pardon?" dedi della Corte.

"Kadının gözlüğü. Onu burada unutmuştu, yanındaki sandalye-

nin üzerinde. Kağıtlara baktıktan sonra çıkarıp oraya koymuş ve sonra da almayı unutmuş olmalı. Onlar gittikten sonra bulduk. İster misiniz?"

Della Corte hemen kendini toparlayarak cevapladı, "Evet, tabii ki."

Garson gözden kayboldu ve birkaç dakika sonra geri geldi; elinde tel çerçeveli bir gözlük duruyordu. Gözlüğü yukarı kaldırıp, neredeyse çocuksu bir keyifle, "Bakın," dedi. Ardından gözlüğü kulağa geçirilen kısımların uçlarından tutarak bir yelpaze gibi açtı. Çerçeve sanki lastikten yapılmış gibiydi ve garson da bunu zekice bir hüner gösterisiymiş gibi sergiliyordu. Ardından ellerini gevşetince, çerçeve yeniden orijinal şekline geri döndü. "Muhteşem, değil mi?" diye sordu. Çerçeveyi della Corte'ye uzattı ve restoranın arkasına doğru, mutfağa açılan kapıdan kayboldu.

"Neden kırılmadı?" diye sordu della Corte, bir eliyle bir ucundan tutarken diğer eliyle de garsonun yaptığı gibi çerçeveyi büküyordu.

"Titanyum," diye cevapladı Brunetti, aslında della Corte bir cevap beklemiyordu.

"Ne?" dedi.

"Titanyum," diye tekrarladı Brunetti. "Karım geçen ay bir tane okuma gözlüğü aldı, o sıralarda bunlardan bahsediyordu. Alabilir miyim?" diye sordu uzanarak. Della Corte gözlüğü verince, Brunetti gözlerine yaklaştırarak üreticiye ait bir işaret aradı. Ve aradığını gözlüğün sapının iç kısmında buldu. "Bak," dedi, della Corte'ye uzaratak; eliyle incecik yazılmış yazıyı gösteriyordu.

"Nedir bu?" diye sordu della Corte. "Gözlüklerim yanımda değil."

"Japon imalatı," dedi Brunetti. "En azından ben öyle sanıyorum. Bunları sadece Japonlar üretiyorlar."

"Japonlar mı?" diye sordu della Corte. "Gözlük mü yapıyorlar?"

"Çerçeveleri yapıyorlar," diye açıkladı Brunetti. "Ve bu çerçeveler, neredeyse bir milyon lirete satılıyor. En azından karımın bana söylediği rakam buydu. Eğer titanyumsa tabii ve bence bunlar öyle." Bir kere daha çerçeveyi kendi etrafında yuvarlayıp sonra bı-

rakarak eski haline dönüşünü seyrederken, "İşte bunun ederi bu," dedi. Brunetti'nin yüzünde birden bir gülümseme parladı ve gözlüğe sanki bir milyon lirete dönüşmüş de kendisine bu parayı alabileceği söylenmiş gibi bakmaya başladı.

"Niye gülümsüyorsun böyle?" diye sordu della Corte.

"Bir milyon liret değerindeki çerçevelerin," diye açıklamaya başladı Brunetti, "özellikle de Japonya'dan ithal edilen çerçevelerin izini sürmek çok kolay olmalı."

Bir milyon liret yeniden ortaya çıktı ancak bu sefer della Corte'nin gülümsemesindeydi.

21 Brunetti, della Corte'ye gözlüğü bir gözlükçüye götürerek numarasını öğrenmelerini önerdi, böylece gözlüğü tanımlamaları daha da kolay olacaktı. Hem pahalı hem de ithal bir çerçeve olduğu için izini sürmek oldukça kolay olabilirdi. Ancak göz önünde tutmaları gereken bir nokta vardı; della Corte'ye, Favero'nun ölümünü bir intihar olarak ele alması söylenmişti bu nedenle gözlüğü satan gözlükçüyü ancak iş dışındaki zamanlarda arayabilirdi. Ayrıca gözlüğün Padova'dan başka bir yerden alınmış olma olasılığı da vardı.

Brunetti de elinden geleni yapıyordu; genç memurlarından birisini bu işle görevlendirerek, ona Mestre-Venedik civarındaki tüm gözlükçüleri arayıp bu tipte çerçeveler getirtip getirmediklerini ve eğer getiriyorlarsa bu numaralı bir gözlük hazırlayıp hazırlamadıklarını sormasını istedi. Ardından yeniden Trevisan-Lotto-Martucci üçgenine döndü; ilgisini Trevisan'ın ölümünden kârlı çıkabilecek, sağ kalan ikili üzerinde yoğunlaştırdı. Dul eş muhtemelen mirastan yararlanacaktı; Martucci'ye kalan miras ise kadının ta kendisiydi. Brunetti, Lotto'nun cinayetini Martucci ve Signora Trevisan'ı içine alan bir çerçeveye oturtmakta zorlanıyordu. Eşlerin birbirlerini öldürmek istemelerine ve sıklıkla da bunu yapmalarına hiç şaşır-

mazdı ama bir kadının erkek kardeşini öldürmek isteyebileceği fikrine inanmak ona zor geliyordu. Kocaların hatta çocukların bile yerine yenileri konulabilinirdi ama yaşını başını almış insanların yeni bir oğlan çocuk yapmaları mümkün değildi. Antigone de yaşamını bu gerçek uğruna feda etmişti. Brunetti hem Signora Trevisan'la hem de Avvocato Martucci ile yeniden konuşması gerektiğini düşündü; ayrıca ikisi bir aradayken onlarla konuşmak, ortaya dökülecekleri seyretmek ilginç olacaktı.

Ancak bu konuyla ilgili bir şeyler yapmaya başlamadan önce ilgisini masasında birikmiş olan evraklara yöneltti. Trevisan'ın müşteri listesi, söz verildiği üzere, masasında duruyordu. Sıkışık yazılmış yedi sayfalık alfabetik bir isim listesi vardı önünde, ayrıca adresleri de eksiksiz belirtilmişti. İsimlerin bulunduğu kolona çabucak bir göz attı. Birkaç kere ıslık çaldı; görünüşe bakılırsa Trevisan standartlarını, şehrin en zenginleri arasında olduğu kadar soyluları arasında da oldukça sağlam bir şekilde oturtmuştu. Brunetti ilk sayfaya döndü ve isimleri yeniden dikkatli bir şekilde okumaya başladı. Üzerinde durduğu isimler Venedikli olmayan birine çok bir şey ifade etmeyebilirdi; ama Brunetti, bunları teker teker incelerken kentteki ensest söylentileri çıkartan ve entrikalar çeviren insanlar için bunun, dedikoduları, kara çalmaları, hakaretleri deşmekten başka bir şey olmadığını biliyordu. Listedeki isimlerden biri Baggio'ydu; liman müdürü, güce alışkın ve gücünü insafsızca kullanan biriydi. Seno, Murano'daki en büyük cam imalathanesinin sahibiydi; üç yüzden fazla kişinin de işvereni olan bu adamın rakipleri, işyerlerindeki grevler veya beklenmedik bir yangın çıkması gibi ortak şanssızlıkları paylaşıyor gibiydiler. Ve bir de Brandoni, Kont Brandoni'nin ünvanı gibi inanılmaz servetinin kaynağı da karanlıktı.

Listedeki insanların bazıları suçtan uzak durmalarıyla ün salmış, kaymak tabakadan kişilerdi; Brunetti'nin garipsediği ise isimlerdeki karışıklıktı; en saygın, en çok dirsek çürütmüş insanlarla kuşkulu şahısların, en çok hürmet edilenlerle zanlıların isimlerinin bir arada olmasıydı. F harfini açtı ve kayınpederinin adını aradı ama Kont Orazio Falier listede yer almıyordu. Brunetti listeyi bir kenara bıraktı. Bu listedekilerin hepsini tek tek sorgulamanın dışın-

da başka bir seçeneği olmadığını biliyordu. Ayrıca kayınpederine, Trevisan veya onun müşterileri hakkında bildiklerini sorma konusunda böylesine isteksiz olduğu için de kendi kendine sitem etti.

Listenin altındaki bir başka sayfada Memur Gravini tarafından kötü bir el yazısıyla yazılmış, karmakarışık bir mesaj vardı; Brezilyalı fahişenin ve pezevenginin önceki gece Pinetta's'da görüldüğü ve kendisinin de gerekli tutuklama sürecini 'başlattığı' yazılıydı. Tutuklama sürecini 'başlatmak' mı?" Brunetti bunu yüksek sesle tekrar ettiğini fark etti. Bu, göreve başlayan üniversite mezunlarının kullandığı türden bir ifadeydi. Brunetti aşağıyı arayıp nerede olduklarını sorduğunda, her ikisinin de bu sabah nezaretten çıkartıp getirtildiğini ve Brunetti onları sorgulamak isteyebilir diye Memur Gravi'nin önerisi üzerine, ayrı ayrı odalara konduklarını öğrendi.

Bir sonraki Padova polisinden gelen bir faksta; Lotto'nun cesedinden çıkarılan kurşunların 22 kalibrelik bir tabancaya ait olduğunu rapor etmişlerdi, ancak bu tabancanın Trevisan cinayetinde kullanılan aynı tabanca olup olmadığına henüz bakılmamıştı. Brunetti bu testlerin zaten emin olduğu bir şeyi doğrulamaktan başka bir işe yaramayacağını adı gibi biliyordu.

Bunların da altında birkaç sayfa daha faks kağıdı vardı; bunlar SIP antetli evraklardı ve Signorina Elettra'ya Giorgio'dan almasını söylediği telefon kayıtlarıydı. Rondini'yi ve ondan aldıkları pek çok listeyi düşününce aklına, yazması gereken ve şu ana kadar hiç ilgilenmediği mektup geldi. Rondini'nin nişanlısına böyle bir mektup verme ihtiyacı duyması niye o kızla evlenmek istediği konusunda Brunetti'nin kafasını karıştırıyordu ama Brunetti, evliliği anlamaya çalışmaktan çok uzun yıllar önce vazgeçmişti.

Brunetti bu arada Mara'dan ve pezevenginden ne öğrenmeyi umduğu konusunda hiçbir fikri olmadığını düşündü ama yine de aşağıya inip onlarla konuşmaya karar verdi. Polisin şüphelilerle ve sorgulamaya aldığı kişilerle görüştüğü, üç ayrı hücre benzeri sorgulama odasının bulunduğu birinci kata indi.

Gravini odalardan birinin önünde duruyordu. Geçen sene teşkilata katılmış yakışıklı bir gençti. Üniversitede felsefe eğitimi görmüştü. Ondan önceki iki senesini, iş tecrübesi olmayan yirmi yedi

yaşında, felsefe mezunu bir genç olarak kendisine iş verecek birini aramakla geçirmişti. Brunetti, neyin Gravini'yi, bu kararı almaya ittiğini, hangi filozofun düşüncelerinin ona kanun güçlerinin üniformasını, kasketini giydirip silahını taktırdığını sıkça düşünürdü. Şöyle bir fikir Brunetti'nin kafasında bir süre içinde çakıp söndü: belki de Gravini, Vice-Questore Patta'yı, felsefe kralı Platon'un canlı bir kanıtı olarak görmüştü.

"Günaydın, efendim," dedi Gravini Brunetti'yi çabucak selamlayarak; üstünün gülerek kendine doğru yürümesi karşısında hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermemişti. Felsefeciler, söylentiye göre, bu tip şeylere karşı anlayış gösterirlerdi.

"İçeride hangisi var?" diye sordu Brunetti, başıyla Gravini'nin arkasındaki kapıyı işaret ederek.

"Kadın, efendim" dedi, Gravini koyu mavi bir dosyayı Brunetti'ye uzatarak, "adamın kayıtları burada, efendim. Kadın hakkında ise hiçbir kayıt yok."

Brunetti dosyayı alıp içine konulmuş iki sayfayı incelemeye başladı. Her zamanki şeylerdi; saldırı, uyuşturucu ve fahişelerin sırtından geçinme. Franco Silvestri binlercesinden biriydi sadece. İçindekileri dikkatlice okuduktan sonra dosyayı yeniden Gravini'ye uzattı, "Onları buraya getirirken herhangi bir problem yaşadın mı?"

"Kadında değil, efendim. Sanki neredeyse bunu bekliyor gibi bir hali vardı. Ama adam kaçmaya çalıştı. Ruffo ve Vallot da benimleydi, dışarıdaydılar ve kaçarken adamı yakaladılar."

"Aferin, Gravini. Onları beraberinde götürmek kimin fikriydi?"

"Aslında, efendim," dedi Gravini hafif bir şekilde öksürdükten sonra. "Ben onlara yapacağım şeyi söyledim ve onlar da benimle birlikte gelmeyi teklif ettiler. Görev saatlerinin dışında, anlarsınız."

"Onlarla iyi anlaşıyorsun, değil mi Gravini?"

"Evet efendim, öyle."

"İyi, çok iyi. Peki şu kıza bir bakalım." Brunetti oldukça sevimsiz görünen odaya girdi. İçeriye giren tek gün ışığı, duvarın üzerinde kimsenin zıplayamayacağı denli yüksekteki küçük pis bir pencereden geliyordu ve tavanın ortasında, tel ile çevrelenmiş altmış

mumluk bir ampül vardı.

Mara odadaki üç sandalyeden birisinin ucunda oturuyordu. Odada başka hiçbir mobilya, masa ya da lavabo yoktu; sadece arkaları dik üç adet sandalye, yerlerde ise sigara izmaritleri vardı. Brunetti içeri girince kız başını kaldırdı, onu tanımıştı, rahatlamış bir ses tonuyla, "Günaydın," dedi. Yorgun görünüyordu, gece hiç uyumamış gibiydi ama orada bulunmaktan dolayı özellikle rahatsız olmuş bir hali de yoktu. Sandalyenin arkasına, geçen gece giymiş olduğu leopar desenli ceketini asmıştı, ama eteği ve bluzu yeniydi, her ne kadar dün gece onlarla yatmış olsa da üzerindekilerin yeni olduğu belliydi. Makyajı silinmişti belki de kendisi yıkamıştı; öyle ya da böyle makyajsız haliyle çok daha genç görünüyordu; ergenlik çağından yeni çıkmış biri gibi.

"Sanırım, bu daha önce de başına geldi?" diye sordu Brunetti, bir sandalyeye oturarak.

"Sayamayacağım kadar çok," dedi kız ve ardından sordu, "Sigaran var mı? Benimki bitti de, kapıyı da açmıyorlar."

Brunetti kapıya yürüdü ve üç kere vurdu. Gravini açınca, Brunetti sigarası olup olmadığını sordu, ardından memurun ona uzattığı paketi aldı ve Mara'ya verdi.

"Teşekkürler," dedi Mara, eteğinin cebinden plastik bir çakmak çıkartıp bir sigara yaktı. "Annem bundan öldü." Sigarayı havaya kaldırıp öne arkaya sallamaya başladı, sonra da ardında bıraktığı dumanı izledi, "Ölüm raporunun üzerine yazılmasını istedim ama doktorlar yazmadı. 'Kanser' yazdılar, oysa 'Marlboro' olmalıydı. Asla sigaraya başlamamam için bana yalvarırdı ve ona başlamayacağıma söz vermiştim."

"Sigara içtiğini öğrendi mi?"

Mara başını salladı, "Hayır, asla bilmedi; ne sigarayı ne de diğer şeyleri."

"Ne gibi?" diye sordu Brunetti.

"Öldüğü zaman hamile olduğum gibi. Dört aylıktı ama ilk seferdi ve ben çok küçüktüm, o yüzden belli olmuyordu."

"Eğer öğrenseydi belki de mutlu olurdu," diye fikir yürüttü Brunetti. "Özellikle de öleceğini biliyorduysa."

"On beş yaşındaydım," dedi Mara.

"Oo," dedi ve Brunetti bakışlarını kaçırdı. "Başka var mı?"

"Başka ne var mı?" diye sordu Mara, anlamayarak.

"Başka çocuğun. İlk seferdi dedin de."

"Yok, yani ilk defa hamile kalmıştım demek istedim. Bir bebeğim oldu, ama sonrakini düşük yaptım ve ondan beridir de dikkatli davranıyorum."

"Çocuğun nerede?"

"Brezilya'da, teyzemle birlikte."

"Kız mı erkek mi?"

"Kız."

"Şimdi kaç yaşında?"

"Altı." Çocuğunu düşünürken gülümsüyordu. Önce yere, ayaklarına baktı ve ardından tekrar bakışlarını Brunetti'ye çevirdi, konuşmaya başlayacaktı, durdu, "Eğer görmek istersen yanımda resmi var."

"Evet, isterim," dedi Brunetti sandalyesini daha yakına çekerek.

Sigarasını yere attı ve elini bluzunun içine sokup yüz liretlik bozuk para büyüklüğündeki altın kaplama madalyonunu çıkardı. Üstündeki düğmeye bastı ve kapak açılınca madalyonu öne eğilmiş olan Brunetti'ye doğru tuttu. Madalyonun bir tarafında birkaç günlük bir bebeğin fotoğrafı vardı, diğer tarafında ise saçları uzun örgülü, resmi bir şekilde poz vermiş ve üzerinde okul forması olan küçük bir kız fotoğrafı. "Rahibeler okuluna gidiyor," diye açıkladı Mara, fotoğrafa bakmak için başını öne doğru eğerek. "Bence onlar için böylesi daha iyi."

"Evet, bence de," diye onayladı Brunetti, "İlkokulu bitirinceye kadar biz de kızımızı rahibeler okuluna göndermiştik."

"Kaç yaşında?" diye sordu Mara, madalyonu kapatıp yeniden bluzunun içine sokarken.

"On dört," dedi Brunetti iç çekerek. "Zor bir yaş," dedi ve hemen ardından aklına Mara'nın az önce söylediği şey geldi.

Şansına, Mara bunu unutmuş görünüyordu, yalnızca, "Evet, zordur. Umarım iyi bir kızdır," dedi.

Brunetti gülümsedi, "Evet, öyle. Çok iyi bir kız," dedi, bunu

söylerken gururlanmıştı.

"Başka çocuğun var mı?"

"Bir oğlum var, on yedi yaşında."

Mara başını salladı, sanki on yedi yaşındaki erkeklerle ilgili bilmek istediğinden de fazlasını biliyormuş gibiydi.

Uzunca bir süre sessiz kaldılar. Brunetti, "Neden böyle oldu?" diye sordu.

Mara omuz silkti, "Neden olmasın?"

"Eğer Brezilya'da bir çocuğun varsa, bu çalışmak için katedilmiş oldukça uzun bir mesafe," dedi ve ardından gülümsedi. Mara gücenmemişti.

"Teyzeme yollamak için yeterli parayı biriktirebiliyorum, okul parasını ödemek, iyi yiyecekler ve gerektiğinde yeni elbiseler alabilmek için." Sesi duyduğu övünçten veya sinirden gerilmişti; Brunetti hangisi olduğunu çıkaramadı.

"Ya São Paulo'da, orada para kazanamaz mıydın? Böylece kızından bu kadar uzakta olmazdın."

"Dokuz yaşındayken okulu bıraktım, çünkü birisinin diğer çocuklara bakması gerekiyordu. Annem uzun zamandır hastaydı ve ben tek kızdım. Sonra benim kızım doğduğunda, bir barda iş buldum." Brunetti'nin bakışını görünce hemen açıkladı, "Hayır, öyle bir yer değildi. Yaptığım tek şey içki servisiydi."

Başka bir şey söylemeyeceğini anlayınca Brunetti sordu, "Bu işte ne kadar süre çalıştın?"

"Üç yıl. Bizim kiramızı, benim, Ana'nın ve ona bakan teyzemin yiyecek parasını karşılayabiliyordum. Ama başka bir şeye para kalmıyordu." Yeniden sustu ama Brunetti ses tonundan hikâyesine devam edeceğini anlamıştı.

"Ya sonra?"

"Sonra Eduardo, benim Latin sevgilim," dedi ilk kez acı bir şekilde ve topuğuyla yerdeki izmaritlerden birini ezerek, kağıdını, tütününü parça parça ayırdı.

"Eduardo?"

"Eduardo Alfieri. En azından bana adının bu olduğunu söylemişti. Bir gece beni barda gördü ve kapanıncaya kadar bekleyip

sonra da benimle kahve içmek istediğini söyledi. Bir içki değil, dikkat et, kahve, saygıdeğer bir kızla çıkmak isteyen biri gibi."

"Sonra ne oldu?"

"Ne olduğunu sanıyorsun?" diye sordu, sesi ilk kez acı dolu çıkmıştı. "O gece kahve içmeye gittik ve o her gece bara gelmeye başladı. Kapandığı zaman hep benimle kahve içmek istiyordu, hep saygılıydı, hep kibar. Büyükannem bile onu onaylıyordu, öylesine saygılıydı. İlk defa bir erkek bana düzmekten başka şeyler için böyle iyi davranıyordu, ben de her kızın yapacağı gibi ona aşık oldum."

"Evet," dedi Brunetti, "evet."

"Sonra benimle evlenmek istediğini söyledi, ama bunun için onunla birlikte İtalya'ya gelip, ailesiyle tanışmam gerekiyormuş. Bana her şeyi kendisinin ayarlayacağını söyledi; bir vize ve oraya gittiğimde de bir iş. İtalyancayı da rahatlıkla öğrenebileceğimi söyledi." Acması bir ifadeyle gülerek, "Bu büyük olasılıkla bana söylediği tek doğru şeydi, piç kurusu."

"Neler oldu?"

"İtalya'ya geldim. Bütün evrakları imzaladım ve Alitaila'ya bindim ve Milano'ya uçtum. Eduardo beni karşılamak için havaalanında bekliyordu." Brunetti'ye anlamlı bir bakış attı. "Bu hikâyeyi binlerce kez dinlemişsindir sanırım?"

"Buna benzer şeylerdi, evet. Evraklarda sorun mu çıktı?"

Mara o zamanki haline, o zamanki masumluğuna güldü; neredeyse komik bir şeylere güler gibiydi, "Kesinlikle. Evraklarda sorun çıktı. Bürokrasi işte. Ama beni dairesine götürdü ve her şeyi yoluna koyacağını söyledi. Aşıktım, ona inandım. O gece benden pasaportumu istedi ve ertesi gün evlilik için gerekli işlemleri yapabilmek için alıp gitti." Bir sigara daha içmek için pakete uzandı ama sigarayı paketin içine koyarak sordu, "Bir kahve içmem mümkün mü acaba?" diye sordu.

Brunetti yeniden kapıya gitti ve tıklattı, bu sefer Gravini'den kahve ve birkaç sandviç getirmesini istedi. Yeniden sandalyesine oturduğunda, Mara sigarasını yakmıştı. "Onu sadece bir kere daha gördüm, sadece bir kere. O gece geldi ve vizemle ilgili ciddi problemlerin çıktığını ve bu halledilinceye kadar benimle evlenemeye-

ceğini söyledi. Ona inanmaktan ne zaman vazgeçtim ve ne zaman olan biteni anladım, hatırlamıyorum."

"Neden polise gitmedin?" diye sordu Brunetti.

Kızın şaşkınlığı yapmacık değildi. "Polis mi? Pasaportumu almıştı ve bana imzalamış olduğum bir evrağı gösterdi –hatta o zaman üşenmemiş, gidip noterden de onaylatmış ve bana böyle yaparsak İtalya'da işlerimizin daha kolay olacağını söylemişti– orada bana elli milyon liret borç verdiği yazılıydı."

"Sonra ne oldu?" diye sordu Brunetti.

"Bir barda benim için bir iş bulduğunu ve parayı geri ödeyinceye kadar orada çalışmam gerektiğini söyledi."

"Ve?"

"Eduardo barın sahibiyle görüşmem için beni oraya götürdü ve adam işi alabileceğimi söyledi. Ücret, sanırım, ayda bir milyon liretti ama adam barın hemen üzerinde benim kalacağım odanın kirasını bu paranın içinden keseceğini söyledi. Başka bir yerde yaşayamazdım, çünkü ne pasaportum ne de vizem vardı. Ayrıca bana vereceği yiyeceklerin ve kıyafetlerin parasını da keseceğini söyledi. Eduardo valizlerimi hiç getirmedi, o yüzden tek kıyafetim üzerimdekilerdi. Sonuçta ortaya çıkan rakamla ayda elime elli bin liret geçiyordu. İtalyanca konuşamıyordum ama hesap yapabiliyordum; ben bunu teyzeme yolladığımda onun eline yaklaşık olarak geçecek olan para otuz dolardan bile az olacaktı. Bu, yaşlı bir kadınla bir bebeğin geçinebilmesi için yeterli bir miktar değildi, Brezilya'da bile."

Kapı vuruldu ve ardından açıldı. Brunetti ayağa kalkıp kapıya giderek Gravini'nin elindeki metal tepsiyi aldı. Mara'ya doğru yürürken, kız üçüncü sandalyeyi ikisinin oturduğu yerin ortasına çekmişti, Brunetti'ye tepsiyi üzerine koymasını işaret etti. Her ikisi de kahvelerine şeker koyup karıştırdılar. Brunetti tepside duran sandviçleri gösterdi ama kız başını iki yana salladı.

"Bitirinceye kadar olmaz," dedi ve kahvesini yudumladı. "Aptal değildim, seçeneklerimin ne olduğunun farkındaydım. Sonunda barda çalışmaya başladım. İlk zamanlar zordu ama ardından alıştım. Bu iki yıl önceydi."

"O zamandan bu zamana neler oldu? Seni Mestre'ye getiren şey neydi?" diye sordu Brunetti.

"Hastalandım. Zatüreydi sanırım. Bu soğuk havadan nefret ediyorum," dedi ve birden gayri ihtiyarı soğuk havanın düşüncesiyle titredi. "Hastanedeyken, bar yandı. Bazıları bunun kundaklama olduğunu söyledi. Bilmiyorum. Umarım öyledir. Hastaneden çıkma vakti gelince, Franco," dedi, başıyla solunu işaret ederek, sanki Franco'nun bir yandaki hücrede tutulduğunu biliyormuş gibi, "geldi ve hastane parasını ödeyip beni Mestre'ye getirdi. O zamandan beri de onun için çalışıyorum." Kahvesini bitirdi ve bardağı tepsiye bıraktı.

Bu, Brunetti'nin sayısız kere dinlediği hikayelerden birisiydi ama ilk defa anlatan kişinin kendine hiç acımadığına ve kendisini büyük güçler karşısındaki bir kurbana dönüştürmediğine tanık oluyordu.

"Acaba onun," diye başladı Brunetti, her ne kadar Franco tam tersi yöndeki hücrede tutuklu bulunuyorsa da, başıyla aynı duvarı işaret ederek, "Milano'daki barla veya şu anda çalıştığın yerle herhangi bir ilgisi var mı? Veya Eduardo ile."

Mara yere bakarak, "Bilmiyorum," dedi. Brunetti hiçbir şey söylemeyince, kız sonunda ekledi, "Sanırım o beni satın aldı. Ya da benim kontratımı." Başını kaldırıp sordu, "Neden sordun?"

Brunetti ona yalan söylemek için bir neden görmedi, "Başka bir soruşturma sırasında, senin şu anda çalıştığın barın telefon numarasıyla karşılaştık. Aradaki bağlantıyı bulmaya çalışıyoruz."

"Diğer soruşturma nedir?" diye sordu Mara.

"Bunu sana söyleyemem," dedi Brunetti. "Ama şu ana kadar, seninle veya Eduardo ile ilgili bir şey değil ya da sizin olaylarınızla."

"Sana bir soru sorabilir miyim?" dedi kız.

Chiara bunu ne zaman sorsa, Brunetti kendisinden bir cevap isteyemeyeceğini söylerdi hep ona ama bu sefer, "Tabii," dedi.

"Bu soruşturma...," diye başladı ve bir süre sustu, doğru kelimeyi arıyordu, "yani, bizden birilerinin ölmesiyle ilgili olabilir mi?"

"Biz derken kimleri kastettiğini anlamıyorum," dedi Brunetti.

"Fahişeler," diye açıkladı Mara.

"Hayır," diye cevapladı Brunetti hemen ve Mara ona inandı. "Neden sordun?"

"Özel bir sebebi yok. Bazı şeyler duyuyoruz da." Uzanıp bir sandviç aldı, kibar bir şekilde ucundan ısırdı ve sonra eliyle bluzunun önüne düşen kırıntıları silkeledi.

"Ne gibi şeyler duyuyorsunuz?"

"Bazı şeyler," dedi ve bir kere daha ısırdı.

"Mara," diye başladı Brunetti, nasıl bir üslupla konuşacağını bilemiyordu. "Eğer bana söylemek ya da sormak istediğin bir şey varsa çekinme, aramızda kalacak." Ardından o başlamadan ekledi, "Eğer bir suçla ilgiliyse o zaman başka. Ama eğer bana bir şey söylemek ya da benden bir şey öğrenmek istersen, bu ikimizin arasında kalır."

"Resmi olmayacak?"

"Hayır, resmi olmayacak."

"Adın ne?" diye sordu Mara.

"Guido," diye cevapladı Brunetti.

Kız onun daha önce kendi adını kullanmış olmasına gülümseyerek, "Tesisatçı Guido mu?"

Brunetti başıyla onayladı.

Bir ısırık alıp, çiğnerken, "Bazı şeyler duyuyoruz," dedi ve ardından önüne bakıp tekrar dökülen kırıntıları silkeledi. "Bilirsin, olaylar olurken fısıltı gazetesi hiç durmaz. Bu yüzden biz de bir şeyler duyuyoruz, ama nereden geldiğini veya kimin söylediğini bulmak zor."

"Duyduğun şey nedir, Mara?"

"Birilerinin bizi öldürdüğünü." Bunu söyler söylemez başını iki yana salladı. "Hayır, bu yanlış olur. Bizi öldürmüyorlar. Ama ölüyoruz."

"Aradaki farkı anlamadım," dedi Brunetti.

"Genç bir kız vardı. Adını hatırlayamıyorum, küçük bir Yugoslavyalı. Yazın kendini öldürdü ve sonra Anja, Bulgar olan, boş bir tarlaya atılmış olarak bulundu. Küçük olanı tanımıyordum ama Anja'yı tanıyordum. Herkesle giderdi." Brunetti bu suçları hatırladı ve

ayrıca polisin kurbanların adını bile bulamadığını da hatırladı. "Ve sonra yoldan çıkan şu TIR var." Bir süre durup Brunetti'ye baktı. Kelimeler arka arkaya geldikçe bir şeyler çağrıştırıyordu ama Brunetti tam olarak çıkaramıyordu.

Hiçbir şey demeyince, kız devam etti, "Kızlardan birisinin duyduğu kadarıyla –nereden duyduğunu hatırlayamadı– onlar buraya getiriliyormuş. Nereden getirildiklerini unuttum."

"Fahişe olarak çalışmak için mi?" diye sordu Brunetti ve sorar sormaz da pişman oldu.

Mara kendini geri çekti ve konuşmayı kesti. Gözlerindeki ifade sanki bir perde inmişcesine bir anda değişmişti. "Hatırlamıyorum."

Ses tonu, Brunetti'ye onu kaybettiğini söylüyordu; bu soru onları kısa bir süre bir arada tutan ince ipi koparmıştı.

"Bununla ilgili hiçbir şey söyledin mi?" diye sordu.

"Polise mi?" Sorusunun ardından duyduğuna inanamıyormuşcasına homurdandı. Sandviçin elinde kalan kısmını tepsiye bırakarak, "Beni herhangi bir şeyle suçlayacak mısınız?" diye sordu.

"Hayır," dedi Brunetti.

"O zaman gidebilir miyim?" Az önce konuştuğu kadın gitmiş ve yerine onu odasına çıkaran fahişe gelmişti.

"Evet, nereye istersen gitmekte özgürsün." Mara ayağa kalkmadan önce, Brunetti, "Ondan önce bırakılmak, senin için daha güvenli olur mu?" diye sordu, başıyla aslında ardında Franco'nun bulunmadığı taraftaki duvarı göstererek.

"O", dedi yanaklarını şişirerek onu hiç istemeyen bir edayla.

Brunetti kapıya gidip vurdu, Gravini kapıyı açtığında, "Signorina şimdi çıkıyor," dedi.

Mara ceketini aldı, Brunetti'nin önünden geçti ve tek bir kelime bile etmeden orayı terk etti. Gidince, Brunetti Gravini'ye dönerek, "Kahve için teşekkürler," dedi ve hâlâ Gravini'nin elinde duran dosyayı tekrar aldı.

"Bir şey değil, Dottore."

"Eğer tepsiyi alırsanız, adamla da konuşacağım."

"Başka sigara getireyim mi, efendim? Veya kahve?" diye sordu Gravini.

"Hayır, sanmıyorum. Franco'ya kaptırdığım elli bin lireti almadan olmaz," dedi Brunetti ve odaya girdi.

Franco hakkında tüm bilmek istediklerini öğrenmesi için ona şöyle bir kere bakmak Brunetti'ye yetmişti; Franco sert adamdı, Franco tırnaklarını yerdi, Franco polisten korkmazdı. Ancak elindeki kağıtlardan ve della Corte'nin söylediklerinden onun on saatten fazla bir zamandır gözaltında olan bir eroin bağımlısı olduğunu biliyordu.

"Günaydın, Signor Silvestri," dedi Brunetti kibarca, hafta sonundaki futbol maçları ile ilgili sohbet etmek üzere gelmiş gibi sakindi.

Silvestri birleştirdiği kollarını açarak Brunetti'ye baktı, onu hemen tanımıştı, "Tesisatçı," dedi ve ardından yere tükürdü.

"Lütfen, Signor Silvestri," dedi Brunetti sabırla ve boş olan iki sandalyeden birisini çekerek oturdu. Dosyayı yeniden açtı ve üst üste zımbalanmış kağıtların ikincisini okumaya başladı; "Saldırı, kadın satmak ve gördüğüm kadarıyla uyuşturucu satmaktan tutuklanmışsınız, bakalım," dedi ve ardından ilk sayfayı çevirdi, tarihi okudu, "geçen yıl ocak ayında. Şimdi, ikinci kere kadın satmak sizin başınıza epey dert açacaktır, ama şüphem o ki-"

Silvestri konuşmasını kesti, "Bak, ne yapacaksan yap, tamam mı, Tesisatçı Bey? Suçla beni ve ben de avukatımı arayayım, buraya gelsin ve beni dışarı çıkarsın." Brunetti onun olduğu yöne doğru amaçsızca baktı, iki yanında duran ellerini yumruk yapıp sıktığını ve alnında, kaşlarının hemen üzerinde, ince bir ter tabakasının oluştuğunu gördü.

"Bunu yapmaktan çok memnunluk duyarım, Signor Silvestri ama ne yazık ki sizi dosyanızdaki suçlardan çok daha ciddi bir konu için burada tutuyoruz." Brunetti dosyayı kapattı ve dizlerinin üzerine koydu. "Aslında, şehir polisinin yetki alanının oldukça dışında bir konu."

"Bu da ne demek oluyor?" Brunetti onu seyrederken, Silvestri ellerini rahatlatmaya ve yumruklarını açmaya çalışıyordu, ardından ellerini kucağına koydu.

"Bunun anlamı şu ki sizin ve, ah, sizin meslektaşlarınızın sıkça

uğradığı bar, bir süredir gözetim altında ve ayrıca telefona bir dinleme cihazı yerleştirildi."

"Kimler?" diye sordu Silvestri.

"SISMI," diye açıkladı Brunetti, "Yani antiterörizm timi."

"Antiterörizm mi?" diye tekrarladı Silvestri bön bön.

"Evet, görünüşe bakılırsa bar Floransa'da bir müzenin bombalanması işine karışmış bir takım kişiler tarafından kullanılıyormuş," dedi Brunetti, ardından uydurmaya devam etti. "Sanırım bunları size söylememem gerekiyordu ama siz de işe bulaşmış gibi görünüyorsunuz, o yüzden bu konudan size bahsetmemek için bir neden göremiyorum."

"Floransa mı?" Silvestri'nin elinden duyduğunu tekrar etmekten başka bir şey gelmiyordu.

"Evet, bana verilen çok az bilgide bardaki telefonun mesajların aktarımı için kullanıldığı belirtilmiş. Çocuklar bir ay ya da ona yakın bir süredir telefonu dinliyorlarmış. Herşey kurallara uygun olarak yapılmış; bir hakimden alınan emirle." Brunetti elinde tuttuğu dosyayı havada sallayarak, "Adamlarım dün gece sizi yakaladıklarında, onlara sizin sadece küçük bir balık, bizimkilerden biri olduğunuzu söyledim, ama beni dinleyeceklerini sanmam."

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Silvestri, sesindeki tüm öfke kaybolmuştu.

"Bunun anlamı sizi burada anti-terörizm yasalarına göre tutacaklarıdır." Brunetti dosyayı kapatıp ayağa kalktı. "Departmanlar arasındaki bir yanlış anlama bu sadece, anlarsınız Signor Silvestri. Sizi burada kırk sekiz saat tutacaklar."

"Ama avukatım?"

"Onu sonra arayabilirsiniz, Signor Silvestri. Sadece kırk sekiz saat ve bunun zaten," deyip kolunu kaldırdı, bileğini çevirerek saatine baktı ve devam etti, "on saatini atlattınız. Dolayısıyla sadece bir buçuk gün daha burada kalacaksınız ve ondan sonra avukatınızı aramakta serbestsiniz; eminim ki o da sizi bu süreden daha önce buradan çıkaramayacaktır," dedikten sonra Brunetti gülümsedi.

"Senin burada oluşunun nedeni ne?" diye sordu Silvestri, şüpheli bir şekilde.

"Sizi benim adamlarımdan birisi tutukladığı için, kendimi, şey, kendimi sizin bu işe bulaşmanıza neden olan kişi olarak gördüm ve o yüzden en azından buraya gelip durumu kendim açıklamak istedim. Daha önce SISMI'den birkaç insanla çalıştım," dedi Brunetti bıkkın bir ifadeyle, "ama onlarla konuşmamın bir anlamı yok. Yasa, onların sizi burada hiç kimseyi haberdar etmeksizin kırk sekiz saat tutabileceğinizi söylüyor ve sanırım bunu kabul etmekten başka çaremiz yok." Yeniden saatine baktı, "Eminim zamanın nasıl geçtiğini anlamayacaksınız bile. Eğer bir dergi falan isteyecek olursanız, dışardaki adamıma söyleyin yeter, tamam mı?" dedi Brunetti ve ayağa kalkarak kapıya doğru yürümeye başladı.

"Lütfen," dedi Silvestri, bunu bir polise hayatında ilk kez söylediği kesindi. "Lütfen gitme."

Brunetti döndü başını meraklı bir şekilde yana eğerek, "İstediğiniz bir dergi mi var? *Panorama? Architectural Digest? Famiglia Christiana*?"

"Ne istiyorsun?" diye sordu Silvestri, sesi sertti ama öfkeli değildi. Kaşlarının üzerinde ince bir şerit halinde, boncuk boncuk ter birikmişti.

Brunetti daha fazla oynamanın gereği olmadığını anladı. Bu, çakı gibi sert Franco için fazla olurdu.

Kararlı ve ciddi bir ses tonuyla sordu, "Bardan seni arayanlar kimlerdi ve ayrıca sen kimleri arıyordun?"

Silvestri elleriyle yüzünü sıvazlayıp gür saçları boyunca kakülünü geriye doğru yatırdı. Ardından bir eliyle ağzının kenarını ovuşturmaya başladı, sanki orada kalmış bir lekeyi çıkartmaya çalışıyordu. "Bir adam var, yeni kızlar ne zaman gelecek onu haber verir."

Brunetti hiçbir şey söylemedi.

"Kim olduğunu ya da nereden aradığını bilmiyorum. Ama beni her ay bir ya da birkaç kere arar ve onları nereden alacağımı söyler. Gelenler bu işe önceden alıştırılmış olanlardır, ben sadece onları işe yerleştiririm."

"Ya para?"

Silvestri hiçbir şey söylemedi. Brunetti döndü ve kapıya doğru yürüdü.

"Parayı bir kadına veriyorum. Her ay. Adam beni arayınca, kadınla nerede ve ne zaman buluşacağını söyler ve ben de götürür ona veririm."

"Ne kadarını?"

"Hepsini."

"Neyin hepsini."

"Odaların ve kızların parasını ödedikten sonra geriye kalan tüm parayı."

"Ne kadar?"

"Değişir," diye cevapladı kaçamak bir şekilde.

"Zamanımı boşa harcıyorsun, Silvestri," dedi Brunetti, sinirlendiğini açıkça belli ederek.

"Bazı aylar kırk veya elli milyon. Bazen daha az." Brunetti için bu, bazı aylarda da daha fazla olduğu anlamına geliyordu.

"Kadın kim?"

"Bilmiyorum. Onu hiç görmedim."

"Ne demek istiyorsun?"

"Adam kadının arabayı nereye park edeceğini söyler. Beyaz bir Mercedes. Arabaya arkadan yaklaşmak zorundayım, arka kapıyı açar ve parayı koltuğun üzerine bırakırım. Sonra kadın gider."

"Ve sen onu hiç görmedin, öyle mi?"

"Bir eşarp takıyor. Bir de güneş gözlüğü."

"Uzun boylu mu? Zayıf mı? Beyaz mı? Esmer mi? Sarışın mı? Yaşlı mı? Hadi, Silvestri, bunları bilmek için kadının yüzünü görmene gerek yok."

"Kısa boylu değil, saç rengini bilmiyorum. Yüzünü hiç görmedim ama yaşlı olduğunu sanmıyorum."

"Arabanın plakası ne?"

"Bilmiyorum."

"Görmedin mi?"

"Hayır. Bu iş her zaman gece yapılır ve arabanın ışıkları kapalıdır." Silvestri'nin yalan söylediğinden emindi ama onun anlatacaklarının sonuna geldiğini hissetti.

"Kadınla nerede buluşuyorsunuz?"

"Sokakta. Mestre'de. Bir kere de Treviso'da. Farklı yerlerde.

Nereye gideceğimi adam aradığı zaman söylüyor."

"Ya kızlar, onları nasıl alıyorsun?"

"Aynı şekilde. Bana sokağın adını ve kaç kişi olduklarını söylüyor, arabamla gidip onları alıyorum."

"Onları kim getiriyor?"

"Hiç kimse. Oraya gidiyorum ve onlar orada bekliyor oluyor."

"Öyle mi? Bir koyun gibi mi?"

"Daha iyi bir seçenekleri yok," dedi Silvestri, sesi birden saldırganlaşmıştı.

"Nereden geliyorlar?"

"Her yerden."

"Bu da ne demek?"

"Bir sürü şehirden. Farklı ülkelerden."

"Buraya nasıl geliyorlar?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Nasıl oluyor da gelip senin... sana yapılan teslimatın birer parçası oluyorlar?"

"Onlar yalnızca orospu. Ben bunu nereden bileyim? Tanrı aşkına, ben onlarla konuşmam." Silvestri birden ellerini ceplerine sokup sordu, "Beni buradan ne zaman çıkaracaksın?"

"Kaç tane daha var?"

"Başka yok," diye bağırdı Silvestri, ayağa kalkıp Brunetti'nin üzerine yürümeye başladı. "Başka yok. Beni buradan çıkar."

Brunetti hareket etmedi; Silvestri birkaç adım geri attı. Brunetti kapıyı tıklattı, Gravini anında açtı. Koridora çıktı, görevlinin kapıyı kapamasını bekledi ve ardından, "Bir buçuk saat daha tutun ve bırakın," dedi.

"Peki, efendim," dedi Gravini ve Brunetti dönmüş oradan uzaklaşırken üstünü selamladı.

22 Mara ve pezevengi ile yaptığı görüşme Brunetti'yi, Signora Trevisan ve merhum kocasının iş ortağı ile yapacağı görüşme için pek de uygun bir havaya sokmamıştı. Ama yine de kadını telefonla aradı ve soruşturmanın ilerleyebilmesi için ona ve eğer mümkünse Signor Martucci'ye birkaç soru sorması gerektiği konusunda ısrar etti. Trevisan'ın öldürüldüğü gece nerede olduklarına dair ayrı ayrı vermiş oldukları ifadeler kontrol edilmişti; Signora Trevisan'ın hizmetçisi o gece hanımefendinin dışarı çıkmadığını doğrulamıştı ve Martucci'nin bir arkadaşı da gece 9:30'da onu aradığını ve kendisiyle evden konuştuğunu söylemişti.

Uzun tecrübeleri Brunetti'ye, görüşme yapacağı yeri seçme hakkını karşısındaki kişiye vermenin en iyi yol olduğunu öğretmişti; değişmez bir şekilde kendilerini en rahat hissettikleri yeri seçerlerdi ve böylece yer kontrolünü elde tutmanın, olayların kontrolünü elde tutmakla aynı olduğunu sanarak, çok yanlış bir izlenime kapılırlardı. Önceden de tahmin ettiği gibi Signora Trevisan kendi evini seçmişti, Brunetti tam vaktinde, 5:30'da oradaydı. Franco Silvestri ile yaptığı görüşmenin ruhunda yarattığı taşlaşma hâlâ geçmemişti, ayrıca ona nasıl bir misafirperverlik gösterirse göstersinler memnuniyetsiz bir şekilde karşılık vereceğini hissediyordu; bir kokteyl çok kozmopolitan olurdu, çay ise fazla iddialı.

Ancak kendisini içinde pek az sandalye ve pek fazla zarafet olan oturma odasına alan, ağırbaşlı lacivertler içindeki Signora Trevisan'ı gördükten sonra, Brunetti bu evdeki varlığını çok fazla önemsediğini fark etti; kadın ona bir devlet görevlisinden çok davetsiz bir misafir gibi davranacaktı. Dul eş eliyle odaya girmesini işaret ederken Martucci ayağa kalktı; ama ikisi de nezaket kurallarının en basit gereklerinden daha öteye gitmeye tenezzül etmedi. Brunetti, bu ciddi tavrın ve asık suratların, aralarından ayrılan sevgili eş ve arkadaşın arkasından yaşadıkları ortak acıya kendisinin saygısızlık ettiğini ona gösterme amacı taşıdığından şüphe etti. Ama Yargıç Beniamin ile yaptığı konuşma sayesinde her ikisine de artık şüphe ile yaklaşıyordu hatta Franco Silvestri ile yaptığı görüşmeden sonra tüm insanlıktan şüphe duyar hale gelmişti.

Brunetti çabuk çabuk kendisiyle görüşmeyi kabul ettikleri için

bildik teşekkürlerini sundu. Martucci başını salladı, Signora Trevisan ise söylenenleri duyduğuna dair en ufak bir belirti dahi göstermedi.

"Signora Trevisan," diye başladı Brunetti, "eşinizin mali durumu ile ilgili bilgi edinmek istiyorum." Kadından istenilen bilgiye dair hiçbir açıklama gelmedi. "Eşinizin iş durumuyla ilgili bana bilgi verebilir misiniz?"

"Bunu bana sorabilirsiniz," diye araya girdi Martucci.

"Sordum, iki gün önce," dedi Brunetti. "Çok az şey söylediniz."

"O günden sonra daha fazla bilgi edindik," dedi Martucci.

"Bu sizin vasiyetnameyi okuduğunuz anlamına mı geliyor?" diye sordu Brunetti, bu keyifsizliğinin karşısındakileri şaşırttığını görmek onu bir hayli keyiflendirmişti.

Martucci'nin ses tonundaki sakinlik ve kibarlık değişmedi. "Signora Trevisan benden eşinin mal varlığına ilişkin işleri halletmem üzere avukatlığını yapmamı rica etti, eğer sormak istediğiniz buysa."

"Sanırım bu bir sonraki sorumun da cevabı oldu," dedi Brunetti; Martucci'nin kolay kolay oltaya gelmeyeceğini fark etmişti. Bu, mesleğinin ona kazandırdığı bir yeti olsa gerek diye düşündü; herkesin hep kibar olmak zorunda olduğu bir işti bu. Sonra devam etti, "Hukuk bürosu ne oldu?"

"Signora Trevisan yüzde altmışını alıyor."

Brunetti o kadar uzun süre sustu ki Martucci eklemek zorunda kaldı, "Ben de kırkını."

"Bu vasiyetnamenin ne zaman hazırlandığını sorabilir miyim?"

"İki yıl önce," diye cevapladı Martucci hiç tereddütsüz.

"Peki Signor Trevisan'ın şirketine siz ne zaman ortak oldunuz, Avvocato Martucci?"

Signora Trevisan donuk gözlerini Brunetti'ye dikerek odaya girdiklerinden beri ilk defa konuştu, "Commissario, bu ısrarlı kabalığınıza devam etmeden önce acaba bu soruların asıl amacının ne olduğunu sorabilir miyim?"

"Eğer ortada bir amaç varsa, Signora, bu da sizin kocanızı öldürmüş olan katili bulmak için bilgi toplamaktır."

"Bana öyle geliyor ki," diye başladı kadın, dirseklerini koltuğun kollarına dayayıp ellerini önünde birleştirerek, "bu, onun vasiyetnamesi ile katili arasında bir bağlantı olduğu durumda doğru olacaktır. Yoksa size göre ben çok mu safça düşünüyorum?" Brunetti cevabı hemen veremeyince, Signora dudağının ucundaki gülümsemeyle ekledi. "Belki de birtakım şeyler size çok safça geliyor, ne dersiniz Commissario?"

"Kesinlikle, öyle Signora," dedi Brunetti, en azından birini kışkırtabildiğine seviniyordu. "Bu yüzden size çok basit birkaç soru sormak istiyorum. İlk sorum da şu; Signor Martucci ne kadar zamandır kocanız için çalışıyor."

"İki yıldır," diye cevapladı Martucci.

Brunetti avukata döndü; dikkatini şimdi ona yöneltmişti, "Acaba vasiyetnamenin diğer maddelerini de sorabilir miyim?"

Martucci cevap veriyordu ki Signora Trevisan elini kaldırarak susmasını işaret etti. "Bunu ben cevaplayacağım, Avvocato." Sonra Brunetti'ye dönerek, "Carlo'nun varlığının büyük kısmı, tamamıyla yasalara uygun bir şekilde, bana kaldı. Onun dul eşi olarak bana ve eşit paylar halinde çocuklarına. Ayrıca birkaç akraba ve arkadaşına da birkaç şey bırakmış ama çoğunluğu bizim. Bu sizin merakınızı tatmin etti mi?"

"Evet Signora, etti."

Martucci kalkmak için yerinde doğrulmaya hazırlanırken, "Eğer hepsi buysa –" diye başladı.

"Başka sorularım da var," diye cevapladı Brunetti, Signora Trevisan'a dönerek, "size, Signora."

Kadın ona bir yanıt verme gereği duymaksızın başını sallayıp Martucci'ye doğru sakin ol anlamında bir bakış attı.

"Arabaruz var mı?"

"Sanırım sorunuzu anlayamadım," dedi Signora Trevisan anlık bir duraksamadan sonra.

Brunetti tekrarladı, "Arabanız var mı?"

"Evet."

"Markası nedir?"

"Bunların konuyla ne ilgisi var anlamıyorum," diye araya girdi Martucci.

Signora onu görmezden gelerek cevapladı, "Bir BMW. Üç yıllık. Yeşil."

"Teşekkürler," dedi Brunetti, yüzü ifadesizdi, tekrar sordu, "Kardeşiniz Signora, ailesi var mıydı?"

"Hayır. Eşinden ayrılmıştı ve çocukları yoktu."

Martucci yeniden araya girdi. "Eminim kayıtlarınızda bunlar vardır."

Brunetti onu dikkate almaksızın, kelimelerini çok dikkatli seçerek sordu, "Kardeşinizin fahişelerle herhangi bir ilişkisi var mıydı?"

Martucci ayağa fırladı, ama Brunetti yine onu görmezden geldi; ilgisi tamamıyla Signora Trevisan'a yoğunlaşmıştı. Signora soruyu duyduğunda birden başını kaldırdı, sanki sorunun yankısını dinler gibiydi, bir an için gözlerini ondan kaçırdı ve sonra yeniden Brunetti'ye baktı. Yüzünde herhangi bir hiddet belirmeden önce yavaşça iki endişeli ifade geçti ve ardından yüksek sesle, nutuk atarcasına, "Benim kardeşimin orospulara ihtiyacı yoktu," dedi.

Martucci de, onun öfkesinin ucuna tutunmuş kendininkini dışa vuruyordu, "Signora Trevisan'ın kardeşinin hatırasını aşağılamanıza izin veremem. Suçlamanız son derece iğrenç ve saldırganca. Sizin bu imalarınızı dinlemek zorunda değiliz." Nefes almak için bir an sustu, Brunetti neredeyse avukatın o anda aklından geçen şeyleri duyar gibiydi, "Daha da ötesi, iftira ediyorsunuz ve söylediklerinize karşı Signora Trevisan lehine ben şahitlik ederim." Martucci bu söylediğine bir cevap alabilmek için bir Brunetti'ye bir Signora'ya bakıp duruyordu ama ikisi de onun bu çıkışıyla ilgilenmemişti.

Ne Brunetti ne de Signora Trevisan bir an olsun bakışlarını birbirlerinden kaçırmadılar. Martucci yeniden konuşmaya başlayacaktı ki, sustu, onların birbirlerine böylesine dikkatle bakmaları kafasını karıştırmış, Brunetti'nin son söylediklerinin aslında bir iftira olmadığını, hatta tam da doğru ifadeyi kullandığını anlayamamıştı.

Brunetti, diğerleri onun beklediği şeyin yasal haklarla donatıl-

nuş öfkeden çok bir cevap olduğunu anlayıncaya kadar bekledi. Kadının soruyu ve nasıl cevaplayacağını tarttığını görebiliyordu. Bazı gerçeklerin gözlerinden dudaklarına doğru aktığını düşündü ama tam konuşacağı sırada Martucci yeniden başladı, "Bir özür bekliyorum." Brunetti onu cevaplama zahmetine girmeyince, Martucci Brunetti'ye doğru iki adım atıp Signora Trevisan ile arasında durarak ikisinin birbirlerini görmesine engel oldu, "Sizden bir özür bekliyorum," diye tekrarladı, Brunetti'ye bakarak.

"Tabii, tabii," dedi Brunetti en ufak bir ilgi göstermeksizin. "Siz ne kadar dilemenin uygun olacağını düşünüyorsanız o kadar özür dilediğimi farzedin." Ayağa kalktı ve Martucci'nin olduğu tarafa yürüdü ama Signora Trevisan'ın bakışları başka yerdeydi ve ona bakma zahmetine katlanmıyordu bile. Signora'yı tam köşeye sıkıştırmışken, Martucci yüzünden elinden kaçırmıştı; burada durup aynı şeyleri tekrarlamanın bir anlamı olmadığını fark etti.

"Signora," dedi, "eğer sorumu cevaplamaya karar verirseniz, beni Questura'da bulabilirsiniz." Başka hiçbir şey söylemeksizin Martucci'nin yanından geçerek odadan çıktı ve kendini evden dışarıya attı.

Brunetti evine doğru yürürken, bir tanık ya da şüpheli ile bazen kurmayı becerebildiği o iletişim anına ne kadar yaklaştığını düşündü. Bu öyle bir denge anıydı ki şans eseri, rastgele bir sözcük veya ifade, bir şeyler saklamaya çalışan kişiyi aniden her şeyi ifşa etmeye iterdi. Kadın acaba ne söylemek üzereydi ve Lotto'nun fahişelerle ne gibi bir ilişkisi vardı? Ya şu Mercedesli kadın? Favero'nun öldürüldüğü gece yemek yediği kadın o muydu? Brunetti, değeri bir milyon liretten daha fazla olan bir gözlüğü restoranda unutmasına sebep olacak kadar bir kadını sinirli veya unutkan yapan şeyin ne olabileceğini düşünüyordu. Sorular kafasının içinde dolanıp duruyor, Fury'ler* ona sesleniyorlar, cevapları bilmediği, daha da kötüsü hangi soruların daha önemli olduğunu bile göremediği için onunla alay ediyorlardı.

Trevisan'ın evinden çıktığında, gayri ihtiyari evinin olduğu ta-

* *Fury* : (İng.) (Eski Grek mitolojisinde) ceza tanrıçası; suçluları cezalandıran, yılan saçlı üç tanrıçadan her birinin adı. (ç.n.)

rafa, Accademia Köprüsü'ne yöneldi. Kafasındaki düşüncelerle öylesine meşguldü ki etrafının gereğinden fazla kalabalık olduğunu sonradan fark edebilmişti. Saatine bir göz attı, şaşırdı, şehrin bu kısmında, dükkânların kapanmasına yarım saatten fazla bir zaman kala, her zamankinden çok daha fazla insan vardı. Çevresine daha dikkatli bakınca hepsinin İtalyan olduğunu fark etti; hepsi de sonderece iyi giyimli ve bakımlı bu erkek ve kadınlar, yalnızca İtalyan olabilirdiler.

Onu telaşlandıran düşünceleri bir kenara itip, kendini Campo San Stefano'ya doğru ilerleyen kalabalığın akışına bıraktı. En yakın köprünün alt kısmından tam olarak ne olduğunu ayırt edemediği yüksek sesler geliyordu.

Son *calle*'nin dar bir kısmında insanlar onu içeri doğru çektiler ve aniden, kendini gittikçe karanlık olan *campo*'nun içinde buldu. Tam önünde duran heykelin oyulduğu mermer o kadar gözenekli ve o kadar parlak bir beyazdı ki bu heykel, Brunetti'ye her zaman Meringue Man'i* hatırlatırdı. Paltosunun altından ucu görünen kitap yığınını fark eden insanlarsa ona çok daha kaba bir isim takıyorlardı.

Brunetti'nin sağında kalan San Stefano kilisesinin kenarına ahşaptan bir platform yapılmıştı; üzerinde birkaç tahta sandalye vardı; köşelere devasa hoparlörler yerleştirilmişti. Platformun arka kısmında duran yine ahşaptan direklerde ise İtalya'nın üç renginin, San Marco Aslanı'nın ve bir zamanlar Hristiyan Demokrat Partisi'ne ait olan yeni tasarlanmış sembolün yer aldığı üç bayrak asılıydı.

Brunetti heykele biraz daha yaklaştı ve heykelin üzerinde yükseldiği kaideyi çevreleyen alçak, metal parmaklıkları aşıp içeri girdi. Platformun etrafında yaklaşık yüz kadar insan duruyordu; bu gruptan üç adam ve bir kadın ayrılıp platformun merdivenlerini çıktılar. Birden ortalığı bangır bangır bağıran bir müzik sesi kapladı. Brunetti bunun milli marş olduğunu sandı ama sesin yüksekliği ve cızırtısı bunu anlamayı zorlaştırıyordu.

* *Meringue Man* : Meringue, yumurta akı ve şekerden yapılan bezeye benzer bir tatlı – Meringue Man: Şeker Adam. (ç.n.)

Kot pantolon ve bombacı ceketi giymiş bir adam, uzun kablolu bir mikrofonu alıp platformun üzerindeki adamlardan birisine uzattı. Platformdaki adam bir süre mikrofonu yanında tutarak kalabalığa gülümsedi, ardından mikrofonu sol eline aldı ve yanındaki diğer insanlarla el sıkıştı. Aşağıda duran ceketli adam da elini kaldırıp kesin gibilerinden bir işaret yaptı ama müzik durmadı.

Platformun üzerindeki adam mikrofonu ağzına götürüp bir şeyler söyledi ama müziğin sesi öylesine yüksekti ki söyledikleri anlaşılmıyordu. Adam mikrofonu kol hizasında tutup diğer eliyle üstüne birkaç kez vurunca etrafa sanki bir altı patlardan ateş ediliyormuşcasına sesler yayıldı.

Bir gurup insan kalabalıktan ayrılıp bir bara doğru gitti. Altı kişi kilisenin önünden uzaklaşıp Calle della Mandorla yönünde gözden kayboldular. Bomba ceketli adam platformun üzerine çıktı ve hoparlörlerden birinin arkasına çömelip kablolara bir şeyler yaptı. Aynı anda o hoparlörden gelen ses kesildi ama diğerinden hâlâ müzik ve cızırtılar geliyordu. Bunun üzerine adam aceleyle platformu baştan başa katedip diğer hoparlörün arkasına çömeldi.

Bir kısım insan daha uzaklaştı. Platformun üzerindeki kadın merdivenlerden inip kalabalığın içinde kayboldu, hemen ardından iki adam da onu izledi. Gürültü yine kesilemeyince ceketli adam da ayağa kalktı ve elinde mikrofon tutan adama hararetli hararetli bir şeyler söylemeye başladı. Brunetti ilgisini yeniden platformun önündeki insanlara yönelttiğinde artık orada sadece bir avuç insanın durduğunu gördü.

Tekrar parmaklıkları atlayarak Accademia Köprüsü'ne doğru yoluna devam etti. Tam *campo*'nun sonundaki küçük çiçek tezgahlarının yanından geçiyordu ki birden müziğin ve cızırtının kesildiğini duydu, bir adamın kızgınlık içindeki sesi yükseldi, "*Cittadini, Italiani*,"* ama Brunetti ne durdu ne de dönüp arkasına bakma zahmetine girdi.

Paola ile konuşmak istediğini fark etti. Her ne kadar kurallara aykırı olsa da, sorguladığı kişilere ilişkin izlenimlerini ve onların verdiği cevapları Paola'ya anlatır, onu soruşturmanın gidişatı hak-

* *Cittadini, Italiani:* Yurttaşlar, İtalyanlar. (ç.n.)

kında bilgilendirirdi. Ama bu defa ortada apaçık suçlu gibi duran bir kimse olmadığından, Paola katil olabileceğine inandığı kişiyi söylemekten çekinmişti. Bu, Brunetti'nin onda hiçbir zaman kırmayı başaramadığı bir alışkanlıktı. Bu mutlak tavrının dışında, Paola mükemmel bir dinleyiciydi, sorularıyla onu teşvik eder, net bir şekilde anlayabilmek için olayları en ince detayına kadar anlatmaya zorlardı. Çoğunlukla içinde duyduğu bir rahatsızlığı anlatmaya zorlandığında, Brunetti'nin kendisi de bunu daha iyi kavrardı. Bu kez hiçbir şey önermemiş, hiçbir şeyi üstü kapalı söylememiş ve Brunetti'nin bahsettiği hiç kimseye karşı herhangi bir şüphe belirtisi göstermemişti. Dinlemiş ve ilgilenmişti; tüm yaptığı bu kadardı.

Eve vardığında Paola'nın henüz gelmediğini fark etti ama Chiara kendisini bekliyordu. Kapının açıldığını duyunca "*Papà*," diye seslendi odasından. Birkaç saniye sonra, elinde açık duran bir dergiyle birlikte odasının kapısının önünde belirdi. Brunetti derginin kapağından, kuşe kağıda basılmış bol fotoğraflı, basit düz yazılarıyla Amerikan dergilerini taklit eden, *Airone* dergisini tanımıştı.

"Ne var, tatlım?" diye sordu başının üzerinden öpebilmek için ona doğru eğilirken, ardından paltosunu kapının yanındaki dolaba asabilmek için döndü.

"Bir yarışma var, *Papà* ve eğer kazanırsan dergiye bedava üyelik veriyorlar."

"Ama sen zaten abone değil misin?" diye sordu. Yılbaşı hediyesi olarak onu dergiye abone etmişlerdi.

"Mesele bu değil, *Papà*."

"Mesele nedir, o zaman?" dedi koridordan mutfağa yürürken. Işığı açtı ve buzdolabına doğru ilerledi.

"Mesele kazanmak," dedi Chiara, koridorda onun peşi sıra yürürken. Brunetti de, bu dergi kızı için acaba çok mu Amerikanvari diye düşünüyordu.

Bir şişe Orvieto buldu, etiketine baktı, tekrar yerine koydu ve bir şişe Soave aldı, şişeyi dün gece yemekte açmışlardı. Bir bardak çıkardı, doldurdu ve bir yudum aldı. "Pekalâ Chiara, ne yarışması bu?"

"Bir penguene isim bulacaksın."

"Bir penguene isim bulmak mı?" diye tekrarladı Brunetti bön bön.

"Evet, bak," dedi, dergiyi bir eliyle ona doğru kaldırırken diğer eliyle de fotoğrafı işaret ediyordu. Brunetti Paola'nın elektrik süpürgesini boşaltırken içinden çıkardığı toz yumağına benzer bir şey gördü. "Bu ne?" diye sordu, dergiyi alıp ışığa tutarak.

"Bu yavru bir penguen, *Papà*. Geçen ay Roma hayvanat bahçesinde doğdu ve henüz bir adı yok. Onlar da en iyi ismi bulacak kişiye bir ödül verecekler."

Brunetti dergiyi kendine çekip resme daha yakından baktı. Epey bir inceledikten sonra bir gaga ve etrafı siyah halkalı iki tane göz görmeyi başardı. İki sarı kanat. Diğer sayfada ise yetişkin bir penguen resmi vardı ama Brunetti boş yere aralarında bir benzerlik arayıp durdu.

"Ne isim buldun?" diye sordu, derginin diğer sayfalarını karıştırırken, önünden geçen sırtlanlara, turnalara ve fillere bakıyordu.

"Benekli," dedi Chiara.

"Ne?"

"Benekli," diye tekrarladı.

"Bir penguen için ha?" diye sordu, yeniden resmin bulunduğu sayfaya dönüp yetişkin kuşun resmine bakarak. Benekli?

"Kesinlikle. Herkes ona 'Flipper' veya 'Garson' adını verecektir. Kimsenin aklına onu Benekli diye çağırmak gelmez."

Brunetti bunun doğru olduğunu kabul ediyordu. "Bu ismi her zaman kullanabilirsin," dedi, şişeyi buzdolabına koyarken.

"Ne için?" diye sordu Chiara ve dergiyi yeniden aldı.

"Mesela zebralar için bir yarışma olduğunda da."

"Oo, *Papà*, bazen ne kadar gereksiz konuşuyorsun," dedi Chiara ve odasına geri döndü; seçiminin babasını ne kadar memnun ettiğinin pek farkına varmamıştı.

Brunetti oturma odasına geçerek, bir gece önce yatmaya giderken ters çevirip bıraktığı kitabını aldı. Paola'yı beklerken Peleponnes Savaşı'yla biraz daha vakit geçirebilirdi.

Paola bir saat sonra eve geldi, içeri girer girmez oturma odasına geçti. Paltosunu kanapenin üzerine bıraktıktan sonra Brunet-

ti'nin yanına çöktü, atkısı hâlâ boynundaydı. "Guido, hiç benim deli olduğumu düşündüğün oluyor mu?"

"Çok sık," diye cevapladı Brunetti ve sayfayı çevirdi.

"Hayır, gerçekten. Bu geri zekâlılarla çalıştığıma göre, öyle olmalıyım."

"Hangi geri zekâlılar?" diye sordu Brunetti, hâlâ kitaptan başını kaldırıp ona bakmamıştı.

"Üniversiteyi yönetenler."

"Yine ne oldu?"

"Üç ay önce, benden Padova'daki İngiliz Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde bir ders vermemi rica ettiler. İngiliz romanı üzerine. Son iki aydır neden bu kadar kitabı okuyorum sandın?"

"Çünkü onlardan hoşlanıyorsun. Çünkü son yirmi yıldır onları okuma sebebin bu."

"Ah, kes şunu, Guido," dedi Paola, dirseğiyle onun göğsüne hafifçe vurarak.

"Peki ne oldu?"

"Bugün mektuplarıma bakmak için odama çıktım ve bana hata yaptıklarını, benim Amerikan şiiri üzerine ders vereceğimi söylediler ama bu değişiklikten beni haberdar etmek kimsenin aklına gelmemiş. Çünkü nasıl olsa onlar da İngilizceymiş."

"Peki sonuçta hangisiymiş?"

"Yarına kadar öğrenemeyeceğim. Gidip Padova'dakilere, konuyu İngiliz romanları olarak değiştirip değiştiremeyeceklerini soracaklar, tabii eğer Il Magnifico onaylarsa." Üniversitedeki taş devrinden kalma bu dinozorlar ikisini de eğlendirirdi, 'Il Magnifico Rettore,'* üniversite rektörüne taktıkları addı. Üniversitenin kıyısında kalan Brunetti'nin son yirmi yılda öğrendiği bu tek şey akademik hayatı Brunetti için çekici kılmıştı.

"Sence sonuç ne olur?" diye sordu Brunetti.

"Muhtemelen yazı tura atar."

"İyi şanslar," dedi Brunetti kitaptan başını kaldırırken. "Sen Amerikalılar'dan hoşlanmazsın değil mi?"

"Tanrı korusun, hayır," dedi elleriyle yüzünü örterek. "Püriten-

* *Il Magnifico Rettore* : Muhteşem Rektör. (ç.n.)

ler, kovboylar ve şirret kadınlar. Onun yerine gümüş çatal romanını anlatmayı tercih ederim," dedi, İngilizce sözcükler kullanarak.

"Neyi?" diye sordu Brunetti.

"Gümüş çatal romanı," diye tekrarladı Paola. "Basit bir olay örgüsüne sahip, çok para kazanmış olan insanlara kibar bir topluluk içinde nasıl davranacaklarını anlatan türden romanlar."

"Genç işadamları için mi?" diye sordu Brunetti, gerçekten ilgisini çekmişti.

Paola bir kahkaha attı, "Hayır, Guido onlar için değil. Bu kitaplar on sekizinci yüzyılda kolonilerden İngiltere'ye paranın su gibi aktığı dönemlerde, Yorkshire'lı dokumacıların şişko karılarına çatal bıçağın nasıl kullanılacağını öğretmek amacıyla yazılmış." Bir süre sessiz kalarak Brunetti'nin söylediği şeyi kafasında tarttı. "Ama bu konuda şöyle biraz düşünüp, hafızamı yoklayacak olursam, aynı şeylerin Bret Easton Ellis için de söylenmemesi için bir neden göremiyorum, bir Amerikalı olsa bile." Sonra başını kocasının omuzuna koyup kıkırdamaya, ardından gülmeye başladı, ta ki Brunetti'nin anlamadığı bu şakaya gülmekten yorgun düşünceye kadar.

Gülmesi durduğunda, boynundaki atkıyı alıp masanın üzerine fırlattı. "Peki ya sen?" diye sordu.

Brunetti kitabı ters çevirip dizlerinin üzerine koydu ve başını ona çevirdi. "Fahişeyle, pezevengiyle ardından da Signora Trevisan'la ve avukatıyla konuştum." Sonra, o gün olan her şeyi yavaş yavaş, dikkatle ve özenle, tüm ayrıntıları vererek anlattı, en sonunda da fahişelerle ilgili sorusuna Signora Trevisan'ın gösterdiği tepkiden bahsetti.

"Kardeşinin fahişelerle herhangi bir bağlantısı var mıydı?" diye tekrarladı Paola, Brunetti'nin kullandığı kelimelerin aynısını tekrarlamaya özen göstererek. "Ve sence kadın senin ne demek istediğini anladı, öyle mi?"

Brunetti başıyla onayladı.

"Ama avukat yanlış anladı?"

"Hayır, ama bunu kasti olarak yaptığını sanmıyorum. Sadece soruda asıl kastedilen şeyin, kadının kardeşinin onlarla seks yap-

ması dışında bir şey olduğunu anlayamadı."

"Ama kadın anladı?"

Brunetti yeniden başını salladı. "Ondan çok daha zeki."

"Kadınlar genelde öyledir," dedi Paola ve ardından sordu, "Sence o fahişelerle ne yapıyordu?"

"Bilmiyorum, Paola, ama kadının tepkisi, Lotto her ne yapıyorsa onun bundan haberdar olduğunu gösteriyordu."

Paola hiçbir şey söylemedi, kocasının bir süre bunun üzerinde düşünmesini bekledi. Brunetti karısının ellerinden birini alıp, dudaklarına götürüp avucundan öptü sonra yeniden kucağına bıraktı; Paola hâlâ bekliyordu.

"Her ikisi de iki olay arasındaki tek bağ," diye başladı Brunetti, karşısındakinden çok kendi kendine konuşuyor gibiydi. "Hem Trevisan'ın hem de Favero'ın adres defterinde Mestre'deki barın telefonu kayıtlı ve bu bar da pezevengin bir sürü kız çalıştırdığı ve onların sürekli yenileriyle değiştirildiği yer. Lotto ile ilgili olarak ise Trevisan'ın işlerini yürüttüğü dışında bir şey bilmiyorum."

Sonra işaret parmağını Paola'nın elinin üzerinde görülebilen mavi damarlarda gezdirmeye başladı.

"Pek bir şey yok ha?" diye sordu Paola, sonunda.

Brunetti başını salladı.

"Şu konuştuğun kız, Mara, diğerleriyle ilgili sana ne sordu?"

"Bu yaz ölen kızlarla ilgili bir şey bilip bilmediğimi sordu ve şu TIR'la ilgili bir şeyler söyledi. Neyi kastettiğini anlamadım."

Yaşlı bir sazanın gün ışığına doğru ilerlemesi gibi, Paola'nın aklının kuytu köşesinde kalmış bir anı yavaşça su yüzüne çıkmaya başladı; bu TIR ve kadınlarla ilgili bir anıydı. Başını kanapenin arkalığına yasladı ve gözlerini kapadı. Ve yağan karı gördü. Bu küçük ayrıntı hafızasındakileri ortaya çıkarmaya yetmişti.

"Guido, bu sonbaharın başlarında –sanırım sen şu konferans için Roma'ya gittiğinde– bir TIR otoyoldan çıkmıştı; Avusturya sınırına yakın bir yerlerdeydi galiba. Detayları unuttum; sanırım buzda kaymış ve uçurum ya da onun gibi bir yere uçmuştu. Her neyse, TIR'ın arkasındaki kadınların hepsi ölmüştü; sekiz ya da on kadardılar. İlginç bir olaydı. Gazeteler bu hikâyeyi yazdılar ama olay-

la ilgili haberler sonra birden ortadan kayboldu ve bir daha onunla ilgili hiçbir şey görmedim." Paola, Brunetti'nin elini daha sıkı kavradığını hissetti. "Sence bahsettiği şey bu muydu?"

"Bununla ilgili birşeyler hatırlıyorum. Kadınlarla ilgili İnterpolden gelen, buraya fahişelik için getirilen kadınlarla ilgili bir rapordu," dedi Brunetti. "Şoför ölmüştü, değil mi?"

Paola başıyla onayladı, "Sanırım."

Kaza yerine gitmiş olan polisler bir rapor hazırlamış olmalıydı; yarın arayacaktı. İnterpol raporuna ilişkin daha fazla şey hatırlamaya çalıştı, belki de raporu başka bir büro hazırlamıştı ve rapor kim bilir nerede dosyalanmıştı. Yarın bunları araştırmak için yeterince vakti olacaktı.

Paola yavaşça Brunetti'nin elini çekerek sordu. "Onları neden kullanıyorsunuz?"

"Hı?" diye sordu Brunetti, dikkatini vermiyordu.

"Neden fahişeleri kullanıyorsunuz?" Söylediği şeyi daha iyi anlatabilmek için açıkladı, "Erkekler, yani sen hariç, neden onlarla birlikte olurlar?"

Brunetti elini Paola'nun elinden çekerek, havada salladı, öylesine, amaçsız bir mimikle. "Sorunsuz seks olduğu için sanırım. Yükümlülüğü yok, zorunluluğu yok. Kibar olmana gerek yok."

"Pek de çekici görünmüyor," dedi Paola ve ardından ekledi, "sanırım kadınlar her zaman duygusal seksten yanalar."

"Evet, öylesiniz," dedi Brunetti.

Paola ellerini Brunetti'nin elinden çekerek ayağa kalktı. Bir süre kocasına baktı ve sonra akşam yemeğini hazırlamak üzere mutfağa gitti.

23

Brunetti gününün ilk kısmını fahişelerle ilgili İnterpol raporunu ele geçirmek için uğraşarak ve santralin Tarvisio'daki polis karakolunu bağlamasını bekleyerek geçirdi. Santral Brunet-

ti'den hızlı çıkmıştı; on beş dakika boyunca carabinieri yüzbaşısının kazayı anlatmasını dinledi, ardından olayla ilgili tüm dökümanları kendisine fakslamasını rica ederek telefonu kapattı.

Uluslararası fuhuş trafiğine ilişkin dosyayı toparlaması yirmi dakikasını almıştı, ayrıca yarım saat de okumak için harcadı. Brunetti için oldukça önemli bir tecrübe oldu bu ve son satırda karşılaştığı, "Uluslararası organizasyonların ve çeşitli ülkelerin polis teşkilatlarının yaptığı tahminlere göre bu trafik içerisinde en az yarım milyon kadın yer almaktadır," ibaresi ona inanılmaz geldi. Raporda hazırlanan bazı bilgiler, Avrupalı pek çok polis yetkilisi gibi onun da zaten bildiği şeylerdi; ama onu şaşırtan kısmı işin boyutlarının büyüklüğü ve kurulu düzeniydi.

Sonuçta hikâyeler Mara'nın yaşadıklarından çok farklı şeyler değildi; gelişmekte olan ülkenin bir genç kızına Avrupa'da yeni bir hayat teklif edilirdi –bazen de sebep aşktı, tatlı aşk, ama çoğunlukla ev hizmetçisi olarak veya şov dünyasında çalışacakları söylenirdi. Kıza, orada, yani Avrupa'da daha iyi bir hayat şansı olduğu, ailesine gönderecek kadar para kazanabileceği, hatta belki bu yeryüzü cennetine ailesini bile aldırabileceği söylenirdi.

Vardıklarında ise, çoğu Mara'nınkilere benzer şeylerle karşılaşır ve yola çıkmadan önce imzaladıkları iş kontratının aslında elli bin dolar gibi bir parayı, kendisini yabancı ülkeye getirdiği için o kişiye geri ödemeyi kabul ettiğini bildiren bir sözleşme olduğunu öğrenirlerdi. Böylece yabancı bir ülkede, pasaportlarını kendilerini getiren kişiye vermiş olduklarından pasaportsuz, sadece bu ülkede bulunmakla suç işlediklerine ve bu kontratı imzaladığı kişiye olan borcu yüzünden uzun yıllar mahkumiyet alacaklarına ikna edilmiş olarak kalakalırlardı. Böyleyken bile pek çoğu tutuklanma korkusuna aldırış etmeden, itiraz ederlerdi. Bu tip durumlarda çete elemanları tecavüz ederek, onlara boyun eğdirir, bu da yetmezse çok ciddi boyutlarda şiddete maruz kalırlardı. Bazıları ölürdü. Bunlar da kulaktan kulağa yayılır, sonuçta çok azı direnme gösterirdi.

Ve böylece gelişmiş ülkelerin genelevleri siyah saçlı, egzotik kara tenli kadınlarla dolup taşardı: erkeklerin üstünlük duygusunu pohpohlayan yumuşak başlı, mütevazı Tayvanlı kadınlar, Dominik-

li melezler. Ayrıca herkes siyahilerin düzülmekten nasıl hoşlandığını bilirdi. Brezilyalılar'ın, o sıcakkanlı Kareokalılar'ın da en az ötekiler kadar orospu olmak için doğduğu bilinirdi.

Rapor böyle devam ediyordu. Sadece taşıma maliyetine, işini kaybetmiş veya enflasyon karşısında tüm varlığını yitirmiş binlerce mavi gözlü sarışın kadın için Doğu'da yeni bir pazar fırsatı açılmış görünüyordu. Yetmiş yıllık komünizm rejiminin yarattığı maddi yoksunluklar, Batı'nın yaygaracılarının tuzağına düşmelerine yardım etmişti ve böylece arabalarla, TIR'larla ya da yürüyerek ve hatta bazen de kızaklarla Batı komşularındaki büyük El Dorado'yu bulmak için geliyorlardı, ama geldiklerinde karşılaştıkları şey evraksız, haksız ve umutsuz bir hayat oluyordu.

Brunetti okuduklarının doğruluğuna inanıyordu ama sonuçta ortaya çıkan rakamla sersemlemişti; yarım milyon. Arka sayfaları taradı ve raporu hazırlayan kişilerle kuruluşların isimlerini inceledi; bu referanslar rakamın doğruluğundan şüphe etmemesini sağlasa da, yine de sonuç hâlâ akıl almazdı. İtalya'nın bazı bölgelerinde yaşayan yarım milyon kadın bile yoktu. Bu rakam bir şehri doldururdu.

İşi bittiğinde, raporu masasının ortasına koydu ardından sanki raporun pisliğinin yayılmasından korkuyormuşcasına onu kendinden daha da uzağa itti. Çekmecesini açtı, bir kalem aldı ve bir kağıda hızlı hızlı üç kişinin adını yazdı; bu isimlerden ilki Brezilyalı bir polis binbaşısına aitti, birkaç yıl önce Paris'teki bir seminerde tanışmışlardı; diğeri Bangkok'da şubeleri olan bir ithalat-ihracat şirketinin sahibine aitti; üçüncüsü ise Pia'ydı, bir fahişe. Hepsi de şu ya da bu nedenle Brunetti'ye borçluydular ve Brunetti, borçlarını geri ödetmenin onları arayıp bilgi istemekten daha iyi bir yolu olmayacağını düşündü.

Sonraki iki saatini telefonda geçirdi; tabii bu görüşmelerin faturası daha sonra, SIP ofisinin merkez bilgisayarında birkaç tuş dokunuşuyla yok edilecekti. Bu sürenin sonunda, raporda okuduklarından birazcık daha fazlasını öğrenmişti ama daha kapsamlı ve daha kişisel bilgilere ulaşmıştı.

Rio'daki Binbaşı de Vedia, Brunetti'nin konuya duyduğu ilgiyi

paylaşamamış ayrıca öfkesini de anlayamamıştı. Her şeyden önce adamlarından yedisi, dükkanlarının önünü tıkayan sokak çocuklarını öldürmeleri için onlara para veren Rio'lu tüccarlar adına bir imha ekibi olarak çalıştıklarından tutuklanmışlardı. "Avrupa'ya gidenler şanslı olanlar, Guido," demişti telefonu kapatmadan önce. Bangkok'daki bağlantısı da aynı şekilde kavrayıştan uzaktı, o da "Commissario, buradaki fahişelerin yarıdan çoğu AIDS'li. Tayland dışına çıkabilen kızlar şanslı," dedi.

En değerli kaynağı Pia'ydı. Onu evinde yakaladığında, golden retriever cinsi köpeği Carolina, ilk yavrusunu doğurmak üzereydi. İşle ilgili herşeyi biliyordu; bir polisin bunlarla uğraşması onu şaşırtmıştı. Brunetti'nin bu konuyu incelemeye başlamasının nedeninin üç işadamının öldürülmesi olduğunu öğrenince, kahkahalarla uzun uzun güldü. Nihayet sakinleştikten sonra anlatmaya başladı; kızlar dünyanın dört bir yanından geliyorlardı, bazıları sokakta çalışıyordu, ama çoğunluğu daha iyi kontrol altında tutulabildikleri evlerde çalıştırılıyorlardı. Evet, onlara oldukça acımasız davranılıyordu; eğer onu çalıştıran adamlar yapmazsa onunla yatanlar yapıyordu bunu. Şikayet mi? Kime? Evrakları yoktu; sadece İtalya'da olmakla bile büyük bir suç işlediklerine inandırılmışlardı; hatta bazıları İtalyanca bile bilmiyordu. Aslında bu yaptıkları işte de parlak sohbetler etmek pek gerekmiyordu ya.

Pia her ne kadar rekabetten endişelendiğini saklamasa da, onlara karşı öyle özel bir düşmanlık beslemiyordu. O ve onun kız arkadaşlarının hiçbirinin pezevengi yoktu, bu yüzden en azından bir düzeyde ekonomik açıdan güvendeydiler; kalacakları bir yerleri, bir arabaları, hatta bazılarının kendi evi bile vardı. Ama bu yabancı kadınların hiçbir şeyi yoktu. Böyle olunca hiçbir müşteriyi reddetme şansları olmuyordu, istesinler ya da istemesinler. Bu kadınlar ve uyuşturucu bağımlısı olanlar en kötü durumdakilerdi; her şeyi kabul ediyorlardı, her şeyi yapmaya mecbur bırakılabilirlerdi. Güçsüzler şiddetin hedefi haline gelirlerdi, hatta daha kötüsü hastalık taşırlardı.

Brunetti Pia'ya Veneto bölgesinde bunlardan kaç tane olduğunu sorunca, kadın gülerek Brunetti'nin o kadar büyük rakamları he-

saplayamayacağını söyledi. O sırada Carolina arkadan öyle yüksek sesle havladı ki Brunetti bile duydu. Pia gitmesi gerektiğini söyledi.

"Bu işi kim idare ediyor, Pia?" diye sordu Brunetti, kapamadan önce bir cevap daha alabilirim umuduyla.

"Bunlar büyük işler, Dottore," dedi, İngilizce kelimeler kullanarak. "Bu, bankaları veya borsayı kimlerin idare ettiğini sormak gibi bir şey. Aynı saç kesimli, takım elbiseli adamlar. Pazar günleri kiliseye, her gün bürolarına giderler ve kimse onlara bakmazken de, sokak aralarında onlar için çalışan kadınlardan gelen paraları sayarlar. Sonuçta biz de birer ticari malız, Dottore. Biraz daha beklersen, kapatılmış mallar piyasasında yer aldığımızı da görürsün." Pia güldü, kapatılmış malların isimine dair kaba bir öneride bulundu, Carolina havladı ve sonra Pia telefonu kapattı.

Brunetti aynı kağıt parçasının üzerinde bazı işlemler yapmaya başladı. Elli bin lireti ortalama vizite fiyatı olarak aldı, ancak bir günde ne kadar vizite yapılabileceği konusunda hiçbir fikri yoktu. Bunun içinde on kezi uygun gördü. Böylece çarpmada da kolaylık sağlardı. Hafta sonu çalışmadıklarını dahi düşünse ki bu kadınlar için böyle bir lüks olabileceğinden şüpheliydi, sonuçta haftada ikibuçuk milyon liret ediyordu, ayda da on milyon liret. İşleri kolaylaştırmak için kabaca yılda yüz milyon liret dedi. Ardından tahmini olarak belirlediği rakamlarda hata yapmış olabileceğini göz önüne alarak bunun yarısını attı. Sonunda da yarım milyonu bu rakamla çarpmaya çalıştı. Toplam parayı adlandırmayı bırakarak sıfırları saymaya başladı: tam on beş tane sıfır vardı. Pia haklıydı: Bu gerçekten çok büyük bir işti.

İçgüdüsü ve tecrübeleri ona, Mara ve pezevenginden artık başka bir bilgi alamayacağını söylüyordu. Vianello'yu arayıp, Padova'daki restoranda bulunan gözlüğü satan optikçinin adresini bulup bulamadıklarını sordu. Vianello eliyle telefonun almacını kapadı, ses kaybolmuştu. Ardından çavuşun sesi yeniden duyuldu, bir şeye sinirlenmiş, sertleşmiş bir tonda çıkıyordu. "Birkaç dakikaya kadar yanınızdayım, Dottore," dedi ve telefonu kapattı.

Çavuş odaya girdiğinde yüzü hâlâ kırmızıydı. Brunetti uzun tec-

rübelerinden bunun öfkesinin bir sonucu olduğunu anlamıştı. Vianello yavaşça kapıyı kapattı ve Brunetti'nin masasına yaklaştı. "Riverre," dedi, açıklama mahiyetinde. Durumu açıklığa kavuşturmak için, başının belası olan, aslında Questura'daki tüm çalışanların belası olan kişinin adını söylemesi yeterliydi.

"Ne yaptı?"

"Gözlükçüyü dün bulmuş, not almuş ama kendi masasına bırakmış, ta ki ben şimdi soruncaya dek." Brunetti eğer havasında olsaydı en azından bu sefer not almış diyerek gırgır geçebilirdi ama ne sabrı ne de şu anda dalga geçecek hali vardı. Ayrıca her ikisi de tecrübeleri sayesinde Riverre'yi beceriksizliği yüzünden eleştirmenin hiçbir anlamı olmadığını da öğrenmişlerdi.

"Hangisiymiş?"

"Carraro, Calle della Mandorla'da."

"Kimin aldığını sormuş mu?"

Vianello alt dudağını ısırıp, istenç dışı bir şekilde yumruklarını sıktı. "Hayır, aslında gözlüğün satın alındığı yeri bulduğu için halinden son derece memnundu. Ona söylenen sadece buymuş, kendi böyle söyledi, o yüzden o da sadece bu kadarını yapmış."

Brunetti rehberi aldı ve hızlı bir şekilde numarayı buldu. Gözlükçü cevap verdiğinde, zaten polisten gelecek bu telefonu beklediğini söyledikten sonra, Brunetti'ye hemen gözlüğü alan kadının adını ve adresini verdi. Konuşma şeklinden, polisin gözlüğü satın alan kişiyi sadece gözlüğü iade etmek için aradığını düşündüğü belli oluyordu. Brunetti de onun bu kanısını değiştirecek bir şey söylemedi.

"Ama onu evde bulabileceğinizi sanmıyorum," diye atıldı Dr. Carraro. "Sanırım işyerindedir."

"Peki işyeri nerede, Dottore?" diye sordu Brunetti, merakla dolu bir yumuşaklıkla.

"Bir seyahat acentesi var; üniversite ile halı satan dükkânın arasında bir yerde."

"Aa, evet, orayı biliyorum," dedi Brunetti, önünden defalarca geçerken gördüğü, posterlerin asılı olduğu camı hatırlayarak. "Teşekkürler, Dottore, gözlüğü kendisine ulaştıracağız."

Brunetti telefonu kapatıp Vianello'ya baktı ve "Regina Ceroni. Bu ad sana bir şey ifade ediyor mu?" dedi.

Vianello başını iki yana salladı.

"Üniversitenin yanındaki seyahat acentesinin sahibiymiş."

"Sizinle gelmemi ister misiniz, efendim?" diye sordu Vianello.

"Hayır, sanırım öğleden önce oraya gidip Signora Ceroni'nin gözlüğünü kendisine veririm."

Brunetti kasın ortasının çiseleyen yağmuru altında, üzerinde güneşin parladığı sahile baktı. İki devasa palmiye ağacının arasına bir hamak gerilmişti; üzerinde genç bir kadın yatıyordu, görebildiği kadarıyla bikinisinin sadece altını giymişti. Kadının arkasında ufka kadar uzanan lacivert denizin sahile vuran yumuşak dalgaları görünüyordu. Tüm bunlara, bir haftalığına, sadece 1,800,000 lirete sahip olabilirdiniz; iki kişilik ve uçak parası da dahil.

Acentenin kapısını iterek içeri girdi. Bilgisayarın önünde esmer, çekici genç bir kız oturuyordu. İçeri girerken başını kaldırıp ona baktı ve kibarca gülümsedi.

"*Buon giorno*," dedi Brunetti gülümsemesine karşılık vererek, "Signora Ceroni burada mı?"

"Kim geldi diyeyim?"

"Signor Brunetti."

Bekleyin gibilerinden eliyle bir işaret yaptı, bilgisayarın birkaç tuşuna daha bastıktan sonra ayağa kalktı. Solundaki yazıcı takırdayarak hayata katıldı ve içinden bir uçak bileti çıktı.

"Kendisine burada olduğunuzu bildireyim, Signor Brunetti," dedi. Dönüp ofisin arkasında bulunan ve o anda kapalı olan kapıya yöneldi. Kapıyı çalıp beklemeden içeri girdi. Birkaç dakika sonra dışarı çıktı ve kapıyı Brunetti için açık tutarak içeri girebileceğinin işaretini verdi.

İçerideki oda, girişten çok daha küçüktü ama onu bu kadar küçük kılan şey odanın boyutlarından çok döşeme tarzıydı. Masa tik ağacından diye düşündü Brunetti, cam gibi parlıyordu. Çekmecelerinin olmaması, varlığının gereklilikle ilgili herhangi bir özre ihtiyacı olmadığının göstergesiydi. Yerdeki halı mat altın sarısı ren-

ginde İsfahan ipeğindendi; Brunetti'nin kayınpederinin çalışma odasındakinin bir benzeriydi.

Bunların gerisinde oturan kadın açık renk saçlarını, üzeri oymalı fildişi taraklarla her iki yandan tuttumuştu. Saçındaki bu sadelik giydiği döpiyesin kumaşı ve modeliyle zıtlık oluşturuyordu. Omuzları oldukça büyük vatkalı, kolları dar kesimli, saf ipekten gri renkli bir döpiyes giymişti. Otuzlarında görünüyordu ama ustalıklı makyajı ve görüntüsünün genel zarafeti yüzünden otuzlu yaşların başına mı yoksa sonuna mı yakın olduğunu kestirmek güçtü. Kalın çerçeveli bir gözlük takmıştı. Sol camın alt köşesinde, yarım daire şekilde, bir bezelye tanesinden biraz daha büyükçe bir çentik vardı.

Brunetti içeri girerken başını kaldırıp ona doğru baktı, ağzını açmadan gülümseyerek gözlüklerini çıkardı ve önünde duran kağıtların üzerine koydu; hiçbir şey söylememişti. Gözlerinin rengi, takımıyla öyle mükemmel bir uyum sağlamıştı ki Brunetti bunun bir tesadüf olamayacağını düşündü. Ona bakarken Brunetti'nin aklına, Figaro'nun Count Almaviva'nın sevdiği kadını nasıl tanımladığı geldi: açık renk saçlar, gül renginde yanaklar, konuşan gözler.

"*Si*?" diye sordu kadın.

"Signora Ceroni?"

"Evet."

"Size gözlüğünüzü getirdim," dedi Brunetti. Gözlerini kadından ayırmadan gözlüğü cebinden çıkardı.

Signora'nın yüzü bir anda, onu daha da güzelleştiren bir memnuniyet ifadesiyle dolmuştu, "Ah, harika," dedi ve ayağa kalktı. "Bunu nerede buldunuz?" Brunetti kadının konuşmasında hafif bir aksan fark etti; Slav belki olabilirdi ama Doğu Avrupalı olduğu kesindi.

Hiçbir şey söylemden, gözlüğü ona verdi. Kadın deri gözlük kılıfını aldı ve içine bakmadan masasının üzerine koydu.

"Sizinki olup olmadığını kontrol etmek için içine bakmayacak mısınız?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, kabından tanıdım," dedi. Sonra yeniden gülümseyerek, "Peki ama benim olduğunu nasıl öğrendiniz?" dedi

"Şehirdeki gözlükçüleri aradık."

"Siz?" diye sordu, ardından birden davranış biçiminin farkına

vardı. "Lütfen, buyrun oturun. Sanırım çok kabayım."

"Teşekkürler," dedi Brunetti ve masanın önünde duran üç sandalyeden bir tanesine oturdu.

"Özür dilerim," dedi, "ama Roberta bana adınızı söylemedi."

"Brunetti, Guido Brunetti."

"Katlandığınız bunca zahmet için teşekkür ederim, Signor Brunetti. Ama bana bir telefon etseydiniz, gelip onu sizden almak benim için zevk olurdu. Bunları bana getirmek için bütün şehri katetmenize hiç gerek yoktu."

"Bütün şehri katetmek mi?" diye tekrarladı Brunetti.

Sorusu kadını şaşırtmıştı, fakat sadece bir an için. Soruyu ve buna şaşırmasını elini sallayarak dağıttı. "Lafın gelişi sadece. Acentenin yeri biraz sapa da."

"Evet, tabii," dedi Brunetti.

"Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum."

"Onu nerede kaybettiğinizi söyleyebilirsiniz."

Signora yeniden gülümsedi. "Neden, eğer nerede kaybettiğimi bilseydim zaten kaybolmuş olmazlardı, değil mi?"

Masanın karşısından Brunetti'ye baktı ama Brunetti bir şey söylemedi. Kadın bakışlarını masanın üzerinde duran gözlük kılıfına çevirdi ve uzanıp aldı. Gözlüğü çıkardı, Brunetti'nin aynen restoranda yaptığı gibi onu kenarlarından tutup iki yana sertçe büktü; gözlük eğildi ama kırılmadı.

"İlginç değil mi?" diye sordu, Brunetti'ye bakmadan.

Brunetti sessiz kaldı.

Kadın aynı sıradan, doğal ses tonuyla, "Beni bu işe karıştırmanızı istemiyorum," dedi.

"Biz mi?" diye sordu Brunetti. Eğer gözlüğü getirmek için bütün şehri aştığını biliyorsa, nereden geldiğimi de biliyordur, diye tahminde bulundu.

"Evet."

"Neden?"

"O evli bir adamdı."

"Birkaç yıla kadar yirmi birinci yüzyıla girmiş olacağız, Signora."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu kadın, gerçekten şaşırmış bir şekilde bakarak.

"Evli ya da değil, bu artık pek fazla bir anlam ifade etmiyor."

"Karısı için ediyordu," dedi öfkeli bir şekilde. Gözlüğü katlayıp yeniden deri kılıfına koydu.

"Ölü olarak bulunsa bile mi?"

"Özellikle de öyle bir durumda. Bu olayla ilgili bir şey yaptığıma dair en ufak bir şüphe altında kalmak istemiyorum."

"Yaptınız mı?"

"Commissario Brunetti," diye başladı, titrini söyleyerek onu şaşırtmıştı. "Bu ülkenin vatandaşı olmak benim tam beş yılımı aldı ve şimdi bile eğer otoritelerin dikkatlerini üzerime çekecek olursam vatandaşlık hakkımın elimden kolayca alınacağından en ufak bir şüphem yok. Bu nedenle, onların ilgisini çekebilecek hiçbir şey yapmak istemem."

"Siz zaten bizim ilgimizi çekmiş durumdasınız."

Dudaklarını gayri ihtiyari üzüntüyle büzerek, "Bundan uzak duracağımı ummuştum."

"Gözlüğünüzü nerede unuttuğunuzu biliyor muydunuz?"

"Gözlüğümü o gün kaybettiğimi biliyordum ama başka bir yerden çıkar diye umut ediyordum."

"Onunla bir ilişkiniz var mıydı?"

Brunetti onun bu soruyu tartışını seyretti, ardından kadın başıyla onayladı.

"Ne kadardır sürüyordu?"

"Üç yıl."

"Bir şeyleri değiştirmek gibi bir niyetiniz var mıydı?"

"Galiba sorunuzu anlayamadım."

"Onunla evlenme umudunuz var mıydı?"

"Hayır. Durumu olduğu gibi kabullenmiştim."

"Peki bu durum neydi?"

"Birkaç haftada bir onunla görüşürdük."

"Ne yapardınız?"

Brunetti'ye keskin bir bakış atarak, "Sorunuzu yine anlayamadım," dedi.

"Onunla görüştüğünüzde ne yapardınız?"

"Sevgililer genelde ne yaparlar, Dottor Brunetti?"

"Sevişirler."

"Çok iyi, Dottore. Evet sevişirler, bizim de yaptığımız buydu." Brunetti onun sinirlendiğini fark etti ama bunun sebebi sorularmış gibi görünmüyordu.

"Nerede?" diye sordu.

"Pardon?"

"Nerede sevişirdiniz?"

Cevap gerilmiş olan dudaklarının arasından çıktı, "Yatakta."

"Nerede?"

Sessizlik.

"Yatak neredeydi? Burada Venedik'te mi, yoksa Padova'da mı?"

"Her iki yerde de."

"Bir evde mi, yoksa bir otelde mi?"

Signora Ceroni buna cevap vermeden masanın üzerinde ihtiyatlı çalan telefona cevap verdi. Bir süre dinledikten sonra, "Seni bu öğleden sonra arayacağım," deyip telefonu kapadı. Soruların arasına, çok kısa da olsa, böyle bir boşluk girmesi yeniden dinginliğini kazanmasına yetmişti.

"Özür dilerim Commisario, son sorunuzu tekrarlar mısınız?" diye sordu.

Brunetti telefon konuşmasının araya girmesiyle kadının verdiği cevabı düşünmesi için gerekli olan süreyi elde ettiğinin farkında olarak, sorusunu tekrarladı. Yine de yapacağı değişikliği duymak istedi. "Nerede seviştiğinizi sormuştum."

"Burada, dairemde."

"Peki ya Padova'da?"

Kafası karışmış gibi yapıyordu. "Efendim?"

"Padova'da, nerede buluşuyordunuz?"

Kadın hafifçe gülümsedi. "Galiba sorunuzu yanlış anlamışım. Biz genelde burada buluşurduk."

"Ne sıklıkla görüşüyordunuz?"

Yalan söylemeye başlayan her insanın yaptığı gibi, hareketlerin-

de bir ılımlılık başlamıştı. "Aslında, artık pek öyle ilişkimiz falan kalmamıştı, ama yine de birbirimizden hoşlanıyorduk ve hâlâ iyi arkadaştık. Bu yüzden sadece akşam yemekleri için bir araya geliyorduk, ya burada ya da Padova'da."

"Burada, Venedik'teki son görüşmenizi hatırlayabiliyor musunuz?"

Bir an için başını diğer tarafa çeviren Signora Ceroni, vereceği cevabı düşündü. "Neden, hayır, hatırlamıyorum. Sanırım yazdı."

"Evli misiniz, Signora?" diye sordu Brunetti.

"Boşandım."

"Yalnız mı yaşıyorsunuz?"

Kadın başıyla onayladı.

"Signor Favero'nun ölümünü nasıl öğrendiniz?"

"Olayın olduğu günün ertesi sabahı gazetelerden okudum."

"Ama bizi aramadınız?"

"Hayır."

"Bir önceki gece onu görmüş olmanıza rağmen de mi?"

"Özellikle de bu yüzden. Az önce de açıkladığım gibi, otoritelere güvenmem için bir neden yoktu."

En kötü anlarında Brunetti bunun herkes için böyle olduğundan şüphelenirdi ama belki de Signora Ceroni'ye açıklanmaması daha iyi olur diye düşündüğü bir fikirdi bu.

"Siz aslen nerelisiniz, Signora?"

"Yugoslavya. Mostar'dan."

"İtalya'ya geleli ne kadar zaman oldu?"

"Dokuz yıl."

"Niçin geldiniz?"

"Aslında bir turist olarak gelmiştim, ama bir iş buldum ve burada kalmaya karar verdim."

"Venedik'te mi?"

"Evet."

"Ne tür işler yaptınız?" diye sordu Brunetti, aslında bu bilgiye Ufficio Stranieri'nin kayıtlarından ulaşabileceğini biliyordu.

"Başlangıçta bir barda çalıştım, ama sonra bir seyahat acentesinde iş buldum. Birkaç dil biliyorum, bu yüzden iş bulmak be-

nim için kolay olmuştu."

"Peki şimdi?" diye sordu Brunetti, eliyle içinde bulunduğu odayı göstererek, "Bu sizin mi?"

"Evet."

"Burası ne kadar zamandır size ait?"

"Üç yıldır. Önceki sahibine verdiğim peşinatı biriktirmem dört yıldan fazla sürmüştü. Ama artık benim. Başımın derde girmesini istememin bir nedeni de burasıdır."

"Saklayacak bir şeyiniz olmasa bile mi?"

"Eğer dürüst olmak gerekirse Commissario, tecrübelerime göre devletin resmi kurumları insanların saklayacak bir şeyleri olup olmadığıyla ilgilenmezler. Hatta tam tersidir. Ve Signor Favero'nun ölümüne ilişkin herhangi bir şey bilmediğim için polise verecek bir bilgiye de sahip değildim ve bu nedenle de sizi aramadım."

"O geceki akşam yemeğinde neler konuştunuz?"

Kadın bir an duraksayıp, bakışlarını kaydırdı, o akşamı düşünüyordu. "Dostlar ne konuşursa onu. Onun işlerinden. Benimkilerden. Çocuklarından. "

"Ya karısından?"

Dudakları yeniden uygunsuz bir soru olduğunu belli edercesine büküldü. "Hayır, karısından konuşmadık. İkimiz de bunun hoş olmayacağını düşünürdük."

"Başka nelerden konuştunuz?"

"Hatırladığım kadarıyla pek önemli şeyler değildi. Yeni bir araba satın almaktan bahsediyordu ve modeline karar verememişti, ama ben de bu konuda ona yardımcı olamazdım."

"Araba kullanmadığınız için mi?"

"Evet, burada arabaya ihtiyaç olmaz, değil mi?" diye sordu gülümseyerek. "Ayrıca arabalar hakkında hiçbir şey bilmem. Pek çok kadın gibi."

Brunetti neden böylesine açık bir şekilde kendi erkekçe üstünlük duygularını okşayıcı konuştuğunu anlayamamıştı; oysa ki bir erkek karşısında rahatlıkla kendi eşit pozisyonunu oluşturabilecek kadınlardandı.

"O gece yemek yediğiniz restoranda çalışan garson, Signor Fa-

vero'nun size birtakım evraklar gösterdiğini söyledi."

"Ah, evet. Gözlüğümü de o zaman çıkarmıştım. Okumak için."

"Bunlar ne evraklarıydı?"

Bir an durdu, ya hatırlamak ya da bir şey uydurmak için. "Yatırım yapmamı istediği bir şirketin broşürleriydi. Acente kâra geçtiği için benden, parayı onun deyimiyle –işlememi– istiyordu. Ama ben ilgilenmedim."

"Ne şirketi olduğunu hatırlıyor musunuz?"

"Hayır, maalesef hatırlamıyorum." Brunetti bundan şüpheliydi. "Önemli mi?" diye sordu Ceroni.

"Arabasının bagajında pek çok dosya bulduk," diyerek yalan söyledi Brunetti, "ve içlerinde özel bir öneme sahip olan var mı yok mu onu bulmaya çalışıyoruz."

Ceroni'nin bulduğu evraklara ilişkin bir şey soracakken sonradan fikrini değiştirdiğini fark etti.

"O akşama dair özel bir durum ilginizi çekti mi? Başı dertte miydi ya da herhangi bir şeyden dolayı üzgün müydü?" Bu soruyu bu kadar uzun bir süre sonra sormasının, bir başkasına oldukça tuhaf gelebileceğini fark etti Brunetti.

"Her zamankinden daha sessizdi, ama bu, çok çalışmasından kaynaklanıyor da olabilirdi. Birkaç kez çok fazla işi olduğunu söylemişti."

"Özel bir konudan bahsetti mi?"

"Hayır."

"Peki yemekten sonra nereye gittiniz?"

"Beni tren istasyonuna bıraktı ve ben de Venedik'e döndüm."

"Hangi trenle?"

Cevap vermeden önce bir süre düşündü. "Sanırım 10:30 treniydi."

"Trevisan'ın bindiği tren," dedi Brunetti ve kadının yüzünden isme yabancı olmadığını anladı.

"Geçen hafta öldürülen adam mı?" diye sordu Ceroni kısa bir duraksamadan sonra.

"Evet."

"Onu tanıyor muydunuz?" diye sordu Brunetti.

"Müşterimizdi. Onun ve onunla birlikte çalışan kişilerin seyahat işlerinin düzenlemelerini biz yapardık."

"İlginç değil mi?" dedi Brunetti.

"İlginç olan nedir?"

"Tanıdığınız iki erkeğin aynı hafta içinde ölmüş olması."

Sesi sakin ve ilgisizdi. "Hayır, bana çok da ilginç gelmiyor, Commissario. Tabii, bu ikisinin arasında bir bağlantı olduğunu düşünmüyorsunuzdur herhalde?"

Onun sorusunu cevaplamak yerine Brunetti ayağa kalktı. "Zaman ayırdığınız için teşekkürler, Signora Ceroni," dedi, tokalaşmak üzere elini uzatarak.

Ceroni ayağa kalkıp masanın etrafından dolaştı; hareketleri son derece zarifti. "Gözlüğümü bana getirmek için girdiğiniz zahmetten ötürü asıl ben size teşekkür etmeliyim."

"Bu bizim görevimiz," dedi Brunetti.

"Yine de zahmetlerinizden dolayı teşekkürler." Ceroni onunla birlikte kapıya kadar gitti, kapıyı açtı ve odasından çıkabilmesi için yol verdi. Genç kız hâlâ masasında oturuyordu, yazıcıda biletlerin oluşturduğu uzun bir kağıt yığını vardı. Signora Ceroni acentenin kapısına kadar Brunetti'ye eşlik etti. Brunetti kapıyı açtı, dönüp yeniden el sıkıştıktan sonra evinin yolunu tuttu. Signora Ceroni, Brunetti köşeyi dönüp gözden kaybolıncaya kadar kumsal posterinin önünde bekledi.

24 Questura'ya geri geldiğinde, Brunetti ilk iş olarak Signorina Elettra'nın ofisine uğrayıp, Giorgio'ya –bu adı sanki eski bir dostundan bahsediyormuş gibi söylemişti– yazılacak olan, Questura'nın 'yazışmalarındaki hata' nedeniyle kendisinden özür dilenen mektubu dikte ettirdi. Mektubun Giorgio'nun nişanlısı ve ailesi için yeterli olacağım umuyordu, aynı zamanda kendisini de herhangi bir şey için zan altında bırakmayacak kadar muğlaktı.

"Bunu alınca çok memnun olacak," dedi Signora Elettra, masasının üzerindeki not defterine yazdıklarına bakarak.

"Peki ya tutuklama kayıtları?" diye sordu Brunetti.

Signora, iki saydam havuza benzeyen gözleriyle ona baktı. "Tutuklama mı?" Yanında duran bir tomar bilgisayar çıktısını alıp Brunetti'ye uzattı. "Mektubunuz bunların karşılığını veriyor olmalı."

"Favero'nun telefon defterindeki numaralar mı?" diye sordu Brunetti.

"Aynen öyle," dedi Signora, duyduğu övüncü saklamaya gerek görmüyordu.

Onun bu keyfi Brunetti'ye de geçmişti, gülümseyerek, "Göz attınız mı?" diye sordu.

"Sadece şöyle bir baktım. İsimleri ve adresleri çıkarmış ve sanırım Venedik veya Padova'daki herhangi bir telefondan bu numaralara yapılmış tüm aramaların tarih ve saatlerini de bulmuş."

"Bunu nasıl yapıyor?" diye sordu Brunetti, sesinde Giorgio'nun SIP'in bilgilerini elde etme yeteneğine karşı dehşetle karışık bir saygı vardı; gizli servisin dosyalarına ulaşmak daha da kolaylaşmıştı.

"Amerika'da bir yıl okula gitmiş, bilgisayar üzerine, ve oradayken 'ackerlar' diye adlandırılan bir gruba katılmış. Onlarla halen görüşüyor; bu tip şeylerin nasıl yapılacağına dair bilgi alış verişinde bulunuyorlar."

"Bunu iş yerinde, SIP hatlarını kullanarak mı yapıyor?" diye sordu Brunetti, ona duyduğu saygı ve minnettarlık öyle baskın çıkmıştı ki, yaptığı işin muhtemelen illegal olduğu gerçeği aklından silinmişti.

"Tabii ki."

"Tanrı onu korusun," dedi Brunetti, şu ana kadar aldığı telefon faturalarıyla konuşma süresinin asla birbirini tutmadığı bir kişinin coşkusuyla.

"Bu 'acker'lardan dünyanın her yerinde var," diye ekledi Signora Elettra, "ve onlardan herhangi bir şeyin saklanabileceğini sanmıyorum. Bana bunu yapmak için Macaristan ve Küba'daki insanlarla bağlantı kurduğunu söylemişti. Sonra başka yerlerle de. Acaba Laos'da telefon var mı?"

Brunetti artık söylenenleri dinlemiyordu; saat, tarih, yer ve isimlerin bulunduğu uzun listeyi okumaya başlamıştı. Ama yine de arada Patta'nın adının geçmesiyle ilgisi dağıldı, "... sizi görmek istiyor."

"Daha sonra," dedi ve Signora'nın odasından ayrılıp kendisininkine çıktı; yol boyunca da okumaya devam etti. Odasına girince kapısını kapatıp, pencereden giren ışığa doğru yöneldi. Bilgisayar çıktısını tutmak için kollarından birisini aşağıda, diğerini yukarda olmak üzere geniş bir şekilde açmıştı; duruşu, İmparatorluğun ücra köşelerinden gelen uzun raporu okuyan Sezar dönemi Roma senatörlerininkini andırıyordu. Ama elinde tuttuğu şey, askeri bir uzlaşma veya baharat ya da zeytinyağı sevkıyatına ait ticari bir antlaşma metni değildi. İki İtalyanın, görece pek göze çarpmayan, Bangkok, Santo Domingo, Belgrad, Manila ve bir dolu başka şehirlere yapmış olduğu aramalar ve konuşmalardı, ama bunlar da kesinlikle en az onlar kadar ilgi çekiciydi. Sayfada yer alan bazı aramaların yapıldığı telefon kulübelerinin yerleri sayfa kenarlarında kurşun kalemle işaretlenmişti. Bazı konuşmalar Trevisan veya Favero'nun ofislerinden yapılsa da, pek çoğu Padova'da Favero'nun ofisinin bulunduğu caddedeki telefon kulübesinden ve bir o kadarı da Trevisan'ın ofisinin arka tarafında yer alan küçük *calle*'deki telefon kulübesinden yapılmıştı.

En altta, listelenen telefon numaralarının altındaki isimleri okudu. Biri Belgrad'da olmak üzere üçü de seyahat acentelerine aitti. Manila'daki numara ise Euro-Employ adlı bir firmanındı. Bu isimle birlikte sadece Brunetti'nin gördüğü, Trevisan'ın ölümünden bu yana geçen tüm olaylar, dört bir yana saçılmış olan büyük bir kaleydoskopun renkli cam parçacıklarına dönüştüler. Bu bir tek isim sayesinde dağılmış olan parçalar bir araya gelmiş, belli bir şekil oluşturmuştu. Henüz tamamlanmamış, görüntü tam olarak oluşmamıştı ama işte ordaydı ve Brunetti artık bunu görebiliyordu.

Çekmecesinden telefon defterini çıkardı. Filipinler jandarma yarbayı Roberto Linchianko'nun numarasını bulmak için sayfaları karıştırdı; üç yıl önce, Lion'daki iki haftalık polis seminerinde tanışmışlardı, o günden bu yana sadece telefon ve faksla haberleşiyor

olsalar da aralarındaki dostluk sürüyordu.

Brunetti'nin dahili telefonu çaldı. Bunu duymazdan gelerek diğer telefonu kaldırıp, dış hat aldı ve Manila'da saatin kaç olduğuna ilişkin hiçbir fikri olmadan Linchianko'nun ev numarasını tuşladı. Altı saat daha ilerdeydiler, Linchianko'yu tam yatmak üzereyken yakalamıştı. Evet, Euro-Employ'u biliyordu. Nefreti kablodan, okyanusları aşıp Brunetti'ye kadar ulaşmıştı. Euro-Employ genç kadın ticaretini organize eden pek çok firmadan biriydi ve en kötüsü olduğu da söylenemezdi. Kadınların Avrupa'da 'çalışmaya' gitmeden önce imzaladıkları evraklar tamamıyla yasaldı. Evrakları, okuma yazma bilmeyenlerin X işaretiyle ya da kontratın yazılı olduğu dili bilmeyenlerin imzalaması, hiçbir şekilde bu evrakların meşruiyetini tehlikeye atmıyordu, her ne kadar Filipinler'e dönmeyi başarmış kadınların hiçbiri acenteye karşı kanuni bir hak iddiasında bulunmayı düşünmemiş ya da bunu yapmamış olsa da. Her durumda, Linchianko'nun bildiği kadarıyla, pek azı geri dönmüştü. Gönderilenlere gelince sadece Euro-Employ'la haftada elli ila yüz kişi arasında giden oluyor diye tahminde bulundu Linchianko ve biletleri düzenleyen acentenin adını söyledi; listede olduğundan bu isim Brunetti'ye tanıdık geldi. Linchianko kapatmadan önce Brunetti'ye, Euro-Employ'a ve seyahat acentesine ait resmi polis dosyalarıyla, kendisinin yıllardır tutmakta olduğu Manila'da çalışmakta olan tüm iş bulma acentelerine ait kişisel dosyalarını fakslamaya söz verdi.

SIP listesinde adı geçen diğer şehirlerde Brunetti'nin, bu türden bağlantıları yoktu, ama Linchianko'dan öğrendikleri oralardan elde edebileceği bilgiler hakkında bir fikir sahibi olmasını sağlamıştı.

Roma ve Yunan tarihine dair okuduğu şeylerde Brunetti'yi hep şaşırtan bir şey vardı; o insanların, köleliği böylesine rahat kabullenmiş olmaları. Savaşın kuralları o zamanlar daha farklıydı, bunun farkındaydı, aynı şekilde toplumun ekonomik koşulları da farklıydı ve bu yüzden köleler bu sistem içerisinde hem ulaşılabilir hem de gerekliydi. Belki de bunun herkesin başına gelmesi olasıydı; ülkesinin savaşı kaybetmesi insanların bu fikri kabul etmesini sağlayabilirdi; köle ya da efendi olmak kaderin küçük bir oyunundan baş-

ka bir şey değildi. Kimse de bunun aleyhinde bir söz söylememişti, ne Platon ne de Sokrates ya da eğer söylemişse veya yazmışsa bile bunlar zamana direnememişti.

Ve bugüne gelindiğinde, bildiği kadarıyla, yine kimse köleliğin aleyhinde bir şey söylemiyordu, ama bugünkü sessizliğin nedeni, artık köleliğin var olmadığına olan inançtı. Yıllardır Paola'nın radikal politik söylemini dinliyordu. Onun 'ücretli köle' ve 'ekonomik zincirler' terimlerine karşı sağırlığını giderek artan bir şekilde sürdürmüştü ancak şu anda bu klişeler aklına takılıyordu; Linchianko'nun ona anlattıklarına kölelikten başka hiçbir şey denemezdi.

Kafasının içinde dolanan bu düşünceler masasındaki dahili telefonun ısrarla çalınasıyla kesildi.

"Buyrun, efendim," dedi ahizeyi kaldırır kaldırmaz.

"Seninle konuşmak istiyorum," dedi Patta, keyifsiz bir tonda.

"Hemen geliyorum."

Brunetti aşağıya indiğinde Signorina Elettra masasında değildi, o yüzden kendisini bekleyen şey hakkında en ufak bir fikri olmaksızın Patta'nın odasına girdi; aslında olasılıklar öyle çok da fazla değildi ama her şeyin ötesinde, hoşnutsuzluğunu zaten kaç farklı biçimde gösterebilirdi ki?

Ancak Patta'nın bugünkü hoşnutsuzluğunun hedefinin kendisi olmadığını öğrendi; bu sefer astlarına gidecek bir mesaj için taşıyıcı konumdaydı. "Sizin şu çavuşunuz," diye başladı Patta, Brunetti'ye oturmasını söyledikten sonra.

"Vianello mu?"

"Evet."

"Ne yapmış?" dedi, ses tonundaki üstü kapalı kuşkuyu söyledikten sonra fark etmişti.

Patta da bunu görmezden gelmedi. "Devriye polislerinden birine hakaret etmiş."

"Riverre'e mi?" diye sordu Brunetti.

"Yani sen bunu daha önce duydun ve hiçbir şey yapmadın, öyle mi?" diye sordu Patta.

"Hayır, hiçbir şey duymadım. Ama eğer hakaret edilecek biri varsa o da Riverre'dir."

Patta sinirlendiğini belli edecek şekilde ellerini iki yana açarak, "Memurların birinden şikayet aldım," dedi.

"Teğmen Scarpa'dan mı?" diye sordu Brunetti, patronuyla, yani Vice-Questore'yle birlikte Venedik'e gelen ve onun yardımcılığı kadar casusluğunu da yapan bu Sicilyalı'ya karşı hissettiği hoşnutsuzluğu saklamadan.

"Şikayeti kimin yaptığı önemli değil. Önemli olan yapılmış olması."

"Resmi bir şikayet mi yapıldı?" diye sordu Brunetti.

"Bunun konuyla bir ilgisi yok," dedi Patta sinirli bir şekilde. Patta'nın duymayı istemediği şeyler, gerçekte böyle olup olmadığına hiç bakılmaksızın konuyla ilgisiz şeyler olurdu. "Sendikalarla herhangi bir problem çıksın istemiyorum. Bu tip şeylere tahammül etmezler."

Brunetti, Patta'nın korkaklığının bu son örneğinden iğrendi, sadece kendi paçasını kurtarmak için boyun eğmeyeceği herhangi bir tehdit var mı diye sormak geldi dilinin ucuna kadar, ama bir kez daha aptalların intikamına karşı kendini uyararak bundan vazgeçti. Bunun yerine, "Ben onlarla konuşurum," dedi.

"Onlarla mı?"

"Teğmen Scarpa, Çavuş Vianello ve Memur Riverre ile."

Patta ona doğru yaklaştı, tam bu söylediğine itiraz edecekken, aklına önemli olan şeyin problemin çözülmesi değil, konunun ondan çıkması olduğu geldi ve itirazından vazgeçip, "Peki Trevisan olayı ne oldu?" diye sordu.

"Konu üzerinde çalışıyoruz, efendim."

"Herhangi bir gelişme?"

"Çok az." En azından Patta ile konuşmak istediği hiçbir gelişme yoktu.

"Peki, Vianello'yla ilgili problemle ilgilen. Beni de haberdar et." Patta ilgisini yeniden önünde duran kağıtlara yöneltti, kibarca Brunetti'ye odadan çık diyordu.

Signorina Elettra hâlâ masasında değildi. Bu yüzden Brunetti Vianello'nun ofisine indi, çavuşu o günün *Gazzettino*'sunu okurken buldu.

"Scarpa?" diye sordu Brunetti, odaya girince.

Vianello gazeteyi der top edip masanın üzerine bırakırken, belli belirsiz Teğmen Scarpa'nın annesine bir göndermede bulundu.

"Ne oldu?" dedi Brunetti.

Vianello bir eliyle gazetenin sayfalarını düzeltmeye başladı. "Riverre ile konuşuyordum sonra Teğmen Scarpa içeri girdi," dedi.

"Konuşuyor muydun?"

Vianello omuzlarını silkti. "Riverre neye kızdığımı anlamıştı. O kadının adını hemen size vermesi gerektiğini biliyordu. Teğmen içeri girdiğinde ben de ona bunu söylüyordum. Scarpa, Riverre ile konuşma şeklimden hoşlanmamış."

"Ne diyordun?"

Vianello gazeteyi kapadı sonra yarıya katladı ve sonunda masasının kenarına koydu. "Ona geri zekâlı dedim."

Brunetti onun gerçekten bir geri zekâlı olduğunu bildiği için, bu ona pek garip gelmedi.

"Ne dedi?"

"Kim, Riverre mi?"

"Hayır, teğmen."

"Astlarımla bu şekilde konuşamayacağımı söyledi."

"Başka bir şey söyledi mi?"

Vianello cevap vermedi.

"Başka bir şey söyledi mi, Çavuş?"

Yine cevap yoktu.

"Sen ona bir şey dedin mi?"

Vianello müdafacı bir ses tonuyla, "Ona bu konunun benim ve memurum arasında olduğunu, kendisini ilgilendirmediğini söyledim."

Brunetti bu yaptığının ne kadar aptalca olduğunu söylemenin sadece zaman kaybı olacağını biliyordu.

"Ya Riverre?" diye sordu.

"Ah, o hemen konuyu toparladı ve güya benim ona bir fıkra anlatmakta olduğumu söyledi. Bir Sicilyalı ile ilgili." Hafifçe sırıtarak, "Teğmen de, ben tam fıkranın en vurucu yerini söylerken içeri girmişti, tam da Sicilyalının ne kadar aptal olduğunu söylüyor-

dum ve teğmen de bunun yanlış anlamıştı – şiveli konuşuyorduk çünkü – ve Riverre'e söylediğimi sanmıştı."

Brunetti, Scarpa'nın Patta'ya yaptığı şikayetten hoşlanmasa da, "Görünüşe göre durumu kurtarmışsınız," dedi. Vianello, Brunetti ile çok sık birlikte çalışıyor diye zaten yeterince terslikle karşılaşıyordu ve bir de teğmenin ona terslenmesinin gereği yoktu.

Konuyu bir kenara bırakarak ve de Scarpa ile konuşmak zorunda kalmadığı için rahatlayarak, "Şu, yoldan çıkan TIR'la ilgili bir şeyler hatırlıyor musun? Tarvisio'nun üst kısımlarında, bu sonbaharda?" diye sordu.

"Evet. Neden?"

"Ne zaman olduğunu hatırlıyor musun?"

Vianello cevap vermeden önce bir süre durdu. "Yirmi altı eylül. Doğum günümden iki gün önce. Oralara ilk defa bu kadar erken kar yağmıştı."

Bunu söyleyen Vianello'ydu, o yüzden Brunetti tarihten emin misin diye sorma gereği görmedi. Yeniden gazetesini eline alacak olan çavuşun odasından ayrıldıktan sonra kendi ofisine, bilgisayar çıktılarına geri döndü. Belgrad'daki numara yirmi altı eylülde sabah saat dokuzda Trevisan'ın ofisinden aranmıştı, görüşme üç dakika sürmüştü. Ertesi gün, aynı numarayla bir kere daha görüşülmüştü, ama bu seferki Trevisan'ın ofisinin arka *calle*'sindeki telefon kulübesinden yapılmıştı; bu da on iki dakika sürmüştü.

TIR yoldan çıkmıştı; yükü mahvolmuştu. Tabii malın sahibi de malının karların üzerine dağılıp dağılmadığını merak ediyordu ve bunu öğrenmenin en iyi yolu da sevkiyatı yapan kişiyi aramaktı. Brunetti bu kızları birer taşınır mal ve ani ölümlerini de bir yük kaybı gibi gören insanların olabileceğini düşününce istemeden ürperdi.

Trevisan'ın öldüğü günkü tarihe denk gelen sayfayı çevirdi. O öldükten sonraki gün içinde iki görüşme yapılmıştı, her ikisi de Belgrad'daki numaraylaydı. Eğer bu numarayla yapılan ilk görüşmeler bir yük kaybına ilişkinse, sonradan yapılan görüşmelerin anlamı, Trevisan'ın ölümüyle, işin yeni ellere geçtiği olabilir miydi?

25 Brunetti son iki gündür masasında birikmiş olan kağıtlarda iz sürüyordu. Lotto'nun dul karısının ifadesini eline aldı, buna göre kadın, Lotto'nun öldüğü geceyi hastanede yatan ve kanserden ölmek üzere olan annesinin yanıbaşında geçirmişti. Görüşmeyi Vianello yapmış, Trevisan ve Favero'nun öldüğü gece nerede olduğunu sorarken her zamanki hassasiyetini göstermişti. İlkinde hastanede, ikincisinde ise evde olduğu yazılıydı. Her ikisinde de Torino'lu kız kardeşi kendisiyle birlikteydi, bunun üzerine, Signora Lotto Brunetti'nin kafasını daha fazla meşgul etmedi

Birdenbire ya Chiara halen Francesca ile ilgili bilgi toplamak gibi bir aptallık yapıyorsa diye düşündü, bunu düşünürken de içinde iğrenmeye benzer bir his duydu. Genç kızları fahişe gibi kullanan erkeklerden haklı olarak nefret etme lüksünü kendine tanıyordu ancak çocuğunu bir muhbire dönüştürmekten dolayı kendine karşı duyacağı aynı nefreti henüz içinde hissetmemişti. Şu ana kadar.

Telefonu çaldı, ismini söyleyerek cevap verdi. Arayan Paola'ydı; sesi çılgın gibi geliyor, Brunetti'ye sesleniyordu. Onun sesinin arkasında Brunetti çok daha yabani sesler duyuyordu; yüksek sesle bağıran birilerinin sesini.

"Ne oldu, Paola?"

"Guido eve gel. Hemen şimdi. Chiara," diye bağırdı Paola, evin başka bir yerinden gelen haykırışların arasından kendi sesini duyurabilmek için sesini daha da yükseltmişti.

"Ne oldu? Chiara iyi mi?"

"Bilmiyorum, Guido. Oturma odasında oturuyordu ve birden çığlık atmaya başladı. Şu anda kendi odasında ve kapısı da kilitli." Paola'nın sesindeki paniği duyabiliyordu. Paola sanki gizli bir elektrik akımına tutulmuş gibiydi, aynı akım kendisine de geçiyordu.

"İyi mi? Kendisine bir şey mi yaptı?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Ama onu duyabilirsin. Histerik bir halde, Guido. Lütfen eve gel. Lütfen. Şimdi."

"Mümkün olduğu kadar kısa sürede orada olacağım," dedi Brunetti ve telefonu kapattı. Paltosunu kaptığı gibi ofisinden fırladı, bir

yandan da eve en çabuk hangi yoldan ulaşabileceğini hesaplıyordu. Dışarıda, Questura'nın önündeki *embarcadero*'ya bağlı hiç polis teknesi yoktu; sola dönüp koşmaya başladı, paltosu ardından uçuşuyordu. Köşeyi döndü ve dar *calle*'ye girdi; Rialto Köprüsü'nden mi geçeyim yoksa yolcu taşıyan gondollara mı bineyim diye karar vermeye çalışıyordu. Önünde üç genç erkek kolkola girmiş halde yürüyorlardı. Onlara yaklaşırken, "*Attenti*,"* diye bağırdı, sesi o kadar yüksek çıkmıştı ki, biraz önce karısıyla yaptığı telefon konuşmasının bıraktığı tüm inceliği alıp götürmüştü. Çocuklar yanlara kaçıştılar ve Brunetti telaşla yanlarından geçip gitti. Campo Santa Maria Formosa'ya geldiğinde nefes nefese kalmıştı; ayaklarını sürüyerek hızlı hızlı yürümeye başladı. Rialto'nun yanında yaya trafiğine yakalandı ve kendini, yolunu açmak için kaba bir şekilde bir turistin sırt çantasını itelerken buldu. Arkasından öfkelenen kızın ona bağırarak Almanca bir şeyler söylediğini duydu, ama yoluna devam etti.

Alt geçitten geçip Campo San Bartolomeo'ya girdikten sonra sola döndü; öğleden sonra trafiği yoğun olabileceğinden köprüden vazgeçip gondola binmeye karar vermişti. Şansına, durakta bekleyen bir gondol vardı; arka tarafında iki yaşlı kadın oturuyordu. Tahta iskeleyi koşarak geçti ve gondola bindi. "Gidelim," diye seslendi küreğinin üzerine eğilmiş bir halde arkada duran *gondoliere*'ye,** "Polis, beni karşıya geçirin."

Önde duran *gondoliere*, sakin bir şekilde, sanki bunu haftanın her günü yapıyormuşcasına, tekneye inen merdivenlerin trabzanlarına tutunarak tekneyi itti ve gondol Büyük Kanal'da arkaya süzüldü. Arkada duran adam ağırlığını dengeledi ve küreğine asıldı; gondol döndü, kanal boyunca ilerlemeye başladı. Gondolun arkasındaki alçak koltuğa oturmuş olan iki yaşlı kadının yabancı oldukları belliydi, korkuyla birbirlerine sarılmışlardı.

"Beni Calle Tiepolo'nun sonuna götürebilir misin?" diye sordu Brunetti öndeki adama.

"Gerçekten polis misin?" diye atıldı adamlardan birisi.

---

* *Attenti* : Dikkat! (ç.n.)

** *Gondoliere* : Gondolcu. (ç.n.)

"Evet," dedi Brunetti, elini cebine atıp onlara kimliğini gösterdi.

"Pekâlâ." Önde duran *gondoliere* bunu dedikten sonra kadınlara dönerek, Venedik şivesiyle, "Yolumuz uzayacak, Signore," dedi.

Yaşlı kadınlar olanlara bir şey diyemeyecek kadar çok korkmuşlardı.

Brunetti ayakta duruyordu, ne botu, ne güneşi, ne de başka bir şeyi gözü görüyordu, sadece kanalı yavaşça geçişlerini seyrediyordu. Sonunda, saatler geçmiş gibi gelen bir süre sonunda, Calle Tiepolo'nun ucunda durdular. Brunetti setin üzerine çıkarken iki *gondolieri* tekneyi sabit tutmaya çalışıyordu. Önde duran adamın eline on bin liret sıkıştırdıktan sonra *calle*'ye döndü ve koşmaya başladı.

Brunetti gondoldan atlayıp evine doğru giden *calle*'den hızla geçtikten sonra, ilk üç katı uçarak çıktı. Dördüncüyü ve hızlı hızlı beşinciyi de çıktı; nefes nefese kalmıştı, bacakları zonkluyordu. Kapının açıldığını fark etti ve kafasını kaldırınca kapıyı açmış olan Paola'yı gördü.

"Paola," diye başladı.

Daha başka bir şey diyemeden Paola ona bağırmaya başladı, "Küçük dedektifinin senin için bulduğu şeyleri görünce mutlu olursun umarım. Soruların ve araştırmalarınla onu soktuğun bu dünyayı görünce mutlu olursun umarım." Yüzü kıpkırmızıydı, öfkeden deliye dönmüştü.

Brunetti kendini içeriye attı ve ardından kapıyı kapattı. Paola arkasını dönüp koridora yürüdü. Brunetti seslense de duymazdan geldi. Mutfağa girdi ve kapıyı çarparak kapattı. Brunetti Chiara'nın odasına gitti, kapıda bir süre durdu. Sessizlik. Bir hıçkırık veya onun içeride olduğuna dair bir ses bekledi. Hiçbir ses yoktu. Yeniden koridoru geçti ve mutfağınkapısını çaldı. Paola kapıyı açtı; bakışları son derece acımasızdı.

"Ne oluyor?" diye sordu Brunetti. "Olup biteni anlat bana."

Paola'yı pek çok kere sinirli görmüştü ama daha önce böylesine sinirlendiğini görmemişti; öfkeyle veya daha yoğun bir duyguyla sarsılmıştı.

İçgüdüsel olarak onunla arasındaki mesafeyi koruyarak, sakin

bir tonda tekrarladı, "Bana neler olduğunu anlat."

Paola dişlerini sıktı. Sıktığı dişlerinin arasından nefes alıyordu. Boynundaki tendonlar gerilmiş dışarı fırlamıştı. Brunetti bekledi.

Konuşmaya başladığı zaman sesi öyle gergindi ki neredeyse duyulmuyordu. "Bu öğleden sonra eve geldi ve videoda bir şey seyretmek istediğini söyledi. Ben o sırada işimle meşguldüm, bu yüzden gidip kendi başına seyretmesini ve sesini fazla açmamasını söyledim." Paola bir an durup, sabit bakışlarla Brunetti'ye baktı. Brunetti hiçbir şey demedi.

Dişleri arasından yeniden soluyarak devam etti, "On beş dakika sonra çığlık atmaya başladı. Ben işimi bırakıp geldiğimde koridordaydı, histerik bir haldeydi. Onu sen de duydun. Tutmaya, konuşmaya çalıştım ama çığlık atmasını durduramadım. Şimdi odasında."

"Ne oldu?"

"Eve bir kaset getirmiş, onu seyretti."

"Kaseti nereden bulmuş?"

"Guido," diye başladı, hâlâ derin derin nefes alıyordu ama şimdi daha yavaştı, "söylediklerim için özür dilerim."

"Önemli değil. Kaseti nereden bulmuş?"

"Francesca'dan."

"Trevisan mı?"

"Evet."

"Kaseti izledin mi?"

Paola başıyla onayladı.

"Neymiş?"

Bu sefer başım iki yana salladı. Tuhaf bir tavırla bir kolunu kaldırıp oturma odasını işaret etti.

"Şimdi iyi mi?"

"Evet. Birkaç dakika önce odasına girmeme izin verdi. Ona aspirin verdim ve biraz uzanmasını söyledim. Seninle konuşmak istiyor. Ama önce kaseti izlemelisin."

Brunetti başını salladı ve televizyon ile videonun bulunduğu oturma odasına doğru dönerken "Sanırım, onun yanında olsan daha iyi olur, Paola" dedi.

Paola başını salladı, koridora dönüp Chiara'nın odasına yöneldi.

Brunetti oturma odasında televizyon ve videoyu açık bir halde buldu; kaset videonun içindeydi ve sonuna dek seyredilmişti. Geri alma tuşuna bastı ve ayağa kalktı, makinadan gelen yılan tıslamasına benzer sesi dinliyordu. Hiçbir şey düşünmemeye, karşısına çıkabilecek olasılıklara dair zihnini boşaltmaya çalışıyordu.

Hafif bir klik sesiyle yeniden kendine geldi. 'Play' tuşuna bastı ve ekrandan uzaklaşarak dik arkalıklı bir sandalyeye oturdu. Ne isimler kısmı, ne giriş yazıları, ne de müzik vardı. Parlak gri renk kayboldu ve görüntüye bir duvarın üst kısmındaki iki pencereyle, üç sandalye ve bir masa geldi. Işık, camlardan ve kamerayı tutan her kimse, onun arkasındaki bir kaynaktan geliyor olmalı diye düşündü. Kameradaki görüntü hafif şekilde titriyordu; kameranın el kamerası olduğu belliydi.

Televizyondan bir ses geldi ve kamera kapıya doğru döndü; içeriye üç genç adam girdi, gülüyorlar, şakalaşıyorlar, birbirlerini itekliyorlardı. Odaya girdiklerinde sonuncusu döndü ve kapıya doğru uzanıp, içeriye bir kadını çekti, kadının ardı sıra odaya üç erkek daha üşüştü.

Adamlardan ilk üçü henüz delikanlılık çağında görünüyorlardı; diğer ikisi Brunetti yaşlarında olabilirdi ve sonuncusu, kadının ardı sıra odaya giren, muhtemelen otuzlarındaydı. Hepsinde askeriyeyi andıran tişört ve pantalonlar vardı. Kalın tabanlı botlar giymişler, bağcıklarını bileklerinin üzerinde bağlamışlardı.

Otuzunun sonlarında ya da kırklarının başında görünen kadın koyu renk bir etek ve süveter giymişti. Makyajsızdı ve saçları sanki bir topuzdan bozulmuş ya da bağından kurtulmuş gibi arkasında gevşek biçimde duruyordu. Filtn renkli olmasına rağmen, kadının karanlık ve korku içindeki gözlerinin rengini çıkarmak imkânsızdı.

Brunetti adamların konuşmalarını duyabiliyordu ama ne söylediklerini anlayamıyordu. Üç delikanlı, daha yaşlı olanlardan birinin söylediği bir şeye güldüler. Kadın konuşan adama döndü; duyduğu şeye inanamıyormuş gibi ya da inanmak istemiyormuş gibi uzun uzun baktı. Farkında olmaksızın, edebini korumak istercesine, kol-

larını göğsünün üzerinde kavuşturup, başını öne eğdi.

Uzun bir süre, kimse konuşmadı ve kimse kıpırdamadı, derken bir ses duyuldu, ses kameraya çok yakın bir yerden geliyordu ama konuşan kişi, ekranda görünenlerden biri değildi. Brunetti, konuşanın kameramanın kendisi olduğunu anlayana dek birkaç saniye geçti. Sesin tonundan söylediği şeyin bir komut veya yüreklendirmek için söylenmiş bir şey olduğunu çıkarabilmişti. Konuştuğunda, kadın başını kaldırıp kameraya doğru baktı ama doğrudan kameraya değil de biraz daha sola, kamerayı tutan kişiye baktı. Kameranın yanından gelen ses yeniden konuştu, bu sefer ses biraz daha yüksekti; bunun üzerine adamlar denileni yapmak üzere harekete geçtiler.

Genç olanlardan ikisi kadının her iki yanına geçip kollarından tuttu. Otuzlarında olan ise kadına yaklaşıp bir şeyler söyledi. Kadın başını iki yana sallayınca adam ona bir yumruk attı. Tokat değil, tam kulağının ön kısmına yumruk atmıştı. Ardından, oldukça sakin bir şekilde, belindeki bıçağı çıkardı ve süveterinin önünü kesti; boydan boya. Kadın çığlık atmaya başladı ve adam tekrar ona vurdu, sonra süveteri üzerinden çekip aldı, kadının üstü çıplak kalmıştı. Süveterin bir kolunu kesti ve kadın bağırmak veya konuşmak için ağzını açtığı bir sırada ağzına tıktı.

Adam, kadını tutan iki gence bir şeyler söyledi ve onlar da kadını masanın üzerine çıkardılar. Ardından daha yaşlı olan iki adama işaret etti. Adamlar hızlıca masanın etrafında dolandılar ve kadını ayaklarından yakalayıp, bacaklarını masanın üzerine doğru bastırdılar. Bıçaklı olan, bıçağı yeniden kullandı; bu sefer eteği dikiş yerinden beline kadar yırttı. Ardından eteği kenarlarından tutarak, sanki yeni bir kitabı orta yerinden açarcasına açtı.

Kameraman yeniden konuştu ve bıçaklı adam masanın diğer tarafına geçti; az önce vücudu kameranın tam önünü kapatıyordu. Bıçağı masanın kenarına koydu ve pantolunun fermuarını açtı. Belinde kemer yoktu. Masanın üzerine çıkıp kadının üzerine eğildi. Kadının bacaklarını tutan diğer adamlar, adam kadının içine girerken onlara çarpmasın diye geri çekilmek zorunda kaldılar. Birkaç dakika üzerinde kaldıktan sonra masanın diğer tarafından aşağı indi. Bir

sonraki, gençlerden biriydi ve onun ardından da diğer ikisi sırayı aldılar.

Sesler birbirine karışmaya başladı. Adamlar birbirlerine sesleniyor, gülüyorlardı, kameraman da onları kışkırtıyordu. Bunların arasından ağlamaya, inlemeye benzer bir ses duyuluyordu, ama bunu diğerlerinden ayırt edebilmek neredeyse imkansızdı.

Kadını son kullananlar, iki orta yaşlı adam oldu. Birisi masanın önüne geldiğinde başını sallayarak yapmayacağını söyledi ama bu diğerleri tarafından alay konusu edildi ve sonunda o da masanın üzerine çıktı ve sırasını savdı. Sonuncusu ise, en yaşlı olanı, öyle hevesliydi ki kadının üzerindeki adamı çekip kendisi çıktı.

Altısı da işlerini hallettikten sonra, kamera ilk defa hareket etti ve çok yakına geldi. Kadının vücudu üzerinde yavaşça, aşağı yukarı doğru hareket ediyor, kan bulaşmış olan yerlerde duraklıyordu. Kadının gözleri kapalıydı ama Brunetti'nin kameramana ait olduğunu düşündüğü ses yumuşak bir şekilde ona seslenince gözlerini açtı; kameradan sadece birkaç santim uzaktaydı. Nefes alışı duyuluyordu ve kameradan saklanmak için boş yere başını kaçırmaya çalıştığı sırada başı sert bir şekilde masaya çarptı.

Kamera yeniden geri çekildi, şimdi kadının vücudunun daha büyük bir kısmı görüntüye girmişti. Kameraman ilk yerine döndüğünde tekrar bağırdı ve kadını ilk defa kullanmış olan bıçağını aldı. Kameraman yeniden konuştu, şimdi sesi daha aceleciydi ve bıçaklı olan sanki o akşamki yemek için kendisinden bir tavuk kesmesi istenmişçesine rahat hareketlerle bıçakla kadının boğazını kesti. Kan eline ve koluna doğru fışkırmıştı, diğer adamlar onun kendini kadının üzerinden geriye atışını seyrederken yüzündeki aptal ifadeye gülüyorlardı. Kamera kadının vücudu üzerine son bir kez gezinirken hâlâ gülüyorlardı. Ekranda artık belli bir şey görünmüyordu; her yer kan içerisinde kalmıştı. Ekran kardı.

Kaset sarmaya devam ediyordu ama duyulabilen tek ses bir vınlama sesiyle, bir anlık bocalamadan sonra Brunetti'nin kendisinden çıktığını fark ettiği belli belirsiz bir inleme sesiydi. Durdu, ayağa kalkmaya çalıştı ama sandalyenin kollarından, çözemediği elleri onu engelliyordu. Ellerine baktı ve parmaklarını gevşetmeye çalış-

tı. Bir süre sonra elleri gevşeyince ayağa kalktı.

Konuşulan dilin Sırp-Hırvatları'na ait olduğunu anlayabilmişti. Aylar önce, *Corriere della Sera*'da bu kasetlerle ilgili bir yazı okumuştu; hazırlanan bu ölüm tuzakları Bosna'daki şehirlerde gerçekleştiriliyor, çoğaltılıyor ve ardından da satılıyordu. Okuduğunda buna inanmamıştı, hatta yıllar içerisinde tanık olduğu onca şeyden sonra bile, belki de insanların böylesine bir ahlâksızlık yapabileceğine inanmak istememiş, inanamamıştı. Ve şimdi şüpheci Aziz Thomas gibi eli bu açık yaraya bulaşmış ve onun da inanmaktan başka seçeneği kalmamıştı.

Televizyonu ve videoyu kapattı. Chiara'nın odasına gitti. Kapı açıktı, çalmadan içeri girdi. Chiara sırtını yastıklarına dayamış, oturuyordu. Bir koluyla yatağının kenarında oturan Paola'ya sarılmış, diğeriyle ise altıncı doğum gününden beri yanından ayırmadığı, yıpranmış ve her tarafı çiğnenmiş oyuncak köpeğini tutuyordu.

"*Ciao, Papà*," dedi Brunetti odaya girince. Babasına baktı ama gülümsemiyordu.

"*Ciao, angelo*,"* dedi Brunetti yatağa yaklaşırken. "Gördüğün şeyler için çok üzgünüm, Chiara." Kendini en az kullandığı kelimeler kadar aptal hissediyordu.

Chiara babasına baktı, sözlerinde bir suçlama aradı ama yoktu; bu sözlerdeki yegane duygu çok şiddetli bir vicdan azabıydı ve Chiara bunu anlayamayacak kadar küçüktü. "Onlar gerçekten kadını öldürdü mü, *Papà*?" diye sordu, bu soruyla birlikte Brunetti'nin içindeki, kızının kaseti sonuna kadar seyretmediğine dair tüm umutlar yok olmuştu.

Başıyla onayladı, "Ne yazık ki evet, Chiara."

"Neden?" diye sordu Chiara, sesinde anlayamamanın dışında dehşet de vardı.

Brunetti'nin aklı dağılmış, odadan uçup gitmişti. Erdemli şeyleri düşünmeye çalıştı. Kızını, gördüğü şeyler çok kötü olsa da, dünyanın bu tip şeylerin çok nadir yaşandığı bir yer olduğuna ve insanlığın içgüdüleri ve dürtüleriyle hâlâ güzel kaldığına inandırabileceği, ikna edebileceği bir şeyler aradı.

* *Ciao angelo* : Merhaba meleğim. (ç.n.)

"Neden, *Papà*? Bunu neden yaptılar?"

"Bilmiyorum, Chiara."

"Hakikaten onu öldürdüler mi?" diye sordu tekrar.

"Bu konuda konuşma artık," diye araya girdi Paola, onu kendine doğru çekip başının kenarından öperek.

Chiara ısrarla soruyordu, "Öldürdüler mi, *Papà*?"

"Evet, Chiara."

"Gerçekten öldü mü?"

Paola, Brunetti'ye baktı, gözleriyle susmasını işaret etti, ama Brunetti cevap verdi, "Evet, Chiara gerçekten öldü."

Chiara eskimiş oyuncağını kucağına koydu ve gözlerini indirip ona bakmaya başladı.

"Bu kaseti sana kim verdi, Chiara?" diye sordu Brunetti.

Chiara köpeğinin uzun kulaklarından birini çekti, ama nazikçe, bunun daha önce sökülmüş olduğunu hatırlamıştı. "Francesca," diye cevapladı nihayet. "Bu sabah dersten önce verdi."

"Kasetle ilgili bir şey söyledi mi?"

Köpeği yeniden eline aldı, kucağında ayağa kaldırdı. Sonunda onu cevapladı, "Babasına olanlar yüzünden etrafta onunla ilgili sorular sorduğumu duymuş. Sen bir polis olduğundan bunu senin için yaptığını düşünmüş. Ve bana eğer neden birilerinin onun babasını öldürmek isteyeceğini anlamak istiyorsam bu kasete bakmam gerektiğini söyledi." Köpeği bir o yana bir bu yana eğmeye başladı, ardından kendisine doğru yürüttü.

"Başka bir şey söyledi mi, Chiara?"

"Hayır, *Papà*, hepsi bu."

"Onun kaseti nereden aldığını biliyor musun?"

"Hayır. Tüm söylediği, neden birilerinin babasını öldürmek isteyeceğini bu kasetin göstereceğiydi. Ama Francesca'nın babasının bununla ne ilgisi olabilir ki?"

"Bilmiyorum."

Paola ayağa kalktı. Bu öyle ani oldu ki Chiara'nın elindeki oyuncak yere düştü. Paola eğilip oyuncağı yerden aldı, eski püskü oyuncağı ölesiye sıktı. Sonra yavaşça eğildi ve köpeği tekrar Chiara'nın kucağına bırakıp eliyle kızının başını okşadı, sonra odadan çıktı.

"Onlar kimdi, *Papà*?"

"Sanırım Sırplar, ama emin değilim. Dillerini bilen birisinin dinlemesi gerekli, o zaman anlarız."

"Bu konuda ne yapacaksın, *Papà?* Onları tutuklayıp hapishaneye mi atacaksın?"

"Bilmiyorum, sevgilim. Onları bulmak kolay olmayacak."

"Ama hapse girmeleri gerekiyor, değil mi?"

"Evet."

"Sence, Francesca babasıyla ilgili ne kastetmiş olabilir?" Aklına olası bir fikir geldi ve sordu, "Kamerayı tutan adam o değildi, değil mi?"

"Hayır, eminim değildi."

"Peki öyleyse ne demek istedi?"

"Bilmiyorum. Bulmam gereken şey de bu." Bir süre kızının köpeğin kulaklarını birbirine bağlamaya çalışmasını izledi, "Chiara?"

"Evet, *Papà*?" Başını kaldırıp babasına baktı, babasının söyleyeceği şeyin her şeyi halledeceğinden, her şeyi onaracağından ve sanki tüm bunlar hiç olmamış gibi olacağından eminmiş gibi bakıyordu.

"Artık Francesca ile konuşmasan sanırım daha iyi olacak."

"Başka soru da sormayayım mı?"

"Evet, sorma."

Konuyu anlamıştı, tereddüt ederek sordu, "Bana kızgın değilsin, değil mi?"

Brunetti yatağın kenarına çömeldi. "Hayır, sana hiç kızgın değilim." Sesinin tonunu kontrol edip edemediğinden emin değildi, bir süre durdu, ardından köpeği işaret ederek ekledi, "Dikkat et de Bark'ın kulağını çekip koparma."

"O zaten aptal bir köpek, değil mi?"diye sordu Chiara, "Kim böyle sağı solu kelleşmiş bir köpek görmüştür ki?"

Brunetti parmağıyla köpeğin burnuna bir fiske attı. "Pek çok köpeği kimse ağzında çiğnemiyordur, Chiara."

Kız babasına gülümsedi ve örtünün altında duran ayaklarını çıkarıp yatağın kenarından sallandırdı. "Sanırım şimdi ödevimi yapsam iyi olacak," dedi ayağa kalkarak.

"Pekâlâ. Ben de annenle konuşmaya gidiyorum."

"*Papà*?" diye seslendi Chiara, babası kapıya doğru yürürken.

"Hı?" dedi.

"*Mama* da bana kızgın değil, değil mi?"

"Chiara," diye başladı Brunetti, sesi çok da sakin çıkmıyordu, "sen bizim biricik neşe kaynağımızsın." Kızı cevap vermeden devam etti, ses tonu daha da derinleşmişti, "Şimdi ödevini yap." Odadan çıkmadan önce kızının gülümsemesini görene dek bekledi.

Paola mutfakta, lavabonun önünde duruyordu; mutfak robotunun içinde bir şeyler dönüyordu. İçeri girdiğinde, Paola başını kaldırdı, "Dünya dursa bile, yine de bir şeyler yememiz gerekiyor, sanırım," dedi. Ardından gülümseyerek, "Chiara iyi mi?" diye sorması Brunetti'yi rahatlatmıştı.

Brunetti omuz silkti. "Ödevini yapıyor. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Sen ne düşünüyorsun? Onu benden daha iyi tanırsın."

Paola, robotun üzerinde tuttuğu elini çekip Brunetti'ye baktı. Vırıldayan ses bütün odayı dolduruyordu, alet susunca sordu, "Gerçekten buna inanıyor musun?"

"Neye?"

"Onu senden daha iyi tanıdığına?"

"Sen onun annesisin," dedi Brunetti, sanki bu her şeyi açıklıyormuş gibi.

"Ah, Guido, bazen inanılmaz kör oluyorsun. Eğer sen bozuk paranın bir yüzü olsaydın o da öteki yüzü olurdu."

Paola'nın bunu söylediğini duymak, onu garip bir şekilde çok yormuştu. Sandalyelerden birini çekip masanın başına oturdu, "Kim bilir? Henüz çok genç. Belki unutur."

"Sen unutur musun?" diye sordu Paola karşısına otururak.

Brunetti başını salladı. "Filmin detaylarını unutabilirim ama gördüğüm şeyi, ne anlama geldiğini asla unutamam."

"Ben de bunu anlayamıyorum," dedi Paola. "Neden insanlar böyle bir şeyi seyretmek istesinler ki? Bu müstehcen." Bir an için durdu, kullandığı bu terimi kendisi de yadırgamıştı, "Bu canavarca. Bu filmde bu kadar kötü olan şey, sanki ben bir pencereden bakıyormuşum da, insanlığın içindeki şeytan da oradan bana bakıyor-

muş gibi gelmesi." Bir süre sessizlikten sonra, "Guido, bu adamlar böyle bir şeyi nasıl yaparlar? Böyle bir şeyi yapıp sonra da nasıl kendilerini hâlâ insan olarak görmeye devam edebilirler?"

Brunetti'nin bu tarzdaki Büyük Sorulara hiçbir zaman verecek bir cevabı olmazdı. Onun yerine, soruya soruyla karşılık verdi, "Peki ya kameraman ve bunları seyretmek için para ödeyen insanlar?"

"Para ödeyen mi?" diye sordu Paola, "Para ödemek mi?"

Brunetti başıyla onayladı. "Sanırım bu, satılmak için hazırlanan şu kasetlerden. Amerikalılar bunlara 'snuff films' diyorlar. İnsanlar gerçekten öldürülüyor. Bunlarla ilgili bir şeyler okumuştum. İnterpol'de birkaç ay önce buna ilişkin bir rapor vardı. Bunlardan bazıları Amerika'da, sanırım Los Angeles'de ele geçirildi. Bir film stüdyosunda bulmuşlar, orada çoğaltılıp ardından da satışa çıkarılıyorlarmış."

"Bunlar nereden geliyor?" diye sordu Paola, şaşkınlığının yerini dehşet almıştı.

"Adamları gördün, üniformalıydılar. Sanırım Sırp-Hırvat dilinde konuşuyorlardı."

"Tanrım, sen hepimize yardım et," diye fısıldadı Paola. "Ve o zavallı kadına." Bir eliyle ağzını kapadı, "Guido, Guido."

Brunetti ayağa kalktı. "Gidip kızın annesiyle konuşmam gerekiyor," dedi.

"O biliyor mu?"

Brunetti'nin bu konuda hiçbir fikri yoktu, bildiği tek şey artık bıkmış olduğuydu; Signora Trevisan ile uğraşmaktan, üstü kapalı aşağılamalarından ve hiçbir şey bilmediğini iddia etmesinden bıkmıştı. Eğer Chiara'ya kaseti Francesca vermiş ise, kızı, gerçekle hayali, annesinden çok daha iyi ayırt edebiliyor demekti. Kızın kasette ne olduğunu bildiğini düşününce, onu sorguya çekmek gibi son derece korkunç bir isteğe kapıldı; hafızasını yoklayıp kadının son kez gözlerini açtığı ve kameranın onun üzerinde dolaştığı anı hatırlaması yetmişti. Yapması gereken şeyi biliyordu; bildikleri şeyleri ortaya çıkarabilmek için o ateş çukurunda kızın ve annesinin peşine düşecekti.

26 Signora Trevisan kapıyı açıp Brunetti'yi görünce bir anda ani bir hareketle sanki Brunetti'den yayılan acımasız öfke etrafındaki havayı da kaplamış gibi geri çekildi. İçeri girdi ve çarparak kapıyı ardından kapadı; çıkan sesle kadının ürktüğünü görmek hoşuna gitmişti. "Yeter, Signora," dedi. "Bildiğiniz ya da bilmedikleriniz hakkında daha fazla bahane ve yalan dinlemek istemiyorum."

"Neden bahsettiğinizi anlamıyorum," dedi Signora, sesindeki öfkenin sahte olduğu o kadar belirgindi ki altında pusuda bekleyen korkuyu kapatamıyordu. "Sizinle zaten konuşmuştuk ve..."

"Ve yalandan başka hiçbir şey söylememiştiniz," dedi Brunetti, öfkesini saklamıyordu. "Artık daha fazla yalan dinlemek istemiyorum yoksa sizi ve aşığınızı Questura'ya aldırtırım ardından da son on yıl içerisinde yaptırdığınız her banka işlemini Mali Polis tarafından didik didik incelettiririm." Brunetti kadına doğru bir adım atınca, kadın biraz daha geri çekildi ve Brunetti'nin öfkesinden sakınmak için bir elini öne doğru uzattı.

"Sizi hâlâ anlayabilmiş değilim –" diye başladı, ama Brunetti onu susturmak için elini öyle sert bir ifadeyle kaldırdı ki bundan kendi bile ürkmüştü.

"Yalan söylemeyi aklınızdan bile geçirmeyin, Signora. Kızım kaseti gördü; Bosna'dan geleni." Karşıdan gelmekte olan herhangi bir itirazı önlemek için sesini yükseltti. "Kızım on dört yaşında ve kaseti izledi." Kadın arkasını dönüp koridorda yürümeye başlayınca, en ufak bir acıma duymaksızın onu takip etti, "Bu konuda bildiğiniz her şeyi bana anlatacaksınız, yalan yok, hiç, yoksa yaşadığınız her güne pişman ederim sizi."

Kadın ona baktı, gözlerinde dehşet vardı. Brunetti bunu görebiliyordu; gözleri kasette gördüğü kadının gözleri gibiydi, ama bu benzetme bile Brunetti'nin soğukkanlığını bozmamıştı.

Arkadaki kapının açılması ve kızın başını aradan uzatmasıyla ona o anda sanki cehennemin kapıları açılmış gibi geldi; "Ne oluyor, *Mamma*?" diye sordu Francesca ve ardından Brunetti'ye baktı. Onu hemen tanımıştı ama bir şey demedi.

"Odana dön Francesca," dedi annesi, kadının sesindeki bu sa-

kinlik Brunetti'yi şaşırtmıştı. "Commissario Brunetti'nin birkaç soru daha sorması gerekiyormuş."

"*Papà* ve Zio* Ubaldo ile ilgili mi?" diye sordu, merakını gizlemeye çalışmadan.

"Sana onunla konuşacağım dedim Francesca."

"Eminim konuşursun," dedi kız ve odasına geri dönüp, sessizce kapıyı kapadı.

Signora Trevisan, aynı sakin ses tonuyla, "Pekâlâ," dedi ve daha önce görüştükleri odaya doğru ilerlemeye başladı.

İçeriye girince Signora oturdu ama Brunetti ayaktaydı, gergin bir şekilde küçük adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüyordu; ruhsal açıdan, bir yerde sabit duramayacak kadar dağılmıştı.

"Ne bilmek istiyorsunuz?" diye sordu kadın oturur oturmaz.

"Filmleri."

"Bosna'da yapılıyorlar. Saraybosna'da sanırım."

"Bunu biliyorum."

"O halde neyi öğrenmek istiyorsunuz?" diye sordu, sesinde sahte bir önemsemezlik vardı, ama rolünü başarılı oynadığı söylenemezdi.

"Signora," dedi Brunetti ve bir an için durdu, "sizi uyarıyorum, eğer bana bilmek istediğim şeyleri söylemezseniz, sizi mahvederim." Sesinin yarattığı etkiyi görebiliyordu. "Kasetler. Anlatın."

Kadın ses tonunu ayarladı, artık huysuz bir misafire ev sahipliği yapan biri edasıyla konuşmaya başlamıştı. "Kasetler orada yapılıyor ve sonra bir kısmı çoğaltıldıkları yere, Fransa'ya gönderiliyor. Diğerleri Amerika'ya gidiyor ve orada da aynı işlem uygulanıyor. Ardından da satılıyorlar."

"Nerede?"

"Dükkânlarda. Ya da posta aracılığıyla. Listeler var."

"Bu listeler kimde duruyor?"

"Dağıtımcılarda."

"Peki onlar kim?"

"İsimlerini bilmiyorum. Orijinal filmler Marsilya ve Los Angeles'daki posta kutularına gönderiliyor."

* *Zio*: Dayı, (amca). (ç.n.)

"Orijinalleri kim yapıyor?"

"Saraybosna'da birisi. Sanırım Sırp ordusunda çalışıyor ama emin değilim."

"Kocanız onun kim olduğunu biliyor muydu?" Brunetti tam kadın cevap verecekken ekledi, "Gerçeği istiyorum, Signora."

"Evet, biliyordu."

"Bu filmleri yapmak kimin fikriydi?"

"Bilmiyorum. Sanırım Carlo bir tanesini seyretmiş. Bu tip şeylerden hoşlanırdı. Ve sanırım, bunların dağıtımcılığını yapmak fikri ondan sonra çıktı. Zaten Almanya'daki dükkânlarda ve postayla başka şeylerin de dağıtımını yapıyordu."

"Ne tip şeyler?"

"Dergiler."

"Ne tipte dergiler?"

"Pornografik."

"Signora, pornografik dergileri şehrin her yerindeki gazetecilerden alabilirsiniz. Ne tür pornografi?"

O kadar alçak sesle konuşmuştu ki, Brunetti ne söylediğini duyabilmek için öne doğru eğilmek zorunda kaldı. Kadın sadece, "Çocuk," dedi.

Brunetti hiçbir şey söylemedi, devam etmesini bekliyordu. "Carlo bunun yasadışı bir iş olmadığını söylüyordu." Brunetti bu söylediğinde kadının gerçekten ciddi olduğunu bir süre sonra fark etti.

"Peki kızınız bu kaseti nasıl ele geçirmiş?"

"Carlo orijinal kasetleri kendi çalışma odasında tutardı. Göndermeden önce onları seyretmeyi severdi." Sesi bunları söylerken onaylamayan bir tona geçmişti, "Sanırım kızım oraya girmiş ve bir tanesini almış. Eğer Carlo olsaydı böyle şeyler asla yaşanmazdı."

Brunetti bir dulun acılarına saygısızlık ettiğine dair en ufak bir endişeye kapılmaksızın sordu, "Orada kaç kaset vardı?"

"Oo, bilmiyorum. Bir düzine, belki yirmi tane."

"Hepsi aynı mı?"

"Bilmiyorum. 'Aynı mı' derken neyi kastettiğinizi anlamadım."

"Kadınların tecavüz edilip öldürüldüğü kasetleri."

Signora, sanki nasıl oluyor da böylesine iğrenç bir şekilde ko-

nuşmaya cesaret edebiliyorsunuz dercesine baktıktan sonra, "Sanırım," dedi.

"Sanıyor musunuz, yoksa biliyor musunuz?"

"Sanırım biliyorum."

"Bu işe başka kimler karıştı?"

Hiç duraksamadan, "Ben karışmadım," dedi.

"Kocanızın ve kardeşinizin dışında başka kimler karıştı?"

"Sanırım Padova'daki şu adam."

"Favero mu?"

"Evet."

"Başka?"

"Kasetlerle ilgili tanıdığım başka kimse yok."

"Peki diğer işlerle ilgili, fahişelerle, başka kimler var?"

"Sanırım bir kadın var. Kim olduğunu bilmiyorum, ama Carlo'nun onu yeni kızların transferinde kullandığını biliyorum." Brunetti'nin fahişelerle ilgili sorusunu ne kadar doğallıkla cevaplıyordu, 'kızlar' diyordu, kocasının fahişeler trafiğinde yaptığı işleri bildiğini öylesine rahat bir şekilde kabullenmişti ki.

"Nereden transferi?"

"Her yerden. Bilmiyorum."

"Kadın kim?"

"Bilmiyorum. Onun hakkında çok az konuşurlardı."

"Ne söylerlerdi?"

"Hiçbir şey, hiçbir şey."

"Onun hakkında ne konuşurlardı?"

"Hatırlamıyorum, Ubaldo bir keresinde bir şeyler demişti sanırım ama gerçekten hatırlamıyorum."

"Ne söyledi?"

"Ona 'Slav' derdi, ama bununla neyi kastettiğini bilmiyorum."

Bu kadarı, Brunetti'ye Ubaldo'nun neyi kastettiğini anlaması için yetmişti. "Kadın Slav mıydı?"

Sesini alçaltıp, bakışlarını ondan kaçırarak, "Sanırım, öyleydi," dedi.

"Kim bu kadın? Nerede yaşıyor?"

Brunetti, onun cevap vermeden önce soruyu tartışını izliyordu;

kadın, dürüst bir cevap verecek olursa bunun kendisine neye mal olacağını ölçüp biçiyordu. Signora'nın oturduğu yerden başka bir yöne doğru iki adım attı, ardından birden dönerek, yine az önce durduğu yere, onun tam önüne geldi. "Nerede?"

"Sanırım burada yaşıyor."

"Venedik'te mi?"

"Evet."

"Başka neler biliyorsunuz?"

"Bir işi var."

"Signora, pek çok insanın bir işi var. Onunki nedir?"

"Organizasyonlarını yapıyordu, Ubaldo ve Carlo'nun uçuşlarını ayarlıyordu."

"Signora Ceroni mi?" diye sordu Brunetti, sorusuyla Signora Trevisan'ı şaşırtmıştı.

"Sanırım."

"Onlar için başka neler yapardı?"

"Bilmiyorum," dedi, Brunetti kendisine biraz daha yaklaşırken, "gerçekten bilmiyorum. Birkaç kere onunla telefonda konuşurlarken duymuştum."

"Uçak biletleri hakkında mıydı?" diye sordu Brunetti, yaptığı ince alayı saklama gereği görmüyordu.

"Hayır, başka şeyler hakkında. Kızlar. Para."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Hayır, onunla hiç tanışmadım."

"Kasetler hakkında konuşurlarken, hiç onun adı geçiyor muydu?"

"Asla kasetlerle ilgili konuşmazlardı. Yani açık olarak. Sadece bazı şeyler konuşurlardı. Ben de neyi kastettiklerini bilirdim."

Brunetti onunla tartışma zahmetine girmedi. Bu kadına göre şüphelenmek, bilmek demek değildi ve eğer bilmiyorsa gerçekte olup biten şeylerden de sorumlu olamazdı; onun geleceğini işte bu fikirlerin üzerine kurmuş olduğundan emindi. Buna duyduğu inanç artınca içinde inanılmaz bir iğrenme duygusu yükseldi ve bu kadınla aynı odada artık daha fazla kalamayacağını anladı. Hiçbir açıklama yapmaksızın döndü ve onu orada bırakıp, kapıyı ardından çar-

parak odadan çıktı. Kızla konuşma düşüncesine tahammül bile edemiyordu, bu yüzden evden çıktı ve ikisini kendileri için uygun bir geleceğe başlamak üzere geride bıraktı.

Brunetti'nin içine daldığı karanlık ve soğuk onu biraz sakinleştirdi. Saatine baktı, dokuzu geçmişti. Hem acıkmış hem de susamış olması gerekliydi ama öfkesinden her ikisini de anlayacak durumda değildi.

Signora Ceroni'nin ev adresine dair San Vio'da olduğu dışında bir şey hatırlayamıyordu, ama adresi gördüğünde La Salute Kilisesi'ne ne kadar da yakın diye düşünmüştü. Bunu bir bardaki rehberden kontrol etti ve ardından Büyük Kanal'dan Salute durağına giden bir numaralı tekneye bindi. Vardığında, evin sadece kiliseye yakın olmakla kalmayıp aynı zamanda kilisenin yanı sıra uzanan küçük kanalın diğer tarafından da görülebildiğini fark etti. Zilin üzerinde adı yazılıydı. Zili çaldı ve bir iki dakika sonra, kim olduğunu soran bir kadın sesi duydu. Adını verince, kadın başka bir soru sormaksızın onu içeri aldı.

İçeri girdiğinde ne koridora, ne merdivenlere, ne de kadının kapıda onu nasıl karşıladığına dikkat etmişti. Signora Ceroni onu büyük bir oturma odasına aldı; odanın bir duvarı boydan boya kitaplarla kaplıydı. Tavan boyunca uzanan kirişlerin ardına saklanmış olan lambalardan yumuşak bir ışık yayılıyordu. Bunların hiçbiri ilgisini çekmiyordu. Ne kadının güzelliği ne de kıyafetinin yumuşak zarafeti.

"Carlo Trevisan'ı tanıdığınızı bana söylememiştiniz," dedi karşılıklı oturdukları zaman.

"Size onun bir müşterim olduğundan bahsetmiştim." Brunetti kendisini sakinleştirmek için çaba harcarken bir yandan da kadının bej elbisesini, özenle taranmış saçlarını, ayakkabılarının üzerindeki gümüş tokayı süzüyordu.

"Signora," dedi başını sallayıp bıkkın bir ifadeyle, "ben onun sizin müşteriniz olup olmadığından bahsetmiyorum. Onunla ortak bir iş yapmanızdan veya onun adına çalışmanızdan söz ediyorum."

Ceroni çenesini mağrur bir ifadeyle yukarı kaldırdı, ağzı hafif açık, başını odanın diğer tarafına çevirdi; sanki ondan zor bir karar

vermesi istenmiş gibi bir tavır içindeydi. Uzunmuş gibi gelen bir süre sonunda konuştu. "Sizinle son kez konuştuğumuzda, yetkililerle karşı karşıya gelmek istemediğimi söylemiştim."

"Ve ben de size çoktan geldiğinizi söylemiştim."

"Öyle görünüyor," dedi, sesinde alay yoktu.

"Signor Trevisan için ne yapıyordunuz?"

"Eğer onun için çalıştığını biliyorsanız, muhtemelen bunu bana sormanıza gerek yok."

"Soruyu cevaplayın, Signora Ceroni."

"Onun için parayı topluyordum."

"Hangi parayı?"

"Çeşitli adamlar tarafından ona verilen parayı."

"Fahişelerden elde edilen parayı mı?"

"Evet."

"Bunun yasal olmadığını biliyorsunuz, bir fahişenin sırtından geçinmenin, değil mi?"

"Elbette biliyorum," dedi öfkeli bir şekilde.

"Yine de yaptınız ama?"

"Az önce, yaptığımı söylemiştim."

"Onun için başka neler yaptınız?"

"Sizin işinizi kolaylaştırmak için herhangi bir neden göremiyorum, Commissario."

"Kasetlerle bir ilginiz var mıydı?" diye sordu Brunetti.

Eğer ona vurmuş olsaydı, Ceroni'nin tepkisi bundan daha belirgin olamazdı. Bir an için yerinden kalkar gibi oldu ama sonra nerede olduğunu ve Brunetti'nin kim olduğunu hatırlayıp yeniden oturdu. Brunetti de oturmuş ona bakıyordu. Kafasında, daha önceden yapmış olması gereken şeylerin listesini çıkarıyordu; doktorunu arayıp kadının hiç Roipnol yazdırıp yazdırmadığını sormak; Trevisan'ın öldürüldüğü trendeki insanlara onun fotoğrafını gösterip, tanıyan var mı diye araştırmak; kadının ofisinden ve evinden yaptığı telefon kayıtlarını incelemek; adını, resmini ve parmak izlerini İnterpol'e göndermek; araba kiralayıp kiralamadığını anlamak için kredi kartı dökümlerini incelemek, böylece nasıl bir araba kullandığı da ortaya çıkardı. Kısacası, bunlar gözlüğün kime ait olduğunu

bulduğu anda yapılması gereken şeylerdi.

"Kasetlerle bir ilginiz var mıydı?" diye sordu yeniden.

"Onları biliyor musunuz?" diye sordu kadın ve ardından bu sorunun ne kadar gereksiz olduğunu fark etti, "Onları nasıl ele geçirdiniz?"

"Kızım bir tanesini seyretmiş. Trevisan'ın kızı ona vermiş ve bunun, bazı kişilerin neden onun babasını öldürmek istediğini açıklayabileceğini söylemiş."

"Kızınız kaç yaşında?" diye sordu Ceroni.

"On dört."

"Üzgünüm," dedi ve ellerine bakarak tekrarladı. "Gerçekten üzgünüm."

"Kasette neler olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu Brunetti.

Kadın başıyla onayladı. "Evet, biliyorum."

Sesindeki iğrenme tonunu saklamaya gerek duymadı. "Ve onları satması için Trevisan'a yardım ettiniz?"

"Commissario," dedi, ayağa kalkarak, "artık bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum. Eğer bu resmi bir sorgulama ise bunu Questura'da avukatın yanındayken yapmalısınız."

"Onları siz öldürdünüz, değil mi?" diye sordu Brunetti, bunu hiç düşünmeden söylemişti.

"Ne yazık ki neden bahsettiğinizi anlamıyorum," dedi Ceroni. "Ayrıca şimdi eğer başka bir sorunuz yoksa, size iyi akşamlar diliyorum."

"Trendeki siz miydiniz, kürk şapkalı kadın?"

O sırada kapıya doğru yürümekte olan Ceroni, soruyu duyunca, bir an sendeleyip sol ayağının üzerine çöktü. Hemen dengesini toparlayıp, sakinleştikten sonra kapıya doğru yürümeye devam etti. Kapıyı açıp Brunetti'ye yol vermek için tuttu. "İyi akşamlar, Commissario."

Brunetti kapıda, kadının önünde durdu, ama onun bakışları ifadesiz ve sakindi. Brunetti hiçbir şey söylemeden evden çıktı.

Binadan çıktığında, yukarıya yani evin pencerelerinin bulunduğunu düşündüğü yere hiç bakmaksızın yürüyüp uzaklaştı. Bunun yerine önündeki köprüyü geçip, ilk *calle*'den sağa döndü. Orada

durdu, keşke bir cep telefonum olsaydı diye aklından geçirdi. İlk kez hayıflanıyordu buna. Hafızasını yoklayıp, her Venedikli'nin kafasının içinde olan kent sokaklarının krokisini hatırlayıncaya kadar duraksadı. Bir süre düşündükten sonra, Ceroni'nin evinin arkası boyunca uzanan ve ulaşmaya çalıştığı dar *calle*'ye gidebilmek için ikinci *calle*'den devam edip hemen sonra sola dönmesi gerektiğini fark etti; buradan evin ön kapısını net bir şekilde görebilecekti.

Oraya vardığında bir duvara yaslanarak, kadın evden çıkıncaya kadar, iki saatten de fazla bir süre bekledi. Ceroni dışarı çıktığında yolun her iki tarafına baktı ama Brunetti'nin durduğu yer karanlıkta kalıyordu. Ceroni sağa döndü, Brunetti peşi sıra onu izledi, kahverengi ayakkabılarını giydiğine memnundu; ayakkabının ses çıkartmayan plastik tabanları vardı. Kadınınkiler ise yüksek topukları ile sanki sürekli görüş alanındaymışçasına peşi sıra takip edilmesi kolay bir iz bırakıyorlardı.

Birkaç dakika içerisinde onun arka *calli*'yi ve Büyük Kanal'daki *vaporetti*'yi geride bırakarak tren istasyonuna ya da Piazzale Roma'ya doğru ilerlemekte olduğunu fark etti. Campo Santa Margherita'ya geldiklerinde, kadın sola döndü; Piazzale Roma'ya, otobüslerin ana karaya gittikleri yöne doğru döndü.

Brunetti kadının ayakkabılarının çıkardığı sesi ancak duyabileceği bir mesafeden takip ediyordu. Saat onu geçmişti, o yüzden sokaklarda neredeyse hiç insan yoktu ve ayakkabının topuklarının çıkardığı düzenli ve azim dolu sesi duymasını önleyecek kadar gürültü de yoktu.

Piazzale'ye vardığında Brunetti'yi şaşırtarak otobüs duraklarının bulunduğu yerden uzaklaşıp karşıya geçti. Merdivenleri çıktı ve belediye otoparkına doğru yürüyüp, büyük girişinden girip gözden kayboldu. Brunetti *piazzale*'yi geçerken acele etti, kapının girişinde durdu ve loş olan iç kısmı seçmeye çalıştı.

Otoparkın kapısının sağ tarafında bulunan camlı bölmede bir adam oturuyordu. Brunetti ona doğru yürürken adam da gözleriyle onu takip ediyordu. "Az önce gri paltolu bir kadının buraya girdiğini gördünüz mü?"

"Kim olduğunu sanıyorsun, polis mi?" diye sordu adam ve ba-

şını yeniden önünde açık duran dergiye eğdi.

Brunetti hiçbir şey söylemeden cebinden cüzdanını alıp kimliğini çıkardı, açık duran derginin üzerine koydu. "İçeri gri paltolu bir kadın girdi mi?"

"Signora Ceroni," dedi adam kimliği geri uzatırken.

"Arabası nerede?"

"Dördüncü katta. Birkaç dakikaya kadar aşağı iner."

Dönerek ilerleyen yoldan aşağıya inen motor sesi, adamın bu söylediğini doğruldu. Brunetti camlı bölmeden uzaklaşıp garajın çıkış kapısına yürüdü. Açık kapının önünde elleri iki yanda durdu.

Araba, beyaz bir Mercedes, rampadan aşağıya doğru inip kapıya yöneldi. Brunetti'nin yüzüne yansıyan farlar bir an için onu kör etti, Brunetti gözlerini kısmak zorunda kaldı.

"Hey, sen ne yapıyorsun?" diye bağırdı adam Brunetti'ye, sandalyesinden kalkıp, bölmeden dışarı çıkarak. Ona doğru birkaç adım atmıştı ki tam o sırada arabanın kornasının sesi ortalığı kapladı; sağır eden bir sesti. Bunun üzerine adam kendini kapının pervazına doğru geri attı. Çıkışa doğru ilerleyen arabayla onun on metre ilerisinde önünde duran adama bakıyordu. Yeniden bağırdı ama Brunetti kıpırdamıyordu. Aklından, koşup, polisi iterek yoldan çıkartmak geçti ama orada öyle çakılıp kalmış gibiydi.

Arabanın kornası yeniden çaldı ve otopark görevlisi gözlerini kapadı. Acı bir fren sesiyle gözlerini yeniden açtığında arabanın, motor yağıyla kayganlaşmış yolda sert bir şekilde polisten diğer yana doğru kaymakta olduğunu gördü; polis ise hâlâ kıpırdamaksızın yerinde duruyordu. Mercedes on yedinci sırada duran bir Peugeot'ya yandan çarptı, ani bir manevrayla yeniden kapının önüne geldi ve polisin bir metre önünde durdu. Bekçi bunları seyrederken, polis arabanın sağ tarafına ilerledi ve kapıyı açtı. Bir şeyler söyledi, bir süre bekledi ve ardından arabaya bindi. Araba ani bir hareketle otoparkın kapısından fırlayarak çıktı; sola dönüp, şose yolda ilerlemeye başladı. Bekçinin ise aklına polisi aramaktan daha iyi bir fikir gelmemişti.

27 Mestre ve Marghera'nın ışıklarına doğru şose yoldan ilerlerken, Brunetti Signora Ceroni'nin profilini inceliyordu. Ama kadın sadece önüne bakıyor o sanki orada değilmiş gibi davranıyordu. Bunun üzerine Brunetti de sağma döndü; Murano deniz fenerinin ışığına, daha da ilerilerde görünen Burano'nun ışıklarına doğru bakmaya başladı. "Ne kadar açık bir gece," dedi. "Sanırım Torcello'yu bile görebilirim."

Kadın biraz daha gaza bastı, yoldaki tüm araçlardan daha hızlı gitmeye başlamışlardı. "Eğer direksiyonu sağa kıracak olursam suya uçarız," dedi.

"Sanırım haklısın," diye cevapladı Brunetti.

Ayağını gaz pedalından çekti, yeniden yavaşladılar. Sollarından bir araba geçti, "Acenteye geldiğinde," diye başladı, "yeniden gelmenin an meselesi olduğunu biliyordum. Daha o zaman buralardan gitmeliydim."

"Nereye gidecektin?"

"İsviçre ve oradan da Brezilya'ya."

"Brezilya'daki iş bağlantıların yüzünden mi?"

"O bağlantıları kullanamazdım, değil mi?"

Brunetti cevap vermeden önce bir süre düşündü, "Hayır, şartlara bakılacak olursa, sanırım kullanamazdın. Öyleyse neden Brezilya?"

"Orada param var."

"Ya İsviçre'de?"

"Tabii ki. Herkesin İsviçre'de parası vardır," diye cevapladı Ceroni.

İsviçre'de parası olmayan Brunetti onun ne demek istediğini anlamıştı, "Tabii," dedi ve ardından devam etti, "ama orada kalamaz mıydın?"

"Hayır. Brezilya daha iyi."

"Bence de öyle. Ama şu anda gidemezsin."

Hiçbir şey söylemedi.

"Bana anlatmak ister misin? Şu anda Questura'da değiliz ve avukatın da yok biliyorum, ama nedenini öğrenmek istiyorum."

"Bunu polis mi öğrenmek istiyor yoksa sen mi öğrenmek istiyorsun?"

Brunetti içini çekti, "Ne yazık ki arada bir fark yok, artık kalmadı."

Kadın ona baktı, söyledikleri için değil iç çektiği için bakmıştı. "Ne olacak?" diye sordu.

"Sana mı?"

"Evet."

"Bu bazı şeylere bağlı..." diye başladı lafına, kadının kendi nedenlerine bağlı olduğunu düşünüyordu. Ama ardından ortada üç kişi olduğunu hatırladı, o yüzden düşündüğü bu durumda geçerli olmazdı. Sebebin karar üzerinde az da olsa bir etkisi olabilirdi ama ortada üç ölü adam varken böyle bir şey yargıçlar üzerinde pek etkili olmazdı. Ayrıca hepsi de soğukkanlı işlenmiş birer cinayet gibi görünüyordu, "Bilmiyorum. İyi şeyler olmayacak."

"Umursadığımı sanmıyorum," dedi, sesindeki bu hafife alma Brunetti'yi şaşırtmıştı.

"Neden?"

"Çünkü bunu hak etmişlerdi, hepsi de."

Brunetti kimse ölümü hak etmez diyecekti ama birden kaseti hatırladı ve hiçbir şey söylemedi.

"Anlat bana," dedi.

"Onlar için çalıştığımı biliyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Yani yalnızca şu an için değil. Yıllardır demek istiyorum; İtalya'ya geldiğimden beri."

"Trevisan ve Favero için mi?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, onlar için değil ama o tip insanlar için. Bu işi, Trevisan'a satmadan önce yürütenler için."

"Satın mı aldı?" diye sordu Brunetti, bu işten bir dükkanmış gibi bahsetmesi onu şaşırtmıştı.

"Evet. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Ama bildiğim şey, bir gün işleri yürüten adamın gittiği ve yerine yeni patron olarak Trevisan'ın geldiği."

"Ve sen de ...?"

"Benim için 'ara yönetici' diyebilirsin," dedi, terimi İngilizce söylemişti, sesinde yoğun bir alay vardı.

"Bu ne demek?"

"Bu, artık sokaklarda sürtmeyeceğim demekti." Brunetti'ye doğru bir baktı, onu afallatıp afallatmadığını merak etmişti ama Brunetti'nin görüntüsü de sesi kadar sakindi. "Bunu ne kadar süre yaptın?"

"Fahişe olarak ne kadar mı çalıştım?" diye sordu.

"Evet."

"Buraya bir fahişe olarak gelmiştim," dedi, sonra bir an durakladı. "Hayır, bu doğru değil. Buraya ilk sevgilisine âşık genç bir kız olarak gelmiştim. Bana evimi terkedip onunla gelirsem yeni bir dünya sunacağına söz veren bir İtalyan'dı. Ben onun dediğini yaptım ama o dediğini yapmadı.

"Sana Mostar'dan olduğumu söylemiştim. Yani ailem Müslüman'dır. Ama ailemden tek kişi bile bir caminin içini görmemiştir. Amcam dışında; hoş herkes onun deli olduğunu söylerdi. Hatta ben rahibeler okuluna gittim. Ailem iyi bir eğitim görmem gerektiğini düşünüyordu, ben de on iki yıl Katolik okullarında okudum."

Brunetti, kanalın Venedik ile Padova arasında kalan kısmının sağ tarafında ilerlemekte olduklarını fark etti. Bu, Paladian villalarının olduğu yoldu. Yolu hatırlamıştı. Kanalın diğer tarafında kalan ve ay ışığı altında çok az seçilebilen bir villanın üst katlarından birinde tek bir ışık yanıyordu.

"Klişeleşmiş hikâye, o yüzden nasıl olduğunu anlatmayacağım. Aşıktım, buraya geldim ve bir aya kalmadan sokaklardaydım. Pasaportsuz, İtalyancasız; ama rahibeler okulunda altı yıl Latince görmüştüm, tüm duaları öğrenmek için, o nedenle İtalyancayı öğrenmek benim için çok kolay oldu. Ayrıca başarılı olmak için ne yapmam gerektiğini öğrenmem de çok kolay olmuştu. Ben hep hırslı bir insandım ve bu işte de başarılı olmamam için bir neden göremiyordum."

"Peki ne yaptın?"

"İşimde çok başarılıydım. Kendimi hep temiz tuttum ve bizi kontrol eden adama sürekli yardımcı oldum."

"Ne yaparak yardımcı oldun?"

"Ona diğer kızları ispiyonluyordum. İki kere, kaçmaya hazırla-

nan kızlar hakkında ona bilgi verdim."

"Onlara ne oldu?"

"Dövüldüler. Sanırım bir tanesinin birkaç parmağı kırıldı. Bize çok nadir olarak çalışamayacağımız denli zarar verirlerdi. Bu, iş için iyi olmazdı."

"Başka ne tür yardımlarda bulundun?"

"Onlara müşterilerimin isimlerini verirdim ve sanırım bazılarına şantaj yaparlardı. Sinirli olanları tanımakta ustaydım, onlara kendileri hakkında soru sorardım, er ya da geç eşleri hakkında konuşmaya başlarlardı. Eğer hedef olabilecek gibi görünüyorlarsa, isimlerini ve adreslerini öğrenirdim. Çok kolay olurdu. Erkekler çok zayıftır. Sanırım onları böyle yapan kibirleri."

Birkaç dakikalık sessizlikten sonra, Brunetti sordu, "Sonra ne oldu?"

"Sonra beni sokaklardan aldılar. Bendeki işletmeci yeteneği ile onlara daha çok yardımcı olabileceğimi anlamışlardı." Yine İngilizce kelimeler kullanmıştı, telaffuzu neredeyse aksansızdı; bir dilden ötekine bir fokun su üstünde kayışı kadar kolayca geçebiliyordu.

"Bu 'işletmeci yeteneği'nle neler yaptın?" diye sordu Brunetti, telaffuzunu onunkine benzetmeye çalışarak.

"Yeni kızlarla konuşuyor, onlara durumu anlatıyordum ve ne deniliyorsa onu yapmalarını öğütlüyordum." Arada ilgisi olmayan bir ekleme yaptı, "Çabucak İspanyolcayı da öğrenmiştim ve bunun da yardımı oldu."

"Kârlı mıydı?"

"Organizasyon içerisinde yükseldikçe, evet. Bu seyahat acentesini almam için gerekli parayı iki yılda biriktirdim."

"Ama yine de hâlâ onlara çalışıyordun?"

Bir şey demeden önce Brunetti'ye bakarak "Bir kere onlar için çalışmaya başladın mı, asla bırakamazsın," dedi. Kırmızı ışıkta durdu ama tekrar başını Brunetti'ye doğru çevirmedi. Elleri direksiyonun üzerine kenetlenmiş, tam karşıya bakıyordu.

"Bunların hiçbiri seni rahatsız etmedi mi? Tüm bu yaptıkların?"

Ceroni omuz silkti, yeşil ışık yanınca vitesi değiştirdi. Yollarına devam ediyorlardı.

"İş inanılmaz bir şekilde büyümüştü. Görünüşe göre her sene, her ay daha fazla yeni kız geliyordu. Onları kolayca ülkeye sokabiliyorduk–"

Brunetti konuşmasını kesti. "Seyahat acentesi bunun için miydi?"

"Evet. Ama bir süre sonra, dışarıdan kız getirmek neredeyse gereksiz hale gelmişti, Doğu'dan ve Kuzey Afrika'dan pek çok kız kendi başına buraya geliyordu. Biz de organizasyonu değiştirip buna göre ayarlamalar yaptık. Onlar buraya geldikten sonra onları gidip alıyorduk. Masraflarda inanılmaz bir azalma olmuştu. Pasaportlarını ellerinden almak da çok kolaylaşmıştı. Tabii eğer pasaportları varsa. Çoğunun yoktu." Ses tonu birden ciddileşti, sanki akıl veriyormuş gibiydi. "Onları bu ülkeye sokmak o kadar kolaydır ki. Ve burada tutmak."

Sağda bir başka villa gözüktü ama Brunetti ancak göz ucuyla bakabilmişti. "Kasetler?" diye hatırlattı ona.

"Ah evet, kasetler," dedi. "Seyretmeden aylarca önce onların varlığını duymuştum. Teorik olarak haklarında bildiğim tek şey Bosna'dan gönderildikleriydi ama ne olduklarını bilmiyordum. Trevisan, Favero ve Lotto, üçü de kasetlerle ilgili çok heyecanlanmışlardı, çünkü kârı çok büyüktü. Tüm yapmaları gereken, boş kasetlere birkaç bin liret ödeyip orijinal kaseti çoğaltmaktı. Sonra da kasetleri Amerika'da maliyetinin en az yirmi veya otuz katına satıyorlardı. Başlarda sadece orijinalleri satıyorlardı. Sanırım orijinalleri için birkaç milyon liret alıyorlardı ama sonra dağıtımı kendileri yapmaya karar verdiler; asıl parayı böyle götüreceklerini söylüyorlardı.

Bana fikrimi soran Trevisan olmuştu. İşle ilgili içgüdülerimin iyi olduğunu bilirlerdi, o yüzden bana sordu. Ben de onlara aklımdan geçen şeyi söyledim, yani kasetleri görmeden bir fikir yürütemeyeceğimi. O zaman bile onları birer ürün olarak görüyordum ve benim açımdan düşünülmesi gereken tek şey nasıl pazarlanacaklarıydı." Brunetti'ye bir göz attı, "Aynen böyle düşünüyordum, hatta aynı terimlerle. Ürün. Pazarlama." İç çekti.

"Böylece Trevisan diğer ikisiyle konuştu ve onlar da benim bir-

kaç kasete bakabileceğim konusunda onunla hemfikir oldular. Ama kasetleri birlikte seyretmemiz konusunda ısrar ettiler; bana güvenmemişlerdi. Ne kadar değerli olduklarını fark ettikten sonra orijinaller konusunda hiç kimseye güvenmiyorlardı. "

"Peki sen onları seyrettin mi?" diye sordu Brunetti, Ceroni'nin konuşmaya devam etmeyeceğini düşündüğünde.

"Oo evet, üçünü seyrettim."

"Nerede?"

"Lotto'nun evinde. Aralarında eşiyle birlikte yaşamayan bir tek o vardı, biz de oraya gittik."

"Ve?"

"Ve kasetleri seyrettik. İşte o zaman karar verdim."

"Neye karar verdin?"

"Onları öldürmeye."

"Üçünü de mi?" diye sordu Brunetti.

"Elbette."

Birkaç saniye sonra, "Neden?" diye sordu.

"Çünkü bu filmlerden öyle keyif alıyorlardı ki. Favero en beterleriydi. İkincisini seyrederken öylesine tahrik olmuştu ki odadan çıkmak zorunda kaldı. Nereye gitti bilmiyorum ama kasetler bitinceye kadar dönmedi."

"Ya diğer ikisi?"

"Oo, onlar da çok heyecanlanmıştı. Ama onlar kasetleri daha önce seyretmişlerdi, bu yüzden de kendilerini kontrol edebildiler."

"Bunlar benim seyrettiğim türden kasetler miydi?"

"Bir kadını öldürüyorlar mıydı?" diye sordu.

"Evet."

"O zaman aynılarındandır. Tecavüze uğruyor, genellikle defalarca ve sonra öldürülüyor." Ses tonu, uçuş sırasında yolculara bilgi veren bir hostesinki gibiydi.

"Kaç tane kaset vardı?" diye sordu Brunetti.

"Bilmiyorum. En azından benim bildiğim yedi tane vardı, seyrettiğim üçü hariç. Ama o yedisi, orijinal haliyle önceden satılmış olanlardı; bu üçü ise çoğaltıp dağıtımı yapmayı düşündükleri kasetlerdi."

"Kasetleri görünce onlara ne söyledin?"

"Onlara bu konu hakkında düşünmek için birkaç güne ihtiyacın olduğunu söyledim. Brüksel'de bulunan bir tanıdığımın kopyaların Belçika ve Hollanda piyasasına sürülmesiyle ilgilenebileceğini söyledim. Ama çoktan onları öldürmeye karar vermiştim. Sadece bunu en iyi şekilde nasıl yaparım diye düşünüyordum."

"Neden?"

"Ne neden? Neden mi bekledim yoksa onları neden mi öldürmeye karar verdim?"

"Neden onları öldürmeye karar verdin?"

Önlerinde giden araç sağa dönmek için sinyal verince, Ceroni de arabayı yavaşlattı. Diğer aracın ışıkları gözden kaybolduğunda Brunetti'ye döndü. "Bu konuda gerçekten çok düşündüm, Commissario. Sanırım karar vermeme neden olan asıl şey onların bu kasetlerden böylesine zevk alıyor olmalarıydı; bu halleri beni çok şaşırtmıştı. Ve orada oturmuş üçünü seyrederken, video kasetlerini seyretmenin ve de bunlardan yüzde almanın onlar açısından yanlış bir şey olmadığını fark ettim."

"Onlardan yüzde mi alıyorlardı?"

Başını yeniden yola çevirdi. "Lütfen Commissario, aptal olma. Eğer böyle şeylerin bir piyasası olmasaydı bu kasetler yapılmazdı. Trevisan ve arkadaşları bir piyasa yarattılar ve burada talep oluştuğunu gördüler. Kasetleri seyredip içindekileri görmeden önce, Trevisan ve Lotto'nun Saraybosna'ya faks çekip daha fazlasını sipariş etme konusunda konuştuklarını duymuştum. Sanki bir kasa şarap siparişi veriyorlarmış ya da borsa simsarına bazı hisse senetlerini satmasını söylüyormuş gibi rahat konuşuyorlardı. Bu, onlar için bir işti."

"Ama sonra sen kasetleri seyrettin?"

"Evet. Sonra ben kasetleri seyrettim."

"Hiç onları öldürmenin yanlış olacağını düşünmedin mi?"

"Sana anlatmaya çalıştığım şey de bu, Commissario. Yanlış değildi. Doğruydu. Bunu asla sorgulamadım, başından beri. Ve sen sormadan söyleyeyim, evet yine yapardım."

"Sebebi o kadınların Bosnalı olmaları mı? Müslüman olmaları mı?"

Kadın öyle bir ses çıkardı ki, Brunetti'ye hafiften gülüyormuş gibi geldi. "Kadınların kim olduğunun önemi yok. Şu anda ölüler, yani onlara ne olduğunun artık bir önemi yok, zavallılar." Bir süre Brunetti'nin sorusunu düşündü. "Hayır, Bosnalı, Müslüman olmalarının bir önemi yoktu." Bakışlarını yoldan, Brunetti'ye çevirdi, "Herkes insanlık ve insanlığa karşı işlenmiş suçlardan bahseder, Commissario. Gazeteler bununla ilgili makalelerle doludur ve politikacılar, onlar da konuşur, konuşur, konuşurlar. Ama kimse hiçbir şey yapmaz. Tüm yaptığımız konuşmak ve soylu bir hassasiyet göstermektir, ama herşey aynen devam eder; kadınlara tecavüz edilir ve öldürülür; şimdi de bunların filmlerini yapıyoruz ve oturup onları seyrediyoruz." Brunetti onun sesindeki öfkeyi fark etmişti; bu, konuşmasını hızlandırmak yerine daha da yavaşlatmıştı. "Ben de onları durdurmaya karar verdim. Çünkü başka yapılabilecek hiçbir şey yoktu."

"Polise gelebilirdin."

"Peki sonra Commissario? Onları ne için tutuklayacaklardı? Bu bir suç mu? Ne yapıyorlardı?"

Brunetti cevabı bilmiyordu, bunu kabullenmekten utandı.

"Bu bir suç mu?"

"Bilmiyorum," dedi Brunetti sonunda. "Ama onların foyasını meydana çıkarabilirdin, fahişelerle ilgili olan işlerini. Bu, onları durdururdu."

Yüksek sesle bir kahkaha attı. "Ne kadar aptalsın, Commissario. Benim fahişelerle ilgili işi durdurmak gibi bir niyetim yoktu, hiç olmadı. Ben o sayede çok iyi bir yaşam elde ettim. Neden bunu durdurmak isteyeyim ki?"

"Kadınlara yaptıkları şeyler yüzünden, senin de daha önce başına gelmiş olan şeyler yüzünden."

Ceroni hızlı hızlı konuşmaya başlamıştı, öfkesinden değil, rahatsız olmuş olmasından dolayı. "Bu, onların başına nerede olsalar gelecek olan şeydi. Kendi ülkelerinde de orospu ve kurban olacaklardı."

"Onlardan öldürülen var mıydı?"

"Benden ne yapmamı istiyorsun, Commissario; sana dünyadaki tüm zavallı öldürülmüş fahişelerin öcünü aldığımı söylememi mi? Hayır, almadım. Sana neden bunu yaptığımı söylüyorum. Eğer tutuklansalardı, her şey ortaya çıkardı. Ben de tutuklanırdım. Peki sonra ne olurdu? Davaları mahkemede görülünceye dek birkaç ay hapis yatarlardı, sonra? Para cezası mı? Hapiste geçecek bir yıl mı? Ya da iki? Sence bu, onların yaptığına karşılık yeterli olur muydu?"

Brunetti bu kadınla ahlâki bir tartışmaya giremeyecek kadar yorgundu. "Nasıl yaptın?" Gerçeği dinlemekle yetinecekti.

"Trevisan ve Favero'nun akşam yemek yiyeceklerini ve Trevisan'ın her zaman aynı trenle geri döndüğünü biliyordum. O trene bindim. Trenin sonundaki vagonlar hep boş olurdu ve işte çok kolay oldu."

"Seni tanıdı mı?"

"Bilmiyorum. Her şey çok hızlı olup bitti."

"Silahı nereden buldun?"

"Bir arkadaşımdan," dedi, tek açıklaması buydu.

"Ya Favero?"

"Yemek sırasında tuvalete gitti ve ben de *vin santo* şarabına barbiturat koydum. Şarabın tatlı bir tadı olduğu için ilacınkini örteceğini bildiğimden yemekten sonra içmek üzere şaraptan yarım şişe sipariş vermesini istemiştim."

"Sonra, evinde?"

"Beni Venedik'e dönmem için tren istasyonuna götürecekti. Ama, yolun yarısındayken, kırmızı ışıkta uyuya kaldı. Onu kenara çekip, sürücü koltuğuna geçtim ve sonra arabayı evine doğru sürdüm. Evinde şu otomatik açılan garaj kapılarından vardı, böylece kapıyı açtım, içeri girdim ve motoru çalışır halde bıraktım, sonra yeniden onu şoför tarafına çektim ve garajın kapısını kapatmak için düğmeye bastım. Kapı kapanırken de garajdan çıktım."

"Ya Lotto?"

"Beni aradı ve endişelendiğini söyledi; olup bitenlerle ilgili benimle konuşmak istiyordu." Brunetti kadının, zaman zaman yanlarından geçen arabaların ışığında bir görünüp bir kaybolan profilini

seyrediyordu. Bunları anlatırken kadının yüzü son derece sakindi. "Ona şehir dışında konuşmamızın daha iyi olacağını söyledim, o da benimle Dolo'da buluşmayı kabul etti. Ana karada birkaç işim olduğunu ve onunla Dolo'nun arka yolu üzerinde buluşabileceğimi söyledim. Erkenden oraya gittim ve geldiğinde kendi arabamdan inip onunkine bindim. Panik içindeydi. Trevisan'ı ve Favero'yu öldüren kişinin kız kardeşi olduğunu sanıyordu ve benim de böyle düşünüp düşünmediğimi sordu. Kız kardeşinin şimdi de onu öldüreceğine inanmıştı. Böylece bütün iş onun olacaktı. Onun ve aşığının."

Arabayı yolun kenarına çekti ve arkadaki geçsin diye bir süre bekledi. Geçince bir U dönüşü yaptı ve geldikleri yoldan dönmeye başladılar.

"Ona kız kardeşinden korkması için hiçbir neden olmadığını söyledim. Bunu duyunca bir an için rahatladı. Kaç kere ateş ettiğimi hatırlamıyorum. Sonra kendi arabama geçtim ve Piazzale Roma'nın yolunu tuttum."

"Ya silah?" diye sordu Brunetti.

"Hâlâ evimde duruyor. Onunla işim bitinceye kadar atmak istemedim."

"Ne demek istiyorsun?"

Brunetti'ye şöyle bir baktı. "Ötekiler."

"Hangi ötekiler?"

Ceroni cevap vermedi, Brunetti'nin kesinlikle hissettiği şeyi inkar edercesine başını salladı.

"Er ya da geç yakalanacağını hiç düşünmedin mi?"

"Bilmiyorum. Bunu düşünmedim. Ama sen acenteye geldikten ve sana araba kullanmadığımı söyledikten sonra, tüm diğer şeyleri düşünmeye başladım; gözlüğün yanısıra yaptığım diğer hataları. Sanırım trendeki insanlar beni görmüştü ve garajdaki adam Lotto'nun öldüğü gece oradan arabayla çıktığımı biliyordu. Ve bu gece, bittiğini anlamıştım. Kaçabileceğimi sandım. Yani," sonra ekledi, "kaçmayı umut ediyordum ama bunu çok düşündüm mü, bilmiyorum."

Bir süre geçti, Brunetti daha önce görmüş olduğu ilk villanın yanından geçtiklerini fark etti. Villa şu anda onun tarafında kalıyor-

du. Ceroni aniden bu sessizliği bozdu. "Beni öldürecekler, biliyorsun."

Brunetti arabanın sıcaklığıyla ve bu anormal duygularla yarı yarıya uyuklar gibiydi. "Ne?" diye sordu, başını iki yana sallayıp yerinde doğrularak.

"Tutuklandığımı ve onları benim öldürdüğümü bir kere öğrendiler mi beni ortadan kaldırmaktan başka seçenekleri kalmayacak."

"Anlamıyorum," dedi Brunetti.

"Onların kim olduğunu biliyorum, en azından bazılarını, henüz öldürmediklerimi. Ve benim konuşmayacağımdan emin olmak isteyeceklerdir."

"Kimler?"

"Kasetleri yapan adamlar –bu işin içindeki tek kişi Trevisan değildi– ve fahişeleri çalıştıranlar. Hayır, ortalığa salıp parayı toplattıkları sokaktaki küçük adamlar değil. Tüm bu şeyleri yöneten adamları tanıyorum, kadın ithali-ihracatı yapanları. Ama öyle çok fazla ihracat olmaz, yani kasetlerden başka, yoksa olur mu? Hepsini tanımıyorum, ama yeterince kişiyi tanıyorum."

"Kim bunlar?" diye sordu Brunetti, güneyli aksanıyla konuşan bıyıklı mafya takımını aklından geçirerek.

Ceroni, Lombardy'nin belediye başkanının ve büyük bir ilaç firmasının başkanının adını verdi. Başını hızla ona doğru çevirdiğinde, Ceroni acımasız bir gülüşle Adalet Bakanı'nın yardımcılardan birinin adını daha ekledi. "Bu çok uluslu bir iş, Commissario. Burada, barda oturmuş ucuz şaraplar içen ve orospular hakkında konuşan adamlardan bahsetmiyoruz; toplantı salonlarından, yatlardan, özel uçaklardan, faksla ve cep telefonlarıyla gidip gelen siparişlerden bahsediyoruz. Bunlar gerçekten güç sahibi adamlar. Favero'nun otopsi raporundan nasıl kurtuldular sanıyorsun?"

"Bunu nereden biliyorsun?" diye sordu Brunetti.

"Lotto söylemişti. Kimsenin Favero'nun ölümünü araştırmasını istemiyorlardı. İşin içinde çok fazla kişi var. Hepsinin ismini bilmiyorum ama yeterince insan tanıyorum." Gülüşü kayboldu. "Bu yüzden beni öldürecekler."

"Seni koruma altına alırız," dedi Brunetti, kafası detayları atlamıştı.

"Sindona gibi mi?" diye sordu Ceroni alay ederek. "Hapishanede kaç tane koruması vardı, üstelik video kameralar onu yirmi dört saat izliyordu ama yine de kahvesine zehir koymayı başardılar. Ben ne kadar yaşarım sanıyorsun?"

"Bu olmayacak," dedi Brunetti heyecanlı bir şekilde atılarak ve sonra kendisinin de bu söylediğine inanacak bir sebebi olmadığını fark etti. Üç adamı öldürdüğünü biliyordu, evet, ama diğer tüm anlattıklarının ispat edilmesi gerekliydi; özellikle de Ceroni'nin bahsettiği tehlikeli şeylerin ve onu öldürmek için çevrilecek olan entrikaların.

Duygusal etkileşimle Brunetti'deki değişimi fark eden Ceroni sustu. Gecenin içine doğru arabayı sürdü, Brunetti sağ tarafındaki kanala yansıyan ışıklara baktı.

Brunetti'nin bir sonra hatırladığı şey, Ceroni'nin omzunu sarsmasıydı. Gözlerini açtı, birden tam karşısında duran duvarı gördü. İçgüdüsel olarak kollarını kaldırıp yüzünü örttü ve başını göğsüne doğru çekti. Ama ne bir çarpma ne de bir ses vardı. Araba hareketsiz duruyordu, motorda ses yoktu.

"Venedik'e döndük," dedi Ceroni.

Ellerini yüzünden indirip etrafına bakındı. Önünde duran duvar park ettikleri garajın duvarıydı; her iki tarafta da park etmiş arabalar duruyordu.

Ceroni koltuğun arasına uzanıp emniyet kemerini açtı. "Sanıyorum beni Questura'ya götürmek isteyeceksin."

Embarcadero'ya vardıklarında, Brunetti bir numaralı teknenin uzaklaşmakta olduğunu gördü. Saatine baktı, üç olduğunu görünce çok şaşırdı. Paola'yı aramamıştı; Questura'yı aramamıştı; onun ne yaptığından haberleri yoktu.

Ceroni tekne tarifesinin önünde durmuş dikkatle inceliyordu. Saatlerini okuyamadığı için çantasından gözlüğünü çıkarıp taktı. Tarifeyi okuyunca Brunetti'ye dönerek, "Kırk dakikadan önce yok," dedi.

"Yürümek ister misin?" diye sordu Brunetti. Açık *embarcade-*

ro'da oturmak için hava çok soğuktu, en azından yürüyerek ısınabilirlerdi. Questura'yı arayıp onlardan, kendilerini almaları için bir tekne göndermelerini isteyebilirdi ama muhtemelen yürüyerek daha kısa zamanda orada olurlardı.

"Evet, isterim," diye yanıtladı Ceroni. "Şehri bir daha göremeyeceğim."

Bu, Brunetti'ye melodramatik gelse de hiçbir şey söylemedi. Sağa dönüp set boyunca yürümeye başladılar. İlk köprüye ulaştıklarında, Ceroni, "Rialto'dan gitmemizin bir sakıncası var mı? Hiçbir zaman Strada Nuova'dan hoşlanmamışımdır," dedi.

Brunetti, hiçbir şey söylemeksizin, set boyunca onunla birlikte yürümeye başladı. Oradan Tolentini'ye çıkan köprüyü geçip Rialto'ya ulaşan arka sokaklarda ilerlediler. Ceroni ne hızlı ne de yavaş yürüyordu, geçtikleri binalara baktığı bile yoktu. Bazen Brunetti'nin hızlı adımları, doğal olarak, onun önüne geçmesine neden oluyordu, sonra bir köşede ya da bir köprünün ayağında durup Ceroni'yi bekliyordu. Balıkçıların yanına gelmişlerdi, ardından Rialto'yu geçmeye başladılar. Ceroni köprünün tam tepesinde bir an için durdu, şu anda üzerinde hiç tekne olmayan, bomboş Büyük Kanal'ın sağma ve soluna baktı. Köprüden indiler ve Campo San Bartolomeo'ya doğru ilerlediler. Yanlarından bir gece bekçisi geçti, onu, elinde tasmasını tuttuğu Alman çoban köpeği izliyordu; hiçbiri konuşmadı.

Questura'ya vardıklarında neredeyse saat dört olmuştu. Brunetti kalın cam kapıya vurunca kapının sağ tarafında bulunan nöbetçi kulübesinin içinde ışık yandı. İçerideki nöbetçi uykulu gözlerini ovuşturarak camdan dışarıya baktı. Brunetti'yi tanıyınca da kapıyı açarak hemen selam verdi.

"*Buon giorno, Commissario*," dedi sonra da üstünün yanında duran kadına baktı.

Brunetti teşekkür edip, gece görevde bulunan bir kadın görevli olup olmadığını sordu. Nöbetçi olmadığını söyleyince, Brunetti ondan nöbet listesinde ilk sırada yer alan kişiyi arayıp, acilen Questura'ya çağırmasını istedi. Daha sonra nöbetçinin gitmesine izin vererek Ceroni ile birlikte girişten geçip, ofisine çıkmak üzere mer-

divenlere yöneldi. Kaloriferler yanmıyordu, dolayısıyla bina soğuk, hava rutubetliydi. Dördüncü kata ulaştıklarında Brunetti ofisinin kapısını açtı ve Signora'nın önden girmesi için tuttu.

"Tuvalete gitmek istiyorum," dedi Ceroni.

"Üzgünüm. Bayan görevli gelinceye kadar olmaz."

Ceroni gülümsedi. "Kendimi öldürmemden mi korkuyorsun, Commissario?" Cevap alamayınca, "İnan bana, ben öyle bir şey yapacak biri değilim," dedi.

Brunetti oturması için sandalyeyi gösterdikten sonra masanın arkasında ayakta durarak, masanın üzerindekilere baktı; bazılarını karıştırmaya başladı. Yıllardır emniyette çalışan orta yaşlı bir kadın görevlinin gelmesi için geçen on beş dakika boyunca ikisi de konuşmadı.

Kadın polis içeri girdiğinde, Brunetti Ceroni'ye bakarak sordu, "İfade vermek ister misiniz? Memur Di Censo şahitlik edebilir."

Ceroni hayır anlamında başını iki yana salladı.

"Avukatınızı aramak ister misiniz?"

Yine aynı sessiz reddediş.

Brunetti bir süre bekledi sonra kadın polise döndü. "Memur hanım, Signora Ceroni'yi bir hücreye götürmenizi istiyorum. Dört numaraya. Isıtmalı olan. Eğer kendisi fikrini değiştirecek olursa, avukatını ya da ailesini arayabilir." Bunu söylerken yine Ceroni'ye baktı, ama kadın yeniden başını iki yana salladı.

Tekrar kadın polise dönerek, "Ne Questura'dan ne de dışarıdan herhangi birisiyle görüştürülmeyecek. Anladınız mı?" dedi.

"Evet, efendim," dedi Di Censo, ardından sordu, "Onunla mı kalayım, efendim?"

"Evet, bir başkası görevi senden devralıncaya kadar." Sonra Ceroni'ye dönerek, "Sizi daha sonra sabah göreceğim, Signora," dedi.

Ceroni başını olur anlamında salladı ama hiçbir şey söylemedi, ayağa kalktı ve Di Censo'yu takip ederek ofisten çıktı. Brunetti ayakkabılarının merdivenlerde çıkardığı sesleri dinliyordu; memurunki güçlü ve belirgindi, Brunetti'yi önce Piazzale Roma'ya oradan da üç adamın katiline götüren Signora Ceroni'ninki ise keskin ve inceydi.

Kısa bir rapor yazdı; Signora Ceroni ile yaptığı konuşmanın küçük bir özetiydi bu, avukatını aramayı ve resmi bir ifade vermeyi reddettiği de yazılıydı. Raporu kapıdaki görevliye vererek, bunu Vice-Questore Patta'ya veya Teğmen Scarpa'ya hangisi Questura'ya önce gelirse ona iletmesini söyledi.

Paola'nın yanına, yatağa yattığında saat neredeyse beş olmuştu. Paola yatakta kımıldanıp ona doğru döndü, kolunu yüzünün üzerine atıp Brunetti'nin anlayamadığı bir şeyler mırıldandı. Uykuya geçmeden önce, gözlerinin önünde ölmekte olan kadının görüntüsü yerine Chiara'nın, köpeği Bark'ı tutuşu geçti. Bir köpek için ne aptalca bir isim diye düşündü, ardından uykuya daldı.

28 Brunetti ertesi sabah kalktığında Paola çoktan gitmişti ama ona Chiara'nın iyi göründüğünü ve okula gidecek kadar kendisini iyi hissettiğini bildiren bir not bırakmıştı. Bu onu birazcık rahatlatsa da kızının üzüntüsü karşısında içinde yer eden acıyı bastırmaya yetmemişti. Kahvesini içti, uzun uzun duş aldı, sonra bir kahve daha. Ama sersemlemiş vücudu bir türlü toparlanamıyor, bir gece önce yaşanan olayların etkisinden kurtulamıyordu. Bir zamanlar uykusuz geçen dehşet dolu gecelerin ardından hiç çaba sarfetmeksizin, günlerce gerçeğin veya adalet olduğunu düşündüğü şeyin peşinden koşmaya devam edebiliyordu. Ama artık değişmişti. Şimdi çok daha öfkeliydi, buna karşın vücudunun azalan gücünü de inkâr edemiyordu.

Bu düşüncelerden sıyrılıp evden çıktı, havanın keskin soğuğu ve kalabalık sokaklar onu mutlu etmişti. İmkansız olduğunu biliyordu ama yine de bir gazete bayisinin önünden geçerken, dün akşamki tutuklamaya ilişkin bir başlık görür müyüm diye şöyle göz ucuyla bir baktı.

Questura'ya vardığında saat neredeyse on birdi, her zamanki selamlamalarla karşılaştı. Trevisan, Favero ve Lotto'nun katilini tek

başına yakalamasına ilişkin tek bir tebrik bile almamış olmasına şaşırmasına rağmen bunu belli etmedi.

Masasında Signorina Elettra'dan iki not buldu, her ikisinde de Vice-Questore onunla konuşmak istediğini yazmıştı. Hemen aşağıya indi ve Signorina Elletra'yı masasında buldu.

"İçeride mi?"

"Evet," dedi, başını kaldırdı ama gülümsemiyordu. "Ve pek havasında değil."

Brunetti, Patta ne zaman havasında oldu ki diyecekken vazgeçip sordu, "Neyle ilgili?"

"Transfer."

"Ne?" diye sordu Brunetti, bunu gerçekten ilgilendiği için sormamıştı ama en azından Patta'yla konuşmasını geciktiriyordu. Signorina Elettra ile birkaç dakika geçirmek, şu ana kadar bunu yapmak için bulabildiği en iyi yoldu.

"Transfer," diye tekrarladı. "Dün gece getirdiğiniz tutuklunun transferi." Telefona cevap vermek için döndü, "*Si*?" diye sordu, sonra luzlıca, "Hayır, yapamam," dedi. Başka hiçbir şey söylemeden kapatıp Brunetti'ye döndü.

"Ne oldu?" diye sordu Brunetti sessizce. Bir an için Signorina Elettra kalbinin gümbürtüsünü duyuyor mu diye merak etti.

"Bu sabah erken saatlerde bir telefon geldi. Adalet Bakanlığı'ndan, tutuklunun Padova'ya ait olduğunu söylüyorlardı. O yüzden onu almak istediler."

Brunetti öne doğru eğildi, ellerini masanın üzerine koydu; ayakta durabilmek için ellerinden destek aldıktan sonra sordu, "Telefona kim bakmış?"

"Bilmiyorum. Aşağıdakilerden birisi. Bu ben gelmeden önce olmuş. Sonra, sekize doğru Özel Büro'dan birkaç adam gelip, bazı evraklar gösterdi."

"Sonra onu götürdüler mi?"

"Evet. Padova'ya."

Signorina Elettra ürkerek, Brunetti'nin ellerini yumruk yaparken cilalanmış masasının üzerinde tırnaklarıyla bıraktığı sekiz uzun çiziğe baktı.

"Problem nedir, Commissario?"

"Oraya varmış mı?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi Signorina ve saatine baktı. "Buradan çıkalı üç saatten biraz fazla oluyor. Varmış olmalılar."

"Onları arayın," dedi Brunetti, sesi boğuk çıkmıştı.

Bu değişimden şaşkınlığa uğrayan Signora'nın bir şey yapmadan öylece kendisine baktığını görünce, tekrarladı, sesi şimdi daha yüksek çıkıyordu, "Onları arayın. Della Corte'yi arayın." Signorina'nın bir şey yapmasına fırsat kalmadan telefonu eline aldı ve numarayı tuşladı.

Della Corte üçüncü çalışta telefonunu açtı.

"Benim, Guido. Orada mı?" diye başladı Brunetti, hiçbir açıklama yapmaksızın.

"*Ciao*, Guido," diye cevapladı della Corte. "Kim burada mı? Neden bahsettiğini bilmiyorum."

"Dün gece bir kadın getirdim. Üçünü de o öldürmüş."

"İtiraf etti mi?" diye sordu della Corte.

"Evet. Üçünü de."

Della Corte'nin takdir dolu ıslığı geldi karşı taraftan. "Bununla ilgili bir bilgim yok," dedi sonunda. "Neden beni arıyorsun? Onu nerede tutukladın?"

"Burada. Venedik'te. Ama Özel Büro'dan bazı adamlar bu sabah gelip onu almışlar. Adalet Bakanlığı'ndan birisi onları, kadını almaları için göndermiş. Onun Padova'da tutulması gerektiğini söylemişler."

"Bu çok anlamsız," diye haykırdı della Corte. "Resmi olarak suçlanıncaya kadar nerede tutuklandıysa orada kalır. Bunu herkes bilir." Bir an durduktan sonra sordu. "Resmi olarak suçlama yapıldı mı?"

"Bilmiyorum," dedi Brunetti. "Sanmıyorum; öyle az vakit vardı ki."

"Bakalım ben neler bulabileceğim," dedi della Corte. "Bir şey öğrenir öğrenmez seni arayacağım. Adı neydi?"

"Ceroni, Regina Ceroni." Brunetti başka bir şey diyemeden, della Corte telefonu kapattı.

"Ne oldu?" diye sordu Signorina Elettra, sesinde derin bir endişe vardı.

"Bilmiyorum," dedi Brunetti. Başka bir şey söylemeden döndü ve Patta'nın kapısını çaldı.

"*Avanti.*"

Brunetti kapıyı itip, hızlıca içeri girdi. Bir açıklama yapmadan önce Patta'nın ruh halini anlayıncaya kadar sessiz kalabilmek için kendisini zorluyordu.

"Şu kadının Padova'ya transferinin yapılması da ne oluyor?" diye sordu.

"Bu konuda hiçbir bilgim yok. Onu dün gece getirdim. Üç adamı da öldürdüğünü itiraf etmişti: Trevisan, Favero ve Lotto."

"İtirafı nerede yaptı?" diye sordu. Brunetti soru karşısında bir an çelişkiye düştü.

"Arabasında."

"Arabasında mı?"

"Onu Piazzale Roma'ya kadar takip ettim. Sonra onunla uzun bir zaman geçirdik ve sonra buraya getirdim, Venedik'e. Bana nasıl yaptığını anlattı. Ve neden yaptığını."

Görünüşe göre Patta ikisiyle de ilgilenmiyordu. "Ondan bir itiraf aldın mı? Şahitin var mı?"

Brunetti başını iki yana salladı. "Buraya saat dörtte geldik ve ona avukatını isteyip istemediğini sordum. İstemedi. İfade vermek ister misin, diye sordum ama reddetti. Ben de onu hücreye koydurdum. Memur Di Censo onu aşağıya kadınlar bölümüne indirdi. "

"Bir itiraf ya da ifade almaksızın mı?" diye sordu Patta.

Bunu ertelemenin bir anlamı yoktu. "Hayır. Bu sabah alırım diye düşünmüştüm."

"Bu sabah alırım diye düşünmüştüm," diye tekrarladı Patta kötü bir ağızla.

"Evet."

"Ama bunu yapamayacaksın, değil mi?" diye sordu Patta, kızgınlığını gizlemeye gerek duymadan. "Onu Padova'ya götürdüler."

"Oraya ulaşmış mı?" diye araya girdi Brunetti.

Patta gözlerini yorgun yorgun bir yana devirerek, "Eğer bitir-

meme izin verirsen, Commissario..."

Brunetti başını salladı konuşma zahmetine girmeden.

"Dediğim gibi," diye başladı ve Brunetti söze karıştığında tam da önemli bir şey söylemeye çalıştığını hissettirebilmek için uzunca bir süre sustu, sonra devam etti, "bu sabah Padova'ya götürüldü. Sen zahmet edip buraya gelmeden ve itirafnamesi hazırlanmadan önce, ki bu, eminim sen de biliyorsundur, en rutin polis prosedürlerinden birisidir. Ama kadın Padova'ya götürüldü ve umarım bunun ne anlama geldiğini biliyorsundur." Patta durakladı, bu anı kurnazca gereğinden fazla uzattı. Brunetti'nin beceriksizliğini kabul etmesini bekliyordu.

"Yani sizce o şu anda tehlikede mi?" diye sordu Brunetti.

Patta şaşkınlıkla gözlerini kısıp başını geri attı. "Tehlike mi? Neden bahsettiğini anlamıyorum, Commissario. Potansiyel tek tehlike bu tutuklama ve onun itirafı ile Padova'nın kazanacağı övgüdür. Kadın, ikisi bu toplumda çok önemli konumları olan üç adamı öldürmüş, şimdi böyle bir katili yakalamanın tüm övgüsü Padova'ya gidecek."

"Yani şu anda orada mı?" diye sordu Brunetti, sesinde belirgin bir umut vardı.

"Şu anda nerede olduğuna ilişkin bir bilgim yok," diye başladı Patta, "ve doğrusu, olay bizim yetkimizin dışına çıktığına göre de artık hiçbir şekilde ilgimi çekmiyor. Cinayetlerle ilgili soruşturmayı durdurabiliriz –en azından bu kadarını yapabiliriz– onun yakalanması ile ilgili bütün övgüler Padova'ya yapılacak." Patta'nın öfkesi son derece açıktı. Masasına uzanıp önünde duran bir dosyayı aldı, "Sana söyleyecek başka bir şeyim yok, Commissario Brunetti. Eminim kendini meşgul edecek birşeyler bulabilirsin." Dosyayı açtı, başını eğip okumaya başladı.

Ofisine döndüğünde, Brunetti içinden gelen dürtüye teslim olarak della Corte'nin numarasını çevirdi. Kimse cevap vermiyordu. Oturdu. Kalktı, pencereye yürüdü. Sonra yerine döndü ve tekrar masasına oturdu. Zaman geçiyordu. Telefon çaldı, hemen ahizeyi kaldırdı.

"Guido, bununla ilgili bir bilgin var mı?" diye sordu della Cor-

te, sesi temkinli geliyordu.

Brunetti'nin eli terden kayıyordu. Telefonu diğer eline aldı ve avucunu pantolonuna sürttü. "Ne olmuş?"

"Hücresinde kendisini asmış. Yaklaşık bir saat önce buraya getirmişler ve itirafı için bir bant kayıt cihazı yerleştirmek üzere onu bir gözaltı hücresine koymuşlar. Hücreye koyduklarında üzerindeki eşyaları almaya gerek görmemişler. Sonra yeniden hücreye döndüklerinde çorabını havalandırma borusuna geçirerek kendisini astığını görmüşler." Della Corte konuşmasını bitirmişti ama Brunetti hiçbir şey söylemiyordu.

"Guido? Orada mısın?"

"Evet, buradayım," diyebildi sonunda. "Özel Büro'dan gelen adamlar şu anda neredeler?"

"Formları dolduruyorlar. Yolda onlara üç adamı da öldürdüğünü anlatmış."

"Neden?"

"Neden onlara anlatmış mı yoksa neden adamları öldürmüş mü?" diye sordu della Corte.

"Neden adamları öldürmüş?"

"Adamlara, geçmişte üçüyle de bir ilişki yaşadığını ve yıllardır onlara şantaj yaptığını söylemiş. Üçü de artık para ödemeyeceklerini söyleyince, onları öldürmeye karar vermiş."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Üçünü de ha?"

"Onların söylediği bu."

"Kaç kişiler?" diye sordu Brunetti.

"Özel Büro'dan gelenler mi?"

"Evet."

"Üç kişiler."

"Ve hepsi de aynı şeyi mi söylüyor? Yani üçüne de onları, şantaj yapamadığı için öldürdüğünü mü söylemiş?"

"Evet."

"Onlarla konuştun mu?"

"Hayır. Tüm bunları, onu bulan görevliden öğrendim."

"Kadının itirafını ne zaman açıklamışlar? Öldükten önce mi yoksa sonra mı?" diye sordu Brunetti.

"Bilmiyorum," diye yanıtladı della Corte. "Bu bir şeyi değiştirir mi?"

Hayır, değiştirmeyecekti, bunu anlamıştı. Özel Büro'dan olan üç adam da aynı hikâyeyi anlatacaklardı, bundan emindi. Zina, şantaj, açgözlülük ve intikam: tüm bunlar kadının yaptığı şeyi açıklamaya yetecek kadar adiceydi. Aslında tüm bunlar muhtemelen, gerçekteki iğrenç şehvet, dehşet ve kin için duyulan aşırı istekten çok daha inandırıcıydı. Özel Büro'nun üç görevlisinin ifadelerinden şüphe edilmesi neredeyse olanaksızdı.

Brunetti, "Teşekkür ederim," dedi ve yavaşça telefonu kapattı. Oturdu ve gerçeği ortaya çıkaracak her türlü kanıtı düşünmeye başladı. Signora Ceroni'nin itirafı ve öldürülmesine rağmen elle tutulur tek kanıt, öldürülen adamların ofislerinden yapılan telefon görüşmeleriydi. Bunlar neye yarardı ki? Bu görüşmeler pek çok farklı ülkenin meşru işyerleriyle ve Mestre'deki dökümtü bir barla yapılmış farklı görüşmelerdi. Bu hemen hemen hiçbir şey ifade etmezdi; bir soruşturma başlatılması için yeterli olamazdı. Mara, ki Brunetti bundan hiç kuşku duymuyordu, şimdi sokaklara geri dönmüştü, muhtemelen de başka bir şehirdeydi. Ve Silvestri, ona uyuşturucu veren insanlar ne söylemesini isterlerse onu anlatacaktı. Yoksa rahatlıkla bir gün aşırı dozdan ölmüş olarak da bulunabilirdi. Video kaset hâlâ Brunetti'deydi. Ama bunun izini Trevisanlara kadar sürmek, Chiara ile yeniden konuşmak, ona her şeyi yeniden hatırlatmak demekti ve Brunetti bunu yapamazdı; sonuçları ne olursa olsun.

Ceroni onu uyarmıştı ama o dinlememişti. Hatta katillerini gönderecek olan adamın adını bile vermişti. Belki de bu işte çok daha güçlü başka birisi vardı, başka bir saygın adam; İncil'deki yüzbaşı gibi, "Git," dediğinde peşi sıra birilerinin gittiği. Söyleneni yapan bu üç uşak gibi.

Numarasını hafızasında tuttuğu bir arkadaşını aradı, Guardia di Finanza'da albay olan birini. Kısaca Trevisan, Favero ve Lotto'yu ve yıllardır elde ettikleri ve sakladıkları paraları anlattı. Albay uygun personel ve zaman bulduklarında Signora Trevisan'ın mali hesaplarına göz atacaklarını söyledi. Brunetti telefonu kapattığında

kendisini daha iyi hissetmiyordu. Dirseklerini masasının üzerine koydu, başını ellerinin arasına aldı ve uzun bir süre böylece oturdu. Gün ağarmadan hemen önce onu getirmişti, ama daha saat sekiz olmadan Özel Büro'dan birileri gelmiş ve onu götürmüşlerdi.

Masadan kalktı ve memurların iki kat aşağıda bulunan odasına indi. Sorumluyu arıyordu. Signora Ceroni'yi içeri aldığında nöbette olan kişiyi. Bu kişi saat sekizde görevini bırakmıştı ve kayıt defterine not almıştı; "06:18 Tğm. Scarpa görevi devraldı. Comm. Brunetti'nin raporu Tğm. Scarpa'da."

Odadan çıktı ve bir süre koridorda durdu, kendini tamamen iyi hissedebilmesi için birkaç dakika geçmesine şaşırdı. Döndü ve onu Questura'nın dışına ulaştıracak merdivenlere doğru yürüdü; aklında kalan şeylerden kurtulmak için kendisini zorluyordu. Merdivenleri inmeye başladı; Signora Ceroni'yi ve gece boyunca yaptıkları ilginç yolculuğu düşünüyordu. Bunu neden yaptığını hiçbir zaman anlayamayacağını fark etti. Belki de bunun için bir kadın olmak gerekirdi. Paola'ya sorabilirdi. O genelde böyle şeyleri anlardı. Bunları düşünerek Brunetti kendine geldi ve Questura'dan çıkıp evine yöneldi.

Donna Leon bu eserinde de bizi Venedik'te dolaştırıyor. Köhne barlarda, köşe başlarında en az kentin tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan fahişeliğin görülmeyen yüzünün fotoğrafını çekiyor... Kırılan umutlara, dökülen kanlara yakından bakıyor... Dünyada benzeri olmayan, birçok hayale esin kaynağı olmuş tarihi kentin sokaklarında "saygın" bir çürümenin faillerinin dolaştığını gösteriyor. Bürokratlar, politikacılar, iş adamları, askerler ve din adamlarının da faili olduğu bu çürümüşlüğü görebilmek için takım elbiselere, pahalı antikalarla döşenmiş bürolara ve kiliseye bağlılık maskelerine aldanmamak gerektiğine dikkat çekiyor. Toplumun saygın ve dokunulmaz kesimlerinin avukatlığını yapan Trevisan'ın öldürülmesiyle patlak veren olayların ipuçları, dedektif Brunetti'yi uluslararası bir soruşturmaya yöneltir. Her şeye kuşkuyla yaklaşan bir araştırma ve düşünme yöntemiyle Brunetti düğümleri yavaş yavaş çözerek hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını, çürümenin toplumun tüm dokusuna yayılmış olduğunu bir kez daha çaresizlikle saptar. Okuru gösterişli hayatların üzerindeki cilaya inanmamaya davet eder. Üstelik bunu son derece basit, itiraz edilemeyecek gerçek olaylarla yapar. İlkesizliğin salgın bir hastalık gibi yayıldığı günümüzde "şiddetin ve ölümün pornografisi"ne "hayır" der.

Sorgulayan bir okur talep eden Donna Leon, *Yargı ve İnfaz*'da sorularını kesinleştirir, keskinleştirir. Hiçbir muğlaklık bırakmaz. Yakınımızdaki "çürümenin failleri"yle ilişkimizi sorar. "Kara ayrıntılar"ın evimize kadar sızmış olduğunu göstererek bizi boşluğa atar. Çaresizliğimizi gösterir, çözüm önermez.

KARA AYRINTI
ISBN 975-539-364-1
9 789755 393643